

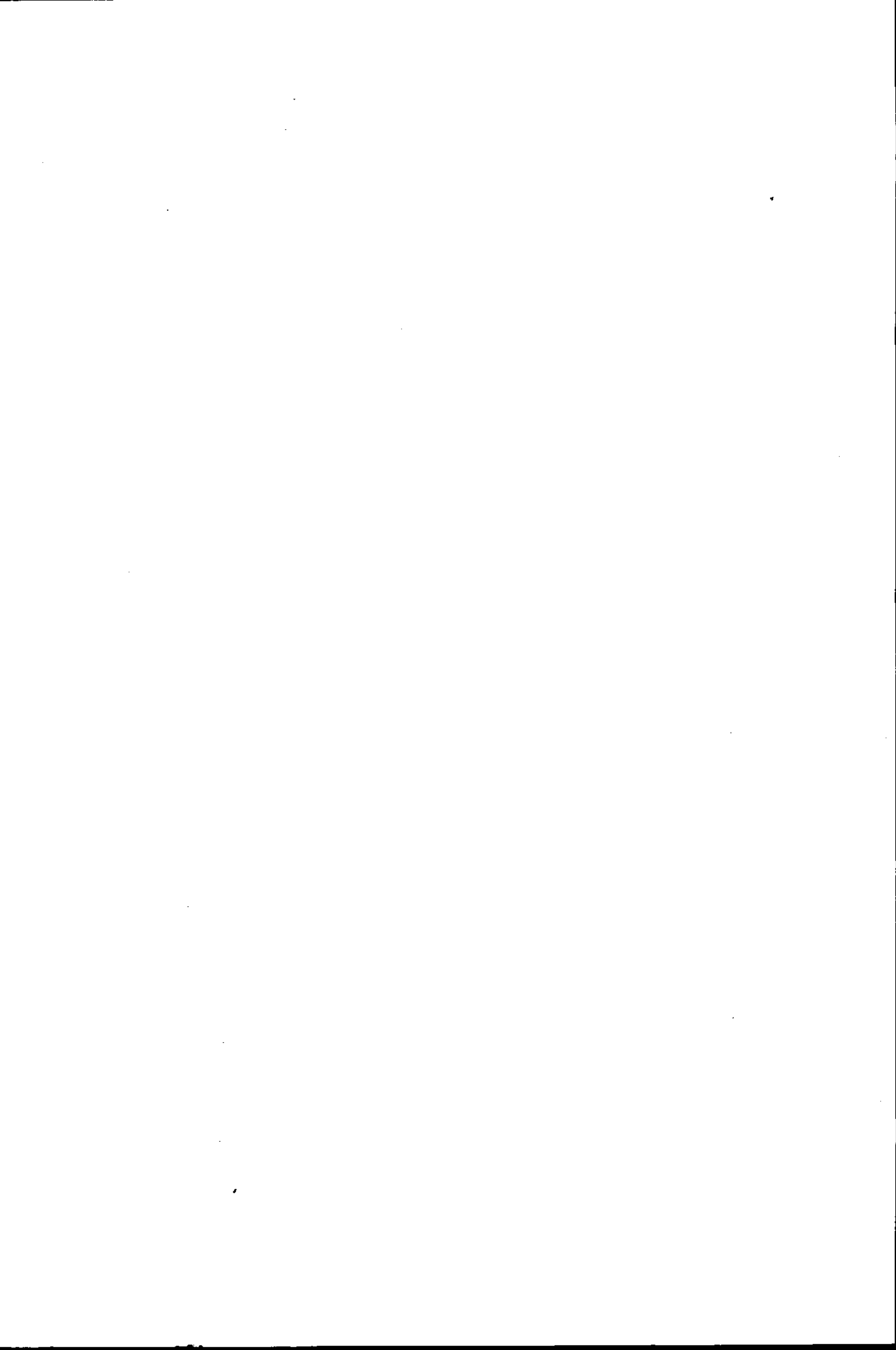
Immigració i reconstrucció nacional a Catalunya

Temps de
futur

Immigració i reconstrucció nacional a Catalunya

COL·LECCIÓ: TEMPS DE FUTUR

Immigració i reconstrucció nacional a Catalunya

Josep Mª Ainaud, Joaquina Alemany, Antoni Mª Badia i
Margarit, Heribert Barrera, Josep Mª Castellet, Gonzalo
Crespo, Mª Rosa Domenjó, Josep Espar, Josep Fajula,
Jordi Font, Rodolf Guerra, Joan Guitart, Manuel de Guzmán,
Gregorio López Raimundo, Felip Lorda, Marta Mata,
Josep Parera, José Peré, Ismael R. Pitarch, Josep Mª Puig
Salellas, Jordi Pujol, Joan Reventós, Ignasi Riera,
Santiago Roldán, Jacint Ros Hombravella, Joaquim Torres,
Armand Sáez, Luís Valentín, Francesc Vallverdú,
Manuel Vázquez Montalbán i Enric Vives.

Publicacions de la
FUNDACIÓ JAUME BOFILL

EDITORIAL BLUME
Milanesat, 21-23, Barcelona-17

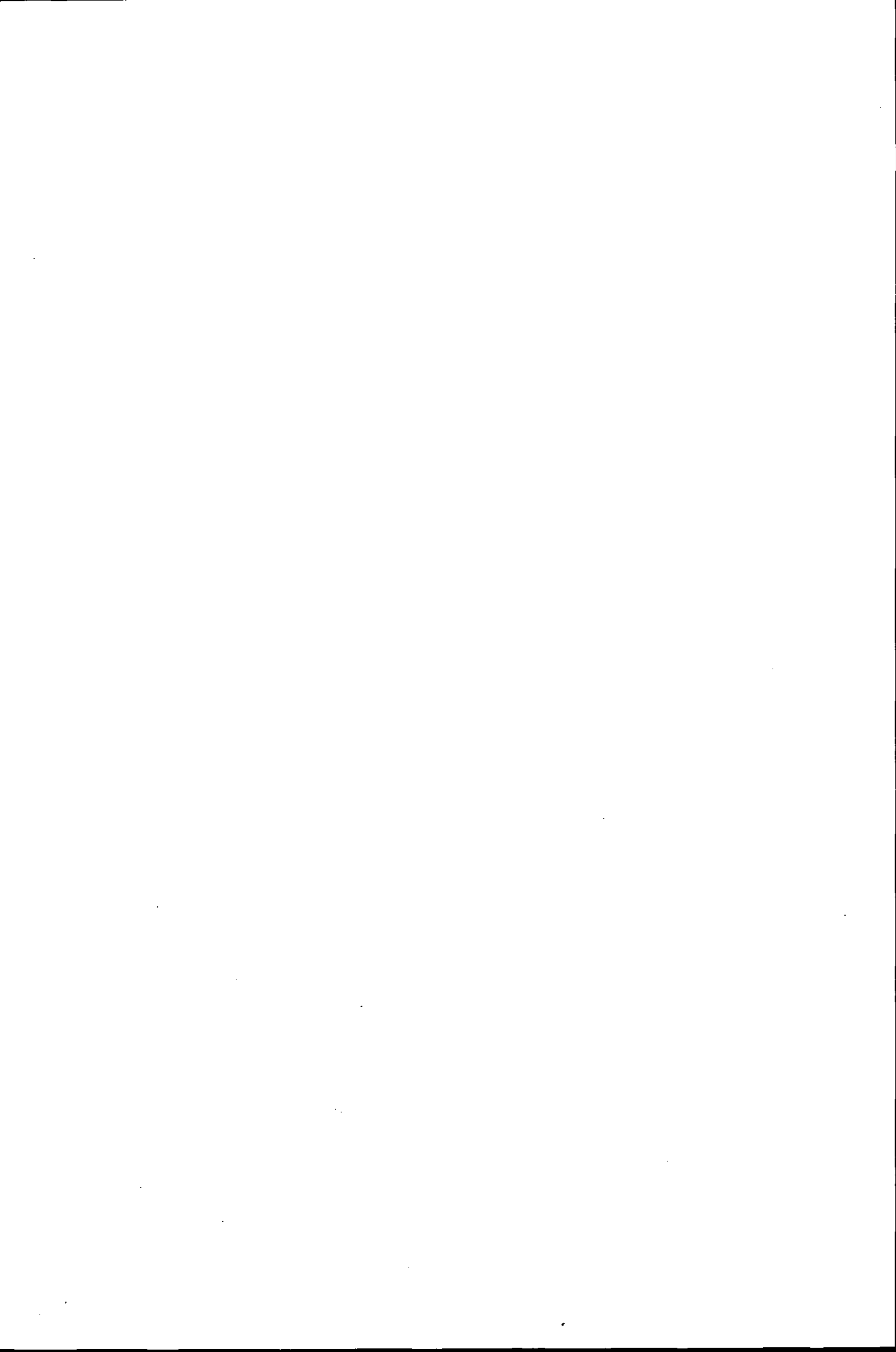
Director d'edició: Josep Mª Puigjaner
Disseny: Marina Vilageliu
Fabricació: Jaume Carrera

1ª edició: Editorial Blume, Barcelona, juny 1980
© 1980, Fundació Jaume Bofill
ISBN 84-7031-242-1

Imprès a Espanya
Dipòsit legal: B. 21456 - 1980
Impremta Juvenil, S. A. Maracaibo, 11. Barcelona-30

ÍNDIX

PER LA CONSOLIDACIÓ D'UNA TERRA DE LLIBERTAT ..	7
1. EL DIAGNÒSTIC DELS EXPERTS	9
Cultura, Història i Política.	11
El pes demogràfic i la vessant econòmica	25
La situació sociolingüística	43
Aspectes jurídic-polítics	81
2. LES POSICIONS DELS PARTITS POLITICS	127
El món de l'educació	129
El repte dels "Mass-Media"	147
Funció pública i reorganització administrativa.	171
Cap a una política cultural	183
3. DISCURSOS DEL LÍDERS.	209
Heribert Barrera	211
Jordi Pujol	217
Gregorio López Raimundo	225
Joan Reventós	235

PER A LA CONSOLIDACIÓ D'UNA TERRA DE LLIBERTAT

En la trajectòria històrica del poble de Catalunya destaca, sovint, l'arribada de corrents de població externs que han aportat formes culturals que, segons reconeixia Vicens i Vives, han constituït "estímuls vivificants" i han conformat un tarannà fidel als propis continguts i obert, al mateix temps, a tot allò que podia millorar-los.

Al segle XX, la importància creixent del corrent immigratori a Catalunya ha estat objecte d'anàlisis i debats que han cristallitzat en la continuïtat d'una actitud receptora per part de les nostres institucions polítiques, quan hem pogut reconstruir-les; en aquest sentit és oportú recordar com Macià, en obrir el Parlament de Catalunya el 1932, afirmava: "Tots els catalans —els de sang, els de llengua, els de naixença, els de residència— participaran en els avantatges de l'organització autonòmica".

En les últimes dècades, malgrat les condicions adverses que la dictadura imposava, periòdicament, ha continuat l'anàlisi d'aquest tema, així com la voluntat general de superar la marginació que aquell règim injust ocasionava en les condicions de vida dels immigrants que arribaven a Catalunya.

Actualment, recuperades les llibertats democràtiques i, per tant, restablerta la Generalitat i en la imminència de reprendre amb l'Estatut d'Autonomia un procés d'autogovern, és lògic que s'organitzi un nou debat sobre la immigració i l'esforç de reconstrucció nacional. És per això que oferim aquestes Jornades d'anàlisi i debat, amb la intenció de presentar una informació exacta sobre les circumstàncies que caracteritzen aquest tema i a continuació obrir un debat

sobre elles, en el qual participin els diversos sectors de la vida catalana, amb l'esperança que aquest treball contribueixi a la consolidació de Catalunya com a terra de llibertat.

Els textos que publiquem són: en primer lloc, les ponències encarregades a diversos autors pels organitzadors de les Jornades; en segon lloc, les aportacions del partits polítics a cada un dels temes de debat i, finalment, els discursos d'Heribert Barrera, Jordi Pujol, Gregorio López Raimundo i Joan Reventós, pronunciats a l'acte de cloenda.

Creiem que aquests textos donen una imatge prou clara del que van ser les Jornades i que, per altra part, la majoria tenen un interès propi que justifica del tot la seva publicació.

1

El diagnòstic dels experts

CULTURA, HISTÒRIA I POLÍTICA

Josep Ma. Ainaud de Lasarte, Josep Ma. Castellet, Manuel Vázquez Montalbán.

CONSIDERACIONS PRÈVIES

Abans d'entrar en la consideració d'un tema com és el que avui ens és proposat, hem de fer unes consideracions prèvies que vénen a ser com els dubtes que nosaltres mateixos hem tingut en intentar d'aproximar-nos a un problema de plantejaments tan difícils, com incertes poden ser les conclusions a les quals es pugui arribar.

La complexitat de la qüestió deriva, al nostre entendre, de la pluralitat dimensional del problema: no es tracta, per tant, d'un problema cultural que es pugui aïllar del context social, sinó de la confluència de tota una sèrie de fets que comprenen elements demogràfics, socials, de classe, econòmics, psicològics, lingüístics, d'antropologia cultural, etc.

En el plantejament que intentem fer a continuació se'ns han presentat una sèrie de qüestions que volem enumerar prèviament perquè formen part de les vacil·lacions i els dubtes que poden afectar globalment qualsevol presa de posició davant el fet de la convivència nacional a Catalunya. Sense entrar en el detall, cal dir que ens hem trobat amb uns factors que hem hagut de prendre en consideració abans de la redacció del tema que ens ocupa. Voldríem resumir-los en els punts següents:

1.— Història. Creiem que ens trobem davant una situació nova, no comparable amb la de l'any 31 ni amb les immigracions anteriors. Es tracta d'una dada demogràfica que podria ser simplement estadística,

si no fos que l'increment més fort de la immigració es produeix sota el franquisme, és a dir, quan Catalunya no té institucions públiques d'autogovern i, per tant, no pot aplicar una política social i cultural d'acolliment de la població immigrada. Aquesta situació incrementa notablement fets com la diglòssia, l'aïllament social dels immigrants, la creació de comunitats separades urbanament, la manca de contacte cultural i lingüístic entre les dues o diverses comunitats: cal no oblidar que la immigració prové de nacionalitats o de regions diferents (andalusos, gallecs, aragonesos, castellans, etc.). Ens trobem, doncs, amb una situació nova, poc estudiada, mal definida, sobre la qual les poques opinions que han estat emeses es redueixen, generalment, a simplificacions esquemàtiques, no vàlides per a una resolució del problema. Finalment, contra el que alguns suposen, el problema global de la convivència de dues comunitats no és viscut pel poble d'una manera greu o dramàtica: ha quedat establert un sistema, fortament despolititzat; en el qual sembla que ningú no tingui una consciència massa clara de la importància de la qüestió plantejada.

2.— Política. Creiem que tot plantejament del fenomen de la immigració passa per la consideració prèvia de la situació cultural actual de la comunitat estrictament catalana, és a dir, la receptora d'un fenomen que li ve de l'exterior. En aquest sentit, també som orfes, en general, d'estudis, de definicions de la situació actual i, el més important, al nostre entendre, d'un projecte nacional català actualitzat. Aquest fet és, per a nosaltres, molt greu, perquè no ens permet de partir de la idea d'una Catalunya com a projecte clarament definit des de criteris d'avui. En certa manera, vivim més de plantejaments del passat que no pas d'un projecte de futur. Ens sembla que una part de la intel·lectualitat catalana, dóna per sobreentesos i evidents uns fets que no es corresponen amb la desorientació, la confusió o la ignorància populars. Concretament, enfront del problema de la immigració, creiem que aquests intel·lectuals l'han defugit per la seva complexitat i, probablement, per un sentiment difús de por, és a dir, que els seus esquemes preestablerts topin amb una problemàtica nova que pot fer variar alguns dels pressupòsits dels quals parteixen. Diríem que, en alguns casos, sembla que s'hagi fet una fugida endavant en plantejar políticament —és només un exemple— el tema dels Països Catalans, tot donant per resolt el cas de la Catalunya estricta.

3.— Cultura. Creiem que partim d'una situació molt feble de la cultura catalana, a causa de l'arrasament produït pel franquisme. Això ens obliga a parlar en termes de gran sinceritat a rebutjar categòricament

optimismes i triomfalismes. La recuperació de la cultura catalana és tasca d'anys, anys en els quals prosseguirà la pressió de la cultura espanyola —o de la nord-americana— a través dels mass-media, de difícil contrainiciativa per part de la Generalitat o del Govern català. Aquesta lluita desigual no afavorirà la progressiva afirmació dels caràcters originaris de la cultura catalana i, en conseqüència, el diàleg, els contactes i la integració de dues cultures de caràcter molt diferent: la catalana, de tradició secular, amb el doble vessant culte i popular, amb una constant tendència a la renovació i a la progressió ideològica i estètica, i la dels immigrants, de procedències diverses, feta de retalls de cultura popular —donada la seva procedència social— i d'elements vius d'alguns aspectes del folklore de cada nacionalitat o regió d'origen. D'aquí que ens semblin absurds alguns plantejaments lerrouxistes com els que atribueixen als immigrants l'herència d'una tradició espanyola culta, derivada de l'espanyolisme centralista, així com la possibilitat de desenvolupar per ells mateixos una cultura pròpia desenganxada de la tradició cultural del medi en què viuen.

En resum, doncs, creiem que el plantejament del nostre tema d'avui comporta unes complexitats molt poc explicitades per escrit, és a dir, sense estudis ni dades precises. Aquest és un fet que caldrà tenir en compte en l'exposició del nostre tema. Sense aquestes consideracions prèvies potser podria semblar que tenim propostes o solucions polítiques o culturals, quan no tenim més que la voluntat d'aproximar-nos al tema, però això sí, amb una sinceritat total i sense prejudicis històrics o culturals determinats.

1.— EL FET HISTÒRIC

Cal considerar, en primer lloc, que tant la llengua com la cultura catalanes són una realitat documentada des de fa més d'un mil·lenni. La situació geogràfica de Catalunya —a redós del Pirineu i oberta al mar Mediterrani—, i la seva situació de país de marca, situada entre els actuals territoris de França i d'Espanya, expliquen les variacions que ha sofert al llarg dels segles i els contactes amb d'altres cultures.

Les arrels de Catalunya cal situar-les en la resultant de les influències promogudes per les cultures tradicionals de l'occident mediterrani: un substrat celtibèric, amb sobreposició d'elements púnics, grecs i, sobretot, romans. És la cultura llatina, a través de la dominació de Roma, la que ha afaïçonat més profundament l'actual cultura catalana. L'alfabet, el sistema monetari, la llengua, el dret, la forma de vida al camp i a la ciutat, els elements bàsics de la cuina —oli, vi, blat— són herència direc-

ta del segle de domini romà, integrats a la província Tarraconense. Fins i tot la religió cristiana, vinguda del pròxim Orient, ha estat consolidada a Catalunya a través de l'Església catòlica romana. Les formes artístiques, almenys fins al període gòtic, han tingut igualment una estreta vinculació amb la tradició romana.

Per contra, les influències de les invasions visigodes i musulmana han estat molt menys decisives pel que fa a la formació de la llengua i la cultura a Catalunya. Tampoc influïren decisivament en la formació i integració de la població catalana: els visigots representaren una mínima part de la població i només a la Catalunya Nova —i molt especialment a les terres de l'Ebre— els musulmans tingueren un arrelament important, el qual es mantingué al llarg dels segles, fins almenys el segle XVII. Una menció a part mereix la població d'origen i religió jueves, que a l'edat mitjana tingué una certa influència sobre la cultura catalana —filosofia, medicina, alquímia— tot i l'aïllament polític i social a què estava sotmesa per la llei i per la societat. A partir del segle XI trobem una altra influència exterior important a Catalunya: l'occitana. Es manifesta molt especialment en la llengua —els occitanismes són abundosos, especialment al nord de la Catalunya actual, i en els medis més cultes— i en els ambients religiosos, on la influència càtara és notòria i, en alguns centres, dominant. El fenomen literari dels trobadors i de les seves formes poètiques va lligat a l'occitanisme: perdura en els medis cultes fins ben entrat el segle XIII, tot i la destrucció del poder polític occità per part dels reis de França. La cultura ve a substituir l'occitana, però els seus efectes trigaran encara a fer-se sentir d'una manera evident. A les comarques del nord de Catalunya —les que avui anomenem Catalunya Nord, i que des de 1959, com a conseqüència de l'anomenada Pau dels Pirineus passaran a domini dels reis de França— la influència francesa fou dominant en la llengua, la literatura i les arts plàstiques, en especial la pintura. Al contrari, la influència immigratòria no fou rellevant. Algunes famílies dels comtats de Rosselló i Cerdanya passaren a territoris catalans meridionals, però la seva mateixa procedència cultural féu que no tingués cap importància. Contràriament, les guerres de religió franceses influïren en l'emigració de part de la població cap a Catalunya, molt especialment en els segles XVI i XVII. A mitjans d'aquest segle, alguna comarca catalana meridional, com el Maresme, tenia una proporció d'habitants procedents de França que superava el 25 per cent. Tot i això, per la seva dispersió, fou assimilada amb relativa facilitat per la població resident. La relació amb els ciutadans del nord d'Itàlia fou transcendent en el camp de l'art, especialment la pintura, i en algunes tècniques mercantils i industrials. No ho fou, pràcticament, pel que fa als intercanvis de població.

L'expansió catalana per terres mediterrànies, des del segle XII i fins al XVI, determinà una emigració de població catalana cap a aquelles terres, especialment a Sardenya —on s'instal·laren colònies catalanes, com l'Alguer— i Sicília, i en menor escala al continent. Aquesta emigració —sumada a l'anterior, de principis de segle XIII, sota el regnat de Jaume I, amb les conquestes dels regnes de Mallorca i de València— representà una evident disminució de la població catalana del Principat i una expansió cultural i lingüística pels nous regnes. Aquesta expansió cultural explica que en els moments d'una certa decadència de l'economia i de la cultura al Principat, sobretot com a conseqüència de tres fets tan diversos com són la introducció de la nova dinastia dels Trastámara, les pestes i la guerra civil contra el rei Joan II, la capitalitat de la cultura i de l'economia catalanes passés de Barcelona a València. No serà fins al segle XVI, amb la nova expansió que representen les empreses militars de l'emperador Carles I, que Barcelona —i en part, el Principat— recuperin la iniciativa. Però ja no ho serà en el camp de les lletres i les arts, encara que ho sigui en el camp del dret: cal remarcar el predomini de l'escola de juristes catalans dels segles XVI i XVII, estesa i coneguda per Europa, amb figures com Xammar i Fontanella.

La influència castellana, tant en la cultura com en la immigració, penetra per dos costats diferents. Un, indirecte, a través de personatges aragonesos vinculats a la cort i als estaments oficials; un altre, directe, sobretot a partir del segle XV, a través dels estaments oficials. Ja no són solament personatges o funcionaris dependents directament de la Cort: és també l'Església, a través d'ordes religiosos — el mateix monestir de Montserrat és poblat per monjos castellans per ordre del rei Ferran el Catòlic— i funcionaris de la Inquisició i fins i tot prelats i prebendats. La influència cultural castellana i la presència en llocs destacats de personatges no catalans és cada vegada més gran.

La importància de la Cort, traslladada fora de Catalunya, és cada vegada un factor més decisiu en la progressiva descatalanització idiomàtica i cultural de les classes altes catalanes. Una política d'enllaços matrimonials entre famílies tradicionals catalanes i noves famílies d'origen castellà, contribueix a aquesta modificació essencial. Els Montcada, els Cardona o els Urgell, són substituïts pels Medinaceli o altres famílies d'origen foraster, que ja no s'integren a les formes de vida catalanes i mantenen la seva residència habitual lluny dels seus dominis nobiliaris.

Els resultats adversos per a Catalunya de la Guerra dels Segadors, i, sobretot, de la Guerra de Successió, determinen un canvi important en els centres creadors de l'alta cultura catalana. El català perd la seva condició de llengua oficial, que havia mantingut fins al decret

de Nova Planta, de 1716. La llengua i la cultura catalanes queden reduïdes, cada vegada més, a l'àmbit familiar, a la menestralia i al clergat popular. L'ensenyament es fa, obligatòriament, en castellà, el qual substitueix el català —i el llatí— llengües que tradicionalment havien estat emprades per les institucions docents catalanes, des de les primeres lletres fins a la Universitat. En el camp de les activitats mercantils, es manté el català, fins a la seva prohibició en els nous codis legals del segle XIX. El centralisme polític, administratiu i cultural, ara importat de França, és molt més fort durant el regnat dels Borbons, des del segle XVIII. Al segle XIX, el moviment liberal —amb la tendència unificadora de lleis i disposicions administratives— representa una nova introducció de la llengua i de la cultura castellanen en nivells i ambients on no havia penetrat. Les guerres civils del mateix segle, amb l'establiment de guarnicions i de forces d'ocupació en zones rurals fins llavors exclusivament de parla i cultura catalanes, introdueixen un nou element de desequilibri, que a finals de segle es veu incrementat per l'extensió de l'ensenyament obligatori en castellà a tots els nivells i amb programes i textos de contingut centralista, amb oblit o silenciament de la llengua i la cultura catalanes històriques. El comerç amb Amèrica i amb les altres terres de l'Estat espanyol influeix fortament en la descatalanització de les formes culturals tradicionals. També hi contribueix la premsa, igualment en castellà.

Però al mateix temps, un moviment de reivindicació lingüística, històrica i cultural de Catalunya comença a manifestar-se arreu de les comarques i ciutats. Primer és un moviment literari, reduït a les formes poètiques, que té la seva projecció més coneguda en el restabliment dels Jocs Florals el 1859, amb una certa acceptació popular. En pocs anys van augmentant els escriptors que tornen a utilitzar la llengua catalana per a la poesia, i lentament, en altres formes escrites. El teatre coneix una popularitat innegable amb les obres escrites. “en el català que ara es parla” de Frederic Soler “Pitarra” i els seus seguidors, a mitjan segle. El moviment que reivindica el dret català i les institucions jurídiques catalanes —que tant havien contribuït a mantenir les formes tradicionals, com els capítols matrimonials, l'hereu i la pubilla o la rabassa morta— s'estén arreu, i el primer congrés jurídic aplega els noms capdavanters dels advocats i notaris catalans. Al mateix temps, la història de Catalunya és estudiada i difosa, especialment a través de les obres d'Antoni de Bofarull —molt seriosa—, de Víctor Balaguer —més fantasiosa— i de les múltiples “Englantines” dels Jocs Florals, que exalten moments concrets de la història catalana convencional. S'inicien també les commemoracions patriòtiques —com les festes de Sant Jordi, la Mare de Déu de Montserrat i l'Onze de setembre— que comen-

cen a tenir una notable projecció popular. Una nova activitat, el sardanisme, intenta de convertir una dansa local catalana, —la sardana, localitzada a les comarques empordaneses— en una dansa de caràcter nacional, amb un simbolisme d'unitat popular.

Aquest moviment de reivindicació col·lectiva, que primer és cultural i passa lentament a moviment polític, és el que anomenem avui "Renaixença". És un moviment important que mereix un estudi objectiu i documentat per la seva transcendència no solament catalana, sinó fins i tot europea per la seva relació amb d'altres moviments contemporanis, com l'occitanisme o el basquisme. Té una component popular molt estesa a través dels orfeons i de l'excursionisme.

La cultura catalana —o més concretament de Barcelona— d'aquell moment històric, està directament relacionada amb la castellana o espanyola. Però la influència alemanya i anglesa ja comença a ser important. La música italiana té a través de l'òpera una acceptació que arrenca ja des del segle XVIII, quan les forces d'ocupació es distreien amb la música, que sempre ha estat un llenguatge més internacional que no pas el teatre interpretat en una llengua estrangera.

La influència de la cultura anomenada castellana deixa pas a aquestes noves formes europees. El teatre català —a part de les obres autòctones, produïdes per autors populars com Angel Guimerà, Ignasi Iglesias o Santiago Rusiñol— tradueix i adapta Ibsen, Maeterlinck, Rostand i Pirandello. La premsa, baluard de la llengua castellana, es catalanitza en l'idioma —en bona part i sobretot en l'esperit— com ho demostren els articles de Joan Maragall o de "Gaziel", en castellà.

Al mateix temps, i per primera vegada des de 1714, s'inicia una obra de govern pròpia, amb l'oficialització de la llengua i de la cultura catalanes. És la que emprèn la Mancomunitat de Catalunya, que a pesar de la seva poca durada —1914-1924— posa els fonaments de l'única política cultural que fins ara s'ha dut a terme a Catalunya: creació d'escoles tècniques, de biblioteques, d'institucions d'alta cultura, com l'Institut d'Estudis Catalans (1907), de conservació del patrimoni monumental, amb col·laboració de les iniciatives privades de mecenatge, com la Fundació Bernat Metge o la Fundació Bíblica, que mantingué Francesc Cambó, incorporen la cultura grega i llatina i bíblica a la catalana, mentre que Josep Maria de Casacuberta, a través de la col·lecció "Els Nostres Clàssics" recupera els millors autors medievals catalans. La Fundació Patxot treballa, mentrestant, en el camp de l'Obra de la Masia Catalana i l'Obra del Cançoner Popular, amb rigor i amb mètode, superant les antigues formes dels recol·lectors afeccionats al folklore.

A finals del segle XIX, el moviment pren un caràcter polític: és el que anomenem Catalanisme, i que té el seu moment culminant en la

reunió de Manresa, el 1892, que aprova les Bases presentades per la Unió Catalanista. Apareixen aleshores les figures que donaran forma al moviment naixent: literats, com Angel Guimerà; artistes, com Domènech i Montaner, i polítics com Valentí Almirall o Enric Prat de la Riba. L'Església, que s'havia mantingut al marge del moviment, aporta la valoració que del catalanisme —dit regionalisme— fa el bisbe Torras i Bages en el seu llibre "La Tradició Catalana", en el qual intenta aquesta valoració cultural i històrica. Aquest moviment perfila el seu pensament a través de dues obres essencials: "Lo catalanisme", de Valentí Almirall (1887), i "La Nacionalitat catalana", d'Enric Prat de la Riba, publicat el 1906, coincidint amb la poderosa manifestació popular i política de la Solidaritat Catalana. Els nous moviments culturals que dominen Europa són assimilats per la cultura catalana. Així passa amb el simbolisme i el modernisme —en els seus aspectes filosòfics, artístics i literaris— i fins i tot amb moviments més particularitzats com és el wagnerianisme, assimilat i traduït ràpidament per la cultura catalana del moment. El modernisme, moviment europeu d'origen nòrdic és assimilat perfectament per la cultura catalana com ho féu segles enrera amb el gòtic. I així com la cultura catalana donà un estil gòtic peculiar, diferent del característic del nord d'Europa, la cultura catalana donà un modernisme diferent, amb figures d'interès mundial com els arquitectes Domènech i Montaner, Puig i Cadafalch i Antoni Gaudí, o pintors com Joaquim Mir i Isidre Nonell. No és casual que un jove artista com Picasso, sigui a Barcelona —la capital del modernisme en aquell moment— on es posi en contacte amb el nou món de les arts i decideixi el seu viatge a París.

La cultura francesa —i més concretament, París— és el centre on s'emmiralla la societat catalana contemporània, sobretot la barcelonina.

Sociològicament, aquests fets es produeixen en una societat equilibrada entre el camp i la ciutat, sense excessives diferències comarcals, amb una població majoritàriament d'ascendència familiar autòctona, de llengua i de cultura catalanes, equilibrada entre les activitats agrícoles, industrials i de serveis. La població pagesa, l'obrera i la menestral és de parla catalana; la llengua i la cultura castellanès, fins a final de segle, queden reduïdes a la població d'alt nivell econòmic i social i sobretot al funcionariat. La immigració es produeix a les zones industrials, mancades de mà d'obra. La població pagesa, sobretot després de la crisi de la fil·loxera de finals de segle, es concentra a les ciutats.

Però no és fins molt més tard, cap als anys 20, que es modifica essencialment la proporció entre la població autòctona i la immigrada. La mà d'obra acudeix aleshores a Barcelona, especialment des de Múrcia, Galícia i Aragó, per a treballar en les grans obres públiques

de l'Exposició Internacional de 1929. La Dictadura de Primo de Rivera afavoreix, amb la seva política anticatalana, les dificultats d'integració dels nou vinguts. Amb tot, una intel·ligent política educativa de l'Ajuntament de Barcelona i més endavant de la Generalitat de Catalunya, instaurada l'any 1931, ho corregeix parcialment.

El Govern de la Generalitat de Catalunya procura la integració dels nou vinguts a la societat catalana, especialment en el terreny de l'ensenyament. L'Estatut d'Autonomia de 1932 reconeix l'oficialitat de la llengua catalana, que comença a ser ensenyada i difosa a la Universitat Autònoma de Catalunya el 1933. Els immigrants que per raó del temps de la seva residència a Catalunya encara no podien plebiscitar l'Estatut, manifesten la seva voluntat afirmativa a través dels plecs de signatures.

La situació cultural i política tendia a una certa normalització, tot i les circumstàncies de la guerra civil de 1936-1939, fins que la victòria del franquisme significà un capgirament total per a la cultura catalana.

Començà aleshores una persecució de la llengua i de la cultura de Catalunya com mai no s'havia produït. Fou prohibit l'ensenyament de la llengua i la seva difusió pública; foren destruïts milers de llibres i de revistes en català; s'hagueren d'exiliar les figures més representatives de la cultura catalana: el filòleg Pompeu Fabra, els historiadors Ferran Soldevila i Rovira i Virgili, el prehistoriador Bosch Gimpera, els biòlegs Pi i Sunyer i Bellido; els literats i artistes més destacats. S'inicià un període de colonització i de despersonalització que intentà d'arribar a tots els nivells: des de la nomenclatura dels pobles i dels carrers fins a l'eliminació dels símbols de la personalitat nacional de Catalunya.

Contra aquesta persecució i discriminació, la lluita fou difícil. Foren prohibides totes les associacions i entitats que es dedicaven a promoure la cultura catalana: Associació Protectora de la Llengua Catalana, Institut d'Estudis Catalans, Orfeó Català, Universitat Autònoma de Catalunya... Només la clandestinitat més rigorosa i l'actuació dels centenars de milers de catalans exiliats arreu del món permeteren que la llengua catalana i la cultura subsistís.

El triomf de les forces aliades damunt el feixisme, l'any 1945, obrí una nova possibilitat a la cultura catalana. S'inicià, lentament, l'autorització per a publicar llibres catalans i efectuar representacions teatrals. Les institucions culturals prohibides, com l'Institut d'Estudis Catalans o l'Orfeó Català, continuaren treballant clandestinament, així com noves entitats que es crearen aleshores; Miramar, entre elles. Uns anys més tard, pels volts dels anys 60, ja pogueren crear-se entitats dedicades

a la promoció de la Cultura Catalana, com “Omnium Cultural”, que en poc temps arribà als 20.000 socis, escampats arreu de Catalunya i que concentrà els seus esforços en l’ensenyament de la llengua catalana, el suport a l’Institut d’Estudis Catalans, la promoció popular del disc i el llibre català i la institució del “Premi d’Honor de les Lletres Catalanes” com a agraïment públic a les persones que més haguessin treballat per a la cultura catalana i en català.

La cultura catalana en aquests anys ha trobat els seus elements de difusió en el llibre —cal remarcar la tasca que han portat a terme algunes editorials, sense l’esforç de les quals no hauria pogut subsistir— i el disc, que, juntament amb el fenomen de la “Nova Cançó”, han permès una certa popularització de la llengua i de la cultura pròpies de Catalunya.

Sociològicament, però, la situació ha canviat essencialment. Des de 1940, més d’un milió de persones procedents d’altres terres de l’Estat espanyol han vingut a viure i a treballar a Catalunya en exercici del primer dret dels humans: el dret a viure. S’instal·laren primer en les barriades que havien deixat lliures els treballadors que s’hagueren d’exiliar el 1939, i a poc a poc, s’anaren instal·lant en barriades perifèriques al voltant de Barcelona i de les principals ciutats industrials de Catalunya. El “boom” econòmic dels anys 60 aportà una nova onada immigratòria que anà augmentant fins cap al 1975, en què sembla aturada. D’una banda, les aportacions turístiques a les zones de procedència —bàsicament, les terres andaluses— i d’altra, la possibilitat d’anar a treballar a Alemanya, Suïssa o Bèlgica, en millors condicions econòmiques que a Catalunya, han aturat aquest procés immigratori, desconegut en la història de Catalunya. La influència massiva del cinema i de la televisió han afermat la llengua castellana i la cultura nord-americana. Actualment, el procés de recuperació democràtica i el reconeixement oficial de la llengua i de la cultura pròpies de Catalunya en el nou Estatut d’Autonomia, plebiscitat el 1979, obre unes perspectives a la política cultural del nostre poble. Existeixen dues comunitats de llengua i de cultura que conviuen, amb la voluntat de formar una sola comunitat política. No falten, però, maniobres per a enfrontar-les. Cal, entre tots, trobar-hi solucions, per tal que Catalunya pugui ser una comunitat lliure, justa i progressiva aporti al món els resultats de la seva cultura pròpia.

2.— SOBRE LA NORMALITZACIÓ CULTURAL

Durant molts anys, el concepte de normalització cultural ha estat manejat com un concepte relatiu que anava creixent i modificant les

seves connotacions a mesura que la cultura catalana sortia del pou de repressió i anihilació a què l'havia abocat el franquisme el 1939. Avui només podem entendre per "normalització" una situació en què la cultura catalana estigui a cobert de tots els perills que afecten la seva supervivència i el seu desenvolupament:

- fragilitat dels seus propis instruments d'implantació i conservació.
- competitivitat desigual dels aparells culturals i informatius de l'Estat central.
- Colonització cultural provinent dels grans centres imperials del sistema capitalista.

Per normalització caldria entendre l'hegemonia de la cultura catalana dintre el territori històric de Catalunya i el restabliment d'una koiné (comunitat) cultural entre tots els països catalans. En la conquesta d'aquest objectiu sobrarien dos errors d'enfocament habituals a l'hora d'analitzar la qüestió: el biculturalisme i el salt endavant. És a dir, partir del principi que a Catalunya hi ha una cultura catalana i una cultura immigrada i equivocar l'anàlisi de la realitat a base dels ritmes necessaris per tal d'aconseguir l'objectiu de la recatalanització prèvia de la nostra nació.

El biculturalisme és una fràgil oferta de discussió que parteix del supòsit que a Catalunya conviuen "una" cultura catalana elaborada preferentment per la burgesia i "una" cultura immigrada elaborada preferentment pels treballadors industrials. Enfront d'aquesta pretensió, oposem l'evidència que a Catalunya, ara com ara, hi ha una cultura catalana supervivent, producte d'acumulacions de tota mena que provenen de totes les capes socials catalanes, durament reprimida pel centralisme i en unes condicions molt difícils per poder tornar a agafar volada.

I que l'altra cultura no és més que la cultura oficial, centralista, promocionadora d'un espanyolisme artificial que no té res a veure, o ben poc, amb els trets culturals dels diferents pobles de l'estat. La major part de la població immigrada aporta trets culturals populars, malejats i mistificats, en el passat i en el present, per l'acció de la cultura oficial i per la penetració colonitzadora de cultures estrangeres més fortes, penetració abassegadora en els darrers cinquanta anys per l'acció dels mitjans de comunicació de masses. Aquests trets autèntics de la cultura popular de la immigració no entren en conflicte amb l'anomenada "cultura catalana" i es produeixen síntesis espontànies, en el passat gairebé immediates i en els darrers vint anys més dificultoses per la passivitat de la immigració i la seva ubicació en ghettos urbans que impossibiliten una autèntica convivència amb les capes culturals de Catalunya. La prova que no hi ha dificultats en aquesta integració d'unes formes culturals i de les altres la tenim en els petits centres

d'immigració arrelats en comunitats urbanes catalanes menors on el gegantisme urbà no crea illes d'immigrants.

Els partidaris del "salt endavant", passant per damunt d'obstacles reals i forçant ritmes voluntaristament, poden crear una situació perillosa en què els immigrants se situarien a la defensiva, enfrontats contra una catalanització traumàtica o assumida de mala gana. Cal que entenguem el present i el futur de la cultura catalana com un procés paral·lel al procés polític, com un procés obert i llarg.

Procés polític i procés cultural

Catalunya disposarà d'unes institucions de govern que impulsaran una recuperació cultural a través d'uns aparells que tindran els seus instruments fonamentals en l'ensenyament i en els mitjans de comunicació. Aquests instruments s'han d'aplicar a una recatalanització del país des d'una concepció hegemònica de la cultura catalana, donat que és una cultura que parteix d'una situació radicalment deficitària. Aquesta política cultural cal que s'apliqui, d'una banda, a l'extensió cultural en tots els sentits i a contrarestar els efectes dels aparells d'estat centralista i, d'altra banda, a aconseguir que aquesta recatalanització sigui prou pedagògica per tal de no veure's enfrontada amb la població immigrant.

Ara bé, no tota la responsabilitat d'aquest procés correspon a les institucions públiques del govern de Catalunya sinó que, en bona part, correspon als partits progressistes i a les centrals sindicals el fet d'assumir la tasca d'impulsors culturals i d'explicació pedagògica del procés a les masses immigrants. El projecte nacional català pot ser progressiu o regressiu segons que ostenti o no l'hegemonia política el bloc de forces conservadores. Per a aconseguir l'hegemonia política a Catalunya, les classes populars necessiten una coincidència radical en el projecte nacional que, al mateix temps, és també un projecte de canvi social. En la mesura que les centrals sindicals i els partits progressius siguin capaços d'explicar aquest objectiu històric, la immigració respondrà, o no, a l'anomenada "integració" en una sola comunitat.

La mateixa paraula "integració" és una demostració de la càrrega d'ambigüitat i d'identificació que habitualment ha tingut l'aproximació teòrica a la qüestió nacional i a la qüestió immigrant. La paraula ha nascut desconnotada i pot voler dir des de "fusió" fins a "anihilació" i ben poques vegades allò que de debò hauria de voler dir: assimilació de comunitats mitjançant una relació dialèctica perfectament aconseguible entre les classes populars.

La qüestió de la integració

No hi ha problema evident es una assimilació cultural àmplia en la qual hom pugui establir síntesis de costums. Aquesta síntesi s'estableix molt ràpidament en el terreny dels costums, dels tics de conducta, del tremp vital. La resistència i el problema es planteja gairebé exclusivament en el terreny de l'assimilació lingüística. No hem de confondre aquesta resistència amb l'espanyolisme i centralisme quan prové de les classes populars immigrades. En aquesta resistència hi ha uns components instintius de defensa de la més primària de les senyes d'identitat. Això no vol dir que el conjunt de la població immigrant no s'hagi vist afectat per l'acció ideologitzadora i malculturalitzadora dels aparells centralistes. Entre els immigrants hi ha un desconeixement lacerant de la realitat nacional de Catalunya, desconeixement condicionat per la falsificació de la memòria col·lectiva a càrrec de la política oficial. Sigui quin sigui el seu nivell de formació cultural, la població immigrant arriba a Catalunya amb un concepte del català i de l'espanyol condicionat per la cultura oficial. En aquest sentit, ha estat capital el paper educador exercit pels partits polítics d'esquerres i per les centrals sindicals que, de vegades, aprofitant un cert grau de seguidisme han aconseguit de qüestionar aquesta malformació original i d'introduir el problema català des d'una perspectiva sorprenent per a l'immigrat.

A l'hora de plantejar-nos una política cultural de cara a la integració, caldria distingir entre la població immigrant que es vol arrelar a Catalunya i que, per tant, a partir dels seus fills estarà plenament catalanitzada i la que ve aquí a treballar per acumular estalvis i tornar al seu lloc d'origen. Cap d'aquests dos sectors no s'ha de sentir incòmode per la discriminació lingüística, però el primer, el més nombrós, mereix una política especial de captació per a la reconstrucció nacional de Catalunya. Podríem apuntar que la clau de la qüestió es troba en una gran flexibilitat lingüística al servei d'una catalanització irreversible.

Aquesta flexibilitat lingüística al servei d'una catalanització irreversible passa per un doble gran front d'acció: l'ensenyament i els mitjans de comunicació. L'objectiu inicial és desmuntar una saviesa convencional negativa de la immigració sobre la seva pròpia història i la història de Catalunya i Espanya. Aquesta resituació del coneixement de la pròpia història implica una substitució de la consciència nacional-centralista, construïda pel feixisme, per una consciència de classes populars en lluita per l'hegemonia històrica i pel canvi social. Aquesta consciència implica un consens de catalans d'origen i catalans momentàniament de residència per tal d'ultimar un projecte nacional que doni sentit a la seva concepció de la història, als seus interessos de classe.

Volem dir que la solució del problema d'un presumpte divorci cultural no és només una solució tècnica, sinó bàsicament política. El projecte nacional català serà inviable si es produeix l'escissió entre comunitats i això ho sap ben bé el centralisme, el qual tradicionalment ha intentat de crear aquest divorci des que, a començaments de segle, s'adonà de les primeres evidències que quan el nacionalisme català deixés de ser una reivindicació de la burgesia i passés a ser una reivindicació plenament popular, es trobaria en perill una concepció i una realitat reaccionària de l'Estat.

Acció institucional i policentrisme

Les institucions de Catalunya estan a punt d'emprendre la batalla de la catalanització i ho poden fer des d'un dirigisme perillós. Enfront del criteri d'una política cultural centralitzada, trobem el d'un policentrisme cultural, de la mateixa manera que enfront del criteri d'una relació cultural passiva entre emissors i receptors, trobem en oposició el d'una relació cultural activa en la qual l'habitual receptor de cultura es converteix en emissor. La Generalitat hauria de tenir en compte el proverbi xinès que diu que a un home que té gana l'important no és donar-li un peix sinó ensenyar-lo a pescar. La Generalitat no s'ha de dedicar exclusivament a crear grans centres o plans d'emissió cultural, sinó que ha de donar prioritat a multiplicar els centres d'emissió i producció cultural a fi de crear una xarxa de cultura activa en tota la geografia de la nació.

D'aquesta manera, no solament connectarà amb el sentit de la necessitat cultural participativa, sinó que corresponsabilitzarà en un procés de reconstrucció cultural tot el conjunt de les classes populars.

El policentrisme cultural en una llarga etapa cultural elimina, a més, el perill de les reticències enfront d'una recatalanització oficial, d'altra banda imprescindible, i que moltes vegades s'haurà d'explicar en castellà i expressar en castellà. Aquest policentrisme no solament ha de ser fomentat per la Generalitat, sinó també pels partits progressistes, per les centrals sindicals, pel moviment popular, és a dir, per totes les forces polítiques i socials interessades en una dinàmica de reconstrucció i canvi. Per acabar, diríem que els polítics corren el perill de privilegiar l'eficàcia de la cosa política enfront de l'eficàcia de la cosa cultural o la rendibilitat del fet polític enfront de la rendibilitat del fet cultural. Curiosament, el problema de la reconstrucció catalana demostra la fal·làcia d'aquest plantejament, perquè aquesta reconstrucció identifica el cultural amb el polític i si no es guanya la batalla cultural es perd la batalla política.

EL PES DEMOGRÀFIC I LA VESSANT ECONÒMICA

CATALUNYA, GRESOL O EXPLOTADORA? NOTES SOBRE IMMIGRACIO I CREIXEMENT

Armand Sàez

1.— EVOLUCIÓ DE LA POBLACIÓ DE CATALUNYA

En primer lloc, les dades. El creixement de la població de Catalunya des del 1900 fins al 1970 ha estat del 160 per cent, i a Espanya, del 83 per cent. La població de Catalunya en relació a la total d'Espanya és la següent: el 1900 representava el 10,6 per cent, mentre que el 1970 representava el 15,0 per cent. Conclusió: La població de Catalunya ha crescut més ràpidament que la del conjunt espanyol.

Explicació: Una població només pot créixer com a conseqüència de la diferència entre naixements i defuncions —creixement natural— sumada a la diferència entre entrades d'habitants d'altres territoris —immigrants— i sortides d'habitants del país —emigrants—, que es denomina creixement migratori. Catalunya ha estat un país d'immigració —ho és històricament—, per tant, al creixement natural s'ha sumat al segle XX un creixement migratori, molt intens als anys 50 i 60 —com ho va ser als anys 20—. Més, als anys 50 i 60 el tant per cent de la immigració neta sobre el creixement total de la població superava el del creixement natural. Aquesta relació comença a modificar-se en sentit contrari a la segona meitat dels 60, es prolonga en la dècada dels 70, fins a arribar a l'actualitat en què el creixement migratori és molt petit i tot el pes expansiu demogràfic recau en l'excedent dels naixements sobre les defuncions (vegi's taula 1).

Catalunya, país de marca, s'ha vist sotmès en altres ocasions a forts moviments migratoris, com als segles XVI i XVII —immigració francesa—. El procés d'industrialització que arrenca del XVIII i es consolida al

Taula 1.

Tant per cent del creixement migratori i del creixement natural en l'augment total de població de Catalunya.

Anys	creixement natural	creixement migratori
1965	35	65
1966	46	54
1967	46	54
1968	58	41
1969	54	46
1970	50	50
1971	78	22
1972	64	36
1973	61	39
1974	56	44
1975	72	28

Font: E. Pinilla de las Heras. "Estudios sobre cambio social y estructuras sociales en Catalunya" C.I.S. Madrid 1979.

Taula 2.

Barcelona. Descendència mitjana de la població autòctona a diferents edats. (estimació)

Edats exactes	GENERACIONS			
	1921-25	1926-30	1931-35	1936-40
30	0,83	0,97	1,37	1,85
35	1,23	1,47	2,07	
40	1,45	1,81		

Font: "La población de Barcelona". Anexo al plan general. Ayuntamiento de Barcelona. Gabinete técnico. 1971.

XIX, atreu mà d'obra. A les fases expansionistes del segle XX aquest mecanisme es converteix en un tret característic. Veurem aquest fet amb més de detall després, per treure'n conseqüències.

Potser es pot acabar aquesta primera aproximació amb unes notes sobre les explicacions i descripcions que s'han donat sobre aquesta represa de creixement natural a causa de les conseqüències que s'han volgut treure.

Explicació freqüent: 1) l'augment del pes del creixement natural està causat directament, donada la minva de la immigració i l'estancament o petita disminució de la mortalitat relativa, per l'augment de la natalitat catalana; 2) aquest augment està motivat per la superior fecunditat dels immigrants; 3) en conseqüència, el perill que denunciava Vandellós pren proporcions extraordinàries: una Catalunya futura poblada pels altres catalans i els seus descendents, de manera dominant i majoritària, pot esborrar o esmorteir les seves característiques "pròpies", nacionals.

Notes i comentaris

1. Efectivament, la fecunditat de la població de Catalunya ha augmentat els anys 50 i 60.
2. Aquesta característica també és pròpia del conjunt de la població espanyola; més encara: és un tret que defineix l'evolució demogràfica de tots els països occidentals i un dels temes importants dels estudis de població (taula 3).
3. Un petit exercici aritmètic i d'anàlisi demogràfic, pel cas de la ciutat de Barcelona, mostra que la fecunditat dels "nadius", suposadament malthusians, també s'ha incrementat els 50 i 60, seguint la pauta comuna del món occidental (taula 2).

Taula 3.

Taxes brutes de reproducció

anys	Barcelona	Girona	Lleida	Tarragona
1930	1,05	1,20	1,40	1,16
1940	0,90	0,88	0,90	0,99
1950	0,81	0,91	1,00	0,91
1960	1,25	1,18	1,36	1,28

4. Tots aquests anys la fecunditat de la "província" de Barcelona és inferior a la fecunditat de la província de Girona i sobretot de Lleida i Tarragona (taula 3)
5. La immigració ha estat absorbida fonamentalment per Barcelona i el seu entorn industrial i urbà (taules 4 i 5).
6. L'argument accepta el principi implícit del poder definitori, a

Taula 4.

Població de Catalunya, segons lloc de naixença (tant per cent)

	1930	1975
Catalunya	62,86	61,9
Andalusia	4,24	15,17
Extremadura	0,25	3,2
Aragó	8,05	3,1
Castella	4,74	5,3
Múria	13,21	2,4
País Valencià	—	1,8
Galícia	1,01	1,5

Font: I.N.E.

Taula 5.

Població de Catalunya. 1970

Províncies	Autòctons (1)	Estàtic (2)	Dinàmic (3)
Barcelona	52,98	93,90	6,10
Girona	72,37	82,26	17,74
Lleida	75,89	71,87	28,13
Tarragona	69,81	77,54	22,46

(1) Tant per cent nascuts a la província sobre el total d'habitants

(2) Tant per cent nascuts a la província que resideixen al mateix lloc

(3) Tant per cent nascuts a la província que resideixen fora d'ella.

Font: I.N.E.

efectes d'interessos nacionals, del lloc de naixença o dels orígens familiars, per damunt de la capacitat integradora d'un país.

7. Aquest principi no és només discutible teòricament: se li poden enfrontar evidents contraexemples, com el dels U.S.A. .
8. Aquestes notes no pretenen negar el fet al·ludit; però cal remarcar que el principi no considera els fenòmens de l'estructura social dels nadius catalans i dels immigrants; pot haver-hi igualtat entre grups però diferent composició, a favor dels menys fecunds entre els immigrants, per a trobar una explicació social, no "ètnica".
9. Finalment, l'anàlisi de les dades d'una enquesta està plena de paranys subtils i de difícil descobriment;

Conclusió: L'argument no és definitiu, és qüestionable i matisable, respecte a la descripció de la realitat i respecte a les causes i a les conseqüències.

2.— LES DIMENSIONS QUANTITATIVES DE LA IMMIGRACIÓ A CATALUNYA

L'impacte de la immigració a Catalunya: la composició de la seva població segons el seu lloc de naixença, ha evolucionat de la manera resumida per aquestes estadístiques (taules 4 i 5).

De les xifres en resulta un quadre que es pot resumir així:

- 1) La proporció de nascuts a Catalunya sobre la població total del país ha disminuït molt poc —1 punt percentual— en 45 anys —del 1930 al 1975—. Naturalment en aquest fet ha jugat un paper important la decadència dels immigrants, per les dues vies d'una fecunditat superior, possiblement més per raons de classe que d'origen diferencial, i sobretot per la qualitat, absolutament majoritària, d'adults joves, si la comparem amb l'estructura envellida de la població catalana, en termes comparatius, sense oblidar el segur augment de la fecunditat de la població autòctona. Aquella proporció és actualment del 62 per cent: més del terç dels habitants de Catalunya han nascut a d'altres contrades.
- 2) La composició regional de la immigració, s'ha alterat radicalment entre 1930 i 1975. El 1930, el predomini pertanyia al conjunt del País Valencià i de Múrcia, seguit a distància per Aragó, primer, i després per Andalusia; el 1970, l'hegemonia correspon a Andalusia de manera absoluta; Aragó, i sobretot Múrcia i País Valencià juguen papers, si no marginals, ínfims.

- 3) L'impacte territorial de la immigració està molt concentrat a Barcelona i el seu entorn. El 1970, només un 53 per cent d'habitants de la "província" de Barcelona havia nascut a la mateixa "província". Aquestes proporcions són substancialment superiors a la resta de Catalunya. Però cal no oblidar que, per contra, els nascuts a Barcelona viuen gairebé tots al mateix lloc, mentre que proporcions que oscil·len entre la quarta i la quinta part dels nascuts a les altres "províncies" viuen fora d'elles. Es pot afirmar justament, que, una gran majoria van emigrar a Barcelona. Aquests barcelonins de residència, però no de naixença, bé que catalans d'origen, es podrien avaluar el 1970 al voltant dels 250.000, la qual cosa aixecava la proporció de catalans autòctons, entre la població total de la "província", a l'entorn del 60 per cent.

3.— CREIXEMENT DE LA POBLACIO ACTIVA I IMMIGRACIO

La població activa de Catalunya ha crescut a un ritme superior a la del conjunt espanyol. De fet, aquest creixement ha estat el motor de l'expansió demogràfica de Catalunya. Estudiem la "benzina" del motor centrant-nos en el període 1950-1970.

De fet, només va créixer la població activa dels sectors no agraris. Catalunya, seguint l'evolució de tots els països industrialitzats, ha vist buidar-se parcialment el seu camp, i com aquest èxode alimentava el creixement de la indústria i dels serveis, punta de llança del creixement econòmic.

Així, doncs, la població activa no agrària s'alimenta, en principi, de les tres fonts:

- a) l'evolució demogràfica de la població autòctona, que llança cada any al mercat de treball les generacions joves que abandonen, a diverses edats, el sistema educatiu, i rebrà per contra, a diferents parts de les promocions velles de treballadors, perquè arriben a l'edat de la jubilació obligatòria o perquè pleguen per malaltia, impossibilitat, o d'altres i variades raons —entre les que cal no oblidar la defunció—;
- b) les aportacions de la immigració, constituïda en gran part per adults joves, en plena edat de treballar;
- c) les aportacions del camp català, per trasllat de residència i feina del camp a la indústria i la ciutat és, en definitiva, un aspecte del mateix procés general que impulsa el conjunt dels desplaçaments migratoris espanyols, i que empeny l'increment demogràfic català.

Taula 6.

Població activa i immigració. Creixement de la població activa no agrària (en milers)

	1951-60	1961-70
TOTAL	275	325
Fonts:		
Evolució demogràfica	90	120
Disminució P.A. agrària	65	95
Immigració	120	110

(Estimacions pròpies. Font: "L'activitat econòmica dels catalans" Banco de Bilbao. L'Economia de Catalunya, avui. Barcelona 1974)

La taula no. 6 resumeix la importància i l'evolució d'aquests tres factors a les dues dècades del període que considerem. La imatge és clara: Si la immigració ha estat, en conjunt, la font principal del creixement de la població activa no agrària, a la segona dècada abandona el primer rengle d'importància, en favor de l'evolució demogràfica de la població autòctona. (En lloc d'autòctona, podríem dir població resident a Catalunya, i això minoraria la importància d'aquest factor i sobrevaloraria el de la immigració.

Per damunt de matisos, cal remarcar l'hegemonia global de la immigració, però el seu pes és en minva, i el tercer lloc ocupat per l'agricultura, amb valors absoluts i relatius força considerables.

En resum, la immigració explica directament, a la dècada dels 50, gairebé la meitat del creixement de la P.A., i la tercera part a la dècada següent.

Una tesi d'àmplia circulació a la teoria econòmica, més ben dit, un conjunt de tesis sostenen que el creixement econòmic està íntimament lligat a les possibilitats de creixement de la mà d'obra no agrària, en la mesura que aquest creixement condiona l'expansió industrial, motor de tot el procés de creixement (1). A Catalunya això voldria dir que la immigració, per tant, ha estat la font que ha assegurat el combustible

(1) Kindleberger, ch. "Europe's post-war growth and labor supply", Kaldor, N. "The causes of slow rate of growth of U.K." (cito de memòria).

Taula 7.

Distribució d'immigrants i nadius per professions (tant per cent)
Sector: Indústria

	A	B	C	D	E
Nascuts a Catalunya	74	75	56	40	18
Nascuts fora	26	25	44	60	82

A: directors, gerents, titulats superiors

B: administradors, titulats mitjans

C: personal administratiu subaltern

D: treballadors qualificats

E: treballadors semi i no qualificats

necessari per el creixement econòmic. La creu de la moneda està en què el desplaçament migratori era el mitjà utilitzat per nombrosos grups de població per millorar les seves condicions i nivell de vida.

Però cal demanar-se quines han estat les formes concretes d'inseriment dels immigrants en l'estructura econòmica i social del país, part de la contribució decisiva en el creixement de la seva mà d'obra (taula 7).

En resum, doncs: la immigració, pràcticament sense límits per les condicions del lloc d'origen, ha permès que cristal·litzessin les possibilitats de creixement econòmic de Catalunya i s'ha traduït, alhora, en procés de millora radical dels immigrants —parlant en termes generals—; per raons d'estructura social diferencial entre autòctons i nou vinguts, així com per arrelament, la immigració nodreix sobretot les classes populars de Catalunya, i en grau important i creixent, encara que minoritari, les classes mitjanes; els autòctons, per contra, formen el gruix dels esglaons més ben remunerats i de major ascendent social.

En conseqüència, la immigració, peça clau del progrés econòmic de tots plegats, és perill latent de desnaturalització, pel seu volum i per la diferenciació social que viuen els immigrants. Integració? És difícil parlar de la cultural i nacional separada de la problemàtica de classe. Aquesta versió matisada nega, però, que s'identifiquin, de manera simplista, treballador i immigrant, burgès (o aprofitat o treballador no manual) i català autòcton.

4.— PERSPECTIVES SOBRE CREIXEMENT ECONÒMIC, CREIXEMENT DEMOGRÀFIC I IMMIGRACIÓ

Potser cal precisar un punt: les raons i els mecanismes socials i econòmics que determinen els moviments migratoris. Hi ha fortes raons per a pensar que el motor fonamental dels desplaçament de persones és la diferència entre la intensitat i el volum de la demanda de treball, més que les diferències de nivells de vida o el grau d'atur o de pobresa als llocs d'origen (això últim segueix existint, amb enorme força, però la primera condició no es produeix; resultat: moviments migratoris aturats).

Una aproximació grollera i empírica al cas de la immigració a Catalunya permet de verificar aquesta relació (2) d'una manera aproximada.

Taula 8.

Composició per edats de la població de Catalunya (tant per cent)

<u>Edats</u>	<u>1970</u>
0-4	9,14
5-9	8,59
10-14	7,89
15-19	7,36
20-24	7,45
25-29	7,20
30-34	6,56
35-39	7,34
40-44	7,09
45-49	6,67
50-54	5,34
55-59	3,94
60-64	4,55
65-69	3,73
70-74	2,80
75 i més	3,35
Total	100,--

(2) "L'activitat econòmica dels catalans" a "L'economia de Catalunya, avui" Banco de Bilbao. 1974.

Concretament, el corrent immigratori s'ha intensificat quan la forta demanda de treball de la indústria s'ha trobat amb migrades generacions autòctones, insuficients per a nodrir l'expansió de la mà d'obra.

Avui, la composició per edats de la població de Catalunya, (vegi's taula 8) permet d'assegurar que la força de treball resident a Catalunya seguirà augmentant a un ritme no negligible en els propers anys, impulsada per la seva pròpia evolució —la deduïda de les joves i nombroses generacions, resultat de la immigració i de l'alça de la fecunditat—. I aquest impuls està coincidint amb l'actual estancament econòmic, determinat per la manca d'inversió, és a dir, de creació de nous llocs de treball. Ambdós fenòmens generen desocupació i creen perspectives pessimistes. En conseqüència, mentre la joventut no s'integra al món de la producció, i per tant a la societat, la immigració s'atura radicalment perquè desapareix el seu motor impulsor. Es pot dir amb altres paraules: s'atura la immigració, però també es fa rígida la capacitat integradora de la nostra economia, fins i tot respecte a les seves joves generacions.

5.— NOTES FINALS SOBRE IMMIGRACIÓ —CARACTERÍSTIQUES, DIMENSIONS I EVOLUCIÓ ECONÒMICA I RECONSTRUCCIÓ NACIONAL

Cal que deixem ben assentats una sèrie de punts:

- la immigració és condició del progrés econòmic.
- la immigració és possibilitat desnaturalitzadora, però realitat històrica de Catalunya.
- Catalunya és país de marca.
- Nació, projecte de futur i consciència i voluntat, no són reflex pur del passat, genètic i/o social.
- Catalunya és part històrica d'una entitat de més abast.
- Catalunya és receptacle d'una part important d'habitants d'altres contrades d'Espanya.
- Per tant, alhora, existeixen possibilitats de creixement i de desnaturalització.
- Cal assegurar l'entitat nacional de Catalunya, però mai tancar-se sobre ella mateixa.
- Avui estem just sobre el precipici: forta penetració aliena, desnaturalització, crisi desintegradora, poca capacitat d'absorció i d'integració, poques armes d'estructuració nacional; necessitat d'una estratègia d'abast cosmopolita, lluny del provincialisme o de l'utopisme.

I, per tant, ens trobem en la confluència de dues possibilitats: Eina de reconstrucció nacional —atur de flux migratori, (els perills de la divisió per manca de capacitat integradora o d'una política intel·ligent de convivència cosmopolita).

VESSANTS ECONÒMIQUES DE LA IMMIGRACIÓ

J. Ros Hombravella

1.— L'ENTRADA DE LA IMMIGRACIÓ AL SISTEMA PRODUCTIU I SOCIAL

Entorn de les motivacions econòmiques bàsiques del flux migratori, cal parlar sempre d'efectes d'expulsió i d'atracció. La situació econòmica al lloc d'origen i de recepció, i la seva evolució, en seran els factors causals —amb aquells retards de reacció que comportin i que aquí no avaluem.

- A la primera vessant o àmbit, el pols de l'agricultura i de la construcció (amb el turisme) poden operar com "expulsadors" rellevants. Hi ha un factor sobreposat de salaris i "tractament" social. Tenim, encara, una expressió més estructural procedent d'una enquesta valenciana sobre la immigració andalusa: "En la fàbrica uno no se moja i tiene un salario seguro..."
- L'atracció del sistema urbà-industrial català dependrà, és clar, de la seva conjuntura, sobretot en termes d'expansió del mercat de treball (amb les naturals llacunes): Es cert que la gran onada migratòria va des del 53-54 fins al 73 (amb frenades el 67-68) és a dir, va paral·lela a l'evolució econòmica que no "tira" els anys quaranta i entra després a la crisi coneguda dels anys 74-79 (de moment).
- El protagonisme del sector de la construcció, i per tant de la seva conjuntura, no deixa de ser un esquema aproximatiu en el sentit

que hi ha molta immigració que va directament al treball industrial sense qualificar; i n'hi ha una altra que hi entra "per dalt" i que arriba a tècnics administratius, professionals i funcionaris, inclosos els quadres de "les milícies".

- El sistema d'informació per a l'emigrant potencial sembla que té molt a veure amb les cartes dels parents —hi ha feina o no n'hi ha, o bé, a la fàbrica on sóc n'hi poden entrar cinc més—. Pel que fa a la forma d'immigració depèn, també, de l'estructura de la propietat al lloc d'origen: l'andalús sense res al seu lloc d'origen ve amb tota la família i no pensa en tornar. El castellà o el gallec té alguna cosa a vetllar a casa seva i per això emigra en etapes —que de vegades comencen amb la vinguda de la dona—, tot esperant tornar. (Pinilla, notícia oral).
- Hi ha alguns fluxos econòmics connexos: Els immigrants petits propietaris agraris (o mitjans) tendeixen en un gran nombre de casos a vendre's les seves terres. Aquest capital entra a Catalunya adreçat sobretot a l'adquisició de vivenda o de petits negocis (a Bellvitge es va fer una enquesta que ho va posar en relleu). Per altra banda, hi ha importants remeses monetàries dels immigrants als seus llocs i famílies d'origen (aquest fenomen abans es feia pàl·lès els dissabtes al migdia a les oficines de correus i ara es fa més per banc).
- S'ha dit freqüentment —per exemple en Jordi Nadal— que aquesta immigració és una força de treball, generalment, a la millor edat de productivitat. En tot cas, és obvi que l'expansió productiva de Catalunya no s'hauria pogut donar amb tanta intensitat. Cal fer, però, dues reserves en aquesta avaluació:
  - . en primer lloc s'hagués anat en altre cas, a models més intensius en capital.
  - . en segon terme, i molt important, sempre cal que ens preguntem sobre la conveniència i el sentit de les grans conurbacions catalanes (benestar global, qualitat de vida, desequilibris...).
- En tot cas, sembla que el mòbil —àdhuc per sobre de les males condicions d'assentament— ha estat el nivell i la seguretat del salari.

2.— TRACTAMENT AL MERCAT DEL TREBALL

Quant a la qualificació és evident que no hi ha cap pla a les àrees d'origen, tret d'alguns centres o nuclis andalusos, p.e. Còrdova (Universitat Laboral). Així, doncs, es pot dir que tota la qualificació deriva de

la mateixa ocupació ja que és difícil “comprar temps” per anar a centres de formació professional. El tipus de qualificació —adquirida sobre la marxa de la feina— podrà donar lloc a una certa mobilitat (ascensional).

El tema central és aquí la presència o no de discriminació laboral contra l'immigrat. Cal afinar en tres sentits:

1. L'exploració que hi hagi hagut i que hi hagi al mercat del treball, ha tingut la mateixa intensitat per a nadius i per a immigrants?
2. La més mínima racionalitat obliga a comparar nivells laborals aproximadament iguals —nadius/no nadius—, sobretot en termes d'antiguitat, qualificació i lloc o comarca. D'altra manera, la comparació no seria bona. El fet que l'immigrat tingui menys grau de qualificació mitjana és una dada no atribuïble directament al sistema productiu català; però seria enganyós no referir la comparació de nivell salarial de l'immigrat i del català al nivell laboral d'ambdós.
3. En darrer terme, hi pot haver una discriminació oberta, reflectida als anuncis (per dir-ho d'alguna manera) i una discriminació encoberta, larvada. Podem avançar que a Catalunya, segons tots els indicis, no s'ha exercit discriminació laboral oberta. Pel que fa a l'encoberta descobrim un petit component relatiu, potser encara corregible per factors d'igualació —per exemple, grau cultural. (Tot això manlevant dades dels molt importants treballs del Professor Esteban Pinilla de las Heras: *Immigració i Mobilitat Social a Catalunya*, Publicacions de la Fundació Jaume Bofill. Barcelona 1971-78. 5 vol.).

Quan es produeix diferenciació —“discriminació”— laboral la trobem situada entre intensitats de 7 i 17 punts percentuals com a màxim. Quan es corregeix, bé l'antiguitat, bé algun altre factor de diferenciació cultural, la “discriminació” —nivell salarial i promoció— es redueix encara més.

Veiem els tres paràmetres centrals que condicionen la presència i el grau del fenomen:

- a) La dimensió de l'empresa, base laboral, condiciona l'efecte en el sentit que quan més gran és l'empresa, menys incidència té. A la gran empresa, la diferència, no passarà de 6-7 per cent. És a la petita empresa que arriba al 17 per cent. El pes d'aquestes empreses al sistema productiu català serà, doncs, rellevant en aquesta vessant actual.
- b) Als estrats de categoria laboral tendirà a ser inferior a les altes i a les baixes (a aquestes darreres pel predomini dels immigrants als mercats corresponents —cosa que s'ha de referir, com ja hem dit,

a la formació i no a la discriminació—). A les categories mitjanes tendeix a créixer.

- c) Pel que fa a les línies laborals, la diferenciació és més marcada a l'administrativa (executiva), que a la tècnica (no més del 7 per cent), cosa que reflecteix certa resistència empresarial a donar accés als immigrants a les decisions econòmiques de les empreses.

En síntesi, la presència de diferències serà més àmplia com més petita sigui l'empresa, als nivells laborals intermedis i a l'escala administrativa-executiva. I, en general, seran relativament més intenses quant a la promoció que no quant al nivell salarial (regulació general).

- Tendrà, en canvi a reduir-se i àdhuc desaparèixer quan ens movem cap a la gran empresa, sobretot en nivells superiors i inferiors, en l'escala tècnica. A la mitjana es compleix també la tendència a desaparèixer per a nivells tècnics alts i baixos, creixent a les altres categories i funcions.
- Tot això reflecteix, tant pel que fa a nivell salarial com a facilitats de promoció laboral (base de mobilitat social) un lleuger grau de “discriminació anti-immigrant” que a molts indrets desapareix. Donat com han estat les coses a les darreres quatre dècades político-econòmiques ens sembla, dins de tot, satisfactori.

3.— TRACTAMENT AL MERCAT DE CONSUM (I DELS SERVEIS PÚBLICS)

- El primer que cal dir és que la insatisfacció quant als serveis públics, en tota situació normal, planteja unes impotències de reacció. Pensem en escola, sanitat, higiene, cultura. Quina és la forma i preu de substitució?
- El sistema de “succió” del consum ha funcionat sempre prou bé per als estrats socials als que aquí ens referim. El conjunt de baixos comercials dedicats —a Santa Coloma, l'Hospitalet, Cornellà, Montcada-Reixach...— a vendre béns de consum durable (mobles, decoració, electrodomèstics...), confeccions i productes alimentaris, tot plegat adaptat als gustos corresponents als llocs d'origen, és impressionant. Els traspessos dels locals i despatxos assoleixen valors impressionants (un despatxet per a metge, es diu, a la Plaça del Relotge de Santa Coloma, vuit milions!).
- Com encerta el sociòleg Pinilla quan afirma que els mercats del consum són uns palesos integradors! L'endeutament ha d'ésser, forçosament, molt important. Jo crec que fins i tot és rellevant per a explicar la conducta laboral, de reivindicació o submissió.

- La vivenda i el crèdit juguen, també, un paper central dins de la conducta econòmica i social d'aquestes classes populars: en primer terme, la pràctica inexistència d'un mercat de vivendes de lloguer, cosa que comporta, crec, esquemes de compra amb pagues anuals molt superiors, fins 1/3 de la renda, al que seria normal. Des del punt de vista del crèdit és evident que, tot i necessitant avals, l'immigrant té més problemes de consecució de crèdit, dins uns mateixos ingressos.
- Al pressupost familiar hi entren, ho haguem o no oblidat, els serveis públics: volem fer palès que a la situació global de la immigració incidiran més gràvidament les mancances, els dèficits de serveis.
Això es així per la banda de la demanda, donat que el migrant presenta més necessitats en haver fet un moviment que li planteja totes les demandes d'inserció moltes vegades sense un mitjà familiar de referència (pensem en guarderies i escola fins als sis anys). D'altra banda, la possibilitat de trobar als mercats privats substitutius li ve característicament limitada per la restricció de renda.
- Hi ha també, en general, la diversa "cultura del diner" — l'estalvi, la seva col·locació, etc.— entre nadius o immigrants, arrelats i nous (en perjudici d'aquests darrers).

4.— L'ASSENTAMENT EN GENERAL

Unes reserves prèvies: com he assenyalat hi ha tot un subgrup social de la immigració que viu, per entendre'ns, als Eixamples i sobre la Diagonal. És una classe mitja i àdhuc alta que pot pagar el lloguer corresponent. No hi ha indicis, doncs, de discriminació en el mercat de la vivenda envers els immigrants: el qui d'aquests han pogut dedicar posem vint mil pessetes al lloguer viurà en una "trama més barrejada" (no així quan ha calgut comprar, cosa forçada per l'absència de lloguer).

Aquesta barreja de la que sempre parlem es dona molt menys del que es diu. Una vegada polaritzades les classes populars per la seva solvència econòmica, es formen unes imatges per barris que porten per resultat les concentracions d'immigrants a les quals ens referim quan parlem de "ghettos" (clarament, polígons i aglomeracions de barraques).

El fenomen és evident on la quantitat d'immigrants —sempre un seixanta per cent d'andalusos/extremenys— són elevades. Aleshores, he observat la formació de móns complets i, per tant, tancats. Formació, doncs, de societats amb nivell indistint, sempre molt baix quant a serveis públics —Santa Coloma de Gramenet té el pressupost per habitant

més baix de tot Catalunya—, però que tendeix a una certa homogeneïtat. Aquesta es refereix, com acabo d'indicar, al sistema de consum prou referit a les pautes d'origen.

Hi ha també aquesta connexió palesa en alguns elements i serveis culturals —jo no escatimaria aquest qualificatiu—, com ara les sales de flamenc (a Santa Coloma, quatre), les penyes taurines dins de bars (a Montcada i Reixach, dues) i en general l'hosteleria especialitzada en el “fino con tapa”, la qual dóna lloc a locals molt pintorescos on he pogut “fer petar la xerrada” amb facilitat i on he arribat a veure “señoritos” —seixanta anys, barret i botes enllustrades— transplantats.

Tant si es tracta de barris, com polígons, nuclis o conjunts de casetes i àdhuc de barraques, aquesta forma d'assentament un tant aïllat es dóna no tan sols a les grans poblacions de l'entorn de Barcelona, sinó també a poblacions més petites i llunyanes en les que hom podia pensar en una barreja superior: és molt freqüent trobar nuclis d'assentament, per exemple blocs que polaritzen la vivenda barata, als afores, darrera la carretera o la via, prop del cementiri o de l'estesa “controlada” d'escombraries, amb un predomini total d'immigrants (casos tipus Espluga de Francolí, El Masnou, Sant Hilari Sacalm...). Algú va poder dir al col·loqui que el triangle Olot-Ripoll-Vic “assimilava” millor. Segurament és així, però també hi ha fenòmens de “segregació”.

Què dir-ne del nivell de serveis —o de no serveis—, com a factor motivador de la migració i del seu lloc i forma d'assentament? (Cal referir-se a models explicatius amb diversos factors respecte a maximitzar el benestar de venedor de factor-treball, consumidor, resident..., models de què no disposem segons les meves notícies per a aquesta àrea i que hom ha vist sobretot referits als U.S.A. i a França).

El més important és detectar que l'immigrant a què ens referim té molt poca àrea de decisió pel que fa tant a la seva migració, com a l'elecció d'àrea i de localització d'habitatge. Com assenyalàvem a l'apartat 1 i també al 2, l'obtenció d'un salari segur és el motor de tot aquest immens flux humà. La tria de les 3 o 4 àrees a què, dins de la normalitat econòmica han pogut optar, és històrica i acumulativa en el sentit que, per exemple, a Catalunya hi trobaran sistemes de relacions socials, de grup familiar, des del Sud i del Sud-este, sobretot.

No ha estat més ampli el marge de decisió pel que fa a la localització d'habitatge, perquè el mercat d'aquest no ha possibilitat massa tria: s'ha hagut d'optar pel que hi havia sense fer ús de racionalitat de localització envers el lloc de treball, com ho demostra la intensa mobilitat pendular diària (dades del CIDOC). Uns 300.000 es mouen diàriament entre els municipis, o sigui un 45 per cent de la població (sense Barcelona).

En aquestes condicions, la situació d'equipament ha hagut de ser sa-

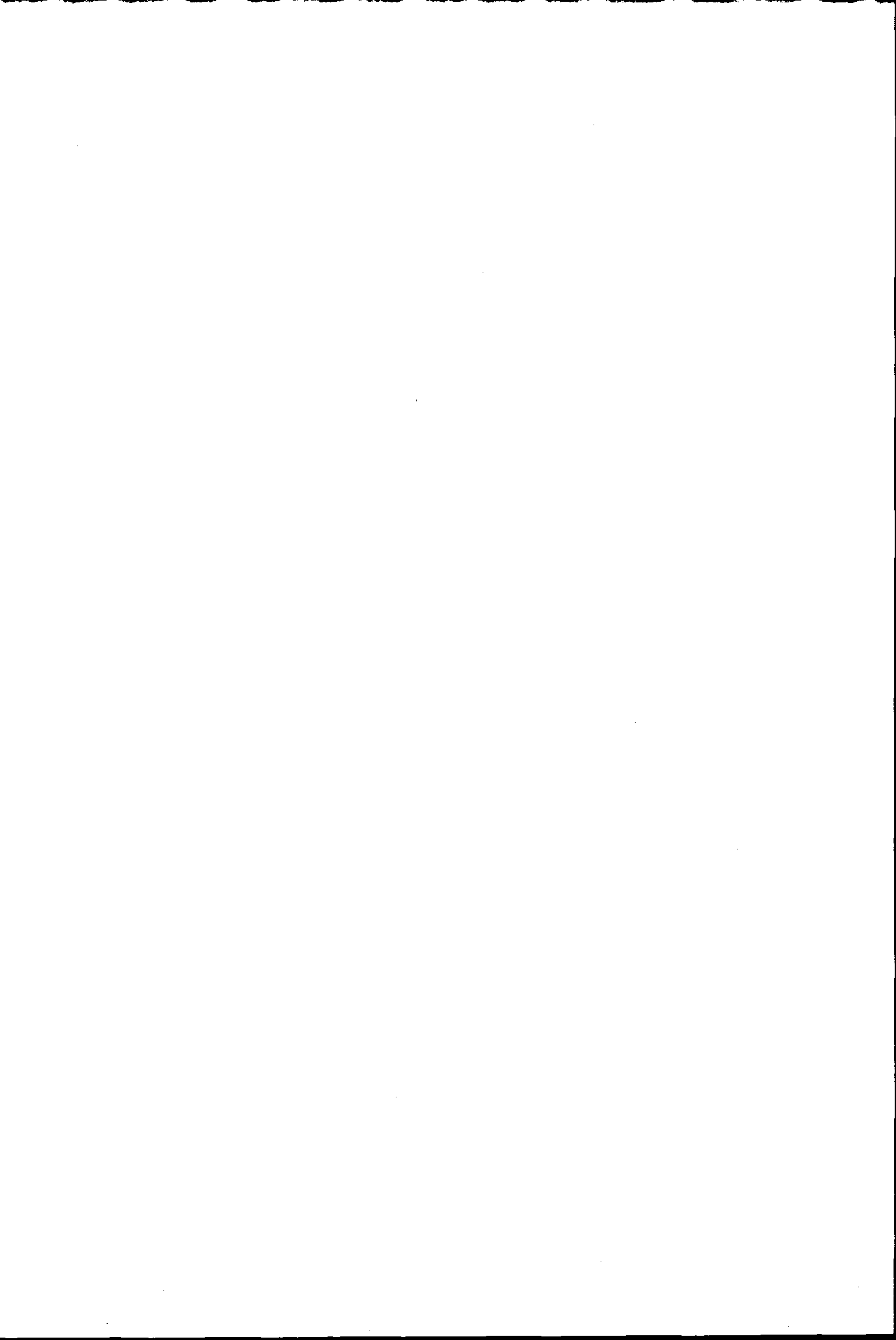
crificada, fins i tot en l'obtenció del salari més satisfactori; serà en una fase posterior que es registrarà el cúmul d'insatisfaccions del consumidor derivades del dèficit de serveis. Potser abans els derivats de la qualitat de l'habitable: per exemple el polígon Fuensanta —amb nom “traduït” Font Santa— em digueren que les finestres són permeables a la pluja.

Si al lloc d'origen encara eren inferiors aquestes dotacions, situació que pot ser freqüent, en el model de migració encara hi haurà una “renda diferencial”. Si era superior, ja hem vist el mecanisme de compensació —condicions laborals— i podríem arribar a parlar d'irracionalitat a la formació del capital social i la seva localització (equip sobrant a les àrees de la migració i insuficient a les receptores).

5.— CONCLUSIONS

Al nivell de l'habitable i serveis urbans dels “nous” immigrants (55-75) és on trobem la més gran discriminació capitalista de Catalunya.

- Tan sols qui cregui que ni en aquest assentament ni en les condicions del treball hi ha cap explotació —Heribert Barrera, acte cloenda— conclourà que no devem res a la immigració des de l'angle del sistema social i productiu català.
- Però, en temes generals, hi ha molt pocs ingredients de discriminació explícita, oberta. Més enllà de les derivades del sistema social.
- Cal veure amb un cert escepticisme l'assimilació via urbanisme (com a condició necessària, però no suficient): És molt car el pensar amb una intensa remodelació i reequipament d'aquestes àrees, i la situació econòmica sembla que no ho permet endegar. Quan s'animi la conjuntura també s'animarà un nou allau migratori i amb això tornaran a augmentar les necessitats d'aquest ordre.
- Armand Sàez i jo, per altra banda, vàrem estar d'acord també en que “el retorno” és impensable.

LA SITUACIÓ SOCIOLINGÜÍSTICA

LA IMMIGRACIÓ I LA LLENGUA CATALANA: DOCUMENTACIÓ SOBRE CONEIXEMENTS, USOS I ACTITUDS LINGÜÍSTICS

Joaquim Torres

Per conèixer una realitat social i poder arbitrar mesures de govern en relació a ella és evidentment necessari tenir a mà la documentació existent sobre la qüestió. És per aquest motiu que ens ha semblat útil d'efectuar una recopilació de les dades disponibles en aquests moments (novembre 1979) sobre la realitat sociolingüística de la immigració a Catalunya, és a dir sobre els coneixements de llengua catalana que té, l'ús d'aquesta llengua que efectua i les actituds lingüístiques que practica aquest ampli sector de la societat catalana format per la població resident originària de fora de Catalunya. No ens ocuparem dels coneixements i ús del català escrit perquè hi ha molt poques dades útils sobre la qüestió i perquè ens sembla que en relació a la immigració les dades realment d'interès en aquests moments són les referents a la llengua oral.

Pel que fa a la documentació en general sobre el tema, cal dir en primer lloc que, mentre que l'única manera d'obtenir dades de coneixements i ús lingüístics és mitjançant les enquestes i els censos, les informacions relatives a actituds lingüístiques poden provenir, a més, de determinats fets de domini públic que ens fan llum sobre la qüestió.

En relació a les enquestes, font principal de dades ara com ara en el tema que ens ocupa, hem de dir que la informació disponible de moment és força limitada. És limitada pel que fa a dades sociolingüístiques en general i encara més limitada pel que fa referència a informació sociolingüística dels sectors immigrants. De l'estudi global de les diferents fonts sorgeixen no gensmenys una sèrie de dades que poden tenir utilitat, dades que posarem en relleu al llarg d'aquestes ratlles.

Cal dir que les enquestes que ens donen informació sociolingüística no són totes fetes amb l'exclusiva o principal finalitat de recollir dades sociolingüístiques, sinó que la majoria d'elles són treballs que tenen com a fita principal obtenir informació d'altres tipus i que insereixen en el seu qüestionari preguntes relatives a la llengua.

Les enquestes disponibles que ens donen informació sociolingüística són les següents:

- Una sèrie de recerques que, o bé són d'àmbit territorial reduït, o bé es refereixen a sectors específics, o ambdues coses a la vegada, com són les obres de Badia, Arnau, Demo, Reixach, Pinilla, Turell, Masjuan, Ministerio de Educación, Rodríguez, Virós, i alguna d'altra d'àmbit menor.
- Un parell d'enquestes d'àmbit estatal que ens donen dades del junt de Catalunya, però que es veuen limitades pel fet de basar-se en mostres petites en el territori que ens interessa. Es tracta dels treballs de FOESSA i de Del Campo.
- Una enquesta efectuada recentment (desembre 1978) que no té les limitacions dels dos grups de treball anteriors, però de la qual no s'ha elaborat fins al moment més que una part de la informació recollida. Es tracta d'una enquesta portada a terme per Jaume Bibiloni i Rosa Junyent, als resultats ja elaborats de la qual hem tingut accés gràcies a la gentilesa dels autors, que ens han permès de consultar un article inèdit seu sobre la qüestió. Una part d'aquella informació, d'altra banda, va ser inclosa en un article de R. Junyent publicat a la premsa.

Una vegada especificats els treballs dels quals podem extreure dades relatives al tema que ens ocupa, passem a veure quina és la informació disponible en els moments presents.

Hem de dir que encara que la major part de la informació de la qual ens ocuparem es refereix lògicament al tema "llengua i immigració", també donarem certes dades sociolingüístiques generals a fi de presentar el marc en el qual s'insereix el tema que ens interessa i perquè el percentatge de la població total de Catalunya nada a fora és tan elevat (38 per cent el 1975) que les dades referides al conjunt comporten sovint certa informació sobre el sector immigrat.

Com hem vist, les dues fonts existents de documentació sobre usos i coneixements lingüístics són les enquestes i els censos. Aquests darrers es diferencien de les primeres sobretot perquè, d'una banda, proporcionen dades sense error d'estimació estadística i permeten l'estudi de tots els subgrups de la població investigada, i d'altra banda, no admeten més que un nombre molt reduït de preguntes simples amb respostes tancades i molt esquemàtiques. L'únic cens efectuat fins ara entre nosaltres

que ha pogut ocupar-se de la qüestió de la llengua es el padró de 1975. En relació a aquest padró, cal dir que, a causa dels condicionaments polítics antidemocràtics plenament subsistents en aquell moment, la repartició del full suplementari que incloïa les preguntes lingüístiques es va haver de limitar a la “província de Barcelona”. D'altra banda, a la ciutat de Barcelona hi va haver una sèrie d'irregularitats en la recollida de dades. Pel que fa a la validesa dels resultats d'aquest full lingüístic suplementari —se n'han publicat dades d'ús familiar i coneixements de català per comarques (Radigales)—, els controls estadístics efectuats pel CIDOC, entitat promotora d'aquest cens lingüístic, han mostrat la fiabilitat de les dades a nivell comarcal de la “província de Barcelona” sense la ciutat de Barcelona, excepte pel que fa a les comarques del Maresme, on tot cas l'error seria petit, i d'Osona. En el cas d'aquesta darrera comarca, els resultats de la qual són susceptibles de tenir errors apreciables, cal dir que si comparem els percentatges de comprensió del català i de saber parlar català del padró amb els de l'enquesta de Reixach efectuada a Osona el 1973, veiem que són molt semblants, i per tant les diverses dades del padró referents a Osona no sembla que puguin tenir errors gaire grans. Pel que fa a l'ús escrit, en canvi, trobem certes diferències entre les dues fonts esmentades, fet que corrobora l'opinió existent en el sentit que ara i aquí les respostes a aquesta pregunta feta sense més especificacions no són sempre objectives. Es poden doncs, considerar ben fonamentats els resultats del padró del 1975 relatius a la llengua oral de la “província de Barcelona” sense la ciutat de Barcelona. En qualsevol cas, és evident que les dades lingüístiques censals vàlides del 1975, que ens donen informació sociolingüística d'una part important de la població de Catalunya, són de gran utilitat, sobretot tenint en compte que la comparació entre aquestes dades i les corresponents al proper padró 1980/81 ens ha de permetre d'efectura una anàlisi força aprofundida de la dinàmica sociolingüística del present lustre 1975-1980.

DADES SOBRE CONEIXEMENTS DE LLENGUA CATALANA DELS IMMIGRATS

Pel que fa al nivell de coneixement de la llengua catalana que té el conjunt de la població de Catalunya, disposem dels resultats de Del Campo —84 per cent entenen el català i 68 per cent el saben parlar— i de FOESSA —90 per cent de les mestresses de casa entenen el català i 77 per cent el parlen— però, donades la resta de les dades disponi-

bles (1), en conjunt més sòlidament fonamentades, ens inclinem a considerar com a més plausibles, en el benentès que es tracta simplement d'una estimació, les xifres que proposa M.Reixach i A.Güell, segons les quals cap al 80 per cent dels residents a Catalunya entenen el català i al voltant del 60 per cent el saben parlar.

Però aquestes xifres no són naturalment homogènies per tot Catalunya, ja que els percentatges de coneixement del català varien territorialment de manera paral·lela al percentatge de població immigrada. Tenint en compte les dades sociolingüístiques vàlides del padró del 1975, les de Bibiloni, les de Demo i les de Badia, així com dades demogràfiques de Recolons i del padró esmentat, podem dividir Catalunya, des del punt de vista del grau de coneixement de la llengua, en les següents zones:

- Municipi de Barcelona. El 1975 representa el 31 per 100 de la població total de Catalunya i hi ha un 38 per 100 de població immigrada. Els residents que saben parlar català deuen ser al voltant del 60 per 100 de la població del municipi.
- Zona de màxima immigració, formada pel Baix Llobregat i el Barcelonès exclosa Barcelona. El 1975 representa el 20 per 100 del total de la població de Catalunya i hi ha un 53 per 100 de població immigrada. Declaren saber parlar català cap a un terç dels habitants i al voltant del 40 per 100 diuen no entendre'l.
- Franja exterior discontinua de l'àrea de Barcelona. Són les comarques del Vallès, el Maresme i el Garraf. El 1975 representa el 18 per 100 del total d'habitants de Catalunya i hi ha un 42 per 100 de població immigrada. Declaren saber parlar català una mica més del 50 per 100 i al voltant del 25 per 100 diuen no entendre'l.
- La resta de Catalunya. El 1975 representa el 30 per 100 de la població total. El percentatge de població immigrada és netament inferior al de les altres zones, però cal fer esment a part de l'àrea de Tarragona, on hi ha hagut una forta immigració en els últims anys. En aquesta àrea de Tarragona, de totes maneres, més del 60 per 100 de la població sap parlar català. Fora d'aquesta àrea, la nostra estimació és que cap al 80 per 100 de la població del

(1) El padró del 1975 per a la "província de Barcelona" exclosa Barcelona, segons el qual en aquesta àrea el 68 % entenen el català i el 48 % el saben parlar. El sonatge del 1970 de Demo segons el qual el 57 % dels pares de família parlen usualment el català, pel que fa a la ciutat de Barcelona. L'enquesta sobre la joventut catalana efectuada el 1973 per Pinilla segons la qual a Barcelona el 56 % dels joves escullen el qüestionari en català, a la resta de l'Àrea Metropolitana l'escullen el 34 % i a la resta de Catalunya el 76 %.

conjunt de la resta de Catalunya deu saber parlar català i cap al 90 per 100 o més deu entendre l.

Passant ara a examinar les dades disponibles sobre coneixements de català dels immigrants, hem de dir que tenim poca informació global de la qüestió. De les dades elaborades del treball de Bibiloni, podem tanmateix deduir-ne que un 25 per 100 o una mica més del total de residents no nats a Catalunya saben parlar català. D'altra banda, donat que:

1) els immigrants representen cap al 40 per 100 de la població total de Catalunya, 2) hem calculat que cap al 80 per 100 de la població total entén el català, i 3) sembla plausible pensar, com apareix a Del Campo, que la quasi totalitat de la població nada a Catalunya entén el català, podem deduir que tant el sector d'immigrants que entenen el català com el sector dels que no l'entenen representen alts percentatges del total d'immigrants. Com a dada més concreta i localitzada tenim la que ens ofereix Reixach relativa als immigrants de la comarca d'Osona: quasi la meitat declaren entendre el català, un 35 per 100 declaren parlar-lo més o menys, i un 25 per 100 demostren un bon coneixement del català oral mitjançant una conversa en aquesta llengua.

Veiem doncs que, a pesar de les difícils condicions en les quals s'ha hagut de desenvolupar la llengua catalana durant tants llargs anys, una part important dels immigrants n'han adquirit diversos graus de coneixement. Una vegada feta aquesta constatació, passem a veure les informacions disponibles sobre: a) la manera com evoluciona el coneixement del català per part dels immigrants amb el temps d'estada, i b) el coneixement que tenen d'aquesta llengua els fills dels immigrants.

Respecte a les variacions del coneixement del català segons el temps d'estada només tenim dades molt parcials. Sabem concretament pel treball de Masjuan, efectuat l'any 1975, com havia evolucionat aquest coneixement fins aquell moment entre els mestres residents a Catalunya i nats a fora: els mestres no nadius amb més de 10 anys de residència entenen el català quasi tots i el sabien parlar en un percentatge superior al 40 per 100. Entre els que tenien menys de 10 anys d'estada els percentatges de coneixement eren força inferiors. D'altra banda, com més joves eren els mestres immigrants més ràpidament aprenien el català, i els mestres immigrants que residien a fora de l'Àrea Metropolitana de Barcelona aprenien més ràpidament el català que els de l'Àrea, dues tendències que no sols creiem que no han variat des del 1975 (com pot haver passat amb els percentatges de coneixement del català dels mestres) sinó que ens sembla molt probable que puguin ser vàlides per al conjunt de la immigració. No tenim, doncs, dades generals sobre com evoluciona el coneixement del català entre els immigrants segons el temps d'estada,

però tenim indicis de l'existència de dos condicionaments d'aquest procés.

En relació al grau de coneixement del català que tenen els fills d'immigrats en general, les informacions que tenim són també parcials, però més nombroses que en el cas anterior. En primer lloc, i tornant a la zonificació sociolingüística efectuada més amunt, si examinem les dades de la zona de màxima immigració —resta Barcelonès i Baix Llobregat— veurem que el percentatge de nats a Catalunya —47 per 100— excedeix apreciablement del percentatge dels que diuen saber parlar català —al voltant del 33 per 100—, cosa que posa de manifest que en aquest territori hi ha un percentatge important de nats a Catalunya que declaren no saber parlar català. Cal tenir en compte que és en aquesta zona on els immigrants es troben més concentrats en barris on representen l'àmplia majoria de la població i que això fa que bon nombre dels nats en aquestes dues comarques siguin fills joves de famílies immigrades que viuen en un ambient totalment d'immigrats. Diguem en relació amb aquesta qüestió que les circumstàncies citades, unides al fet que la piràmide d'edats d'aquesta zona dona un percentatge comparativament molt alt de nens en edat escolar, fan que la generalització de l'ensenyament del català a l'escola pugui tenir-hi un impacte gran i força ràpid en el sentit de fer augmentar els percentatges de coneixement de català. Si ens fixem ara en les xifres de les altres zones sociolingüístiques, veiem que la superioritat del percentatge dels nats a Catalunya sobre el percentatge dels que saben parlar català es dona també, però amb molta menor intensitat, a la franja exterior de l'Àrea i no sembla donar-se a Barcelona i al conjunt de la resta de Catalunya, la qual cosa fa pensar que en aquestes zones el percentatge de nats a Catalunya que no saben parlar català deu ser netament inferior que en la zona d'immigració màxima. D'altres coses que sabem en relació als coneixements de català dels fills d'immigrats són que, el 1975, els mestres nats a Catalunya fills d'immigrats sabien parlar català en un 90 per 100 (Masjuan), que a la comarca d'Osona la quasi totalitat dels fills d'un o dos pares immigrants saben parlar català (Reixach), i que els nens de llengua materna castellana de 12 anys escolaritzats a la ciutat de Barcelona l'any 1964, majoritàriament immigrants o fills d'immigrats, tenien quasi tots diversos graus de coneixement del català (Arnau). Així, doncs, les dades de les quals disposem en relació als coneixements de llengua catalana dels fills d'immigrats ens permeten de dir que hi ha certs sectors de la societat catalana en el si dels quals la quasi totalitat dels fills d'immigrats saben parlar català, que a la ciutat de Barcelona abans que s'introduís de manera apreciable el català a l'escola els fills d'immigrats ja tenien majoritàriament coneixements més o menys complets de llengua catalana oral,

i que a la zona de màxima immigració un tant per cent apreciable de nats a Catalunya —probablement fills d'immigrats— no saben parlar ara com ara el català.

Una qüestió que es troba íntimament lligada al fet immigratori i respecte a la qual tenim diverses informacions coincidents és la relació entre el coneixement del català i la classe social. Les informacions que ens ofereixen al respecte Del Campo, Demo, Arnau i Reixach pel que fa respectivament a Catalunya, Barcelona i Osona coincideixen a posar de manifest que en totes les classes socials hi ha un tant per cent apreciable de persones que saben parlar català i que aquest percentatge augmenta a mesura que s'ascendeix en l'escala social.

Així, doncs, pel que fa als coneixements de llengua catalana dels immigrants a Catalunya podem dir que:

- La informació disponible ens permet d'efectuar una proposta molt simple de zonificació sociolingüística de Catalunya.
- Al voltant d'una quarta part o una mica més dels immigrants a Catalunya sap parlar català i un percentatge més gran, però no fortament majoritari, l'entén.
- Tenim indicis per avançar la hipòtesi que l'augment dels coneixements de català per part dels immigrants segons el temps d'estada és més ràpid en la mesura que són més joves i que resideixen en zones de menys densitat i concentració immigratòries.
- En relació als coneixements de català dels fills d'immigrats es confirma en certa forma l'últim condicionament esmentat, ja que a la zona de màxima immigració sabem que un percentatge important de nats a Catalunya, probablement fills d'immigrats, no saben parlar català, mentre en d'altres zones menys immigratòries de Catalunya i en certs sectors socials quasi tots els fills d'immigrats saben parlar català.
- En totes les classes socials hi ha percentatges importants de persones que saben parlar català, percentatges que augmenten a mesura que es puja en l'escala social.

DADES SOBRE L'ÚS DEL CATALÀ PER PART DELS IMMIGRATS

Al llarg de les ratlles que segueixen ens ocuparem sobretot del que sabem sobre l'ús familiar del català, ja que ens sembla que és un ús lingüístic clau i també perquè és aquell del qual tenim informació.

A nivell de Catalunya, les úniques dades globals d'ús lingüístic familiar bàsicament fiables de les quals disposem són les que ens ofereix l'enquesta de Bibiloni i Junyent, efectuada el desembre 1978: 52 per 100

dels adults residents a Catalunya tenen com a llengua familiar el català, 40 per 100 el castellà i 6 per 100 les dues llengües (dades extretes de Junyent). Aquestes xifres són bàsicament congruents amb les de FOESSA referides a les mestresses de casa de tot Catalunya l'any 1970, amb les de Pinilla referents a la joventut catalana el 1973 —el percentatge dels que usen en família el català o les dues llengües coincideix exactament—, i amb les parcials contingudes en el padró del 1975 —dades de la resta de la “província de Barcelona”—. Encaixen també les dades esmentades amb el percentatge d'escolars de llengua materna catalana —50-55 per 100 l'any 1975— que dona Vives tot fent una estimació a partir de les dades de Masjuan.

Pel que fa a la zonificació sociolingüística que hem efectuat a partir dels percentatges de coneixements de català, continua sent vàlida si hi introduïm les xifres d'ús familiar (dades “resta província” del padró 1975), tenint en compte que a la zona de màxima immigració i a la franja exterior el percentatge dels que saben parlar el català és superior en un 10 per 100 al percentatge d'ús familiar català.

En relació a l'ús familiar del català entre els immigrants, l'única dada global de la qual disposem prové també del treball de Bibiloni i és la següent: 17 per 100 del total d'immigrants a Catalunya usen el català familiarment —sol o acompanyat del castellà, segons deduïm del context—. Entre els nats a Catalunya, aquest percentatge és del 84 per 100. Altres dades, ja molt més parcials, que tenim referents a aquesta qüestió són que, segons Masjuan, el 1975 només el 6 per 100 del total dels mestres residents a Catalunya i nats fora dels Països Catalans tenien el català com a llengua familiar —1 per 100 les dues llengües— i que entre els que tenien més de 10 anys d'estada aquest percentatge passava al 14,50 per 100 —3 per 100 les dues llengües—. Tenint en compte que el canvi de la llengua familiar és un procés relativament lent i, per tant, no creiem que en aquests 4 anys aquestes dades hagin pogut variar molt, és interessant constatar com el percentatge d'ús familiar del català és clarament inferior entre els mestres immigrants —7 per 100— que entre els immigrants en general —17 per 100— la qual cosa, donat que la majoria d'immigrants es diferencien dels mestres tant pel que fa al sector social com al nivell d'estudis, ens fa avançar la hipòtesi que el sector social i el nivell d'estudis de l'immigrant influeixen sobre la seva adopció o no de l'ús del català en família.

D'altra banda, un factor que condiciona sens dubte l'adopció d'una o altra llengua familiar és l'origen dels cònjuges. Respecte a aquesta qüestió, segons Masjuan, el 1975 els mestres immigrants que es casaven amb una persona nadiua tenien en un 33 per 100 com a llengua familiar el català o les dues llengües, mentre que en el cas contrari, quan es trac-

tava d'un mestre nadiu casat amb cònjuge no nadiu, eren el 61 per 100 els que usaven el català o les dues llengües en família; en el cas dels mestres immigrants casats amb persona immigrada, la quasi totalitat tenien com a llengua familiar el castellà, en un percentatge fins i tot més elevat que els mestres immigrants solters. Altres dades relatives a aquest tema són les d'Arnau referides a les famílies dels nens de 12 anys escolaritzats a Barcelona l'any 1964, dades que ens diuen que les famílies d'aquests nens formades de matrimonis amb un cònjuge nadiu i l'altre no nadiu parlaven castellà familiarment en un 60 per 100, català en un 20 per 100 i les dues llengües en una mica menys del 20 per 100, mentre que les famílies formades per matrimonis entre immigrants parlaven castellà en la seva quasi totalitat. També ens dóna dades al respecte l'estudi de Virós, efectuat el 1977, segons el qual les famílies dels nens de 8è d'E.G.B. del Vallès que tenen un dels cònjuges nadius i l'altre no nadiu parlen en un 50 per 100 en castellà i en l'altre 50 per 100 en català, mentre que les famílies amb dos cònjuges no nadius parlen quasi en la seva totalitat en castellà. Veiem, doncs, que en els tres casos esmentats els matrimonis mixtos —matrimonis en els quals un cònjuge és nadiu i l'altre no— tenen en un percentatge apreciable el català com a llengua familiar, mentre que els matrimonis entre immigrants són molt majoritàriament de llengua familiar castellana. Si tenim en compte, a més, l'apreciable percentatge de matrimonis mixtos que tenen lloc cada any des de fa força temps a Catalunya, cal concloure que els matrimonis mixtos tenen una importància clau en el procés que mena un sector apreciable d'immigrants a adoptar l'ús familiar del català.

Pel que fa a l'ús del català per part dels immigrants en àmbits diferents del familiar, disposem també d'algunes dades, encara que escasses. Concretament Bibiloni ens dóna informacions que permeten de dir que tant entre els autòctons com entre els immigrants el català és més usat com a llengua de relació social —al carrer, de compres, etc.— que en família. Aquesta dada la podem lligar amb la que ens ofereix Masjuan respecte que són més els mestres immigrants que parlen català amb els amics que no pas els que el parlen en família o amb els companys de treball. Ambdues dades ens donen informacions interessants de cara a conèixer el procés d'adopció de l'ús del català per part dels immigrants.

Tornant ara a la relació llengua/classe social, les dades d'Arnau i de Virós posen de manifest que es dóna el mateix fenomen amb la variable "percentatge de llengua familiar catalana" que el que es dóna amb la variable vista, "percentatge de coneixement del català", és a dir que el percentatge de població de llengua familiar catalana és apreciable a tots els nivells socials i augmenta a mesura que ascendim en l'escala social.

Així, en relació a l'ús del català per part dels immigrants, les dades

disponibles ens permeten de dir que:

- un percentatge una mica inferior al 20 per 100 d'immigrats empra el català com a llengua familiar.
- tenim algun indici per fer la hipòtesi que el sector social i el nivell d'estudis de l'immigrat influeixen sobre la seva adopció o no del català com a llengua familiar.
- els immigrants, com els autòctons, usen una mica més el català en diverses relacions socials extrafamiliars que en el si de la família.
- els matrimonis mixtos tenen una importància decisiva en el procés que mena un sector d'immigrats a adoptar el català com a llengua familiar.
- la relació llengua familiar/classe social és la mateixa que la relació ja vista coneixement del català/classe social.

DADES SOBRE LES ACTITUDS LINGÜÍSTIQUES DELS IMMIGRATS

Ens ocuparem en primer lloc de les dades disponibles sobre les actituds dels immigrants en relació al català a l'ensenyament, ja que són aquestes les actituds lingüístiques dels no nadius de les quals disposem de més informació. Des de fa ja uns quants anys, s'han anat fent enquestes sobre l'actitud dels immigrants en relació a l'ensenyament del català a l'escola, i sempre el resultat ha estat amplament favorable a aquest ensenyament. Així, segons FOESSA, l'any 1970 el 97 per 100 del total de mestresses de casa de Catalunya desitjaven que els seus fills parlessin català, dada que pren significació en relació als immigrants si tenim en compte que el 33 per 100 de la mostra eren nades fora de Catalunya i quasi la meitat eren filles d'un o dos pares no nats a Catalunya. A principis dels anys 70, l'Institut d'Estudis Laborals va fer una enquesta a la Ciutat Satèl.lit de Cornellà de Llobregat, barri quasi totalment immigratori (només el 8 per 100 dels habitants sabia parlar català) i el 97 per 100 dels enquestats van dir que desitjaven que els seus fills aprenguessin català (Vinyes). En el treball de Reixach sobre Osona efectuat el 1973 el 94 per 100 dels immigrants d'aquella comarca declaren que desitgen que els seus fills sàpiguen català i el 71 per 100 volen que aquesta llengua sigui una assignatura a l'escola. Remarquem la coincidència d'actitud entre els immigrants residents en dues zones tan diferenciades com són una barriada suburbial totalment immigratòria i una comarca en part rural amb un 85 per 100 de catalanoparlants. També disposem de dades relatives al conjunt dels immigrants de Catalunya, dades extretes del treball de Bibiloni, les quals són especialment interessants perquè

són recents. Segons aquest treball, més del 90 per 100 tant dels immigrants com dels autòctons del conjunt de Catalunya consideren que en totes les escoles del Principat s'hauria d'ensenyar el català, i hi afegeixen el qualificatiu d'obligatori una mica més d'un 80 per 100 d'ambdós grups d'origen. Les diferències entre autòctons i immigrants són pràcticament nul·les, dada certament interessant. Pel que fa a l'ensenyament en català, una neta majoria tant d'autòctons com d'immigrants es mostra d'acord amb la conveniència que s'ensenyi en una part de les escoles.

Examinant aquestes dades per comarques, resulta que allà on hi ha més interès per l'ensenyament del català i en català és a la conurbació de Barcelona, zona que és la de màxima immigració i menors coneixements de català.

D'altra banda, com dèiem al principi d'aquestes ratlles, les actituds dels immigrants en relació a la llengua catalana no sols són posades de manifest pels resultats de les enquestes sinó també mitjançant determinats fets de domini públic. Un fet que va permetre que es posés de manifest als ulls de tothom la simpatia d'amples sectors d'immigrants per l'ensenyament del català va ser el cèlebre "no" a una subvenció en favor d'aquest ensenyament que van pronunciar 18 regidors de l'Ajuntament de Barcelona a principis del 1975. Aquest "no" va desencadenar una allau de cartes als directors dels diaris i un seguit de protestes populars, entre les quals van destacar de manera notòria les provinents d'immigrants i d'associacions de barris immigrants. Sobretot a ran d'aquest fet van anar sorgint durant molts mesos contínues reivindicacions en favor de l'ensenyament del català, entre les quals destaquen les provinents dels barris immigrants, com hem posat en relleu en un altre lloc. Tot plegat representa l'exteriorització per part dels immigrants de l'actitud favorable a l'ensenyament del català que ens mostren les enquestes.

Veiem, doncs, que la gran majoria d'immigrants tenen una actitud clarament favorable a l'ensenyament del català i ho han exterioritzat amb nombroses reivindicacions al respecte, que una neta majoria creuen convenient que s'ensenyi en català en una part d'escoles, i que la voluntat d'ensenyament del català i en català és especialment forta a la conurbació de Barcelona, àrea d'immigració màxima.

Passant ara a ocupar-nos de la postura dels immigrants davant l'aprenentatge del català per part dels adults, cal dir que les dades de les quals disposem no són gaire nombroses però sí interessants. Concretament, segons Del Campo, l'any 1975 dos terços (2) del total d'immi-

(2) Percentatge elaborat per nosaltres a partir de les xifres que dona Del Campo.

grats consideraven que tots els residents a Catalunya haurien d'aprendre el català i, segons Bibiloni, en l'actualitat el 71 per 100 dels immigrants creuen que els adults no nadius haurien d'aprendre la llengua del país. A més, segons Del Campo, l'any 1975 quasi la meitat dels que no sabien parlar català declaraven tenir interès a aprendre'l i un terç d'aquests interessats declaraven tenir molt interès; cal tenir en compte que l'esmentat percentatge dels que no sabien parlar català i tenien interès a aprendre'l representa una població de més d'un milió de persones. Diuem també que sembla raonable de creure que els esmentats percentatges d'interès per l'aprenentatge del català més aviat han pujat que no pas baixat durant els últims 4 anys. D'altra banda, segons Bibiloni, el sector social que mostra més interès a aprendre català és el format pels treballadors de la indústria i dels serveis. Així, doncs, una clara majoria d'immigrants consideren que els residents a Catalunya haurien d'aprendre català, aquesta opinió és sustentada amb especial èmfasi pels treballadors de la indústria i dels serveis, i ja a l'any 1975 prop de la meitat dels residents que no sabien parlar català desitjaven aprendre'l. Aquestes postures constitueixen sens dubte una dada fonamental a tenir en compte a l'hora d'arbitrar qualsevol política lingüística i/o cultural a Catalunya.

A més de les dades que acabem de veure relatives a les actituds dels immigrants enfront de l'aprenentatge del català, sigui a les escoles sigui per part dels adults, disposem d'algunes altres informacions que posen de manifest la postura dels immigrants o de certs sectors d'immigrants en relació a d'altres usos d'aquesta llengua. Així, Bibiloni ens ofereix una sèrie d'opinions dels immigrants relatives a la necessitat o no del català en la vida social. Aquestes opinions són les següents: són minoritaris els immigrants que creuen que saber el català és imprescindible a Catalunya (encara que el 36 per 100 creuen que sí que fa falta per viure-hi), són una mica més de la meitat dels que opinen els que creuen que sense saber català es fa difícil trobar feina, i són molt pocs els que mostren una actitud de rebuig envers l'aprenentatge del català i el contacte amb els autòctons.

Passant a una altra qüestió, considerem interessant de citar aquí els resultats d'una pregunta de Reixach que consisteix a demanar als immigrants d'Osona com se senten quan se'ls parla en català: la majoria n'estan contents o els és indiferent, però una minoria declaren sentir-se molestos. Ara bé, si examinem les respostes a aquesta pregunta dels que no saben parlar català resulta que el percentatge d'aquests que se senten molestos és clarament més alt que el d'immigrants que tenen la mateixa postura, la qual cosa fa pensar que l'actitud negativa davant el català potser cal buscar-la, en alguns casos, sobretot entre els que tenen cap o

poca comprensió del català. Aquesta hipòtesi es veu reforçada pels resultats als quals arriben els autors de Masjuan en l'anàlisi que fan dels factors que expliquen l'actitud negativa d'una minoria de mestres davant el principi de l'ensenyament del català. Concretament resulta que la variable més explicativa que troben és el grau de coneixement del català —a menys coneixement, més actitud negativa—, tot i que fins i tot entre els mestres que no entenen el català els que tenen una actitud negativa davant l'ensenyament de la llengua és minoritari —26 per 100—. Podem dir, doncs, que en certs casos, la minoria que té una actitud negativa davant la llengua catalana representa un percentatge més alt, però també minoritari, entre els que tenen menys coneixements de català. No podem tanmateix generalitzar, ja que cal no oblidar, per exemple, que és a la conurbació de Barcelona, zona de més gran desco- neixement de la llengua del país, on la voluntat de català a l'escola és més forta.

Tornant ara a les informacions no sorgides d'enquestes, cal dir que entre les reivindicacions lingüístiques que van efectuar diversos sectors d'immigrats durant els mesos següents al "no" dels 18 regidors de Barcelona, s'hi trobaven algunes accions reivindicatives que no es referien a l'ensenyament sinó a altres aspectes de la normalització de la llengua, com eren sobretot les peticions d'ús oficial del català. D'altra banda, i en un sentit diferent, cal esmentar també l'existència d'algunes actituds reticents a determinats usos públics de la llengua, com són les que es manifesten de vegades en assemblees i reunions. Només consignem el fet car no disposem de dades per fer cap mena de plantejament general sobre la qüestió.

Veiem, doncs, que en relació a les actituds dels immigrants altres que les referents a l'aprenentatge de la llengua, podem dir que:

- pel que fa al grau de necessitat del català en la vida social, una majoria d'immigrats consideren que el català no és imprescindible per viure a Catalunya, al voltant de la meitat consideren convenient saber català a l'hora de buscar feina, i la quasi totalitat rebutgen les actituds clarament negatives envers l'aprenentatge de la llengua i la convivència amb els autòctons.
- en certs sectors de la societat catalana existeix una certa correlació entre actitud negativa davant la llengua catalana i desconeixement d'aquesta, però aquesta correlació no es pot generalitzar.
- respecte a l'ús públic de la llengua, cal dir que hi ha hagut accions reivindicatives en favor de l'oficialitat del català de part de sectors immigrants, però també cal consignar l'existència d'algunes actituds reticents davant certs usos públics d'aquesta llengua.

Resumint ara succintament el que acabem de veure sobre les actituds

lingüístiques, podem dir que l'actitud dels immigrants envers la llengua catalana és majoritàriament positiva, i es donen diversos graus d'èmfasi segons l'ús de la llengua del qual es tracti. És respecte a l'ensenyament del català a l'escola que els immigrants han mantingut i mantenen una actitud més majoritàriament i fortament positiva i es donen avui dia els més alts índexs d'interès per aquesta qüestió a la zona més immigratòria de Catalunya. Que els adults que no saben el català l'haurien d'aprendre és en l'actualitat una opinió majoritàriament acceptada entre els immigrants, sent especialment forta aquesta voluntat d'aprenentatge de la llengua entre els treballadors de la indústria i dels serveis. Així mateix en d'altres àmbits de la reivindicació lingüística catalana, com és el de la lluita per l'ús oficial, certs sectors immigrants han tingut una participació activa. D'altra banda, podem dir que, pel que fa al grau de necessitat del català en la vida social, són una minoria els immigrants que consideren aquesta llengua imprescindible per viure a Catalunya, són més del terç els que consideren que el català fa falta per viure a Catalunya i són al voltant de la meitat els que consideren útil aquesta llengua a l'hora de buscar feina. Pel que fa, en fi, a les actituds negatives davant el català, les enquestes i la vida social ens mostren que existeixen minoritàriament, però estem molt mancats d'informació sobre la qüestió.

Vet aquí, doncs, bàsicament, el conjunt de la informació sociolingüística sobre la immigració a Catalunya de la qual disposem en aquests moments. Hem vist que, com dèiem al principi, es tracta d'una informació fragmentària i força incompleta, quan tan convenient seria de tenir una bona documentació sobre la qüestió a l'hora de dissenyar qualsevol política lingüística i/o cultural per a Catalunya. La nostra conclusió consisteix, doncs, a posar de manifest la necessitat d'obtenir aquesta informació el més aviat possible. La fita més importants ara com ara en aquest sentit és que figurin preguntes sobre la llengua en els propers padrons municipals del 1980/81 de tot Catalunya i dels altres Països Catalans —superant així les limitacions territorials del padró lingüístic del 1975— i que aquestes preguntes es refereixin tant als coneixements de català com a l'ús de les llengües. Pel que fa a Catalunya, sabem que la Generalitat se n'ocupa. Esperem que sigui un fet aquest padró lingüístic del 1980/81 i que a partir d'ara els censos lingüístics s'efectuïn de manera periòdica.

BIBLIOGRAFIA

ARNAU J., BOADA H. "Datos para un conocimiento del bilingüismo escolar en el municipio de Barcelona" in *Bilingüismo y Educación* en

Cataluña. ICE de la Universidad de Barcelona. Ed. Teide. Barcelona, 1975.

BADIA I MARGARIT, Antoni Ma. La llengua dels barcelonins: Volum I. L'enquesta. La llengua i els seus condicionaments. Edicions 62. Barcelona 1969.

BIBILONI J., JUNYENT R. Informe sobre el uso de la lengua catalana en Cataluña, País Valenciano i las Baleares. Article inèdit que hem pogut consultar per gentilesa dels autors.

CIDOC. Avenç dels resultats del padró municipal del 1975 de la província de Barcelona (dades provisionals). Barcelona, Juliol 1978.

CIDOC. Xifres estadístiques sobre immigrants a Catalunya. (Selecció de taules estadístiques). Setembre 1979.

DEL CAMPO S., NAVARRO M., FELIX TEZANOS J. La cuestión regional en España. Ed. Cuadernos para el Diálogo. Madrid 1977.

DEMO. Lectura en català a Barcelona. Editorial Laia. Barcelona 1971.

FOESSA. Informe sociològic sobre la situació social de España 1970. Ed. Euramérica. Madrid 1970.

GUELL A-Ma., REIXACH M. La producció editorial a les àrees lingüístiques restringides. Perspectiva Social, 12. ICESB. Barcelona 1978.

JUNYENT, Rosa. "L'ús de la llengua catalana". AVUI. 18-2-79.

MASJUAN J-Ma., PINILLA DE LAS HERAS E., VIVES J. L'Educació General Bàsica a Catalunya. Publicacions de la Fundació Jaume Bofill, 2. Ed. Blume. Barcelona, Juny 1979.

MINISTERIO EDUCACION Y CIENCIA, Delegación provincial de Barcelona. Número de alumnos de habla materna catalana o castellana en los diferentes niveles de Enseñanza. Junio 1976.

PINILLA DE LAS HERAS, E. "Participació de la joventut catalana en els mitjans de comunicació de masses". Perspectiva Social, 6. ICESB. Barcelona 1975.

RADIGALES, Montserrat. "Cens lingüístic català (1). El Consorci d'Informació i Documentació en presenta els primers resultats". AVUI. 3-8-79.

RECOLONS, Lluís. "Els habitants" in Catalunya: home i territori. Publicacions de la Fundació Jaume Bofill, 3. Ed. Blume. Barcelona 1979.

REIXACH, Modest. La llengua del poble. Ed. Nova Terra. Barcelona 1975.

RODRIGUEZ ORIA, Marcelino. La lengua de los escolares de l'Hospitalet de Llobregat. Informe IV (volum ciclostil.lat). Ayuntamiento de Hospitalet.

TORRES, J. "La reivindicación actual en pro de la lengua catalana" in Bilingüismo y Biculturalismo. ICE de la Universidad de Barcelona. Ed. CEAC. Barcelona, mayo 1978.

TURELL, Teresa. "Estudi sobre la diglòssia entre els grups professionals de Barcelona". Treballs de Sociolingüística Catalana 2. València 1979.

VINYES, Jordi. "Yo también soy catalán". ORIFLAMA. Juliol-Agost 1972.

VIRÓS, Rosa. La socialització política dels nois i noies del 8è Curs d'EGB del Vallès. ICESB (Laboratori de Sociologia).

VIVES, Jordi. "La llengua materna dels alumnes de Catalunya". Perspectiva Escolar, 13 Març 1977.

LLENGUA I IMMIGRACIÓ: DE LA DICTADURA A LA SITUACIÓ ACTUAL

A.M.Badia i Margarit

1. LA LLENGUA CATALANA SOTA LA DICTADURA

1. El deteriorament espontani

El tema de la llengua catalana i la immigració és indestriable del de la llengua catalana en ella mateixa (és a dir, la llengua retransmesa i emprada dins la societat catalanoparlant) durant els gairebé quaranta anys darrers, de l'acabament de la guerra civil ençà. Aquesta època ha estat la més difícil de tota la història de la llengua catalana, no solament per la duresa de la repressió de què ha estat objecte (car en desaparegué tota manifestació pública, oral o escrita, i àdhuc l'ús privat en restà afectat), sinó també per la durada de tots els seus condicionaments desfavorables (prop de quaranta anys; més, de bon tros, del temps que hom acostuma d'atribuir a una generació).

Per tant, de primer hem de veure què ha ocorregut a la llengua catalana, mancada com ha estat, durant pràcticament quatre decennis, de l'estímul, de la contenció i de la correcció que damunt qualsevol llengua exerceixen la institució acadèmica, els sistemes d'ensenyament, els mitjans de comunicació i la lletra escrita mateixa.

Sense tots aquests factors de fre, el català aviat, ben aviat, anà a la deriva. Així, doncs, es començà de produir un deteriorament de la llengua en ella mateixa, la primera manifestació del qual era l'absència d'una norma congruent, àdhuc una veritable anarquia de solucions lingüístiques contradictòries. Res de més natural, obligat i tot. D'altra banda, les solucions anàrquiques, com és normal en lingüística, no s'havien originat en la dita situació mancada de controls, sinó que ja obeïen tendències evolutives espontànies i vicis basats en analogies, o eren formes dialectals o pertanyents a nivells varis de llengua, que ja existien abans de la desfeta i que fins aleshores havien estat sistemàticament denunciats pels gramàtics, sempre atents a la defensa d'un tipus determinat de llengua (aquell que, abans de 1936, i per raó d'una simplificació que avui sovint ens apar poc apropiada, constituïa l'objecte exclusiu de l'ensenyament). Després de la guerra civil, totes aquestes

solucions, en no ésser corregides per cap organisme ni per cap pressió social, s'anaven estenent esfereïdorament per la massa parlant, i, cosa encara pitjor, les noves generacions en concloïen, si més no de fet, que es tractava de peces del parlar genuí, sobretot perquè ningú no les hauria pogut qualificar de castellanismes (malgrat que el castellà influïa tant damunt la llengua, cf. 2) i perquè eren formes o expressions que no deixaven de tenir l'aparença de catalanes (per raó de l'analogia) o que ja ho eren de debò (quan es tractava de dialectismes o de manifestacions d'un nivell de llengua diferent del més acceptat).

L'exemplificació podria ésser molt abundosa: 1) En el camp de les articulacions, recordem la manca de congruència en la pronúncia de les sibilants: hi ha la ss sorda feta sonora: comissió /comizió/, o les africades sonores esdevingudes sordes: homenatge /homenatxe/. O bé la tendència a fer africades les fricatives, tant en posició inicial: xàfec /txàfec/ com en posició interior: aixecar /atxecar/. 2) En el camp de les formes, podem adduir la concurrència de vindré i venir, amb predomini creixent de la primera damunt la segona (quan aquesta és la inserida dins el diccionari normatiu). O bé les formes verbals amb g, analògiques d'aquelles altres en les quals la g ja és correcta: sapiguer, per saber (cf. sàpiga, correcta); vengut, per venut (cf. vengui, correcta). En casos com els esmentats (i molts més en podríem presentar), més que l'alteració de la norma gramatical establerta, allò que era particularment greu era la proliferació i la coexistència de solucions contradictòries en un mateix cos social, que ni s'adonava de la contradicció en què incorria. 3) En el camp del lèxic s'anà produint un empobriment del vocabulari, acompanyat de l'ús ambigu o vacil·lant de bon nombre de mots de la llengua, la qual cosa conduí ben aviat a una generalització d'usos impropis de les paraules.

La llengua catalana, a desgrat de posseir una estructura coherent, a desgrat d'haver estat dotada d'una gramàtica normativa tan coherent com l'estructura que hi era recollida i establerta, s'havia convertit en un instrument expressiu fràgil, insegur i contradictori.

2. El deteriorament per castellanisme

Hi hagué molt més, encara. El procés del qual acabo de donar una idea no podia anar sol: he parlat d'un deteriorament espontani, per raó que la llengua restà desemparrada: sense escola, sense mitjans de comunicació, etc. Però és fàcil de comprendre que, d'escola, n'hi hagué sempre (ara era, emperò, només en castellà); de diaris i de ràdio (i, de 1959 ençà, televisió), també n'hi hagué sempre (ara, emperò, hom només s'hi valia del castellà). Això vol dir que el deteriorament que sofrí el català per

haver perdut els elements de cohesió i de contenció fou immediatament i indefectiblement acompanyat d'un altre deteriorament, més greu encara: el que suposava l'ús exclusiu de la llengua oficial castellana en totes les avinenteses públiques, en tot el sistema d'ensenyament dins qualsevol dels seus nivells, en tots els mitjans de comunicació social. Els catalanoparlants que tenen avui menys de cinquanta anys han hagut de viure la dura contradicció entre llur llengua materna (apresa i parlada espontàniament en família) i llur llengua de cultura (apresa i conreada a l'escola i exclusiva en la professió, en la informació i en qualsevol medi social).

En pocs mots: la llengua catalana tot seguit fou afectada pel contacte amb el castellà, i hi restà en raó directa del temps que la dita situació durava i durava.

La conseqüència d'aquest contacte de supeditació efectiva i psicològica del català al castellà fou, doncs, un altre deteriorament, ara en el sentit de castellanització del català parlat; i precisament del català "parlat", perquè, en general, la llengua escrita quedava fora de l'abast dels catalans mateixos, si doncs no pensem en els grupets que tenien accés a un aprenentatge del català en tant que llengua de cultura (cf. 3). També ací l'exemplificació podria ésser molt abundosa. 1) En el camp de les articulacions, atès que el castellà no distingeix entre dues ee ni entre dues oo, cosa que fa el català (Déu/deu; ós/os), la influència del castellà ha fet que hi hagi catalanoparlants als quals avui no és fàcil de practicar la dita distinció. O bé l'ensordiment de bon nombre de consonants sonores, àdhuc en l'anomenada "liaison": els homes, que hom pronuncia en català amb z: /elzomes/, és dit a vegades /elsomes/. O bé la desaparició de la l amb ressonància velar, típica del català, en benefici d'una l exclusivament alveolar, com és en castellà. 2) En el camp de les formes, el català parlat ha creat imitacions servils del castellà, com pertènixer (del cast. "pertenecer"), en comptes del genuí pertànyer; o excloït (del cast. "excluído"), per exclòs; o concebim (del cast. "concebimos") per concebem, etc. O bé posa el gènere del castellà (la costum), en comptes del català (el costum), etc. 3) En el camp del vocabulari, sovintegen els encreuaments així que un mot té significats diferents en català i en castellà: espatlla/esquena enfront "hombro/espalda". O, en el de la sintaxi, molts cops podríem recordar la vella asseveració de Pompeu Fabra, que al segle passat hom escrivia català amb sintaxi castellana, asseveració que ha recobrat validesa...

La llengua catalana, que ja s'havia vist greument deteriorada en perdre dels seus elements de direcció i de control (cf. 1), acresqué encara el seu deteriorament per l'influx del contacte obligat i exclusiu del castellà, tot convertint-se, així, en un instrument impropri i contaminat.

3. Els nuclis de la resistència

El deteriorament per castellanisme (cf. 2) es referia a la llengua parlada, per tal com, en termes generals, el català escrit no existia dins la gran massa social dels catalanoparlants. Nogensmenys, la llengua escrita no deixà mai d'ésser ensenyada, conreada i difosa, dins petits nuclis de persones que, per la dèria d'assimilar-ne l'ensenyament i les maneres correctes, o per llur relació amb homes de lletres o professors nostrats, o per la raó que fos, es preocupaven per l'ús total de la llengua. Aquests nuclis es convertien, així, en el llevat que, quan començaren de dissipar-se les nuvolades més espesses dels primers anys de repressió, havia de fermentar la massa de tots els qui després s'han anat dedicant i avui es dediquen a l'ensenyament i a la difusió de la llengua correcta.

Haig de dir que, quan hom vivia dins aquests petits nuclis o hi tenia contacte íntim, no s'adonava prou del deteriorament que minava i embrutia la llengua en la immensa majoria dels seus usuaris. Hi havia, doncs, el perill de l'anomenat "elitisme", àdhuc amb la més bona intenció de salvar la llengua del greu destret en què es trobava. Això no obstant, també les persones pertanyents als esmentats nuclis restaven afectades per la castellanització, si més no en llur expressió oral, de manera que el fet que tots els catalanoparlants compartissin el mateix deteriorament impedia que s'insinués qualsevol clivella dins la mateixa llengua.

D'altra banda, i això ha estat sempre la salvació de la llengua catalana aquesta, deteriorada o no, a la boca dels grupets interessats o a la de la gran massa inconscient, sempre ha anat essent retransmesa, generació rera generació, del segle XVIII ençà, que és quan començà de desencadenar-se la política repressiva contra el català. Els catalanoparlants, àdhuc quan no tenien —no podien tenir— altra llengua de cultura que la castellana, sempre han romàs estranyament i sorprenentment fidels a la llengua catalana parlada, que, després de tot, és la que determina la filiació lingüística de les persones.

4. Problemàtica de l'ensenyament

Fins al 1975 no tinguérem el català reconegut, d'una manera formal, per part de l'administració central, en matèria d'ensenyament escolar. A partir d'aleshores, els esdeveniments s'han anat precipitant, i —sempre limitant-nos a l'ensenyament— ara disposem del decret de bilingüisme escolar i l'ordre ministerial que el desenvolupa (1978), i fa poc hi ha hagut la provisió de places de català als instituts de batxillerat (1979), mitjançant el mateix procediment que

hom aplica per a proveir places de matemàtiques o d'història. Són uns passos, potser encara petits, però passos després de tot, cap a la normalització.

Si, de moment, es produí entre nosaltres un clima d'una certa eufòria, dins el qual molts pensaven que la desaparició de traves volia dir que ja ho teníem tot resolt, no trigàrem a haver de retre'ns a l'evidència: l'heretatge de quaranta anys de repressió era ingrát, i calia, una vegada més, posar-hi el coll. Avui la gent responsable s'adona que ens manquen professors preparats perquè la normalització de la llengua sigui eficaç: les oposicions a catedràtics i agregats d'institut (a què acabo d'alludir) ens han palesat que hi ha moltes persones que ensenyen català, que no en posseeixen, però, els coneixements indispensables (i això vol dir que el nivell general respecte a la llengua continuarà baixant, i baixarà més, encara, a mesura que hom voldrà generalitzar-ne l'ensenyament —cosa, altrament, ben desitjable!). També passa que hi ha greus vacil·lacions sobre la llengua que cal ensenyar. I no és pas que n'hagi estat modificada la gramàtica, sinó que ara la llengua tendeix a estendre's socialment, i aviat atenyerà nivells de llenguatge inèdits, i la tasca docent s'hi haurà d'estrenar.

Segons com ho mirem, no sembla massa agosarat de vaticinar que, per rescabalar-nos dels quaranta anys de dictadura, potser en necessitarem vuitanta, o cent i tot, i, encara, hauran d'ésser uns anys en els quals caldrà concentrar tota la nostra capacitat de reacció i d'entusiasme, si volem refer-nos i si volem compensar el temps perdut.

Al deteriorament espontani (cf. 1) i al deteriorament per castellanització (cf. 2), hem d'afegir, doncs, un nou factor advers, sarcàsticament aparegut quan començàvem de veure'ns les orelles: la impossibilitat d'ensenyar la llengua a qui voldríem i com voldríem fer-ho.

Per tant, és forçós d'admetre que el descens de la coneixença de la llengua catalana s'accentuarà durant uns anys, abans de remuntar-se. I ho diu qui creu fermament que es remuntarà, i ben enlaire. Però hem d'ésser realistes, tot acceptant que l'evolució vindrà pels seus passos comptats. Ara ja s'escriu molt, en català; cada dia s'hi escriurà més. La gent no en sap prou, i això farà que, durant temps, cada dia s'escrirà més malament. I, en el camp de l'ensenyament, s'esdevindrà quelcom de paral·lel: la llengua és ensenyada malament, perquè l'estol de persones que s'hi dediquen no en saben prou —parlant-ne col·lectivament, i en termes generals—; la demanda anirà creixent (i convé que creixi!), o sigui que, durant un cert temps, la llengua serà cada cop ensenyada més malament. De cap manera no voldria que aquest judici fos interpretat de manera negativa: és una fase per la qual havíem de passar, i hem de sentir-nos joiosos d'ésser-hi. Només és que hi ha un decalatge

—altrament, inevitable— entre la demanda, que creix a un ritme molt viu, i els mitjans per satisfer-la, que no podien ésser improvisats (a l'obtenció dels quals, però, ja ens hem llançat), i confiem que, sense trigar massa, l'equilibri quedarà restablert.

La llengua catalana, que, avui, ja és fràgil i contaminada, també es troba, de més a més, en una situació crítica per manca de mitjans humans i objectius, a l'hora de generalitzar-ne l'ensenyament i la difusió. Nogensmenys, si, com ha succeït en els tombants decisius de la seva història, el poble català se n'adona i hi reacciona (i qui diu el poble vol dir els grups de persones conscients i responsables, que en aquesta matèria solen ésser abundosos i abnegats), sense trigar massa assolirem i superarem els mínims acceptables, i la llengua en serà salvada. Afegeixo sincerament que estic convençut que comptarem tothora amb la col·laboració dels catalans d'adopció, entre els quals també són abundosos i abnegats els qui tenen consciència de la situació, i se'n senten responsables d'una manera o altra.

2. LA IMMIGRACIÓ I LA SEVA PROJECCIÓ DINS EL TERRENY IDIOMÀTIC

5. Els immigrants i les actituds

Fins ara només he parlat dels condicionaments de la llengua catalana, tot fent abstracció del fet immigratori. El català, si no hagués existit la immigració, o si aquesta no hagués atès les proporcions que té en l'actualitat, ja es trobaria deteriorat, per haver anat anys i anys a la deriva (cf. 1), per haver sofert granment de la castellanització obligada (cf. 2), i també sofriria a hores d'ara pels obstacles assenyalats, així que es tracta de generalitzar-ne l'ensenyament (cf. 4). El català, avui, és fràgil en si mateix, és contaminat des de fora, i només amb penes i treballs pot escometre la tasca de l'ensenyament i de la difusió que les circumstàncies li exigeixen. I bé, aquest català, fràgil, contaminat i mancat de mitjans, és el que, en tot cas, ha de passar als immigrants que desitgen d'incorporar-s'hi o no tenen més remei que incorporar-s'hi (cf. 10).

En efecte, en començar (cf. 1), deia que el tema de la llengua catalana i la immigració és indestriable del de la llengua avui, després de quaranta anys de dificultats ingents, i per això n'he parlat. Ara sabem de quin català, en tot cas, han de contagiar-se els immigrants. Els immigrants que, també ells, impliquen tota una problemàtica general, amb uns aspectes lingüístics no pas negligibles (cf. 7).

No és aquest el moment més adequat per a tractar de la immigració des d'angles com el seu volum, la seva incidència en la demografia, en l'economia o en les qüestions socials del nostre país. D'altres se n'ocupen ací amb més competència i amb més autoritat que jo no ho faria. En canvi, sí que em pertoca —és allò que hom m'ha demanat— de parlar de la llengua en relació amb el fet immigratori.

D'entrada, voldria fer una precisió, i és que ara només em refereixo als anomenats correntment "immigrants". A Catalunya hi ha, efectivament, d'altres castellanoparlants, que no anomenem precisament immigrants, i que són persones que tenen molt més estable llur llengua pròpia (per raó que aquesta no és, en ells, sinó manifestació d'un determinat grau de cultura); això fa que restin fidels a llur llengua, la qual no solen abandonar sinó —quan ho fan— com a resultat d'un acte de voluntat. Són alts funcionaris de l'administració, persones pertanyents a professions liberals, etc. Si fossin més nombrosos, tots ells podrien arribar a constituir una amenaça per a la llengua catalana. Tanmateix, no poden modificar el panorama lingüístic de Catalunya, per tal com són pocs, com dic. Però tampoc no acostumen de cedir al català i àdhuc han donat origen a una tasca cultural catalana d'expressió castellana. Només hi he al·ludit per a excloure'ls de les nostres consideracions actuals. Ací em refereixo, com és obvi, als immigrants de cultura modesta, fins i tot incultes, que són els qui han atès una densitat que voreja la meitat del cens a Catalunya.

Hem d'afrontar, doncs, el tema dels immigrants —en el sentit habitual del terme— i la llengua catalana. I, d'antuvi, el de les actituds. Després d'un període, massa durador per cert, caracteritzat per la manca d'entesa humana entre nadius i forans; després d'un altre període, en el qual nombrosos catalans es llançaren amb entusiasme i amb altruisme, no sempre exempts de paternalisme, a empreses d'ensenyament i d'assistència social als suburbis de les ciutats industrials, hom arribà a unes solucions equilibrades de comprensió recíproca. És dins el clima d'aquesta comprensió, que permetia de rebaixar tensions que havien assolit cotes molt elevades i que favorejava l'obtenció d'una major objectivitat, que es comencen de manifestar les actituds a què em refereixo ara.

Així, si m'és permès de parlar de mi, la meua enquesta sobre la llengua dels barcelonins (llançada per Nadal de 1964), recollí copioses mostres de l'actitud oberta que, segons que sembla, predominava entre els immigrants respecte a la llengua catalana (al costat d'altres d'oposició i de tancament, cosa endemés ben natural, les quals per cert eren, emperò, molt més escasses). M'interessa de posar en relleu —i no vull adular ningú— que la reacció més congruent, davant la constatació d'haver arribat en un país on hom parla una llengua diferent de la pròpia (i

això sense haver-ne tingut el nou vingut massa informacions prèvies), és d'estranyesa, de contrarietat i d'oposició i tot. Per això és més remarkable el caràcter positiu de les respostes recollides a la meva enquesta, caràcter que ha estat corroborat per totes les enquestes posteriors, de les quals no faré menció detallada. La dita posició d'obertura quant al català fou refermada, com és sabut, pels membres no nadius de l'Assemblea de Catalunya, conscients del paral·lelisme existent entre les reivindicacions de la llengua i la cultura catalanes i les que ells tenien plantejades.

Nogensmenys, també cal tenir en compte que els paladins de les actituds obertes respecte al català han estat sobretot els dirigents, que per força tenen visions més àmplies dels problemes col·lectius. Hem de reconèixer que la massa no sempre els ha secundats, i justament per això és que existeix la dialèctica "fet immigratori/llengua catalana".

6. Els contactes entre ambdues llengües

Hi insisteixo: la primera impressió que experimenten els immigrants en prendre contacte amb el català és desagradable i incòmoda, perquè s'hi fa palès que les relacions humanes n'hauran de sofrir, en el sentit que seran més laborioses i més lentes que si no calgués franquejar-hi la barrera idiomàtica. Així i tot, no deixen de produir-s'hi aspectes més aviat xirois, com ocorre sempre amb les novetats, aspectes que de fet serveixen per a llimar asprors. Expressions o frases emprades molt sovint pels qui parlen una llengua fan una certa gràcia a aquells qui les senten, i són d'una altra llengua. Així, Escolta, noi!, Això mateix!, i tantes d'altres expressions, dites i repetides usualment pels catalans, són estrafetes, no sense contravenir a la pronúncia genuïna, pels immigrants, amb un seguit de connotacions varies, positives i negatives, jo diria que amb predomini d'aquelles damunt aquestes.

La dita repetició suposa contactes freqüents, normalment diaris. I els contactes suposen familiaritat, i la familiaritat, coneixença. Aquest és el procés que, a grans trets, i salvant multitud de casos específics, s'ha anat realitzant en els immigrants, que, sense trigar massa, adquireixen un coneixement passiu de la llengua catalana: l'entenen. I, com que ells també són entesos en emprar la pròpia, ja existeix una comunicació entre catalans nadius i catalans adoptius, amb la qual cosa desapareixen malentesos i les bromes o al·lusions basades en la ignorància del català per part de no catalans.

Tanmateix, darrerament, amb l'aplicació del decret de bilingüisme escolar; amb l'extensió dels usos del català en ocasions en les quals

abans hom només hi feia sortir el castellà; amb l'embranchida que ha pres la lluita per la normalització de la llengua autòctona; amb l'ampliació dels espais catalans a la ràdio i a la televisió, i amb la idea, molt generalitzada, que totes aquestes manifestacions no són sinó els inicis d'una política que acabarà escombrant o, si més no, reduint molt els usos de la llengua castellana, les coses s'han tornat a complicar. La raó n'és que un cert grau de coneixença passiva de català (posseint el qual els immigrants que no s'havien preocupat d'aprofundir-lo es podien desenvolupar sense problemes entre nosaltres) aviat no serà suficient —a parer d'ells— per a sortir-se'n. I avui és una hora més de català a l'escola dels fills, i, demà, un imprès en català que hom els demana d'emplenar, i, demà passat, una conferència feta en català sobre un tema d'interès que no acaben d'entendre, i tot plegat torna a crear una certa exasperació i desvetlla i atia reticències primitives que ja creïem superades...

7. Orígens lingüístics múltiples

Si la llengua ben apresada i ben establerta dins un hom mateix és un dels factors que més afaïçona la personalitat tant dels individus com de les col·lectivitats, els immigrants a Catalunya només han vist a complert a mitges aquest requisit psicolingüístic. De provenença geogràfica varia i d'origen lingüístic o dialectal múltiple (Andalusia, Aragó, Galícia, etc.); d'una dosi d'instrucció modesta, de vegades nul·la, per tal com, en el millor dels casos, han freqüentat unes escoles molt deficientes, si n'han freqüentada cap, i sempre per poc de temps, per a atendre exigències familiars o laborals incompatibles; de procedència sobretot rural, on les alenades dels fets culturals solen arribar ja molt esvaïdes, i on no existeix cap clima adequat a conservar o millorar els mínims educatius rebuts a l'escola, etc. Aquests condicionaments, i d'altres encara, es troben reunits en persones, en conjunts de persones, que aviat s'han vist empesos, ells o llurs pares (essent ells sovint infants encara), a traslladar-se a casa nostra, a trobar-hi un lloc de treball.

La poca cultura professional que posseïen, la de les feines del camp, no els serveix, en el moment d'incorporar-se a una societat urbana i industrial, dins la qual, per això mateix, han d'ocupar els llocs més baixos en qualsevol ofici. De cultura d'altra mena, l'anomenada cultura general ben poca en tenen. La llengua que els servia de mitjà de comunicació al poble nadiu, generalment en forma de varietat dialectal, en contradicció amb el sistema lingüístic general (el castellà comú) ensenyat a l'escola,

el qual hi era més aviat mal ensenyat, tampoc no els és cap suport, ni, per tant, cap factor d'identificació.

Instal·lats a Catalunya, atesos llur origen lingüístic o dialectal múltiple, llur nivell d'instrucció modest i llurs anteriors ocupacions rurals, la llengua dels immigrants que s'oposa al català fràgil i contaminat és un castellà empobrit i dialectalitzant, i, en tant que sistema, una llengua caòtica i insegura. És penós d'haver de generalitzar, a sabuda que això fa inexactes les afirmacions, però, en les seves grans línies, el fenomen d'aculturació sembla haver seguit els camins indicats. Per això són nombrosos els immigrants joves que, ja en la via de la integració idiomàtica al català, aviat se senten psicològicament més segurs amb llur nova llengua adoptiva que no pas amb la de quan eren infants, tant si era la que empraven amb la família i en els jocs de carrer com la que escoltaven de llavis del mestre, a l'escola pobletana.

8. La confluència de dos sistemes

De l'exposició feta en els punts anteriors, sembla que es desprèn que la situació lingüística a casa nostra s'ha de xifrar en la coexistència de dos sistemes lingüístics, ambdós defectuosos i incongruents: 1) el de la llengua catalana, que, de resultes de la repressió, és fràgil, insegur i contradictori (cf. 1), i que, per raó de l'influx de la llengua oficial, ha esdevingut contaminat i impropri (cf. 2); (2) el de la llengua castellana, o de diversos dels seus dialectes, que, per raó de la manca d'instrucció escolar dels immigrants que en provenen i de llur diversitat d'origen, esdevé, una vegada trasplantat al territori català, caòtic i insegur (cf. 7). És clar que tots dos sistemes tenen els correctius de llurs defectes i de llurs incongruències, que actuen paral·lelament i correlativament: en el cas del català, el contrapès de les persones catalanoparlants nadiues, de la cultura reviscolada i de l'ensenyament i de l'accés als mitjans de comunicació social, cada vegada més recuperats; en el cas del castellà, la força que té (i que continuarà tenint) l'ús de la llengua oficial de l'estat (a l'escola, al carrer, als mitjans de comunicació social, etc.).

La confluència de tots dos sistemes que acabo de presentar posa en relleu, evidentment, uns aspectes sociolingüístics, que són els que més sobresurten, si més no tal com els he exposats: la fragilitat i la contaminació del català són el resultat d'uns condicionaments ocasionals que n'han alterat el desenvolupament; el caos i la inseguretat del castellà s'expliquen per l'origen vari i pel baix nivell d'instrucció dels immigrants de Catalunya. Ben mirat, però, ultra els factors sociolingüístics esmentats, la confluència d'aquests dos sistemes també pot ésser entesa

en un sentit exclusivament lingüístic: aleshores es tracta de la superposició de dues estructures lingüístiques diferents, les quals, per raó de pertànyer a llengües independents l'una de l'altra, per força han de diferir de manera remarcable.

Els exemples es farien interminables. N'escullo un parell de prou significatius. L'oposició fonemàtica de les dues ee (Déu/deu) i de les dues oo (ós/os) en català (cf. 2), que no té paral·lel en castellà, la qual cosa fa que als cinc fonemes vocàlics del castellà en corresponguin set al català. En canvi, en el vocalisme àton, el català central o de Barcelona no coneix sinó tres vocals: /ae/, i, u (enfront les també cinc vocals àtones del castellà), amb la particularitat que, de les tres vocals àtones catalanes assenyalades, n'hi ha una, la dita vocal neutra, /ae/, que és una altra novetat per a l'oïda castellana. En les consonants, deixant de banda que hi ha sons en castellà inexistent en català (la "z", la "j"), el català practica la correlació de "sorda/sonora" (caça/casa), que implica la "liaison": els homes /elzomes/ (cf. 2). De més a més, el castellà només té, avui, un so africacat (la "ch"), mentre que el català en posseeix dues parelles: ts/tz i tx/tj. Tots o gairebé tots els sons al·ludits apareixen a la famosa frase setze jutges mengen el fetge d'un penjat, que els immigrants s'han hagut d'escoltar tantes vegades, no sempre sense impertinència.

No cal dir que els exemples es podrien estendre als altres camps de la llengua (la gramàtica, el vocabulari). Recordaré, només, la inexistència, en castellà, dels adverbis pronominals catalans hi, en. O les diferències, tan considerables, dins la conjugació, etc.

El català i el castellà són, efectivament, dues llengües diferents i independents. Si totes dues conflueixen, d'una manera o altra, dins una mateixa societat, llurs estructures, superposades, no coincideixen ni de bon tros, i creen un desequilibri lingüístic que només es pot superar amb l'adopció preferent o exclusiva d'un dels dos sistemes (cf. 9).

3. ELS CAMINS DE L'APRENTATGE

9 La inevitable integració idiomàtica

D'antuvi cal recordar que és un fet provat pertot arreu que la immigració paga el seu tribut a la terra adoptiva, incorporant-s'hi a la seva llengua. Serà més aviat o més tard; de grat o per força; amb unes característiques o amb altres: la integració idiomàtica es produeix inexorablement. Potser bastarà citar l'exemple d'un gran país, típic d'immigració: els Estats Units. Tothom sap que aquest

país conté diversos nuclis que hi han mantingut (o hi mantenen, encara) múltiples identitats ètniques, amb llur cultura i llur llengua: alemanys, polonesos, grecs, italians, porto-riquenys, etc. Tothom sap també, però, que tots aquests grups, a través d'un bilingüisme més o menys durador, i cada vegada més disglòssic, han acabat o acaben per passar-se a l'anglès. Els qui encara no hi han passat són d'immigració recent o no acomplerta del tot (com s'esdevé amb la de Puerto Rico, abundosa i incessant). Tanmateix no és difícil de vaticinar que també ells acabaran parlant anglès, i això, malgrat que darrerament hom es posa molt més al lloc dels immigrants i els dóna facilitats de tota mena, àdhuc idiomàtiques, que abans els eren negades.

Després de tot, aquest comportament és el més natural, fins i tot —com dic a l'enunciat— inevitable: cada país imposa la seva llengua. I en tenim una altra prova, ara, si voleu, de signe contrari, en el comportament lingüístic dels fills i dels néts dels exiliats catalans de 1939, que s'han incorporat als països que acolliren llurs pares i avis, tot adoptant-ne la llengua, bé que, en el millor dels casos, no deixin de conservar quelcom de llur català d'origen, més per sentimentalisme o per concessió que no pas per convicció o per comoditat.

D'altra banda, la transició d'una llengua a una altra és un afer sumament delicat, del punt de vista de la psicologia dels individus que en són afectats, i és fer-los un bé, humanament, de facilitar-los en el procés si aquest, segons que ho veiem, és inevitable. En el cas de la nostra immigració, hi ha un factor que, a pesar d'ésser ben penós per allò que suposa de desfavorable quant a les persones, les ajuda qui-sap-lo a la integració idiomàtica: la poca o nul·la instrucció amb què arriben a casa nostra. Això vol dir que qualsevol pas que els immigrants facin, en el sentit de llur promoció humana, el faran, puix que ja formen part de la col·lectivitat catalana, en la dimensió de la cultura del país. És, doncs, dins un marc català (en usos, tradicions, festes, institucions, maneres de viure) que es desenvoluparà aquella promoció, la darrera fita de la qual és l'adquisició de la nova llengua (que serà efectiva, segons els casos, en el cos social dels immigrants mateixos, o, si no, en llurs fills).

Si les coses són així, sembla que caldria facilitar la transició idiomàtica. Ara bé, com dèiem (cf. 1,2,4), la llengua catalana es debat avui amb dificultats ingents, que no en fan l'instrument més adequat per a la dita transició. Tots plegats haurem de fomentar més els usos de la llengua autòctona, que tant ha sofert, perquè, tot desempallengant-se dels obstacles que s'han interferit en la via de la seva realització, pugui esdevenir el mitjà d'expressió i de comunicació de tots els habitants del país, que siguin catalans d'origen o d'adopció, i naturalment, sempre que aquests darrers així ho desitgin i ho acceptin.

10. La situació actual

Com es desprèn de les consideracions precedents, la comesa que hauríem d'esperar de les possibilitats de la llengua catalana no pot ésser duta a terme, avui, sinó molt imperfectament. No és que la transició idiomàtica no sigui viable; és que es farà malament, que ja s'està fent malament i tot.

És sabut que la llengua d'origen és el llast principal per a l'adquisició d'una nova llengua. I si, en els immigrants, la llengua d'origen és caòtica i insegura (cf. 7), cosa que alleugereix força el pes del llast primitiu, en canvi la llengua d'adopció és fràgil i contaminada (cf. 1,2). I això alenteix i dificulta el procés d'integració. Aquesta, mirem-la pel costat que la mirem, serà obligadament imperfecta. I ho serà, tant en l'aprenentatge per via oral, com en l'aprenentatge per via escrita.

La via oral ha estat l'única per la qual, durant anys i anys, s'ha practicat la integració idiomàtica. És la manera d'aprendre i d'assimilar el llenguatge col·loquial català. Aquest, si permet d'identificar els qui l'empren com a persones ja incorporades, retransmet ensems tots els defectes del parlar dels catalanoparlants (tot afegint-hi allò que, provinent de llur llengua o dialecte originari, els immigrants no són lliures de no aportar-hi).

La via escrita, o sia la d'una llengua més o menys formalitzada, és una novetat recent, que ha de colpir la majoria d'immigrants, que a ben segur no s'havien posat mai el problema del català en tant que vehicle de cultura. Ara bé, si aquesta via és una manera d'entendre els usos formals de la llengua catalana, cal reconèixer que el català escrit passa molt imperfectament als immigrants. Aquests, si ho poguessin examinar amb una certa competència, restarien esfereïts davant les faltes d'ortografia i de gramàtica i davant les incongruències de vocabulari en què incorren els autors de textos escrits en català, altrament molt dignes de consideració pel contingut, i que, per això mateix, tenen una audiència social que lingüísticament no mereixen.

Els resultats de la situació descrita són fàcils d'endevinar. La modalitat més difosa, avui, de la llengua catalana és molt defectuosa (per limitada, per incorrecta, per empobrida, per inadequada). És una modalitat de llengua que, si pot ésser emprada en una conversa de carrer, en un discurs de circumstàncies, o per a llegir un programa de festes o fins i tot una crònica esportiva, esdevé ben poc practicable per a entendre una conferència erudita o per a llegir un escriptor clàssic. Parlo de la majoria dels usuaris de la llengua. No se m'oculta que, sortosament, hi ha minories responsables que posseeixen coneixences aprofundides de català, per les quals, després de tot, el pervindre de la llengua restarà assegurat.

Nogensmenys, la majoria de parlants no va gaire més enllà dels límits de la llengua defectuosa de què parlo. I aquesta llengua defectuosa és la que, en tot cas, passa, per contagi, als immigrants.

Per això deia, suara (cf. 4), que els vaticinis que avui poden fer-se han de preveure forçosament que, a una major extensió d'ús de la llengua, ha de correspondre de manera inexorable un descens en la seva qualitat en un futur immediat, i que aquest descens sols podrà ésser superat després d'un període la durada del qual dependrà en una bona mesura de l'aplicació de les persones més responsables.

Totes les consideracions fetes es refereixen —ni caldria explicitar-ho— als immigrants que han optat per la integració idiomàtica. Més encara: a aquells qui ja en són protagonistes. Si no, tot seria hipotètic, mentre que jo, en canvi, he partit d'una situació que coneixem a través de dades tothora verificables, no d'una situació teòrica imaginada.

Què haig de dir dels immigrants que no acceptin la integració? Reconec que tenen motius per a no acceptar-la basats en llur identificació no catalana, en llur fidelitat a la llengua pròpia, en llur voluntat de no veure's juguina d'unes circumstàncies, etc. Si els dits immigrants aconseguien de no integrar-se, la societat catalana tindria posat un problema greu: el de convertir-se en territori de dues comunitats lingüístiques diferents però convivents en un sol país, amb el risc que això suposa des de tots els punts de vista (polític, social, cultural, humà). Això ha d'ésser objecte d'atenció preferent en la normalització lingüística del país (com ho diu Francesc Vallverdú en aquesta mateixa ponència).

D'altra banda, no oblidem que, com deia, i segons el testimoni de tots els casos històrics coneguts, la integració, a curt o a llarg termini, esdevindrà inevitable, i que, essent un procés psicològicament delicat, potser és millor de no posar-hi entrebancs...

11. Noves dificultats

Hi ha encara d'altres dificultats, que ara no faré sinó insinuar. La volguda assimilació dels immigrants al català es fa (o es farà) en una època en la qual: a) la llengua escrita (que tradicionalment havia tingut l'exclusiva en la difusió de la cultura) es troba amenaçada per d'altres vehicles culturals, d'índole audiovisual; b) la societat considera menys obligatòries les normes, de la naturalesa que siguin, comprenent-hi també les regles gramaticals, cosa que en dificulta un aprenentatge ràpid, eficaç i psicològicament ben rebut; i c) l'evident unitat de la llengua catalana és amenaçada per una pretesa negació dels drets lingüístics de certes zones geogràfiques (com el País Valencià o les Balears), al moment de descendir al llenguatge corrent (o "llengua estàndard").

12. Què cal fer

Francesc Vallverdú es referirà, a continuació, a la normalització lingüística. Espero que de la seva aportació es desprendrà què cal fer. Jo només hi voldria fer dues consideracions prèvies, l'una sobre continguts de les matèries, l'altra sobre actituds de les persones.

1) Continguts de les matèries. L'ensenyament ha de fer-se amb serietat (que el català no sigui mai tractat com una "assignatura secundària") i amb solvència (que els docents estiguin sòlidament preparats). Els mitjans de comunicació social (premsa, ràdio, televisió) han de vetllar per un ús universal i digne i correcte de la llengua (basat en la doctrina gramatical i lexicogràfica de Pompeu Fabra, interpretada i adaptada per l'Institut d'Estudis Catalans als diferents nivells del llenguatge i a les regions geogràfiques de la llengua). Ha d'ésser empresa una obra de difusió de textos bàsics, senzills i planers quant al to de la llengua, però comprensius de tot el vocabulari bàsic (comú i tècnic).

2) Actituds de les persones. Sense caure en la desesperança, tots els responsables de la reconstrucció nacional han de tenir consciència dels estralls causats per quatre decennis de repressió dins l'estructura i el funcionament de la llengua catalana. Cal no fer massa cas d'èxits fàcils i fugaçs, i treballar amb la idea que la recuperació de la llengua serà costosa i llarga, i que només serà eficaç si la tractem com a difícil. Sense caure en el paternalisme envers els immigrants, sense fer-los concessions, hem de treballar per la recuperació idiomàtica amb la consciència que prop de la meitat de la població ha de seguir una metodologia adequada a la integració.

En suma: únicament ens en sortirem amb serietat científica i amb abnegació apassionada, i enfocant-ho com un veritable problema nacional.

NORMALITZACIO LINGÜÍSTICA I IMMIGRACIÓ

Francesc Vallverdú

No posseïm, encara, dades fiables sobre els habitants de Catalunya quant al coneixement real de la llengua catalana. Quants saben parlar català? Quants l'entenen? Quants el poden llegir? Tanmateix, no sembla massa aventurada l'apreciació segons la qual actualment a Catalunya hi ha potser una cinquena part dels seus habitants que ni tan sols no entén el català. Tampoc no sembla arriscat d'assenyalar que aquesta proporció augmenta en certes comarques d'immigració recent: és sabut que dues de les comarques més poblades (el Barcelonès sense la capital i el Baix Llobregat) compten amb el major nombre de castellanoparlants i que dues cinquenes parts dels seus habitants probablement no entenen el català. En contrast amb aquest fet, hi ha moltes comarques (generalment les menys poblades) en què el percentatge dels qui no entenen el català és molt reduït. Les premisses de què partim, doncs, són que la situació sociolingüística catalana és molt heterogènia i que una bona part de la població ignora el català.

Aquesta manca d'informació fiable no afecta, certament, el plantejament general de la normalització lingüística, però sí que pot afectar aspectes importants del procés (objectius mediats i immediats, procediments i ritmes de catalanització, pràctiques lingüístiques, etc.). Per a una correcta actuació política és, doncs, indispensable de disposar urgentment de dades el més completes possible sobre barris i localitats.

Malgrat aquestes deficiències, podem establir, en línies generals, quin és l'estat de la qüestió des d'un punt de vista sociolingüístic. Com és sabut, Uriel Weinreich (*Languages in contact*, 1953) elaborà el concepte de lleialtat lingüística en correlació amb la llengua, a semblança del que significa nacionalisme per a nacionalitat: així com una nacionalitat amenaçada és la base per a l'aparició del nacionalisme en una comunitat, de la mateixa manera una llengua amenaçada és la base de la lleialtat lingüística dels qui integren una comunitat de parla. La lleialtat lingüística es manifesta en dos sentits: resistència a canvis en les funcions de la llengua pròpia (com a resultat d'una substitució lingüística) i resistència a canvis en l'estructura o en el vocabulari de la llengua (com a conseqüència d'interferències lingüístiques).

Utilitzant aquest instrument d'anàlisi, comprovem que la realitat so-

ciolingüística catalana no és pas unívoca. D'una banda, la resistència a canvis en les funcions de la llengua catalana per part d'una gran majoria dels catalanoparlants sembla haver-se relaxat, com ho demostra la generalització d'actituds favorables a l'ús públic del castellà en certs medis (per comoditat: "perquè el castellà l'hem après bé"; per evitar conflictes: "perquè el castellà tothom l'entén"; per raons ideològiques: "perquè el castellà és la llengua de la classe obrera" o "perquè el castellà és la llengua nacional"), actituds que estan estretament relacionades amb la progressiva facilitat per a l'alternança lingüística (switching) entre extensos sectors de la població, en particular els joves. D'altra banda, la resistència a canvis en l'estructura de la llengua o en el seu vocabulari també sembla haver-se atenuat, a causa d'un procés de castellanització generalitzat i particularment eficaç des de 1959 (implantació de la TVE), fenomen ja apuntat en la intervenció del professor Badia i Margarit.

Al costat d'aquestes tendències clarament erosionadores de la lleialtat lingüística, en són perceptibles d'altres de signe contrari. En efecte, gràcies a una constant pressió social, la presència del català en tots els àmbits públics de 1976 ençà no ha cessat d'incrementar-se: l'ús oficial per la Generalitat i molts ajuntaments, incloent-hi la catalanització dels topònims (localitats, carrers, etc.); la incorporació del català en el sistema educatiu de Catalunya, amb la seva entrada en els centres d'ensenyament estatals; l'increment remarcable dels espais en català a la ràdio (Radio 4 des de desembre de 1976, amb l'inici d'una xarxa comarcal; programes en català a Ràdio Barcelona i en altres emissores, etc.); l'increment, bé que irrisori dels espais en català a la TVE (actualment, unes 16 hores setmanals); l'increment, també mínim, de la presència del català a la premsa ("Avui" des de 1976, "Punt Diari" des de 1979, col.laboracions en català a "Hoja del Lunes" i en altres diaris; catalanització de la premsa comarcal; etc.); l'increment, també moderat, de la presència del català al cinema (documentals, alguns doblatges, alguns films d'èxit, etc.); la catalanització de nombroses entitats i associacions privades; la major presència del català en l'aspecte comercial; etc. En resum, estadísticament es comprova que hi ha una tendència a l'increment més o menys important de la presència pública del català i que en alguns àmbits és visible fins i tot una acceleració (compareu la presència del català a EGB, a BUP i a FP abans de setembre de 1978 amb la situació actual, malgrat les nombroses deficiències subsistents). Tenint en compte aquestes dades, crec que el problema s'ha de plantejar considerant els perills que pot representar per a la normalització lingüística el ritme massa lent de la recuperació: aquest és un seriós senyal d'alerta per a la política de reconstrucció nacional. En qualsevol cas, la pressió

social favorable a aquesta recatalanització existeix i confirma la tendència a resistir els canvis derivats del procés de substitució lingüística.

D'altra banda, en l'aspecte de la resistència a les interferències lingüístiques també són detectables tendències positives entre els sectors més polititzats i cultes (incorporació de vocables genuïns, adhesió a l'estàndard) i entre bona part dels joves (especialment detectable en l'escriptura). Val a dir, però, que aquestes tendències són més difícilment mesurables, perquè a vegades es fa difícil de discernir què és una interferència i què és un canvi lingüístic natural de tota llengua viva.

D'aquesta descripció, podem treure'n algunes conclusions. La primera és que en el grup catalanoparlant conviuen tendències contradictòries, les unes relaxadores de la lleialtat lingüística, les altres refermadores, però que en el seu conjunt són més fortes que no pas aquelles. La segona conclusió és que el procés de normalització lingüística (és a dir, la superació del procés de substitució lingüística activat pel franquisme), si bé no ha comportat en tots els àmbits progressos remarcables, ha assolit alguns resultats positius que permeten de considerar com a no confirmable la hipòtesi de la involució. La tercera conclusió és que la necessitat de la normalització lingüística és assumida a nivell polític per un sector àmpliament majoritari del poble de Catalunya, com ho ha confirmat el resultat del referèndum sobre l'Estatut. En resum, malgrat els diversos graus de consciència lingüística (i, doncs, de lleialtat lingüística) que es donen dins la societat catalana, la normalització del català —concretada en la fase actual en els termes previstos a l'article tercer de l'Estatut— és un objectiu irrenunciable per a la reconstrucció nacional de Catalunya.

Ara: la plena normalització lingüística no es podrà assolir mentre subsisteixin nuclis importants de la població que ignorin el català. L'existència d'aquests nuclis no integrats és un focus de conflicte lingüístic, un risc polític per a l'eventual cristallització de comunitats separades i un factor de marginació social.

Per tal d'afrontar adequadament el problema des d'un punt de vista sociolingüístic, considerarem les següents hipòtesis:

- A) que els immigrants adults continuïn com fins ara sense disposar de canals per familiaritzar-se amb la llengua del país;
- B) que, en les mateixes condicions de la hipòtesi A, es tornin a produir grans onades immigratòries en el futur immediat;
- C) que els immigrants adults disposin de canals còmodes i adequats per familiaritzar-se amb la llengua del país;
- D) que, en les mateixes condicions de la hipòtesi C, es tornin a produir grans onades immigratòries en el futur immediat.

Cal advertir que aquestes hipòtesis es formulen donant per suposades

dues condicions prèvies, sense les quals tota l'argumentació que seguirà restaria invalidada: 1) que el procés democràtic i autonòmic continui desenvolupant-se; i 2) que tots els infants de Catalunya, dintre d'uns pocs anys (potser dos o tres), acabin l'escolarització o el segon ensenyament sabent el català i el castellà.

D'acord amb el meu plantejament, en la hipòtesi A el procés de normalització lingüística seria massa lent, el risc d'enfrontament interètnic i de marginació social podria augmentar, la qual cosa comportaria, eventualment, una repercussió del conflicte en el sistema educatiu que dificultaria la catalanització de nombrosos escolars. En la hipòtesi B el conflicte lingüístic es podria aguditzar fins a límits imprevisibles. En la hipòtesi C el procés de normalització lingüística iniciaria una dinàmica en la qual el conflicte lingüístic —que no desapareixeria immediatament— acabaria essent neutralitzat, impediria la cristallització de comunitats separades i, consegüentment, facilitaria el desenvolupament del procés democràtic i autonòmic. En la hipòtesi D es donarien també les circumstàncies favorables que acabem d'assenyalar, i els focus conflictius que eventualment es plantejarien amb els nous immigrants podrien ser contrarestats gràcies als mecanismes d'integració previstos.

En conclusió, només les hipòtesis C i D han de ser considerades com a admissibles des d'una perspectiva de reconstrucció nacional. Això significa que cal promoure la familiarització amb la llengua catalana entre els immigrants adults, per tal que "es garanteixi l'ús normal i oficial d'ambdós idiomes", i que cal crear "les condicions que permetin d'arribar a llur igualtat plena (del català i del castellà) quant als drets i deures dels ciutadans de Catalunya", com preveu l'article tercer de l'Estatut. Aquest conjunt de condicions favorables a la catalanització i a la igualtat lingüística passa, des d'una perspectiva sociolingüística, per quatre nuclis d'actuació principals:

- 1) Plena assumpció política de la normalització lingüística a nivell institucional (cooficialitat lingüística igualitària en la comunicació externa —dret a usar el català i el castellà per tots els ciutadans— i progressiva catalanització en la comunicació interna).
- 2) Presència activa —al ritme exigít pel procés de catalanització— de la llengua i la cultura catalanes en els mitjans de comunicació (objectiu que no està en contradicció, naturalment, amb una adequada presència de la llengua castellana i amb les manifestacions de les cultures originàries dels immigrants).
- 3) Plena incorporació de la llengua i la cultura catalanes en el sistema educatiu i eliminació de totes les discriminacions subsistents.
- 4) Mesures específiques per a la familiarització del català entre la població adulta.

En formular aquests objectius cal tenir en compte que una política lingüística democràtica no pot perdre de vista, per un cantó, la necessitat de la normalització del català i, per un altre, la realitat sociolingüística de la Catalunya actual, a fi d'evitar acceleracions perilloses per a la reconstrucció nacional. La gradualitat dels objectius polítics d'acord amb l'evolució del medi socio-cultural és la millor garantia per a una normalització lingüística eficaç.

Enumerem, per acabar, alguns dels interrogants que poden plantejar-se en els diferents nuclis d'actuació que hem establert:

1) A nivell institucional.

Quines previsions i mesures de caràcter general han de pendre el Parlament i el Consell Executiu?

Com s'impulsarà el reciclatge dels funcionaris? Quines mesures cal prendre perquè els funcionaris que tinguin relació amb el públic coneixin totes dues llengües?

Com es garantirà la igualtat lingüística en els organismes dependents de la Generalitat? I en els dependents de l'Estat?

Com s'aplicarà la cooficialitat a l'administració de Justícia?

Els ajuntaments han de prendre mesures de política lingüística de caràcter homogeni o adaptades a cada localitat i barri?

Quines actuacions han de portar a terme els partits polítics, les centrals sindicals, etc., per a la normalització?

Com ha d'actuar l'Església?

2) A nivell de mitjans de comunicació.

Com s'organitzarà el segon canal de televisió mentre no funcioni el tercer? Com s'evitarà la marginació de la llengua i la cultura catalanes en el cas que el segon canal no sigui de plena disposició per part de la Generalitat?

És viable la creació d'una emissora de ràdio de la Generalitat i, al mateix temps, la catalanització d'un dels tres centres estatals existents? En quina mesura s'aconseguirà la catalanització dels "continguts" en les emissores d'àmbit català? Com s'evitarà la marginació de la llengua i la cultura catalanes sense una progressiva catalanització de les emissores? Com es pot portar a terme una adequada política cultural de protecció a les cultures originàries dels immigrants sense el control total de les emissores estatals?

És oportú de crear un òrgan periodístic sota control del Parlament? Quines facilitats es poden donar per a afavorir la catalanització d'alguns òrgans de premsa existents? És viable la catalanització de l'antiga premsa "institucional"? És viable la doble edició, com es feia abans de la

guerra, en català i en castellà, del "Full del Dilluns"? Quines actuacions específiques requereix el cinema?

3) A nivell educatiu.

Com es garantirà l'ensenyament efectiu del català en tots els centres d'EGB, BUP i FP? Quines mesures cal prendre per a la seva progressiva catalanització?

Quins criteris es poden establir per a la implantació de l'ensenyament en català en els centres d'EGB on ja és possible?

Com es garantirà la progressiva implantació del català com a llengua vehicular en els centres de BUP i FP? L'adopció del català o del castellà com a llengua de classe en aquests centres, dependrà del professor o de l'alumnat?

Quines mesures cal prendre perquè tots els mestres de Catalunya dominin, dintre d'un termini prudencial, totes dues llengües?

4) A nivell de població adulta.

Com s'aprofitaran les Escoles de Formació d'Adults per a la normalització?

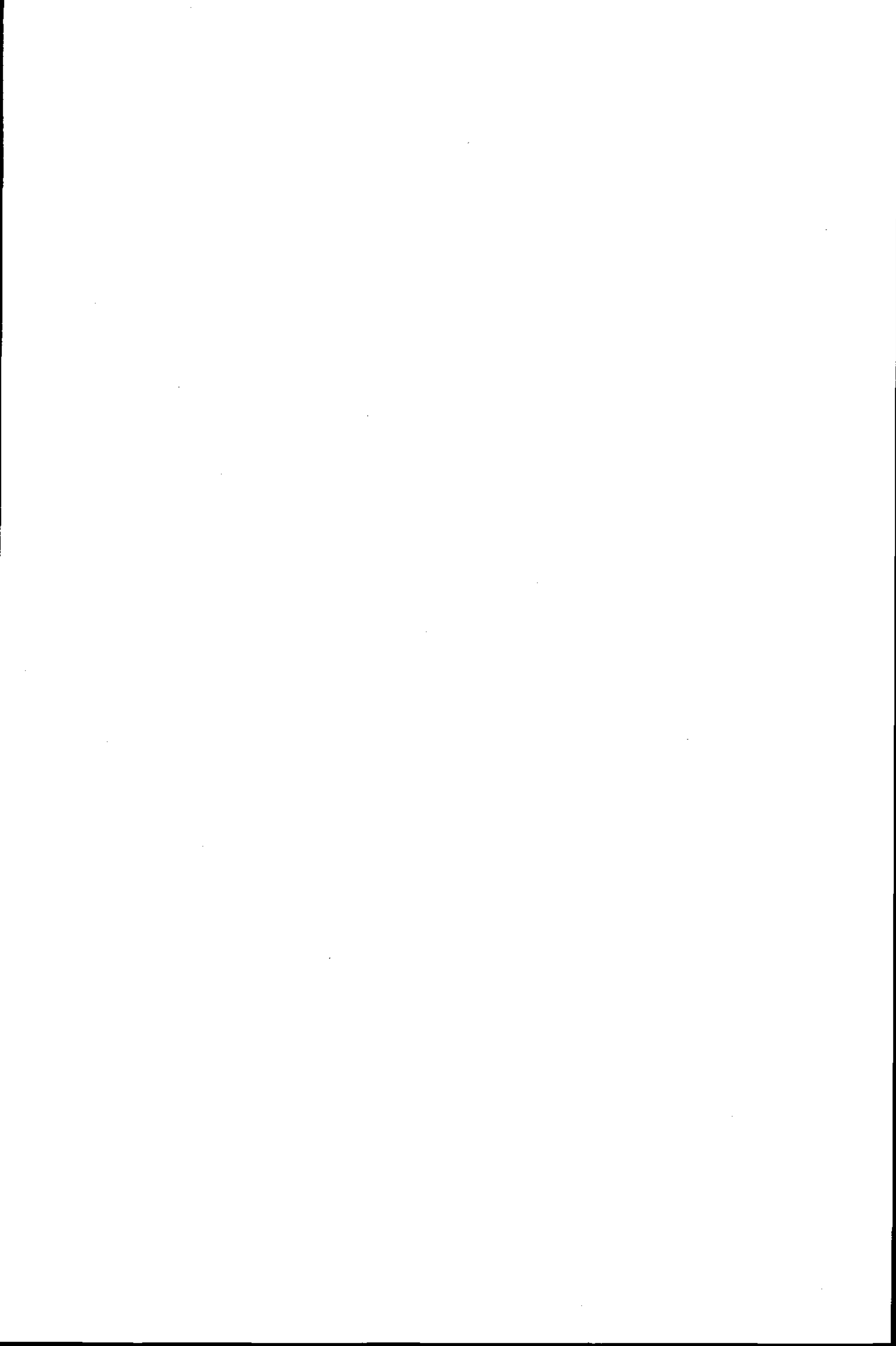
Cal promoure cursos de llengua i cultura catalanes, a nivell bàsic, molt diversificats i descentralitzats?

Cal promoure programes especials de ràdio i televisió?

Cal promoure cursos especials per a obrers i empleats que desitgin conèixer la llengua i la cultura catalanes dins l'horari laboral?

Com s'han d'estimular les associacions de veïns, les entitats recreatives, etc., en tant que plataformes d'integració?

ASPECTES JURÍDICO-POLÍTICS

CIUTADANS DE CATALUNYA: MILITANCIA I REPRESENTACIÓ POLÍTICA

Ismael E. Pitarch

Aquesta comunicació no vol situar-se en el terreny dels principis teòrics, ni esbrinar la condició política ni jurídica de ciutadà de Catalunya. Pertany, al contrari, a l'anàlisi experimental; des de la fredor i el rigor dels números, vol esbrinar si existeix discriminació entre els ciutadans de Catalunya en dos terrenys molt concrets.

La militància en alguns partits catalans i la representació política parlamentària demostren que no existeix desviació, sinó que els ciutadans de Catalunya gaudeixen d'una quasi idèntica igualtat d'oportunitats.

Un advertiment preliminar. Les dades de l'anàlisi que ve a continuació no són partidistes; són dades obtingudes i tractades científicament pels professors Botella i Marcet del Departament de Ciència Política de la Universitat Autònoma de Barcelona i pel professor Capo de la Càtedra de Dret Polític de la Universitat de Barcelona, als quals agraeixo que m'hagin permès usar-les, abans de donar-les a la publicitat. Malauradament, i tal és l'inconvenient de la major part dels estudis de sociologia política, les dades són incompletes; només em puc referir amb garanties de fiabilitat al PSUC, al PSC (C) d'abans de la conversió en PSC (PSC-PSOE), a CDC i als diputats i senadors elegits pel juny del 77 i el març del 79; ni dels altres partits, ni dels batlles i regidors elegits el darrer abril dispo de dades suficients i fiables, bé que no desesperi d'obtenir-les, treballant-hi mentrestant. Encara que una flor no fa estiu, espero que se'm permeti de fer servir quatre botons com a mostra.

I.— ELS PARTITS

Les dades que reproduiré foren obtingudes en analitzar els delegats assistents als Congressos dels diferents partits. El Congrés d'un partit és, al menys a nivell de declaracions de principis, la instància suprema de l'organització; hi participa un nombre important de militants, elegits directament per la base, per tal d'adoptar decisions que comprometen la vida del partit (programes, estatuts, elecció de dirigents, determinació i correcció de la línia política...). Els delegats es constitueixen en aquest sentit en una mostra representativa del conjunt d'afiliats de cada partit, suficientment vàlida, almenys en allò que es refereix als militants actius (1).

(1) *Habent sua fata libelli*, però també les Ciències Socials. Vull dir que no es poden aplicar a totes les Ciències Socials els mateixos criteris i tècniques. A la demografia, a l'estadística de població, a la geografia i economia humana fóra un gran error comparar cohorts dissemblants (població de 0 a X anys amb diputats/delegats, habitualment i tendencialment de 20 a 70 anys), com faré en el text que seguirà, potser una mica arriscadament i desvergonyidament.

Dues excuses i un greuge, però, m'autojustifiquent.

1ª excusa: manquen dades de militants, delegats de partits, diputats i regidors, i d'alts càrrecs de l'administració, perquè puguin establir-se unes correlacions que em satisfarien més.

2ª excusa: (aquesta possiblement s'hagi de tenir en compte no solament ara, en la penúria d'estudis electorals que patim, sinó també en el futur, perquè deriva de la lògica del sistema representatiu): els partits també, però molt especialment els parlamentaris, per voluntat política i per definició de la Constitució (art. 66,1), representen el conjunt del poble; és això el que em porta (insisteixo per justificar la meua posició de politicòleg, que pot ésser qualificada d'acientífica per demògrafs, geògrafs i economistes) a comparar la cohort parlamentari/delegat de partit amb la del conjunt de població i no amb una cohort homogènia com hauria de fer imprescindiblement i necessàriament si fos demògraf, geògraf o economista.

Altra cosa, però, és que no denunciï (i ho he de fer a bastament), la falsedat real d'aquesta representació en la immensa majoria de sistemes democràtics representatius. La representació parlamentària és una voluntat política, i en molts casos una excusa o un pretext distorsionador. La representació política és una piràmide i no un paral·lelepípede. La representació sociològica fotogràfica és inexistente per sort per als ciutadans i per desgràcia per als polítics professionals. Quin avorriment un món de mascles, més aviat anyencs, burgesos i intel·lectuals, o homes d'aparell burocràtic, com són la major part de les cohorts polítiques. Prefereixo la varietat, no la injustícia, de la societat de dones i homes del carrer!

Vull dir també, per tancar aquesta segona excusa, que hi ha sistemes democràtics representatius on la discordància, aberració i sublimació que es dona entre representants/representats no és tan intensa. En general són els més democràtics, o aquells que estan en renovació.

I ara, per acabar la impertinència, vet aquí el greuge: demògrafs, estadístics, geògrafs i economistes humans no acostumen a pensar que llur informació de base pot ésser utilitzada per sociòlegs i politicòlegs. Per tal de trencar el pes dels fets caldria desitjar una més gran intercomunicació entre les Ciències Socials.

1. El PSUC

Les dades que apporto es refereixen als delegats assistents al IV Congrés del PSUC, celebrat a Barcelona l'octubre i el novembre de 1977; dels 1217 delegats assistents, es disposa de dades fidedignes de 884, cosa que representa un 72,6 per 100 (aquestes dades les ha codificat i elaborat el professor Joan Botella).

El quadre no. 1 presenta el lloc de naixença dels delegats. La distribució per origen regional dels delegats del PSUC, coincideix amb força exactitud amb la distribució del conjunt de la població; en tot cas es podria fer esment d'una certa infrarepresentació dels catalans, i una sobrerepresentació dels andalusos.

En el si del PSUC s'amplifiquen les dimensions del fet migratori; és el partit català amb major percentatge d'originaris d'altres regions d'Espanya; i alhora el que potser expressa més exactament el nivell d'integració a Catalunya de l'immigrant tipus.

El quadre no. 2 presenta la distribució dels delegats del PSUC, per períodes d'arribada, i el no. 3 l'edat d'arribada de l'emigrant. Ambdues

Quadre nº 1: Lloc de naixença dels delegats del PSUC

		<u>Població</u>
Catalunya	53,5 per 100	62,3 per 100
Andalusia	24	16,5
Extremadura	4	2,9
Castella la Nova	3,2	2,8
Aragó	2,8	3,4
País Valencià	2,6	2,1
Castella la Vella- Lleó	2,6	3,3
Múrcia	2,6	2,7
Galícia	1,1	1,5
Euzkadi-Navarra	0,8	0,5
Possessions Africanes	0,4	0,2
Resta d'Espanya	0,7	1,7
Estranger	1,7	1,1
	100 (n=872)	100

(1) Dades cens 1970 codificades pel CIDC. Tant per 100 d'elaboració pròpia.

dades tenen una rellevància extraordinària: la primera es pot correlacionar amb la integració o no a la societat catalana, que a grans trets es veu més afavorida per l'estada més gran; la segona dada es refereix al moment d'arribada, més transcendent encara que la data, ja que tothom sap que els moments de màxima receptivitat als processos de socialització es concentren en la infantesa i la primera joventut.

Com es pot observar, existeixen dos grups quasi equilibrats; un amb més de vint anys de presència a Catalunya (un 46 per 100), i un altre (un 54 per 100) amb menys de vint anys. En una gran majoria són emigrants arribats a Catalunya en plena joventut, i àdhuc, en més d'un terç dels delegats, en llur infantesa i adolescència (el 35,6 per 100 arribà abans dels quinze anys). Es tracta de persones que han realitzat llur etapa de socialització en regió distinta de la que havien nascut, i en gran mesura a Catalunya; per això poden assumir plenament, personalment i cultural la reivindicació i defensa de l'autonomia.

Quadre nº 2 : Immigrants del PSUC: període d'arribada a Catalunya.

Períodes	Tant per 100
Abans de 1940	5,0
1940-1949	10,4
1950-1959	30,6
1960-1969	27,8
1970-	16,2
	(n=376)

Quadre nº 3: Immigrants del PSUC: distribució per grups d'edat en el moment de l'arribada a Catalunya.

Fins a 10 anys	23,8
D'11 a 20	37,8
De 21 a 30	27,6
De 31 a 40	5,6
De 41 a 50	2,4
De 51 a 60	0,8
Més de 60	1,8
	(n=373)

El quadre no. 4 mostra el nivell de coneixements de la llengua catalana. La integració a la societat catalana és facilitada per la integració lingüística, per l'ús o, almenys, la comprensió del català.

Quadre nº 4: Delegats del PSUC: nivell de coneixement de la llengua catalana.

Utilització habitual	58,4 per 100
Possibilitat d'utilització	11,5
Mera comprensió	19,7
No comprensió	8,6
No constesten	1,8
	(n=884)

Com es pot observar, la utilització del català és majoritària i només un 8,6 per 100 afirmen no entendre'l; d'altra banda, el percentatge de catalanoparlants és superior al de nascuts a Catalunya (un 58,4 per 100 enfront d'un 53,5 per 100). Es produeix, en termes absoluts, un procés de catalanització lingüística que s'accentua en aquells que arribaren a Catalunya durant llur infantesa i joventut i minva en aquells que arribaren més enllà dels quaranta anys; el quadre no. 5 ho il·lustra numèricament.

Quadre nº 5: Immigrants del PSUC: coneixença del català per grups d'edat a l'arribada a Catalunya.

	A	B	C	D	no.
Fins a 10 anys	42,7	28,0	22,4	6,7	89
D'11 a 14	27,3	29,5	36,4	6,8	44
De 15 a 20	19,4	19,4	47,3	13,9	93
De 21 a 30	12,8	9,9	53,4	23,7	101
Més de 30 anys*	—	13,5	37,8	48,6	37

* Per raó de significació hem agrupat aquí tots els grups superiors.

- A) Persones que empren habitualment el català.
- B) Persones que, sabent-la parlar, no empren la llengua catalana en llur vida habitual.
- C) Persones que, sense saber parlar-la, l'entenen.
- D) Persones que no l'entenen.

Les dades del PSUC constitueixen el primer botó de mostra d'un grup de ciutadans de Catalunya que no solament han elegit un partit polític sense veure's exclosos per raó d'origen, sinó que llur posició en defensa d'un programa polític per a una Catalunya autònoma els ha facilitat llur socialització cultural.

2. El PSC(c)

Les dades que vénen a continuació es refereixen als delegats assistents al segon Congrés del PSC(C) celebrat a Barcelona el novembre de 1977; dels 590 delegats assistents, s'obtingueren dades fidedignes de 437 delegats: un 74,1 per 100 ; (el treball fou elaborat pel professor Jodi Capó).

Abans d'entrar en el tema cal subratllar i anotar el caràcter històric d'aquestes dades. Es refereixen al PSC (C). És prou sabut que pel juliol de 1978, en un ampli procés de convergència socialista, se celebrà un Congrés on foren unificats el PSC(C), la Federació Socialista de Catalunya (PSOE) i el PSC (R), per tal de crear l'actual Partit de Socialistes de Catalunya (PSC-PSOE). Les dades de què disposem es refereixen només a un dels partits que participaren en aquesta unificació; és més que probable que els tres col·lectius que hi participaren diferien notablement entre ells en més d'un aspecte, especialment en el tema que ens ocupa; quant a la resta, altres dades que després aportarem ho exemplifiquen i ho demostren. Insistim-hi: les dades són històriques,

Quadre nº 6: Lloc de naixença dels delegats del PSC (C).

		<u>Població (1)</u>
Catalunya	84,6 per 100	62,3 per 100
Andalusia	5,1	16,5
País Valencià i Balear	2,1	2,3
Aragó	1,8	3,4
Lleó-Castella la Vella	1,1	5,3
Castella la Nova	1,1	2,8
Extremadura	0,9	2,9
Galícia	0,8	1,5
Canàries	0,5	0,07
Resta d'Espanya	0,9	4,9
Estranger	1,1	1,1

(1) Dades cens 1970 codificades pel CIDC, tant per cent d'elaboració pròpia.

valen plenament per a l'antic PSC(C); seria, però, un error polític greu i científic extrapolar-les per a l'actual PSC (PSC-PSOE).

El quadre no. 6 recull el lloc de naixença dels delegats del PSC(C).

Hem dit que el nou partit PSC (PSC-PSOE) no es pot considerar com un partit idèntic a l'anterior, i hem promès apuntalar-ho. No tinc dades suficients per a poder donar la distribució dels delegats o dels militants del nou partit; però la comparació del vell PSC(C) amb el nou PSC (PSC-PSOE) en una de les Federacions d'arrel més pregona, permetrà descobrir diferències que, si bé no seran potser tan accentuades en totes elles, sí que poden indicar-nos l'orientació de les més significatives (vegeu quadre no. 7).

Com es pot observar, el PSC(C) es defineix com un partit majoritàriament català; la major part dels delegats nasqueren a Catalunya; entre els d'origen no català, predominen els andalusos, valencians, balears i aragonesos. Les dades referents al Vallès Occidental del nou PSC (PSC-PSOE) ens donen un espectre més semblant al que observàvem en parlar del PSUC: es nota un equilibri entre catalans i immigrants, el percentatge d'aquests supera el corresponent a la població de la mateixa zona (un 49,7 per 100 de militants; davant d'un 44,9 per 100 de residents); el tall més gros tornen a endur-se'ls els andalusos (un 30,5 per 100 molt destacat), seguits amb molta diferència per murcians, extremenys i castellans; el percentatge de procedents de València i Balears és molt reduït. Bé que no pugui donar xifres globals, múltiples indicis confirmen que les dades del nou PSC (PSC-PSOE) s'acosten més a les assenyalades per al Vallès Occidental que no pas a les de l'antic PSC(C).

Quadre nº 7: Lloc de naixença dels militants del PSC(C) i del PSC (PSC-PSOE) en la Federació del Vallès Occidental.

Lloc de naixença	PSC(C)	PSC (PSC-PSOE)
Catalunya	75 per 100	50,3 per 100
País Valencià	2	1
Aragó	1,3	1,8
Castella	2	3
Múrcia	3,3	7
Andalusia	8,5	30,5
País Basc	2	1
Extremadura	2	3
Resta d'Espanya	1,3	1,7
Estranger	2,6	0,7

Els delegats de l'antic PSC(C) es mostren molt integrats a la comunitat catalana: més del 50 per 100 d'ells havien arribat a Catalunya abans dels quinze anys; només el 6,5 per 100 arribaren amb més de trenta anys; el 85 per 100 estan residint a Catalunya des del 1969, i més d'un 52 per 100 des del 1959. El 51 per 100 de delegats del PSC(C) d'origen no català parla habitualment el català; un 43,3 per 100 el sap parlar o l'entén amb facilitat, encara que no l'empri habitualment. Només un 5,1 per 100 mostra gran dificultat per a entendre el català.

Fora d'això, una dada sectorial permet assenyalar un procés d'obertura envers els ciutadans d'origen no català, àdhuc per l'antic PSC(C) (no sabem si hagués continuat accentuant-se de no haver-se produït la unificació ja explicada): entre els que s'afiliaren al PSC(C) el 1976, el 88,2 per 100 eren d'origen català, i un 11,8 per 100 havia nascut fora de Catalunya; les xifres foren respectivament el 80 per 100 i el 20 per 100 a l'any 1977, amb un increment net del 8 per 100 entre els immigrants.

Una altra vegada: no és el lloc de naixença el que determina d'adhesió a un partit polític. Un cop més: els ciutadans de Catalunya elegeixen un model de societat, no un club de catalans o immigrants.

3. La CDC

Les dades que ara donarem es refereixen als delegats assistents al IV Congrés de CDC celebrat a Barcelona l'abril de 1978; de 900 assistents, foren obtinguts un 44,6 per 100 de dades contrastades, 402 delegats, (el treball fou elaborat pel professor Joan Marçet).

Les dades que vénen a continuació són doblement pobres: d'una banda, no arriben al 50 per 100, de l'altra, després del Congrés, CDC s'unificà amb EDC, el grup de Trias Fargas, i UDC establí lligams de "federació estable" amb el nou grup, amb el qual presentà una llista conjunta a les eleccions de març del 79.

Els delegats que respongueren a l'enquesta reflecteixen una CDC com un partit exclusivament integrat per catalans d'origen: el 95,2 per 100 havia nascut a Catalunya, el 3,5 per 100 a la resta d'Espanya i un 1,3 per 100 a l'estranger. D'entre els immigrants, el 0,75 per 100 havia nascut a València o a les Balears, un altre 0,75 a Aragó i un 0,5 per 100 a Andalusia i Castella; el restant 1 per 100 es distribueix entre percentatges d'altres nacionalitats i regions d'Espanya.

A més, els delegats de CDC no nascuts a Catalunya hi estan molt integrats: quasi el 60 per 100 arribà abans dels quinze anys, el 97,7 per 100 dels delegats de CDC empra el català com a idioma usual, el 2 per 100 podria emprar-lo, però només l'empri esporàdicament, el 0,3 l'entén, però no el parla; ningú no confessa que no l'entén.

CDC es defineix, doncs, i amb les reserves assenyalades, com un partit de militants i afiliats quasi exclusivament catalans, amb escassa penetració a les àrees on predominen els immigrants, que d'altra banda tenen un pes poc rellevant en llur organització. Segons alguns estudis de sociologia electoral, sembla establir-se una correlació negativa entre percentatges de vots CDC i zones de predomini de ciutadans no originaris de Catalunya.

Altres dades (programàtiques, model de societat, condició socio-econòmica...) explicarien l'escassa presència de CDC entre els medis d'immigrants. La seva pretensió de convertir-se en el "Partit Nacionalista Català" explica parcialment el retraïment de la major part dels ciutadans de Catalunya d'origen no català enfront de CDC.

Lamento no disposar ni tan sols aproximadament de dades fiables d'UCD, ERC i altres partits polítics presents a Catalunya. No cauré en conjectures sobre la proximitat dels esquemes entre els ressenyats i els partits per estudiar. No obstant això, i malgrat les limitacions assenyalades, crec que no es pot sostenir seriosament que els immigrants, pel fet d'ésser-ho, es veuen vetats o preterits en els partits de Catalunya. L'adhesió a un partit és explicada per múltiples raons; el lloc on un ha nascut i ha estat alletat sembla ser una de les menys determinants.

Tesis polítiques que no comparteixo, intenten oferir una representació política diferenciada i separada als catalans i immigrants com a tals. Es ben cert que no són aquestes les posicions dels partits majoritaris, ni dels que tenen més forta incidència a l'electorat. Per això podem dir que, a la major part dels partits, no és problema ser català o immigrant. N'hi ha d'altres, però, que sí que són un problema per als catalans i/o pels immigrants, sigui activament sigui passivament. Si la situació s'invertís es plantejarien greus problemes per al redreçament de Catalunya i per la seva reconstrucció i redefinició nacional.

II. ELS PARLAMENTARIS

El quart i darrer botó de mostra es refereix a la no discriminació per raó d'origen, entre els distints ciutadans de Catalunya a l'hora d'ocupar càrrecs públics. Una vegada més, les dades incontrastables són escasses; personalment he estudiat els parlamentaris elegits democràticament a Catalunya i, si trobo els mitjans i el temps que cal, penso seguir avançant fins a completar la sèrie amb alcaldes, regidors, diputats del Parlament Català i alts càrrecs de la Generalitat.

1. La Segona Generalitat (1931-1939)

Vegem primer les dades històriques, per tal de subratllar l'avançament en el temps: en el Parlament de Catalunya a l'època de la Segona Generalitat, no hi hagué cap diputat d'origen no català; malgrat que en els anys trenta, el 19,7 per 100 de la població de Catalunya era originària d'altres regions i nacionalitats. No tenim dades suficients sobre la presència de diputats d'origen no català a les Corts de la Segona República, duts per vots de Catalunya.

Sabem que en els governs successius de la Generalitat (de 1931 a 1939) entre el 25/16 per 100 dels consellers era d'origen no català. Amb això es matisa la dada assenyalada anteriorment pel que fa al Parlament de Catalunya. La diferència es deu al fet que hi hagué un sol Parlament, sense que mai no fos renovat; en canvi, foren múltiples els canvis de govern que es produïren a més en moments diversos; és més, durant la guerra, la presència de ministres d'origen no català en els governs democràtics de la Generalitat fou particularment notòria i cal que sigui subratllada. El quadre no. 8 ho resumeix.

Quadre nº 8: Lloc d'origen de Presidents i Consellers de la Generalitat (1931-1939).

Lloc d'origen	Presidents i Pr. Cons.	Consellers	Població(1)
Barcelona	33,3 p.100	28 per 100	) 80,3 per 100
Resta de Catalunya	33,3	46,7	
País Valencià	6,6	4	7,2
Balears	6,6	4	0,4
Castella	—	2,6	2,4
Andalusia	—	1,3	2,5
Astúries	—	1,3	0,3
Galícia	6,6	1,3	0,5
Estranger	—	1,3	1,3
Resta d'Espanya	—	—	4
No consta	13,3	9,3	0,1

(Els Presidents i Primers Consellers figuren tant en llur columna, com en la de Consellers, que suma el total)

(1) Vandellós. "La immigració a Catalunya", p. 62. Barcelona 1935.

Com es pot observar, el 66,6 per 100 dels Presidents i el 74,4 per 100 dels Consellers són d'origen català; entre el 19,8 per 100 i el 33,3 per 100 dels Presidents i entre el 25,3 o el 16 per 100 havien nascut fora de Catalunya (indeterminat per l'elevat percentatge de "no consta"). Els percentatges són sensiblement pròxims, àdhuc prenent les xifres mínimes, als del conjunt de la població en els anys trenta: 80,3 per 100 de catalans, i 19,7 d'immigrants.

2. Els diputats i senadors de les Corts (1977-1979)

Les dades continuen essent clares quan parlem de les eleccions a Corts del 1977 i el 1979. Vegeu els quadres no. 9 i no. 10.

A aquest respecte es podrien fer algunes consideracions: l'índex d'infrarepresentació dels nascuts a fora. Pel que fa al lloc de naixença dels diputats d'origen no català, per més que les xifres siguin petites, on hom observa una desproporció més gran és en els procedents d'Andalusia, que essent el 16,5 per 100 de la població, col·loca el 7,9 per 100 en el 77, i el 4,8 per 100 en el 79; una representació més equilibrada s'esdevé entre els castellano-leonesos, que són el 6,1 per 100 de la població i col·loquen respectivament 6,3 per 100 i 7,9 per 100 de diputats que (a l'inrevés del que succeeix amb els andalusos) veuen augmentada llur presència. Més capdavantera és la dels diputats que nasqueren al País Valencià. Insistim, no obstant això, que seria abusiu pretendre extreure conseqüències polítiques d'uns números tan petits, en una sèrie tan limitada. És remarcable que són fonamentalment les llistes de socialistes i comunistes les que acullen en llocs útils més persones procedents de fora de Catalunya; cosa que, no obstant, no s'esdevé en les llistes d'UCD. Els diputats elegits en les llistes de Convergència i Unió en el 79 són tots d'origen i ascendència catalana.

Quadre n° 9

	Poblac.	Parl.77	Índex77	Parl.79	Índex79
Ciutadans de Catalunya.	100	100	0	100	0
Catalans d'origen	62,3 ^o /o	79,4 ^o /o	+0,12	74,6 ^o /o	+0,09
Immigrants	37,7 ^o /o	20,6 ^o /o	-0,29	25,4 ^o /o	-0,19

(En l'índex de tipus 0, -1 és la màxima desviació negativa, en el nostre cas la màxima infrarepresentació, i +1 la màxima positiva, en el nostre cas la màxima sobrerepresentació).

Quadre nº 10: Lloc d'origen dels parlamentaris.

Lloc de naixença	1979*	1977*	Població(1)
Barcelona-ciutat	30,2	22,2	20,7
Barcelona-província	6,3	12,7	20,6
Girona	12,7	12,7	6,9
Lleida	14,3	14,3	6,8
Tarragona	11,1	14,3	7,3
País Valencià	6,3	4,8	2,1
Balears	1,6	—	0,2
Andalusia	4,8	7,9	16,5
Castella i Lleó	7,9	6,3	6,1
Astúries	1,6	1,6	0,2
Aragó	1,6	1,6	3,4
Resta d'Espanya	—	—	8,1
Estranger	1,6	1,6	1,1
Total	100	100	100

* Tant per 100

(1) Dades del Cens de 1970 codificats pel CIDC, tant per 100 d'elaboració pròpia.

D'altra banda, és remarcable que quinze dels setze senadors són d'origen català, i només Candel, el notari i veu dels "altres catalans", nasqué fora de Catalunya. Les candidatures al Senat en el 77 foren confeccionades pensant plebiscitar l'autonomia, els partits les mediatitzaren menys, i hom oblidà que la defensa de l'autonomia també havia estat reclamada en andalus, gallec, basc, aragonés... El 1979 tots els candidats al Senat són d'origen i ascendència catalanes.

Es pot afirmar que a Catalunya no es produeixen desviacions o desequilibris significatius a l'hora de confiar la representació política entre els que hi nasqueren i els que hi han anat a vendre llur força de treball i a morir llur vida. Més encara, hi ha una relativa proporcionalitat entre el percentatge d'oriünds d'altres regions i nacionalitats, i el de representants. També significatiu pel grau d'integració que comporta, és que la majoria d'aquells que no essent d'origen català es presenten com a candidats porten llarg temps de residència a Catalunya. Vegeu el quadre no. 11. En el 79, la gran majoria dels diputats d'origen no català porten més de vint anys residint a Catalunya.

Quadre n° 11: Temps de residència a Catalunya dels nascuts fora d'ella.

	Dip. Senat 79	Dip. Senat 77
Més de 20 anys	11	7
Més de 10 anys	4	6
Més de 5 anys	1	1

Quatre botons de mostra i una senzilla i elemental afirmació: (vegeu el quadre no. 12): quan el govern de Catalunya ha estat en mans de partits i coalicions progressistes, quan les eleccions les han guanyat coalicions i candidatures democràtiques, no hi ha hagut discriminació apreciable entre els seus ciutadans, per raó d'origen o d'idioma. L'origen no defineix el partit on milita un ciutadà; no hi ha partit polític català important que esculli els seus militants per raó d'origen, malgrat la diferent orientació dels seus programes.

El que no es pugui parlar, però, ni de forta infrarepresentació ni de vetos als immigrants en els partits o en el personal polític de Catalunya, no trencarà l'acusació —ni malauradament la realitat— que els immigrants, en general, es troben de fet en una posició en part subordinada, i de vegades parcialment preterida. Crec que el problema i la transcendència de les conseqüències que se'n poden derivar exigeix que se li presti bona atenció.

Alguns dels ciutadans de Catalunya poden pensar que cap dels partits polítics, cap esquema electoral, reflecteix llurs aspiracions. Altres poden intentar omplir el buit i provar sort a les eleccions. Serà la llibertat i el bon criteri del ciutadà elector allò que decideixi qui l'ha de representar i a quin programa polític s'adhereix. Cap grup, però, ni tampoc els ciutadans de Catalunya immigrants, no necessiten salvadors ni representants messiànics. Crec que els números i dades que he aportat ho demostren a bastament.

Un altre tema, però, seria el de quina Catalunya cal construir; quin model polític i social és el més raonable i desitjable per a una població tan diversa; quina és la definició que ara es pot donar de la nació catalana; i si cal crear, o no, una nova consciència nacional.

Quadre nº 12

A) RESUM

<u>Ciutadans de Catalunya</u>	<u>Parlamentaris</u> (15-VI-1977)	<u>Parlamentaris</u> (1-III-1979)	<u>Població</u> (Cens 70)	<u>PSUC</u>	<u>PSC(C)</u>	<u>CDC</u>	<u>Vallès occidental</u>		<u>Població</u> (Cens 75)
							<u>PSC(C)</u>	<u>PSC(PSC-PSOE)</u>	
Catalans d'origen	79,4*	74,6	62,3	53,5	84,6	95,2	75,-	50,3	55,1
Immigrants	20,6	25,4	36,6	44,8	14,3	3,5	22,4	49,-	44,-
Estrangers	0	0	1,1	1,7	1,1	1,2	2,6	0,7	0,9

*Totes les xifres representen tants per cent.

B) ÍNDEX DE REPRESENTACIÓ EN RELACIÓ AMB LA POBLACIÓ

(equilibri 0, desviacions -1 +1)

<u>Ciutadans de Catalunya</u>	<u>Parlamentaris</u> (15-VI-1977)	<u>Parlamentaris</u> (1-III-1979)	<u>PSUC</u>	<u>PSC(C)</u>	<u>CDC</u>	<u>Vallès occidental</u>	
						<u>PSC(C)</u>	<u>PSC(PSC-PSOE)</u>
Catalans d'origen	+0,12	+0,09	-0,07	+0,15	+0,20	+0,15	-0,04
Immigrants	-0,28	-0,18	+0,10	-0,43	-0,82	-0,32	+0,05
Estrangers			+0,21	0	+0,04	+0,48	-0,12

EL INMIGRANTE Y LA CIUDADANIA CATALANA

José Peré Raluy

1.1. PLANTEAMIENTO DE LA CUESTION

En los países que reciben una gran cantidad de inmigrantes se plantean problemas derivados de la coexistencia de la comunidad autóctona con una masa de población de características diferentes de las que ofrece la población originaria. El grado de integración del inmigrante en la comunidad en el que está inserto, puede variar extraordinariamente y así, al lado de quien se siente permanentemente extraño a la tierra en que habita, hay quien se siente vinculado a la misma con lazos afectivos más fuertes que los que pueden vincularle con su tierra de origen.

En el plano jurídico, puede variar también el tipo de relación entre el inmigrante y el país al que está físicamente incorporado; desde el que habita como un extraño a la comunidad política en cuya base territorial reside, hasta el que ostenta una condición jurídica equivalente, en todo o en parte, a la que tienen los ciudadanos de dicha comunidad.

La problemática que la inmigración plantea en esos aspectos es muy común, y está bastante bien estudiada cuando se trata de la existencia de un Estado soberano de masas de población extranjera que conviven con los nacionales de dicho país; es el caso típico de América, tanto la anglosajona como la ibérica y comienza a serlo hoy, aunque se trate de una emigración de carácter en general más limitada en el tiempo, en los países industrializados de Europa. No son en cambio tan frecuentes, ni están tan bien estudiados, los supuestos que se producen en el seno de un Estado, por la convivencia en alguno de sus territorios, de la población autóctona de los mismos con inmigrantes procedentes de otras zonas del propio Estado; tales supuestos alcanzan un especial relieve en orden al presente análisis cuando se trata de Estados plurinacionales y la coexistencia se produce entre la población originaria de una de las naciones englobadas en el Estado y los inmigrantes procedentes de otras de las naciones del propio Estado; si, además, la nación receptora de los inmigrantes tiene una estructura política autónoma se planteará la importante cuestión de determinar en qué medida la población inmigrada ha de acceder a la igualdad de status político y civil con la originaria.

El inmigrado extranjero tiene, desde el punto de vista jurídico, una posición claramente diferenciada de la que corresponde a los nacionales del Estado en el que habita; la dicotomía nacional-extranjero es clara y precisa y existe la barrera de la nacionalidad que el inmigrante puede franquear con más o menos facilidad a través de los diversos medios de acceso a la nacionalidad. En cambio, en Catalunya, la vinculación jurídica del inmigrante procedente de otros territorios del Estado español con la comunidad política autónoma catalana puede realizarse según diversos planos y, desde luego, sobre bases diversas que las aplicables al inmigrante extranjero con relación al Estado; ello es así porque, en definitiva, los españoles no catalanes afincados en Cataluña y los catalanes pertenecen a un mismo Estado y tienen la misma "nacionalidad" y, por otra parte, el grado de integración personal de los inmigrantes procedentes de otros territorios del Estado ofrece una matización muy diversificada. Por otra parte, los caracteres, a veces no muy nítidos que ofrece, sobre todo en los inicios del proceso autonómico, la relación entre Cataluña como ente político y los que habitan en el territorio de la misma, no hace muy fácil sentar los criterios a los que debe corresponder la atribución de la condición jurídica de catalán, ni si el concepto de catalán debe ser unitario o si debe admitirse un pluralismo dimanante del hecho de que se puede ser catalán a unos determinados efectos y no serlo a otros.

1.2. TERMINOLOGIA

Conviene realizar algunas precisiones terminológicas para determinar cuál es el vocablo que debe definir la condición de catalán y, eventualmente, la de miembro de alguna de las otras comunidades autónomas que se constituyen en el Estado español.

La relación entre el individuo y el Estado al que se pertenece, la condición de español, de francés, de alemán; etc, tiene ya un vocablo definitorio que es el de nacionalidad; término realmente impropio, ya que el mismo, por su etimología, debería aplicarse a la pertenencia de un individuo a una nación y en realidad nos sirve para definir la relación entre el individuo y el Estado; el término nacionalidad, impropio en general para designar tal relación, lo es con mayor motivo al ser aplicado a los súbditos de un Estado multinacional como es el español, y la terminología resulta aun mucho más confusa cuando la Constitución de dicho Estado utiliza el vocablo nacionalidad —art. 2 de la Constitución española— para designar a las nacionalidades englobadas en el Estado español; con ello resulta que tanto "nacionalidad" como sustantivo,

como "nacionalidad" como cualidad o atributo, se emplean con notoria impropiedad; quizá en el primer caso ello se deba a una costumbre inveterada, y en el segundo, el deseo de enmascarar, bajo una arbitraria terminología, el verdadero carácter nacional que reviste alguno de los países integrantes del Estado español.

De todas formas, mientras se mantenga el término nacionalidad para designar la condición de español, no cabe aplicarlo para denominar a la relación existente entre Cataluña y los miembros de su comunidad política y es preciso hallar un término adecuado. Hasta ahora y para rubricar la cualidad de aforado a efectos civiles, es decir, de persona a la que es aplicable el derecho civil catalán —o el balear, el aragonés, etc.— se ha venido hablando de vecindad civil y, en su virtud, cabría aplicar dicho término, con algún matiz diferencial, a la condición política de catalán; sin embargo, la voz vecindad tiene un marcado sabor municipal y su utilización induciría a subestimar el concepto de lo que realmente se quiere definir y por ello creo oportuno utilizar el vocablo "ciudadanía", que resulta mucho más idóneo. Ciudadanía, por su etimología, al referirse al Estado —en su forma primitiva de ciudad—, por haber sido aceptada por el II Congrés Jurídic Català —en concurrencia con el término regionalidad— y porque también lo utiliza el Estatut de Catalunya al tratar de los ciudadanos de la misma, parece el término más propio y el mismo será el utilizado en el curso de esta ponencia, en las dos modalidades que puede revestir.

1.3. DUALISMO CIUDADANIA POLITICA-CIUDADANIA CIVIL.

Aun con anterioridad a la instauración del régimen autonómico se ha podido hablar de una condición jurídica de catalán, de una ciudadanía catalana a determinados efectos. Como menguados restos de su antigua soberanía, Cataluña conservó tras la pérdida de su independencia, un derecho civil propio que, aunque mermado con el pasar del tiempo, mantiene en el día de hoy; se trata de un derecho aplicable, en cuanto a relaciones personales, matrimoniales y sucesorias a las personas que ostentan, a efectos de derecho civil, la condición de catalanes; a quienes tienen, en la terminología del Código Civil, la vecindad civil catalana.

El reconocimiento de la autonomía, siquiera sea muy limitada a Cataluña, determina que haya de plantearse la condición de catalán a efectos políticos; tal condición puede otorgarse con arreglo a muy diversos criterios y si bien uno de ellos pudo ser el de unificar la condición civil y la condición política de catalán, bien sea atribuyendo ésta

a quienes ostentaren la vecindad civil catalana o una y otra a las personas que se encontraren en determinados presupuestos —por ejemplo, nacidos en Cataluña, residentes en ella, etc.—, lo cierto es que del juego del Estatuto y del Código civil resulta claramente la existencia de una doble clase de catalanes: los que lo son desde un punto de vista del Derecho civil y los que lo son a efectos políticos; de los primeros puede decirse que tienen la ciudadanía civil catalana, de los segundos que poseen la ciudadanía política catalana. A primera vista, tal dualidad puede parecer anómala, acostumbrados, como estamos, a considerar la nacionalidad —vínculo ciudadano— Estado como algo unitario; no hay un español a efectos jurídicos distinto de un español a efectos políticos, aunque hay que reconocer que tal dualismo no es desconocido en otros Estados que distinguen la condición de nacional de la de ciudadano y ambas de la de extranjero. Sin embargo, hay que reconocer que tal dualidad existe y hemos de tomar la misma como punto de partida y, aunque hay que tender a una unificación en el futuro y a hacer que ambas ciudadanía coincidan en todo catalán, dadas las perspectivas políticas actuales, el mantenimiento del dualismo puede resultar temporalmente aconsejable.

1.4. LA CIUDADANIA POLITICA.

Queda claro que ciudadanía política catalana quiere decir que quien la ostenta es catalán a efectos políticos y que, como tal, puede participar, con plenitud de derechos, en la vida política del ente autonómico catalán, sin restricción alguna derivada del lugar en que se nació o de la procedencia de la familia, y aunque a efectos civiles no ostente la vecindad civil —ciudadanía— catalana. Claro es que el otorgamiento de la ciudadanía política catalana podía hacerse con muy varios criterios, de los cuales con evidente generosidad se ha elegido el que en mayor grado puede favorecer a los inmigrantes.

1.4.1. Sistema vigente

El artículo 6 del Estatuto dispone que a efectos del mismo “gozan de condición política de catalanes, todos los ciudadanos españoles que, de acuerdo con las leyes generales del Estado, tengan vecindad administrativa en cualquiera de los municipios de Cataluña”, agregándose que, como catalanes, gozarán de los derechos políticos definidos en el Estatuto los españoles residentes en el extranjero que hayan tenido la última vecindad administrativa en Cataluña y acrediten tal condición en el

correspondiente Consulado español, así como sus descendientes inscritos como españoles, si así lo solicitan en la forma que determine la Ley del Estado.

Queda bien claro que para ostentar la ciudadanía política catalana, ni hace falta ser de estirpe catalana ni otro requisito que el de la mera vecindad administrativa, es decir, prácticamente, la residencia en Cataluña.

1.4.2. Crítica

En una consideración abstracta y meramente teórica del problema, para que el criterio de simple vecindad administrativa como determinante de la ciudadanía política catalana es en exceso amplio y generoso respecto a quienes no tienen otro vínculo con Cataluña que el de su mera residencia en la misma, sin exigencia de algún vínculo de sangre o de nacimiento en Cataluña y sin que se exija, por otra parte, un plazo determinado de residencia, como ocurre con la adquisición de la ciudadanía civil; generosidad que contrasta, por otra parte, con la negación de tal ciudadanía a los catalanes que tengan vecindad administrativa fuera de Cataluña, con la excepción indicada para los residentes en el extranjero.

Tales facilidades, sin embargo, resultan aceptables y aun aconsejables si se tiene en cuenta la necesidad de no discriminar a los inmigrantes y de conceder a los mismos, desde el momento en que pasen a residir en Cataluña, los mismos derechos políticos que a los catalanes por nacimiento o por estirpe. Sopesando los riesgos y las ventajas del sistema legal, éstas superan a los primeros ya que la fuerte personalidad de Cataluña habrá de imponerse a las eventuales tentativas de incrustar en la comunidad política catalana, grupos políticamente organizados con veleidades de mantener criterios diferenciales y de automarginación respecto a la población catalana autóctona y, por otra parte, esa amplitud en la concesión de la ciudadanía catalana ha de contribuir, eficazmente más que a la adopción de criterios contrarios, a facilitar la integración voluntaria de los inmigrantes en la comunidad nacional catalana.

1.4.3. Unicidad de ciudadanía

En materia de nacionalidad —en la acepción originaria española del vocablo— se dan, y cada vez con mayor frecuencia, supuestos de nacionalidad doble y aun triple, supuestos que será casi imposible evitar, dadas las disparidades de las leyes de los diversos Estados

en cuanto a adquisición y pérdida de nacionalidad; y ello pese a que se reconoce, generalmente, que la nacionalidad múltiple es fuente de conflictos y perturbadora en el campo de las relaciones interestatales. En materia de ciudadanía, en cambio, entendida la ciudadanía en la acepción que se le da en esta ponencia, la doble ciudadanía puede ser evitada en razón de la existencia de una legislación estatal superior a la de las Comunidades autónomas, y por otra parte, parece conveniente que todo español tenga una ciudadanía y nada más que una. La inserción, en los diversos Estatutos, de normas similares a la del art. 6 del Catalán permitirá mantener el principio de unicidad de ciudadanía respecto a los diversos entes autonómicos; un principio que, pese a que la multiplicidad de ciudadanía parece que no ha de plantear problemas tan graves, en cuanto a colisión de deberes de los ciudadanos, respecto a los correspondientes entes políticos, como pueden surgir de la pluralidad de nacionalidades, debe mantenerse, para la nitidez en orden a las relaciones políticas de los españoles con los diversos entes autonómicos. Y claro es que, a medida que se robustezcan las autonomías, y se avance hacia la necesaria federalización del Estado español, dicho principio de unicidad debe mantenerse con más y más rigor.

1.5. LA CIUDADANIA CIVIL (El veïnatge civil)

Cataluña, como los demás territorios llamados federales, tienen un régimen jurídico civil diferenciado con respecto del de los demás territorios forales y del que se rige en el territorio residual —del llamado Derecho común—. Dicho régimen afecta a múltiples materias —derecho de obligaciones (contratos), derechos reales, familia, sucesiones— en que existen especialidades respecto al Código civil, especialidades que, sin duda, alcanzarán mayor extensión e importancia en el futuro cuando el Parlamento de Cataluña reanude la actividad legislativa en dicho campo. El Derecho Catalán se aplica, en unos casos, en función de hallarse en Cataluña los bienes a que el mismo se refiera; en otros, por razón del lugar en que se asume la obligación y, finalmente, en muchos casos, por razón de ser catalana la persona afectada; así la condición catalana del marido determinará en defecto del pacto matrimonial, el régimen de bienes del matrimonio y la condición de catalán del difunto, el régimen de su herencia.

1.5.1. Concepto

La vecindad civil, según el Código, la ciudadanía civil según la terminología que se utiliza en esta ponencia, es la condición de catalán a efecto de la aplicación, en cuanto proceda, del Derecho civil catalán, cristalizado, petrificado más bien, en la Compilación, en espera de futuros desarrollos.

La ciudadanía civil catalana, como la de los demás territorios forales, viene determinada por unas reglas de aplicación común para el Estado, establecidas en el Código civil y a las que ahora se pretende sumar una regla de detalle contenida en el Estatuto de Cataluña. Dada la complejidad del régimen legal de la ciudadanía civil y el carácter restrictivo que ofrece, respecto a la integración de los inmigrantes, estimo oportuno examinar, con algún detalle, dicho régimen jurídico y sugerir algunas ideas para una posible reforma.

1.5.2. Régimen actual

Con arreglo al Código civil es catalán al nacer el hijo de padre —y en su defecto de madre— de ciudadanía civil catalana, al tiempo de nacimiento del hijo, sea cual sea el lugar de nacimiento de éste y sin perjuicio de la posible pérdida ulterior de tal ciudadanía civil.

Con arreglo al propio Código, adquiere la ciudadanía catalana:

1. Quien habiendo nacido en Cataluña y no teniendo, por filiación, la ciudadanía catalana, opte por ella ante el Encargado del Registro civil, dentro del año siguiente a la mayoría o a la emancipación.
2. El hijo no emancipado cuyo padre —y en su defecto la madre— haya adquirido la condición de catalán.
3. La española, no catalana, que contrae matrimonio con varón de ciudadanía civil catalana y la mujer, de nacionalidad española, de varón que adquiere la ciudadanía civil catalana.
4. Quien habiendo residido de modo continuado durante dos años en Cataluña opta, ante el Encargado del Registro civil, por adquirir la ciudadanía catalana.
5. Quien ha residido, de modo continuado, durante 10 años, en Cataluña, sin realizar ante el Registro civil declaración alguna en su contra durante dicho plazo.
6. El extranjero que adquiere nacionalidad española y habiendo residido en Cataluña durante el tiempo necesario para ganar la vecindad, de acuerdo con lo dicho anteriormente, hubiese optado, en el expediente de nacionalidad, por la ciudadanía civil catalana.

7. El que recupera la nacionalidad española si, al tiempo de la pérdida de nacionalidad, hubiera ostentado la ciudadanía civil catalana.

Las anteriores reglas, contenidas en los arts. 14 y 15 del Código civil, deben completarse con la del art. 65 de la Ley del Registro civil, según la cual, una vez prestada la declaración de querer conservar la nacionalidad o vecindad civil no es necesario reiterarla, cualesquiera que sean el tiempo transcurrido o los cambios de residencia y tampoco necesitan prestar declaración de conservación de vecindad el que haya manifestado su voluntad de adquirirla y las del art. 225 del Reglamento del Registro civil expresivas de que en el plazo de 10 años para la adquisición por residencia sin declaración en contra, no se computa el tiempo en que el interesado no pueda legalmente regir su persona —es decir, el de incapacidad o incapacitación—.

A todo ello debe agregarse que el Estatuto de Cataluña contiene un nuevo supuesto de adquisición de la ciudadanía civil catalana al decir que los extranjeros que adquieran la nacionalidad española quedarán sometidos al derecho civil catalán mientras mantengan la vecindad administrativa en Cataluña, salvo que manifiesten su voluntad en contra (art. 7).

1.5.3. Inconvenientes del régimen actual

Ante todo cabe señalar que el criterio básico para la adquisición originaria de la ciudadanía civil catalana, ofrece los más serios reparos. Queda ya indicado que el Código civil, en materia de vecindad, como en materia de nacionalidad, se atiene al criterio de que al nacido corresponde la condición de su padre -en su defecto, de la madre- y no la de la tierra en que nace, es decir la prioridad del "ius sanguinis" sobre la del "ius soli". Semejante criterio que ya en materia de nacionalidad ofrece serios reparos, los ofrece, aun mayores en materia de ciudadanía civil; en primer término, porque se halla en contradicción con la mentalidad dominante en las nuevas generaciones que, cada vez más, se sienten más vinculados al país de nacimiento (particularmente si en él siguen habitando) que al país de origen de los padres, y ello no tanto en relación a la nacionalidad como a la vecindad. El hijo de españoles nacido en América y que pasó en ella su infancia y su juventud raras veces se siente español, aunque tenga la nacionalidad española; en tanto, se sienten de tal condición, los nacidos en España de padres extranjeros aunque no tengan la nacionalidad española y, desde luego, el hijo de inmigrantes procedentes de otros territorios del Estado español se siente catalán por el mero hecho de nacer en Cataluña;

no se trata, ciertamente, de un fenómeno absolutamente general, pero sí que se advierte en la inmensa mayoría de los casos.

Por otra parte, el "ius soli" en materia de ciudadanía civil, unida al especial régimen de cambio de función de la residencia, introduce un factor de manifiesta inseguridad en orden a la determinación, como cuestión de hecho, de la ciudadanía civil que corresponde a una persona; bastaría semejante inconveniente, para abandonar el criterio tradicional de atribución originaria de la vecindad civil y sustituirlo por otro de referencias más fijas.

También resulta inadmisibile, cuando ya se han eliminado casi totalmente los vestigios de la posición predominante del marido en las relaciones jurídicas y se hallan a punto de ser eliminados los restantes, que se vincule la ciudadanía civil de la mujer casada a la del marido; en la actualidad, la mujer catalana pierde su ciudadanía al casar con marido español no catalán, aunque, claro es que a la mujer española no catalana, se le impone esta ciudadanía al casar con marido catalán: la reciprocidad de supuestos no obsta a que haya que estimar recusable tal dependencia.

Finalmente, debe señalarse que la voluntad de los interesados en cuanto a la adquisición y modificación de la vecindad civil debe reforzarse en homenaje a la primacía de la voluntad, en orden al goce de una determinada ciudadanía civil, pues ciertamente la legislación actual restringe en demasía el marco de la voluntad de los interesados.

1.5.4. Imperativo reformista

Las deficiencias del sistema legal vigente en orden a la atribución y modificación de la ciudadanía civil han quedado de manifiesto en la sumaria exposición que se acaba de realizar.

Dichas deficiencias aconsejan que se impulse una rápida modificación del esquema legal, modificación que debe, desde luego, realizarse dentro del marco de la legislación general del Estado español, dados los condicionamientos constitucionales en relación a la tradición de incluir la regulación de la vecindad civil en el campo de "las normas jurídicas: su aplicación y eficacia".

Ello supone que la tarea reformadora será difícil pues no en balde ésta ha sido una materia en la que los reflejos centralistas del poder legislativo del Estado se han dejado sentir con más intensidad, y en la que los juristas de los territorios "federales" han tenido que librar las más enconadas batallas para evitar la aniquilación, o la reducción al mínimo de la autonomía de las diversas naciones integradas en el Estado, en orden al Derecho civil. La tarea, sin embargo, es tanto más

necesaria cuanto que se relaciona con el tema básico de la integración de los inmigrantes en la comunidad nacional catalana. La reforma debe realizarse siguiendo una doble línea convergente: la de satisfacer a los postulados racionales que deben informar la legislación en la materia, eliminando los inconvenientes del régimen vigente; y la de facilitar la integración, en nuestra comunidad, a efectos civiles, de los españoles procedentes de otros territorios del Estado, sin perjuicio de respetar la voluntad en contra de los mismos. Dicha línea convergente debe encaminarse, igualmente, a facilitar, en el mayor grado posible, la coincidencia en una misma persona de la doble ciudadanía civil y política, ya que sólo dicha coincidencia ha de determinar la plena integración de los inmigrantes en la comunidad nacional catalana.

Es evidente que la reforma ha de realizarse en condiciones de absoluta reciprocidad entre las distintas ciudadanía ya que ello viene impuesto por la necesidad de respetar el principio de igualdad entre las diversas entidades autonómicas y con respeto a la voluntad expresa o tácita de los ciudadanos; un respeto que facilitaría mucho más la labor de integración que lo que podrían hacerlo torpes tentativas de forzar dicha voluntad con imposiciones intempestivas, propicias siempre a fomentar resistencias absolutamente contrarias a la finalidad pretendida.

1.5.5. Bases de la reforma

A continuación, y sin la pretensión de agotar la problemática que la reforma plantea, se examinan algunos de los puntos fundamentales de una posible futura ordenación del régimen de la ciudadanía civil.

1.5.5.1. Adquisición de la ciudadanía civil catalana con base en el "ius soli". Debe ser catalán el nacido en Cataluña. Como ya se ha apuntado anteriormente, es un hecho notorio, la cada vez mayor vinculación del individuo a la tierra en que nace, vinculación que queda robustecida y confirmada cuando tras el nacimiento sigue la residencia en el territorio en que se nació. Ya si se examina el lenguaje vulgar y ordinario se advierte que, independientemente de la valoración jurídica que se atribuya a la afirmación, se considera catalán, gallego, castellano, etc., al nacido en Cataluña, Galicia, Castilla. Es muy corriente, y la experiencia ordinaria lo confirma que el emigrante diga que de sus hijos hay algunos andaluces, gallegos, etc., porque han nacido en los respectivos territorios, y otros catalanes, por el mero hecho de haber nacido en Cataluña. Y es un hecho manifiesto que si la integración en Cataluña de los que emigraron hacia la misma se llega a producir a lo largo de un tiempo mayor o menor —dependiente casi siempre del

entorno sociológico en que se mueve el inmigrante—, la de los hijos nacidos en Cataluña se produce en su mayor parte de modo espontáneo y natural, desde que los mismos alcanzan el uso de razón.

Parece por ello muy claro que la legislación, que debe tener en cuenta las necesidades de la población a que ha de servir y los sentimientos de la población a que va destinada, debe valorar el indicado factor, reconocer los hechos y atribuir a cada español, no la ciudadanía civil de sus padres sino la correspondiente al territorio en que ha nacido. Aparte de las razones hasta ahora expuestas hay una serie de motivos que justifican la sustitución del “ius sanguinis” por el “ius soli”.

Si se hace derivar la ciudadanía civil del hijo de la del padre, no será fácil, en época como la actual (de constantes desplazamientos de la población y teniendo en cuenta, además, que el hijo, mientras está bajo la potestad del padre, sigue las variaciones de ciudadanía de éste) determinar cuál es la vecindad del hijo al tiempo del nacimiento y al tiempo de alcanzar la mayoría o la emancipación. En la actualidad, siempre que se plantea el problema de declarar la vecindad civil correspondiente a una persona en su origen y en cualquier tiempo ulterior al nacimiento, y aunque la declaración sea con el valor de simple presunción propia de las autorizadas por el art. 96 de la Ley de Registro civil, resulta bastante laborioso llegar a concretar los elementos de hecho que han de servir para formular la declaración. Es evidente que sustituyendo el punto de referencia a la ciudadanía del padre por la correspondiente al lugar de nacimiento se disipa toda duda referida a la ciudadanía inicial.

Otra ventaja que ofrece la sustitución del “ius sanguinis” por el “ius soli” es la de evitar el grave problema que se suscitará tan pronto se independice la vecindad de la esposa respecto a la del marido; cuando se produzca tal desvinculación —lo que sin duda no tardará en ocurrir— si se mantiene el criterio de hacer a la filiación el factor determinante de la adquisición de ciudadanía originaria —surgirá una grave dificultad en los supuestos de hijos de progenitores con distintas ciudadanía civiles. En efecto, en tal caso se atribuye valor prioritario a la ciudadanía del padre, como determinante de la del hijo, lo que vulneraría el principio básico de igualdad de los cónyuges, o habrá que atribuir al hijo dos ciudadanía, la paterna y la materna, lo que produciría un confusiónismo totalmente inaceptable y chocaría con el principio fundamental de la unicidad de la ciudadanía civil. De aplicarse, en cambio, el criterio territorial, el problema que puede surgir de la diversidad de ciudadanía de los padres dejaría de existir.

Finalmente hay que reconocer que el “ius soli” resulta favorable para los Estados o Comunidades políticas autónomas que tienen un saldo migratorio positivo, como es el caso de Cataluña, habiéndose demos-

trado en la práctica, que constituye un factor muy importante del natural proceso de fusión de las comunidades autóctonas con la población inmigrada.

Por todo ello, debe promoverse la reforma del Código civil en el sentido de atribuir a todo español la ciudadanía civil correspondiente al lugar de nacimiento y hacer jugar tan sólo la ciudadanía del padre respecto a los hijos de españoles en el extranjero.

1.5.5.2. Reconocimiento de hecho de la voluntad en los cambios de ciudadanía civil. Es evidente que la ciudadanía civil adquirida por nacimiento no debe ser inmutable; lo que ya no resulta tan claro es la determinación de los supuestos en que puede cambiarse la ciudadanía civil y cuáles han de ser los factores determinantes del cambio.

En principio, parece que deben ser dos los factores en función de los cuales puede producirse la modificación de la ciudadanía: la residencia en un territorio determinado y la voluntad de los interesados, a los que podría añadirse en combinación con este último, el origen de los progenitores, aunque esto sea más discutible. Lo que sí parece debe excluirse totalmente es la decisión de la autoridad gubernativa a través de concesiones similares a las que juegan en materia de adquisición de nacionalidad —naturalización y homologación de la opción matrimonial—, ya que tales concesiones, si bien son lógicas en materia de nacionalidad, no deben operar, y de hecho no operan, en la legislación actual en materia de ciudadanía civil.

Aunque no resulta tarea fácil establecer cuáles son los criterios concretos que deben determinar las diversas mutaciones de ciudadanía civil, cabría establecer los siguientes:

1. A los extranjeros que adquieren la nacionalidad española sin haberla poseído anteriormente —pues en caso de recuperación es claro que debe recuperarse, con la nacionalidad española, la ciudadanía civil que se tenía al tiempo de la pérdida— debería permitírseles, en el acto determinante de la adquisición de la nacionalidad española, la opción en favor de cualquiera de las ciudadanías civiles españolas, atribuyéndoles, en defecto de la opción, la ciudadanía correspondiente al territorio de residencia al tiempo de adquirir la nacionalidad española.
2. Debería reducirse a un año, cuando más, el plazo de residencia en un determinado territorio, preciso para adquirir, por opción, la ciudadanía civil correspondiente al mismo.
3. El plazo de 10 años de residencia, sin declaración en contra, previsto para la atribución de la ciudadanía civil de un determinado territorio, debería reducirse a la mitad.

4. Podría establecerse un derecho de opción en favor de la ciudadanía civil paterna o materna a ejercitar dentro del año siguiente a la mayoría de edad o emancipación, por los nacidos en un territorio, cuyos progenitores procedieran de otro.

5. Debería establecerse un derecho de opción en favor de la vecindad civil del cónyuge en los términos que luego se indicarán.

Con el juego de los anteriores criterios se facilitaría, indudablemente, la integración en Cataluña de los inmigrantes, tanto los procedentes de otros territorios del Estado español como de países extranjeros.

No podemos olvidar, al llegar a este punto, que Cataluña, en los últimos años ha recibido un contingente no despreciable de extranjeros procedentes, principalmente, de Iberoamérica, y concretamente de personas procedentes del cono sur del Continente americano que abandonan en grandes cantidades el país de origen —Argentina, Chile, Uruguay— como consecuencia de la represión política y de la miseria en que han sumido a dichos países las dictaduras que en ellos imperan; los extranjeros inmigrados procuran adquirir la nacionalidad española, ya sea por voluntad de integración, ya empujados por las fuertes restricciones impuestas a los extranjeros —incluso iberoamericanos— por el Gobierno español, y ello da lugar a que se plantee el tema de la ciudadanía civil de los mismos. La práctica registral muestra que una gran parte de tales inmigrantes desean incorporarse a la comunidad nacional catalana y precisa, por ello, que a los mismos, igual que a los procedentes de otros territorios del Estado español, se les facilite el acceso a la ciudadanía catalana cuando adquieren la nacionalidad española residiendo en Cataluña.

1.5.5.3. Supresión de la vinculación obligatoria de la ciudadanía de la mujer a la del marido. Roto el tradicional principio de unidad familiar en materia de nacionalidad, es lógico que se rompa, también, en cuanto a ciudadanía civil, en cuanto tal unidad tenga carácter forzoso y se base en el tradicional criterio de predominio del marido en todo el Derecho de familia. Por ello es evidente que debe eliminarse con la máxima urgencia como ha sido ya solicitado a las Cortes generales, la regla según la cual la mujer casada seguirá la condición —la vecindad civil— del marido; se trata de una regla mantenida inexplicablemente en una Ley de tan reciente fecha como la de 17 de marzo 1973.

Claro es que ello no supone desconocer los aspectos positivos existentes en la unidad de ciudadanía civil de marido y mujer, siempre que tal unidad sea preexistente al matrimonio o se produzca, tras la celebración del mismo, por decisión voluntaria de la persona interesada. Por ello sería altamente aconsejable que se estableciera una nueva modali-

dad adquisitiva de la ciudadanía civil, mediante una norma que autorizara a cualquiera de los cónyuges a optar en favor de la ciudadanía civil del otro, sin limitación de plazo para el ejercicio de la opción, que habría de ejercitarse mediante una simple declaración ante el Encargado del Registro civil. Semejante norma, concordaría, por otra parte, con la similar existente en materia de nacionalidad, aunque, la opción matrimonial de ciudadanía civil no habría de estar sometida al requisito de homologación que establece el art. 21 del Código civil para la opción matrimonial de nacionalidad.

CONCLUSIONES

1. El inmigrante tiene pleno acceso a la ciudadanía catalana de tipo político, ya que la mera vecindad administrativa le otorga la plenitud de derechos políticos igual que a los catalanes de origen. Los datos electorales muestran que los inmigrantes ejercen tales derechos en proporción no inferior a la de los catalanes originarios. Es adecuado, en la coyuntura actual, el sistema de atribución de la ciudadanía política.
2. El inmigrante se halla, en cambio, mucho menos favorecido en cuanto a la plena integración en Cataluña, que deriva de la adquisición de la ciudadanía civil; por ello debe reformarse la ordenación de esta materia atribuyendo la condición civil de catalán a todo nacido en Cataluña, a los extranjeros que adquieran la nacionalidad española en Cataluña —salvo opción contraria— y facilitando el acceso a la ciudadanía catalana a través de la residencia en Cataluña y la voluntad expresa o tácita del interesado, mediante un acortamiento de los plazos actualmente exigibles para ello.

EL NOMENAMENT DE FUNCIONARIS I DE DETERMINATS PROFESSIONALS, I L'IDIOMA

Josep Maria Puig Salellas

1.— INTRODUCCIÓ

Sempre que s'utilitza el mot discriminació en l'àmbit del fet immigratori, hom pensa en aquella que pugui afectar les persones vingudes a Catalunya d'altres terres de l'Estat. Però és el cas que, de fet, tots hem viscut a Catalunya mateix l'altra discriminació, és a dir, la discriminació en sentit contrari, prou evident pel que fa referència a la llengua i que indiscutiblement, encara que sobre unes bases deferibles, pot continuar, si tenim en compte:

- a) La permanència de l'estructura administrativa estatal, basada precisament en l'esquema provincial, segons clarament resulta de l'art. 5.4 de l'Estatut i amb una clara aspiració d'estructura paral·lela, en piràmide, coronada per la figura del delegat de l'art. 154 de la Constitució.
- b) La concepció del poder judicial també en forma unitària.
- c) L'estructura, igualment unitària de professions amb demarcació limitada, com ara els notaris, els registradors o els agents mediadors mercantils.

És evident que en aquests esquemes d'actuació té molta importància el nombre d'individus no nascuts a Catalunya, molts d'ells sense conèixer o coneixent insuficientment la llengua catalana. En aquesta circumstància, si tenim en compte, a més, el precedent, és a dir, les inèrcies pròpies dels darrers quaranta anys, és fàcil la proclivitat a preses de posicions d'arrel colonialista, en les quals es parteix de la base, evidentment errònia, que és el ciutadà el qui ha de conèixer la llengua del funcionari i no la posició contrària.

Per a un millor coneixement de la situació, deixant de banda l'esquema administratiu estricte, al·ludit abans sota lletra a), que no té tractament especial al Projecte d'Estatut, abans de fer una consideració general del problema, interessa de delimitar una mica la posició d'aquest en els àmbits citats sota lletres b) i c), tot comparant el seu text amb el de 1932.

2.— ELS NOMENAMENTS REGULATS PEL PROJECTE

2.1. La judicatura

És evident que en l'àmbit de la justícia, les competències de 1979 són inferiors a les de 1932. La raó teòrica inicial és la concepció que del poder judicial té la Constitució de 1978, que l'estructura com a poder independent, sotmès només a l'imperi de la llei (art. 117.1), amb un òrgan bàsic constituït pel Consell General del Poder Judicial, amb funció reconeguda en matèria de nomenaments de jutges i magistrats (art. 122.2). Deixem de banda les crítiques que el sistema ofereix, vist des del punt de mira de les Comunitats autònomes o, almenys, d'aquelles que, com Catalunya, ofereixen particularitats jurídiques prou importants, a no ser que s'estructurés per a aquestes unes vies de participació prou importants en els esquemes d'aquell organisme. Deixant de banda aquelles crítiques, allò que ara interessa és precisar en quina mesura els sistemes adoptats per l'un i l'altre Estatut són molt diferents.

2.1.1. L'Estatut de 1932

En l'Estatut de la República, a part l'existència del Tribunal de Cassació de Catalunya, les competències del qual són, en general, les mateixes que ara tindrà el Tribunal Superior, allò que cal subratllar és que aleshores, segons l'art. 11:

- a) La Generalitat organitzava l'administració de Justícia en totes les jurisdiccions, excepte la militar i la de l'armada, bé que d'acord amb la Constitució i la legislació de l'Estat.
- b) Nomenava els jutges i magistrats entre els compresos en l'escalfó general de l'Estat.
- c) Nomenava els magistrats del Tribunal de Cassació, de conformitat amb les normes del Parlament de Catalunya.
- d) Designava els funcionaris de la justícia municipal, segons el propi règim.
- e) Nomenava els secretaris judicials i el personal auxiliar, de conformitat amb les lleis de l'Estat.
- f) En els concursos que convoqués la Generalitat, eren condicions preferents el coneixement de la llengua i el Dret catalans, no admetent-se, però, l'excepció de naturalesa o veïnatge.

En definitiva, queda ben clara la importància de la incidència de la Generalitat en la matèria, amb una clara transcendència general que no cal subratllar.

2.1.2. El Projecte d'Estatut de 1979

El sistema actual, quant a l'aspecte organitzatiu, és a dir, llevat de les competències del Tribunal Superior (a les quals ja s'ha fet al·lusió i sobre les quals no cal entrar ara), és fruit del plantejament inicialment indicat i, per tant, resulta molt més curt:

L'art. 18 concedeix tres facultats, de les quals caldria remarcar la segona: fixar la delimitació de les demarcacions territorials i la localització de les capitalitats.

L'art. 22 reconeix a la Generalitat el dret d'instar de l'òrgan competent la convocatòria de concursos i oposicions de magistrats, jutges, secretaris i personal auxiliar.

L'art. 23 estableix que en els concursos, oposicions i nomenaments de funcionaris serà mèrit preferent l'especialització en Dret català, concepte certament de difícil delimitació, rebutjant-se novament l'excepció de naturalesa o veïnatge.

La disposició addicional 3a., finalment, preveu, en un precepte que pot ser molt interessant en la pràctica, la possibilitat de nomenaments interins, fets per la sala de govern del Tribunal Superior, amb la finalitat de cobrir les vacants d'òrgans jurisdiccionals que queden desertes en concursos i oposicions, i aquelles que resultin d'ampliacions de plantilles del personal auxiliar.

En canvi, cap exigència es formula en matèria idiomàtica.

2.2. El ministeri fiscal

Tant en 1932 com ara, dit ministeri continua depenent de l'Estat, si bé, en la regulació actual, ha desaparegut tota referència al necessari coneixement de l'idioma, que existia el 1932.

El 1932 s'exigia, a més, el coneixement del Dret català, que també ha desaparegut ara.

2.3. Els notaris

Quant al nomenament de notaris l'esquema és, bàsicament, igual ara que el 1932. La Generalitat el duu a terme, si bé en el text actual ha desaparegut la referència expressa al fet que ella convocaria els concursos i les oposicions, omissió que, si bé no pot ser transcendental, és criticable. En tot cas, però, s'hauran d'observar les lleis de l'Estat.

Allò que ara ens interessa és que l'actual art. 24, si bé també recull, com a mèrit preferent, l'especialització en Dret català i rebutja l'excepció de naturalesa o veïnatge, elimina, si el comparem amb l'art. 11 de 1932, l'exigència del coneixement de la llengua catalana.

A més, es reconeix a la Generalitat la participació (mot certament difícil de situar) en les demarcacions notariales.

2.4. Els registradors

L'Estatut de 1932 no atribuïa a la Generalitat el nomenament dels Registradors de la propietat i mercantils, limitant-se a establir la necessitat del coneixement de la llengua i del Dret catalans.

Ara, l'art. 24, en canvi, estableix el seu nomenament per la Generalitat, en un esquema pràcticament equivalent al dels Notaris, fins i tot quant a la participació en matèria de demarcació.

2.5. Els mediadors mercantils

Tampoc l'Estatut de 1932 prevenia la intervenció de la Generalitat en els nomenaments dels Agents de Canvi i Borsa i dels Corredors de Comerç.

L'art. 11.4 del Projecte d'Estatut de 1979 preveu l'execució per la Generalitat de la legislació de l'Estat en aquesta matèria i, a més, la intervenció "en el seu cas" (terminologia ben estranya) en la delimitació de les demarcacions, observació que evidentment només pot afectar els Corredors de comerç.

Cal advertir, perquè pot ser interessant, que l'art. 9.20 reconeix competència exclusiva a la Generalitat en matèria d'establiment i ordenació de centres de contractació de valors, bé que de conformitat amb la legislació mercantil, que, com és sabut, és comuna a tot l'Estat.

3.— EL CONEIXEMENT DE L'IDIOMA CATALÀ.

Es evident que el legislador, en redactar l'actual Projecte d'Estatut ha pres bona cura a evitar que, en les oposicions i en els concursos per a designar els funcionaris i els professionals de referència, fos possible la discriminació i, en aquest sentit, ha anat repetint (excepte en la referència als agents mediadors mercantils, omissió que no pot considerar-se significativa) que no serà possible l'excepció de naturalesa o veïnatge.

Però, en canvi, no ha pres la cura del legislador de 1932, en procurar evitar la discriminació en sentit contrari. Efectivament, el ciutadà de Catalunya, si ho és originari, es presenta davant aquests funcionaris i professionals, amb dues particularitats prou clares: té un Dret propi i té una llengua pròpia. Doncs bé, si bé el primer aspecte ha quedat almenys al·ludit (es diu que l'especialització en Dret català serà un

mèrit preferent, també llevat d'aquells agents mediadors), per contrast, ara no es diu res, a l'inrevés d'allò que va succeir el 1932, en relació al coneixement de l'idioma.

Què succeirà, doncs, en el cas de documents redactats en català o de compareixences personals en dit idioma, davant de funcionaris o de professionals del tipus dels al·ludits, que no coneguin el català?

3.1. L'Estatut de 1932

El problema era tractat llavors en l'art. 2, que establí que:

- a) Qualsevol disposició o resolució oficial dictada dins de Catalunya havia de publicar-se en tots dos idiomes.
- b) La notificació es feia també així, si així ho sol·licitava la part interessada.
- c) Els ciutadans tenien el dret d'èlegir idioma en llurs relacions amb els Tribunals, autoritats i funcionaris "de totes classes", terminologia que ressaltem, donat que l'àbast del precepte era total i anava més enllà de l'estricta àmbit judicial i abastava tota l'Administració.
- d) Amb tot, qualsevol escrit o document en català presentat davant els Tribunals de Justícia, s'havia de traduir al castellà, si així ho sol·licitava alguna de les parts.
- e) Els documents públics podien redactar-se en qualsevol dels dos idiomes, a elecció de part interessada.
- f) Les còpies, que havien de tenir efecte fora de Catalunya havien d'estendre's en castellà.

3.2. El Projecte d'Estatut de 1979

Llevat d'algunes imperfeccions que podríem qualificar de tècniques, la redacció de 1932, en el seu conjunt era prou eloqüent. La situació actual, en canvi, a primera vista, és de buit legislatiu, i dic a primera vista donat que, si la qüestió es planteja degudament, crec que pot arribar-se a les mateixes conclusions que el 1932.

Efectivament, la solució ve a través de la combinació dels articles 3 i 14 de la Constitució que reconeixen, el 3, al costat del castellà, l'oficialitat de les altres llengües espanyoles, d'acord amb els Estatuts, amb afirmació expressa de respecta i protecció, i el 14, la igualtat dels espanyols davant la llei, rebutjant tota discriminació per raó de naixement o qualsevol altra condició o circumstància personal o social; i de l'art. 3 del Projecte d'Estatut, que, després de ressaltar el català com a llengua pròpia de Catalunya (fet que no es produí abans, fins a la

redacció de l'Estatut interior el 1933), atribueix a la Generalitat la garantia de l'ús normal i oficial d'ambdós idiomes i l'adopció de les mesures per tal de crear les condicions necessàries que permeten d'arribar a llur igualtat plena pel que fa als drets i deures dels ciutadans de Catalunya.

És a dir, a través d'aquesta normativa i, en especial, del text estatutari al·ludit, es disposa del marc legislatiu suficient per a reproduir i, fins i tot, millorar, no sense oposicions i reticències segurament, l'esquema de l'art. 3 del text de 1932, tot garantint el dret d'utilitzar lliurement el català a tot arreu, dins el territori de Catalunya, davant tota mena d'autoritats, tribunals, funcionaris i professionals. Evidentment, els documents creats sobre aquesta base, redactats en català, si han de sortir del territori de Catalunya, hauran de ser traduïts pels sistemes establerts com a generals per la llei.

No cal dir que, en evitació d'una discriminació dels catalans d'origen dins de Catalunya, la redacció per la Generalitat de la legislació que desenvolupi l'art. 3 de l'Estatut de 1979 és certament important.

1. INTRODUCCIÓ

1.1. La diversitat legislativa civil a l'Estat espanyol

Em cenyiré en aquesta part de la ponència a l'àmbit del Dret privat i més concretament, atès que en Dret mercantil no hi ha particularitats (el Codi de Comerç, es d'aplicació a tot l'Estat, art. 2 d'aquell text), al Dret civil, en el qual les diferències legislatives són importants en el sí de l'Estat espanyol. La raó és prou coneguda i no insistiré en ella. Només caldrà precisar, a efectes del present estudi que:

- a) A part el Dret civil català, el text més característic del qual és la Compilació del Dret Civil Especial de Catalunya, de 21 de Juliol de 1960, ofereixen particularitats civils més o menys importants:
  - Biscaia i Àlaba, amb Compilació de 30 de Juliol de 1959.
  - Les Illes, amb Compilació del 19 d'Abril de 1961.
  - Galícia, amb Compilació de 2 de Desembre de 1963.
  - Aragó, amb Compilació de 8 d'Abril de 1967.
  - Navarra, amb Compilació de l'1 de Març de 1973.Cal advertir, però, que les peculiaritats civils gallegues són gairebé irrelevantes i aquesta és la causa que no es faci cap referència a elles en aquest estudi.
- b) Al costat d'aquestes estructures jurídiques, s'ha de situar l'anomenat Dret comú, que és en definitiva, el Dret castellà, amb un abast ampliat, a base d'una penetració per via de dret supletori en els altres àmbits, i el text fonamental del qual és el Codi civil, publicat per Reial Decret de 24 de Juliol de 1889, però que ha anat experimentant, amb el temps, diverses reformes algunes certament importants i precisament aquestes últimes en l'àmbit objecte d'aquest estudi.
- c) És evident que, entre els Drets civils citats sota la lletra a), el de Catalunya és el de major entitat, amb unes evidents arrels que arranquen del Dret romà, però no del Dret romà clàssic, sinó a través del "ius comune", rebut a Catalunya amb tota la teoria de les renunciacions de drets i del jurament, la transcendència del qual, per

influències canòniques, era molt gran, puntualització prou important i que, en no ser sempre tinguda en compte en el moment d'elaborar la nostra Compilació, hi ha creat algunes dissonàncies que evidentment requereixen una reforma.

Amb aquest planteig, queda clar que la immigració crea sempre a Catalunya un problema de Dret privat, de forma que la persona que hi ve d'una altra zona de l'Estat està sempre subjecta (excepte el cas negligible del català que retorna) a un sistema jurídic que, en conjunt, és diferent al del Principat.

1.2. El concepte de Dret civil de Catalunya

Sense necessitat d'entrar en una disquisició que podria resultar massa llarga, atesa la dimensió d'aquest estudi, voldria puntualitzar seguidament què cal entendre per Dret de Catalunya i, per tant, per Dret civil de Catalunya.

El problema és important, atès que l'art. 9.2 del Projecte d'Estatut atribueix a la Generalitat competència exclusiva quant a "la conservació, la modificació i el desenvolupament del dret civil català".

La interpretació que cal donar a aquest enunciat es desprèn del següent esquema expositiu:

- a) El text inicial de Sau, influenciat sens dubte pel rètol de la Compilació ("del Dret civil especial de Catalunya"), parlava de competència exclusiva en matèria de Dret civil especial de Catalunya. El fet era greu, atès que, amb aquesta redacció, l'àmbit d'actuació podria creure's reduït només a les matèries regulades a la Compilació i a matèries tan específiques com ara la legislació de censos.
- b) Per tal d'evitar aquest plantejament, el Col·legi de Notaris de Catalunya suggerí als partits polítics catalans la modificació del text i la utilització del terme "Dret civil de Catalunya", suprimint la paraula especial, evidentment reductora.

Era, en definitiva, la posició mantinguda pel Congrés de Cultura Catalana, que, en el manifest de l'Àmbit de Dret, sota el número 1, afirmava "que el Dret de Catalunya és tot aquell que avui s'aplica al país, independentment del seu origen. Per tant, es consideren anacròniques aquestes posicions doctrinals que, sota els apel·latius de foral o especial, redueixen el Dret de Catalunya a determinades particularitats del Dret Civil. És Dret de Catalunya tot aquell que s'aplica al Principat, tant públic com privat. Ara bé, aquesta normativa i, en particular, la no específicament destinada a Catalunya ha de ser aplicada tenint en compte les característiques i les actituds del nostre grup social i la nostra tradició jurídi-

ca. Aquesta particular forma d'aplicació el transforma en Dret de Catalunya, encara que el seu origen, si és el cas, sigui forà”.

c) En les negociacions de la Moncloa, el terme últimament citat hagué de substituir-se per l'actual de “Dret civil català”.

De tota manera, crec que el canvi de paraules és irrellevant i l'actual redacció, atès que el projecte preveu no solament la conservació i la modificació, sinó també el desenvolupament del nostre Dret, resulta acceptable.

La transcendència d'aquest plantejament, que podríem qualificar d'ampli, és important, si tenim en compte que la primera competència prevista en l'art. 21, entre les del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya, és la relativa a la cassació i la revisió en matèria del Dret civil català.

2. LES DIVERSITATS LEGISLATIVES CIVILS MÉS IMPORTANTS

L'abast d'aquest treball no admet sinó un planteig molt general del tema de l'epígraf. Diré per simplificar, que les discrepàncies en matèria de drets reals i de drets d'obligacions, llevat, en aquest darrer àmbit, de certs aspectes que examinarem en tractar de la contractació entre esposos, és poc important.

En canvi, és molt més seriosa, per tal com els principis bàsics són, diria, diametralment oposats, en l'àmbit del dret de família i, particularment, en les relacions entre esposos, i en el del dret de successions, matèries a les quals em limitaré en el text que ve a continuació.

2.1. Dret de família

2.1.1. *El matrimoni*

La regulació de la forma del matrimoni (matrimoni civil o religiós), vegeu art. 42 del Codi civil), per definició constitucional (art. 149.1.8.) és competència exclusiva de l'Estat. Dita regulació és, per tant, igual a tot l'Estat i no hi ha possibilitat de discriminació.

Igual succeeix en els efectes personals del matrimoni, si bé, fins a la promulgació en l'àmbit del Dret comú o castellà de la llei de 2 de Maig de 1975, que modificà els arts. 59 i 60 del Codi civil, que, juntament amb altres concordants, sotmetien la dona casada castellana a la llicència marital, sí que hi havia en aquest àmbit una transcendental diferència, puix que la nostra Compilació (igual que feia la de les Illes, art.4.2.) rebutjava ja aleshores dita limitació de la capacitat d'obrar de la dona casada en els arts. 7 i 49.3. Suprimida la llicència també fora de Cata-

lunya, l'esquema de les relacions personals entre marit i muller es bàsicament uniforme a tot l'Estat.

Una altra cosa que succeeix en l'àmbit de les seves relacions econòmiques i, per centrar més el problema, en matèria de règim econòmic del matrimoni i de contractació.

a) El règim econòmic del matrimoni.

Les discrepàncies són importants en aquesta matèria. Comencem indicant que les diferents legislacions de l'Estat parteixen bàsicament d'aquest esquema:

- 1) El règim econòmic del matrimoni és aquell que es convé per pacte entre marit i muller, en un document específic anomenat capítols matrimonials, que a Catalunya i tradicionalment ha estat sempre un document entre les dues famílies i amb un abast més successori que econòmico-matrimonial, de forma que aquest últim aspecte quedava reduït tradicionalment a la constitució del dot, institució en franca decadència.
- 2) En defecte de pacte, s'aplica l'anomenat sistema legal supletori, que té una denominació ja prou indicativa. Ara bé, tècnicament (o teòricament, si es vol) primer és el règim pactat que el legal, però, de fet, molt excepcionalment s'atorguen capítols, de forma que la immensa majoria dels matrimonis, a Catalunya i fora, es regulen pels respectius sistemes legals.

Per a abonar aquesta consideració, n'hi ha prou amb considerar que el nombre de capítols atorgats a tot Catalunya foren el 1950 de 1371 (sobre un total de 119917 documents, exceptuades les actes de protest); el 1960, de 919 (sobre 150272); el 1970, de 412 (sobre 283145); i el 1977, de 462 (sobre 468995).

- 3) És precisament en matèria de règim legal supletori que comencen les discrepàncies, de forma que, vista la realitat legislativa actual, els diferents sistemes poden reduir-se a dos:

De separació de béns, en el qual cada espòs té el domini, el gaudi i l'administració dels seus béns, i tal succeeix a Catalunya (art. 7 de la Compilació) i a les Illes (art. 4.2. de la Compilació, si bé dit precepte es refereix estrictament a l'Illa de Mallorca).

De comunitat parcial, en el qual cada espòs té el domini dels béns que tenia en casar-se i d'aquells que adquireix durant el matrimoni a títol gratuït, però són béns comuns els assolits amb el treball o l'activitat de cada espòs, els adquirits durant el matrimoni a títol oneros i els fruits dels béns privatis i dels comuns. És el sistema propi del Dret comú o castellà, on s'anomena de

“gananciales” (art. 1315 del Codi civil), però també és el propi del Dret navarrès, on s’anomena de “conquistas” (llei 82 de la Compilació) i del Dret de Biscaia i Àlaba, on s’anomena de “comunicación foral” (art. 42 de la Compilació).

El sistema aragonès ofereix una peculiaritat i és que són comuns, a més, els béns mobles, fins i tot els aportats al matrimoni i els adquirits gratuïtament, excepte aquells que tinguin la consideració de “sitios” (art. 37 de la Compilació).

- 4) El règim econòmic matrimonial, per combinació de les disposicions dels articles 16.1 i 9.3 del Codi civil, aplicables a tot l'Estat, ve determinat per la ciutadania del marit en contraure matrimoni.
- 5) Dit règim és immutable, encara que es canviï de ciutadania, per aplicació del criteri resultant dels dos preceptes citats en el número anterior, excepte si es pacta expressament la modificació, fet que ara és possible en general.

La situació, doncs, és clara: el matrimoni immigrat, a menys que tingui ciutadania de les Illes, té a Catalunya un sistema econòmic-matrimonial de comunitat parcial i no de separació de béns, que és el sistema típic català, la qual cosa genera una disparitat que concretem, a grans trets, en les següents notes:

a) Com hem vist, tant en el sistema de separació de béns com en el de comunitat parcial, les posicions dels esposos quant als seus béns privatis són equiparables; en tenen el domini, el gaudi i l'administració, i poden disposar-ne lliurement.

b) La diferència es troba quant els béns comuns, que no existeixen en el sistema de separació i sí, òbviament, en el de comunitat parcial. Però, a més, en aquest segon sistema sorgeix un problema que no es presenta en la separació de béns i és el de l'administració i la disposició de la massa comuna, en relació a la qual cal notar que el sistema actual consagra el principi general d'administració pel marit (art. 1412 del Codi civil) i de disposició per ell, amb necessitat de consentiment uxori si es tracta de donacions, excepte les moderades, que pot fer tot sol, (art. 1415 del Codi civil), o d'alienacions oneroses d'immobles o establiments mercantils (art. 1413 del Codi civil), si bé l'última doctrina de la Direcció General dels Registres i del Notariat tendeix a consagrar la capacitat d'adquisició, no d'alienació, de la dona, pel que fa a béns comuns.

De fet, el sistema de “gananciales” es troba en fase de reforma i està actualment en elaboració legislativa una nova reforma del Codi civil, que probablement establirà en l'àmbit del Dret comú o castellà la coadministració de béns “gananciales” i, per tant, la disposició conjunta, com a regla general.

b) La contractació entre esposos.

En l'àmbit de la contractació entre cònjuges existeixen també disparitats entre les diferents legislacions de l'Estat, molt difícilment justificables en general i que exigeixen una tasca d'harmonització, que no hauria de resultar gens difícil. A manera de síntesi, referint-me només a les hipòtesis més importants, cal tenir en compte que:

- 1) Si bé a Catalunya l'art. 11 de la Compilació permet la contractació onerosa entre marit i muller, en el sistema del Dret comú o castellà existeixen importants limitacions, principalment la prohibició de compravenda de l'art. 1458 del Codi civil, a menys que el matrimoni estigui en règim de separació de béns per pacte o per sentència, fet excepcional en aquell sistema.

També és permissiu en aquest àmbit el Dret de les Illes (art. 4.3. de la Compilació), l'aragonès (art. 24 de la Compilació) i el navarrès (lleí 76.1 de la Compilació).

Quant a Biscaia i Àlaba, en defecte de disposició expressa de la seva Compilació, s'aplicarà el sistema del Codi civil.

- 2) La Compilació catalana limita les donacions entre marit i muller, excepte les fetes en capítols matrimonials, de forma que solament assoleixen definitiva virtualitat si el donant premor al donatari, sense revocar u penedir-se (art. 20 de la Compilació).

La posició del Dret comú o castellà és encara més rígida i estableix una prohibició total (art. 1334 del Codi civil). El mateix criteri cal aplicar, en defecte de norma específica, a Biscaia i Àlaba.

En canvi, la posició dels Drets d'Aragó (art. 24 de la Compilació) i de Navarra (lleí 149 de la Compilació) és permissiva.

- 3) Finalment, la Compilació catalana (art. 322) és l'única norma de l'Estat que prohibeix l'afiançament del marit per la dona, si bé, a parer meu, aquesta limitació és incompatible amb l'art. 62 del Codi civil, de redacció posterior i d'aplicació a tot l'Estat per la seva col·locació al títol IV del llibre I, i àdhuc amb el criteri de l'art. 32 de la Constitució.

2.1.2. La anormalitat matrimonial

a) La separació de fet.

En realitat, no es produeixen discrepàncies quant al tractament de la separació de fet, per una raó molt clara: ara com ara, ens agradi o no, la situació no està admesa o, si voleu, regulada en el nostre Dret.

Ara bé, l'existència de diferents règims econòmico-matrimonials a l'Estat espanyol fa que, en l'aspecte patrimonial les conseqüències de la separació fàctica siguin diferents. Resumint molt els plantejaments, es podria dir que el règim català de separació de béns ofereix una major agilitat, donat que la inexistència d'un patrimoni comú fa que no calgui pensar en la seva liquidació; que, si el sistema és de comunitat parcial, com succeeix, segons hem vist, a tota la resta de l'Estat, llevat de les Illes, si hom vol distribuir els béns guanyats entre els dos esposos, és absolutament necessària, amb la qual cosa serà precís que, prèviament, es canviï el règim de béns del matrimoni pel de separació.

Aquest canvi, després de la reforma del Codi civil, que tenia abans una actitud rígida (Llei de 2 de Maig de 1975), és possible qualsevol que sigui el règim econòmic matrimonial previ.

Però la necessària objectivitat que ha de presidir tota valoració, ens duu a observar que aquella agilitat que abona el règim de separació, ve contrapesada pels següents fets:

- a) La participació que correspon a la dona en els béns guanyats durant el matrimoni li dóna una posició més forta, a menys que en el matrimoni casat amb separació de béns s'hagin anat adquirint aquests a nom dels dos esposos o a nom de la dona, situació certament freqüent a Catalunya.
- b) Nogensmenys, malgrat aquesta possible adquisició en comunitat o a nom de la dona, la posició d'aquesta pot venir afectada per la presumpció de l'art. 23 de la Compilació catalana, que pressuposa que els béns adquirits per la dona casada són o donats pel marit o adquirits amb diner donat pel marit. La combinació d'aquest precepte amb la revocabilitat de les donacions entre marit i muller i la seva ineficàcia en cas de premoriència del donatari, (art. 20), és greu.

b) El divorci.

Òbviament, tampoc aquí no hi ha diferència possible. De totes maneres, ens interessa presentar el tema des d'una òptica diferent: ¿podrà existir discriminació en el futur, en base a una hipotètica possibilitat de regulació no uniforme del divorci? En altres paraules: serà possible que Catalunya arribi a elaborar una legislació especial en la matèria?

Els textos bàsics són, diríem, contradictoris. L'art. 149.1.8 de la Constitució, en relacionar les matèries de legislació civil que seran de competència exclusiva de l'Estat, com féu ja la Constitució de 1931, al·ludeix simplement a les formes del matrimoni, expressió gens contrària, atès que el terme ens col·loca evidentment en el moment del naixe-

ment del matrimoni, no en el de la seva dissolució. En canvi, l'art. 13.1 del Codi civil afirma la vigència d'aquest a tot l'Estat, quant al contingut del seu títol IV del llibre I, amb un epígraf que al·ludeix simplement al matrimoni, però que regula la separació dels cònjuges en el capítol primer, relatiu a disposicions generals, secció cinquena (el rètol del qual incloïa abans el terme "divorci", bé que en un sentit lax), i en el capítol tercer, relatiu al matrimoni civil, secció tercera.

És evident que aquest planteig és, en principi, un obstacle per a la competència del futur Parlament de Catalunya. De tota manera, val a dir que si el futur text del Codi civil es limita a al·ludir el divorci com a causa de dissolució del matrimoni, això no perjudica el contingut concret de la normativa sobre la matèria. En cas contrari, és a dir, si el Codi civil regula aquesta detalladament o fa referència a una llei especial reguladora, és evidentment que l'horitzó es tanca molt més.

De tota manera, el futur desenvolupament del fet autonòmic i, en especial, l'assumpció franca del concepte del Dret civil de Catalunya a dalt indicat, haurà de resultar determinant en aquesta matèria com en moltes altres, a l'hora de permetre una actuació legislativa que, almenys inicialment, no queda prou clara, però que, constitucionalment (i cal insistir en aquest aspecte) no queda rebutjada.

2.1.3. La filiació

Actualment, llevat de les diferències que es donen en matèria de drets successoris quant als fills no matrimonials, hi ha una diferència fonamental en aquest tipus de filiació, atès que el Dret de Catalunya admet la investigació de la paternitat (art. 4 de la Compilació), enformat de l'actual posició restrictiva del Codi civil (art. 135).

El fet és important i planteja tota una interessant problemàtica a l'hora de ponderar l'abast que pugui tenir en la matèria el principi d'ordre públic, si la ciutadania dels protagonistes no és la mateixa, tot i que, en general, l'art. 16.1 del Codi civil nega la virtualitat de dita excepció a l'àmbit interregional.

Tanmateix, aquestes diferències són transitòries, a la vista de la reforma imminent del Codi civil, que admetrà a la resta de l'Estat aquella investigació.

2.2. Dret de successions

Renuncio a un examen detallat de les diferències existents i centraré aquestes notes en dos aspectes fonamentals, com ara el sistema de llegítimes i els drets viduals.

D'altra banda, cal notar que, en l'àmbit successori, les possibilitats

de discriminació disminueixen, atès que, un cop guanyada la ciutadania catalana, amb deu anys de residència o abans, als dos, si hi ha declaració expressa d'acolliment, la normativa successòria aplicable és la catalana. És a dir, si el règim econòmic-matrimonial, com hem vist, no canvia en guanyar-se la ciutadania catalana, a no ser que s'atorguin capítols matrimonials precisament per a canviar de règim, el règim successori sí queda modificat i el nou ciutadà català queda sotmès automàticament al sistema successori del Principat.

2.2.1. *Les llegendes*

Una de les característiques del Dret català en la matèria és la seva clara adhesió al sistema de llibertat de testar i, així, a Catalunya la llegítima és només la quarta part del valor de l'actiu relict (art. 129 de la Compilació), que l hereu pot pagar en diners o en béns de l herència (art. 137), tenint dret a llegítima els descendents, fins i tot fills adoptius o naturals o els ascendents.

Enfront d'aquest sistema obert:

- a) El dret de les Illes estableix la llegítima del terç o, si els fills són més de quatre, de la meitat (art. 4 de la Compilació), reconeixent-se també dret legitimari als fills naturals, als adoptius i, en últim terme, als ascendents.
- b) El Dret comú o castellà estableix la llegítima dels descendents legítims en els dos terços de l'haver hereditari (art. 808 del Codi civil), dels quals un és de distribució igualitària i un pot ser disposat en favor de qualsevol fill o descendent i s'anomena terç de millora (art. 823). També poden ser legitimaris els ascendents i els fills naturals.
- c) El Dret aragonès estableix també la llegítima dels dos terços, però de distribució discrecional entre els fills (art. 119 de la Compilació).
- d) El Dret de Biscaia i Àlaba estableix la llegítima dels quatre quintes (art. 21 de la Compilació), també de distribució lliure entre fills i descendents legítims, en defecte d'aquests, entre fills naturals, en defecte d'aquests, entre ascendents i, en darrer terme, entre parents troncal, relativament als béns de cada línia.
- e) Fet que toca el Dret navarrès (lleí 267 de la Compilació), en canvi la llegítima és solament simbòlica.

És evident que en una societat cada dia més urbanitzada, on, per tant, la continuació de la casa en la generació següent és cada cop menys important, que tendeix cada vegada més al testament amb institució d hereu entre marit i muller, de forma que els patrimonis només passen als fills en morir el cònjuge supèrstit, l'existència d'una llegítima

més o menys ampla en favor dels descendents constitueix un seriós entrebanc que és convenient eliminar.

2.2.2. Els drets viduals

La varietat dels drets viduals a l'Estat és també important. El Dret de Catalunya que, en els Usatges reconeixia a la vídua una preeminent situació que, per a entendre'ns podríem qualificar de dret d'usdefruit universal, passà a un esquema molt més reduït, que, primer, la primera Generalitat en llei de 7 de Juliol de 1936 i, després, la Compilació, han modificat. La situació actual, llevat de l'anomenat "any de plor", que és un dret d'aliments (art. 25 de la Compilació), es concreta en la quarta marital, per a la vídua sense "mitjans econòmics suficients per a la còngrua subsistència" (art. 147) i en l'usdefruit de la meitat de l'herència, si concorre amb descendents o ascendents, o de total, només, si ho fa amb altres persones, però només en cas de successió intestada del marit (art. 250).

Al costat d'aquest sistema, els altres Drets de l'Estat estableixen:

a) Dret comú o castellà: en tot cas, és a dir, amb o sense testament, usdefruit del terç (art. 834 del Codi civil), que, en defecte de descendents, s'amplia a la meitat de l'herència (art. 837) o, en defecte també d'ascendents, als dos terços.

El mateix sistema s'aplica bàsicament a les Illes (art. 45 de la Compilació).

b) Drets aragonès i navarrès: usdefruit universal en tot cas (art. 72 i llei 253 de les respectives Compilacions), però amb un matís prou important en el Dret d'Aragó, que considera l'usdefruit vidual com a institució de Dret de família, no de Dret successori, de forma que aquell dret, bé que en forma expectant, neix amb el matrimoni, amb la qual cosa encara que un aragonès adquireixi la ciutadania catalana, conserva la viduïtat foral, en tant no variï, fent capítols, el règim econòmic del matrimoni.

Tot això genera una sèrie de problemes que intenta mitigar l'art. 16.2 del Codi civil, en l'examen del qual no es pot entrar.

c) Dret de Biscaia i Alaba: el vidu té l'usdefruit de la meitat dels béns de lliure disposició, en defecte de descendents i d'ascendents (art. 26 de la Compilació).

3. UNA EVENTUAL APROXIMACIÓ LEGISLATIVA

A la vista d'aquest sistema tan complex hom no pot resistir la temptació d'una tasca d'aproximació que, en realitat, no s'ha intentat mai, al-

menys seriosament. Podrem dir que la uniformització va intentar-se, des de bon principi, però per via d'imposició del Dret català a tot l'Estat, i així l'antic art. 12 del Codi civil tenia una redacció prou eloqüent, permetent la pervivència dels Drets llavors anomenats forals "por ahora". L'esquema ha canviat en la darrera reforma del títol preliminar del Codi civil, per llei de 17 de març de 1973, i concretament en l'actual redactat de l'art. 13, bàsic en la matèria.

Les possibilitats d'uniformació, bé que parcials, són evidents. Per exemple, no té sentit la disparitat existent en matèria de contractació entre marit i muller. En un intent de simplificació, diria que els àmbits on podrien trobar-se més inconvenients, alguns difícilment superables, serien els del règim de béns del matrimoni i el de la llibertat de testar; en definitiva, aquest últim, el de la incidència del problema de les llegítimes.

- a) En el primer aspecte, les possibilitats d'actuació són bàsicament tres: separació de béns, comunitat d'adquisicions o, per entendre'ns, "gananciales", o comunitat diferida o de participació, que seria aquell règim que, durant el matrimoni, funciona com el de separació, però que, a la dissolució, liquida el patrimoni comú a mitges.

Certament, la necessitat de cobrir les deficiències en la posició de la dona casada, crea una certa inclinació als sistemes de comunitat (lleï italiana de 19 de Maig de 1975) o de participació. Però cal anar molt en compte en bandejar un sistema com el de separació de béns, que, degudament esporgat de certes impureses, com ara la presumpció muciana de l'art. 23 de la Compilació catalana, és molt útil. Tot això pensant que l'àmbit en el qual s'han de corregir les carències dels drets viduals no és pròpiament el del sistema de béns del matrimoni, sinó precisament el del dret successori, on és evident que cal modificar essencialment el sistema de successió intestada i col·locar el vidu o la vídua en primer lloc.

En aquest sentit, puc dir que una enquesta feta entre tots els notaris de Catalunya ha confirmat que avui els esposos catalans, testen normalment l'un en favor de l'altre, cridant els fills solament en falta el segon, posició que obeeix a unes realitats sociològiques que no cal especificar.

Diria que la consolidació de la posició jurídica de la dona casada a Catalunya s'ha d'obtenir no pas implantant un sistema matrimonial de béns estrany, sinó suprimint les disposicions descriminatòries, residus d'una aplicació excessiva del Dret romà, com la citada presumpció muciana i les limitacions a les donacions entre marit i muller; fent preminent el dret del vidu en la successió intestada;

i regulant degudament totes les formes d'anormalitat matrimonial (separació de fet, separació judicial, divorci), fent possible l'assignació de pensions en metàl·lic importants, prenent com a referència la circumstància econòmica del matrimoni abans de la anormalitat i no eludint la possibilitat d'atribució compensatòria de béns específics del cònjuge econòmicament més dotat.

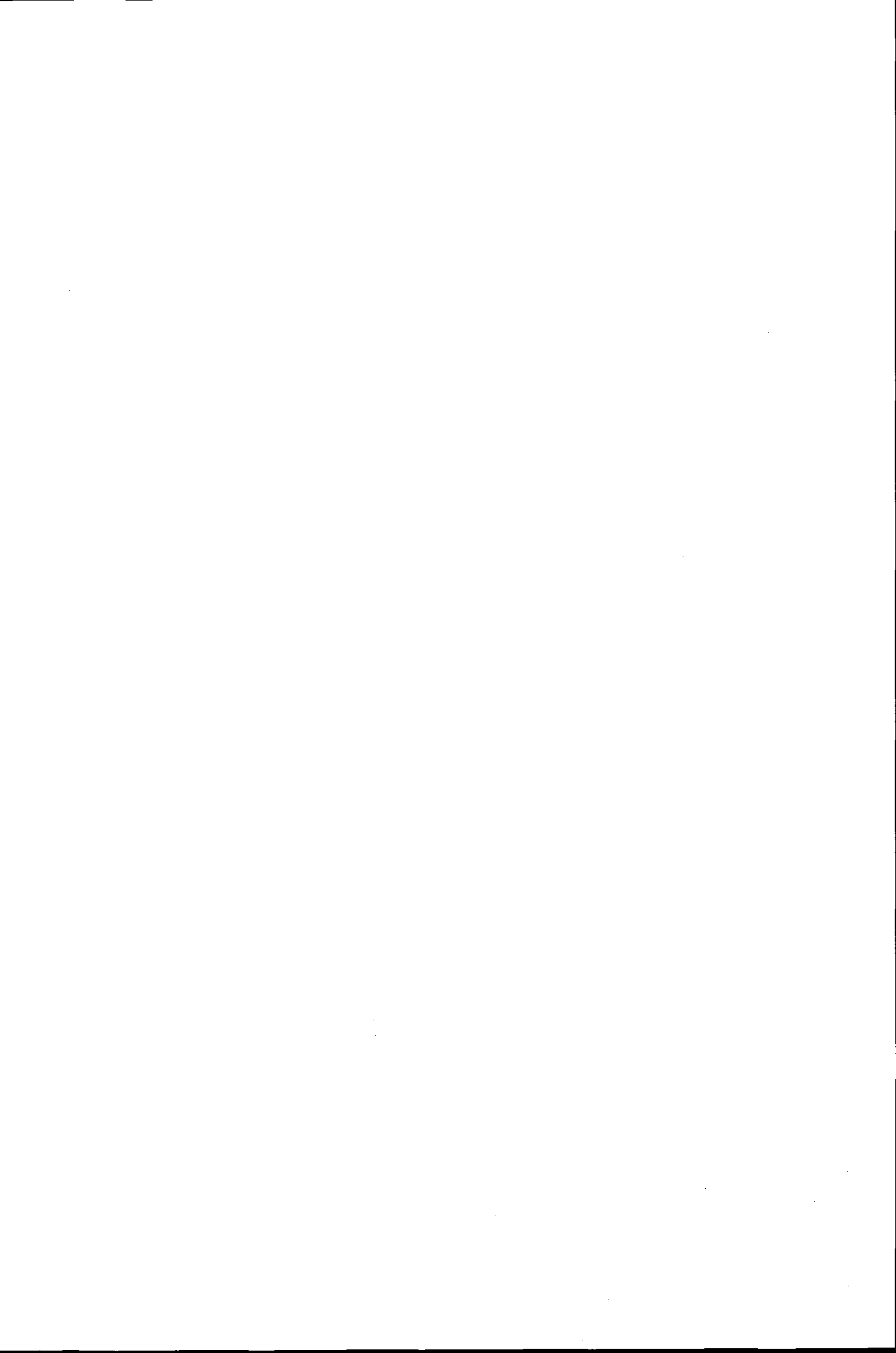
- b) Quant a la llibertat de disposició "mortis causa", el problema, vist des de Catalunya, no admet altre plantejament que el manteniment del concepte bàsic de llibertat, potser fins i tot eixamplant-lo, a fi de possibilitar al màxim el desenvolupament dels drets viduals i, en definitiva, la posició successòria de la dona.

En aquest sentit, caldria fer èmfasi en la reducció dels drets l·legitimaris, fins i tot ponderant la seva supressió, com es planteja en el II Congrés Jurídic Català.

Resta el problema de l'usdefruit vidual, en què podria existir una certa tendència a l'aproximació per via d'implantació general de l'usdefruit universal. El problema, però, ha de ser molt meditat. L'usdefruit vidual universal és una institució molt adequada, com s'ha vist a Catalunya mateix, a través del seu pacte en capítols matrimonials, en l'àmbit rural; però no podem oblidar que vivim al Principat, en una societat d'actuació bàsicament centrada en els sectors secundari i terciari, i en aquests àmbits és molt possible que la dinàmica econòmica exigible s'avingui malament amb aquell plantejament. D'aquí que el criteri de reduir el dret d'usdefruit vidual a la successió intestada, que és el planteig de la Compilació, és molt digne de ser tingut en compte. De tota manera, si admetem que cal respectar en primer lloc el principi de llibertat de testar, per raons econòmiques, i queden, per tant, reduïts els drets viduals a l'intestat, el problema de base pot quedar resolt indirectament per una via diferent; en efecte, si s'elevés el vidu al primer cridament de la successió intestada, desapareixeria la necessitat de preveure aquell dret d'usdefruit, perquè l'eventual adquisició de drets es produiria no en usdefruit sinó en ple domini.

Les positions dels partits polítics

EL MÓN DE L'EDUCACIÓ

ESQUERRA REPUBLICANA DE CATALUNYA

Sobre el tema de la immigració i la reconstrucció nacional, E.R.C. creu que s'han d'afirmar uns principis i s'han d'assenyalar unes línies d'actuació.

Els principis són els següents:

1.— S'ha de distingir entre uns objectius a mig i a llarg termini. A llarg termini s'ha d'aconseguir un ensenyament íntegrament català i en llengua catalana, malgrat els obstacles que suposa el que la Generalitat no tingui la competència "plena" i sí solament "exclusiva".

A curt termini s'han d'aprofitar tots els mitjans legals per a la catalanització de les nostres escoles, impulsant, fins i tot, una actuació més enllà de l'estrictament reglamentària.

2.— La catalanització a través de l'ensenyament s'ha d'efectuar amb ple respecte a la convivència i als drets dels residents a Catalunya que "encara no vulguin ésser catalans". Això implica una feina de persuasió i imposa que les institucions escolars i educatives en general de Catalunya (Generalitat, Ajuntaments, ciutadanes) siguin de la més bona qualitat dins de les possibilitats de la nostra nació.

3.— L'objectiu d'una política educativa catalana és assolir l'existència a Catalunya, com més aviat millor, d'una sola comunitat cultural i lingüística catalana. S'ha de defugir l'educació en un model "Ulster" que ens portaria una interpretació "al peu de la lletra" dels articles 3 i 15 de l'Estatut.

4.— S'ha d'acceptar el dret individual del resident a Catalunya de no voler ésser català i continuar pertanyent culturalment a la seva comunitat d'origen.

D'acord amb els anteriors principis, E.R.C. proposa les següents línies d'actuació:

a) La competència no exclusiva de la Generalitat comporta que haurà de subvenir els centres educatius de nova creació. Això vol dir que no s'han de destinar fons públics, bé de la Generalitat, bé de les Corporacions Municipals, sinó és per a la creació de nous centres, amb una clara intenció de catalanització lingüística i cultural.

b) La Generalitat, a més a més de reconvertir els centres estatals la competència dels quals li sigui traspassada, haurà de crear centres educatius populars del màxim rigor i qualitat per tal d'assolir que l'escola catalana sigui la millor, en forma semblant a l'actuació de la Generalitat de l'època de la República. Aquesta xarxa de centres s'haurà d'anar estenent tant com les possibilitats del país ho permetin.

c) Els Ajuntaments, en forma coordinada amb la Generalitat, hauran de promoure centres educatius, preferentment d'ensenyament de primer grau, amb una línia d'actuació d'integració ciutadana i cultural, plenament catalana sense equívocs.

d) Atenció especial mereixen les escoles normals de mestres que de moment estan integrades en les dues universitats, amb un futur problemàtic degut al projecte de Llei d'Autonomia Universitària. Això pot comportar el plantejament de creació d'escoles normals plenament catalanes amb ubicació descentralitzada dins del territori català. Aquestes escoles depenent jurídica i econòmicament de la Generalitat, hauran de formar mestres que a la vegada que ensenyin "en català" estiguin plenament formats en tot el que significa la cultura catalana.

e) Important element de catalanització de la immigració han d'ésser les escoles professionals que, en un concepte avui acceptat, són escoles molt pròximes al món de la indústria, on hi ha una plena integració entre aprenentatge i escola professional.

Això mateix es pot dir de les activitats paraescolars com poden ésser la formació d'adults i les activitats juvenils (culturals, esportives, etc.).

CONVERGÈNCIA DEMOCRÀTICA DE CATALUNYA

Si educar és formar i si formar és fer apte per... Si l'educació és un procés de desenvolupament de les facultats físiques, morals i intel·lectuals, aquest procés té com a objectiu fer apte per viure en una realitat determinada en el sentit més ample possible, i fer apte la persona, individualment i col·lectivament, per ser protagonista de la transformació i evolució d'aquesta realitat.

La nostra realitat social i col·lectiva avui i aquí és Catalunya, i vull estalviar-me i estalviar-vos els motius pels quals això ha estat i és així. Catalunya és la realitat de tots els ciutadans que hi viuen, que hi treballen, que hi neixen i que hi moren.

Serà, per tant, objectiu de l'educació a Catalunya fer aptes els subjectes d'aquesta educació per viure i desenvolupar-se en la nació catalana. I aquesta nació és, perquè ha tingut una voluntat d'ésser, una voluntat que ha superat esdeveniments històrics que han posat a prova el tremp dels seus ciutadans.

I el fet català, és lògic que no és un fet racial, no pot existir com a tal una raça catalana quan la seva situació geogràfica és la de cruïlla, quan és un lloc de pas, quan ha estat una país d'acolliment, i no ara, sinó sempre. El fet català només s'explica des d'un punt de vista cultural i molt concretament per la seva expressió lingüística. Catalunya existeix perquè el català és una realitat social i perquè el nostre idioma és un vehicle d'expressió, de comunicació i de cultura.

L'Estatut ho reconeix en l'article tercer, quan estableix que la llengua pròpia de Catalunya és el català. Caldrà que el Parlament de Catalunya promulgui la Llei d'Oficialitat de la Llengua Catalana.

El fet avui a Catalunya és que hi coexisteixen dos idiomes: el català i el castellà i l'Estatut determina la cooficialitat d'ambdues llengües. L'Escola, per tant, a Catalunya, haurà de garantir el coneixement dels dos idiomes, i els catalans tots, tant els d'origen com els d'adopció, constituïran un col·lectiu que no es diferenciarà pas mai més per les seves possibilitats d'expressió oral ni escrita. Catalanitzar Catalunya té, doncs, un inici clar. Convertir el seu idioma propi, el català, en un vehicle normal de comunicació i de convivència i aquesta és una tasca que s'ha de fer a l'escola, ja des del seu nivell més elemental.

És clar que això planteja ja el primer problema. Els mestres que exerceixen a Catalunya hauran de conèixer els dos idiomes i això cal

dir-ho amb tota claredat. El sistema de selecció i d'adscripció dels mestres a les escoles ha de tenir a Catalunya aquest condicionament ja des d'ara, modificant les disposicions que calguin. Vull recordar-vos que a l'EGB la primera etapa és d'ensenyament globalitzat, és a dir, el mateix mestre imparteix totes les matèries; entre d'altres ha d'ensenyar el català i el castellà, i aquest mestre, doncs, ha de conèixer les dues llengües. Reconeixem els drets adquirits pels mestres de parla castellana que es van incorporar al sistema educatiu a Catalunya abans que s'establís legalment l'obligatorietat de l'ensenyament del català, els quals poden impartir les classes en el segon nivell d'EGB i a escoles que no utilitzin el català com a vehicle total per a l'ensenyament. A aquests i a tots els mestres se'ls han de fer possibles els cursos de reciclatge que de fet molts estan ja cursant; és una actitud de bona ciutadania que cal agrair, i no serà CDC, el partit de govern que els obligui a realitzar-los en contra de la seva voluntat.

CDC es proposa com a objectiu l'escola catalana: escola amb continguts catalans i en català; respectant, però, la voluntat dels pares que sol·licitin que el vehicle d'expressió sigui un altre que el català, donada la situació real de la composició lingüística de Catalunya i el fet de la necessària consolidació de la nostra realitat nacional.

Dit això, pensem que l'escola a Catalunya ha de ser fonamentalment catalana. Catalana a tots els nivells i, repetim-ho, entenem per escola catalana la que utilitza el català com a llengua d'estudi i de comunicació en tots els nivells i matèries, des dels maternals i pàrvuls fins als superiors de Batxillerat i Formació Professional, per a tots els alumnes sense distinció, i en la qual tots els programes d'estudi siguin fets i pensats a Catalunya i per a Catalunya. Només d'aquesta manera assegurarem que tots els centres docents formin homes i dones catalans.

Analitzant la situació actual, veiem que la implantació de l'escola catalana no s'ha d'imposar arreu de cop i volta. Per això plantegem la qüestió a dos nivells:

- a) l'escola integralment catalana, ja des d'ara, allà on sigui possible.
- b) l'escola en vies de catalanització, que tingui en compte els condicionaments que suposa l'elevat percentatge de nens i mestres de parla no catalana.

En vies de catalanització vol dir que cal que es tinguin els següents punts d'arrencada:

- Presència del català al pre-escolar, de tal forma que als cinc anys els alumnes l'entenguin.
- Ensenyament del català de forma intensiva a tots els nivells d'EGB.
- Que els nois i noies catalanoparlants siguin respectats en la seva

llengua i facin l'aprenentatge de la lectura en català i les diverses àrees en català, sense oblidar el doble vessant oral i escrit.

- Que tots els alumnes arribin a tercer nivell amb el domini parlat del català i el domini escrit propi del grau escolar, de tal manera que puguin treballar les diverses matèries també en català.

És evident que és del tot necessària una planificació rigorosa i que caldrà considerar cada cas segons les condicions del centre, del professorat i de l'alumnat.

I CDC entén que res no s'haurà de fer d'una manera impositiva ni forçada, ja que per damunt de tot està la voluntat de tots els ciutadans de Catalunya i el respecte a les seves creences i opinions, que això ha de tenir la seva traducció en la realitat i que, per tant, els qui vulguin una escola en què el vehicle sigui el castellà la poden tenir i l'han de tenir; això no contradiu que el català sigui ensenyat i après.

Però acceptant tots els criteris, CDC creu fermament que la coherència està en el model d'escola que proposa: l'escola catalana, i que això significarà en definitiva la millor situació per a tots els ciutadans de Catalunya.

Admetem completament la transitorietat, considerarem amb precisió i cura totes les circumstàncies, caldrà diversificar els mètodes i els temps, respectarem totes les opinions, serem tan flexibles com calgui.

Del que podeu estar ben segurs és que la nostra concepció del nacionalisme és de nacionalisme dintre de la major llibertat i que, pel que fa referència a l'educació, tenim constantment present el subjecte, l'infant i el jove, tots, absolutament convençuts que la reconstrucció nacional s'inicia a l'escola i prossegueix al llarg de tot el procés educatiu, que és continu i que no té fi.

I per acabar, una última referència a l'Estatut. Hem defensat i hem aconseguit la plena competència de la Generalitat en l'ensenyament en tota la seva extensió, graus i nivells. Estem convençuts que tenim amb l'Estatut una bona eina que sabrem utilitzar, i afegeixo també que respectarem les competències de l'Estat en el camp de l'Ensenyament, que vénen concretades especialment en l'article 149, ap. 30.

Joan Guitart i Agell

CENTRISTES DE CATALUNYA (UCD)

La immigració a Catalunya no és un problema més de tants com tenim i tindrem en el procés d'autonomia; és el problema, el gran problema, encara que sembli que no se n' hagin adonat fins ara, després del referendium de l'Estatut, i per això no ha tingut el tractament més adient. I és clar que aquest tractament depèn i dependrà de la ideologia i del sentiment que es tingui de la Catalunya del futur.

Així, doncs, uns veuran aquest problema sota el prisma de la integració com a ciutadans de Catalunya, dintre l'Estat espanyol; altres, amb un paternalisme redemptorista de liquidació de subcultures, que caldrà treure ben aviat per a la neteja de la nació catalana; alguns, com a comunitat que, amb el forçat aprenentatge de la nostra llengua, s'haurà d'integrar sense més, al·legant que no hi ha cap problema; i encara n'hi ha d'altres que rebutgen els immigrants, com a llàst que cal llençar fora si es vol aconseguir la independència.

¿Què pensen, però, els immigrants, per desenvolupar la seva situació davant del fet inqüestionable d'aquest nacionalisme català que els vol integrar en la seva llengua i la seva cultura? Nosaltres creiem que se'ls ha d'escoltar, tant pel camí dels partits polítics als quals alguns pertanyen, com per les associacions de veïns, cases regionals o altres agrupaments representatius. Ja és indicatiu que ací estiguem tractant d'aquest problema i no hi hagi gairebé cap immigrant (a la nostra sala n'hi havia només un, a part de qui redacta aquesta nota).

Per tot això, el nostre partit de centre vol veure el problema amb el realisme d'allò que tenim, del que hi volem fer i del com ho farem. Perquè tenim una meitat llarga de ciutadans de parla castellana, una Constitució i un Estatut, amb uns traspessos de competències, dintre dels quals es troba l'ensenyament, tenim un 65 per 100 d'escoles privades i un 35 per 100 d'escoles estatals, el 30 per 100 de totes les quals ensenya ja en català.

Prenent consciència d'aquesta realitat, proposem el programa d'acció següent:

- Creiem que s'hauran d'arbitrar els mitjans necessaris perquè totes les escoles, tant privades com estatals, tinguin el caràcter i la efectivitat d'escoles públiques.
- Tota vegada que l'ensenyament és un factor de productivitat, haurà d'ésser planificat i coordinat per la Generalitat, dintre les lliber-

tats i garanties establertes per la Constitució.

- La implantació de la llengua catalana haurà d'ésser feta en forma progressiva, i no impositiva ni traumàtica, respectant la voluntat dels ciutadans, com estableix la Constitució.
- La reconversió de les escoles privades que ho vulguin en escoles públiques s'haurà de fer, respectant els projectes educatius i el pluralisme ideològic, mitjançant un sistema d'ajudes, xecs o bonificació estatal.
- Atenció prioritària a la Formació Professional, decisiva per a la indústria catalana; amb una planificació social d'atracció vers aquests estudis, a fi i efecte d'aconseguir que el nombre d'obrers qualificats i de tècnics sigui més elevat que el d'estudiants universitaris, i no a la inversa com succeeix avui incomprensiblement.
- Atenció a la formació d'adults i a l'educació especial de minusvàlids físics o mentals.
- Formació adequada de mestres, tant de parla catalana com de parla castellana, recordant el bon resultat de les dues Escoles Normals que coexistiren llavors de la República i la Generalitat. Creiem que la formació adient de mestres democràtics és premissa fonamental a tota renovació educativa.
- Correcció dels defectes endèmics administratius a l'organització educativa, a fi de facilitar els estudis i la integració cultural.
- L'ús indiscriminat de dues llengües, creiem que comporta la coexistència de centres escolars, des del nivell bàsic a l'universitari, d'ambdós idiomes; tant podria ésser en aules diferenciades per a cada llengua com en edificis d'administració independents.
- Tota vegada que l'educació no es fa solament a l'escola, perquè hi ha una altra educació tant important o més, que és la de l'entorn, s'haurà d'atendre l'esplai, l'esbarjo de nois i de joves, fent els centres necessaris en els districtes i caps de comarques per a l'aprofitament i l'ús adequat del temps lliure.

Diguem, com a conclusió, que creiem en la permeabilitat cultural, mitjançant la qual una cultura més forta absorbeix a la més feble, i dues cultures de la mateixa complexió poden coexistir i àdhuc complementar-se. Per això no es pot dir, quan una comunitat és gairebé la meitat de la població d'un país, que o s'integra en l'altre meitat, o que se'n vagi.

No es pot dir seriosament que la immigració és el llast que han deixat a Catalunya els homes d'una bandera i d'una nació que no era la nostra, perquè aquesta immigració ha fet i està fent la Catalunya d'avui. De no fer-se agradable i escaient l'aprenentatge de la llengua i la integració cultural; de presentar-ho com alguns ho presenten, de passar per l'adre-

çador, amb esperit de rauxa i de revenja; d'éixir altra vegada la ja superada teoria, i avui incomprendible, del nosaltres sols, no s'aconseguiria altra cosa que el rebutjament agressiu de la integració i la lluita oberta de les dues comunitats.

Si volem oblidar que som a dintre l'Estat espanyol, que tenim un Estatut i una Constitució, i que tant Catalunya és Espanya, com Espanya és Catalunya, i no volem treballar dins d'aquest marc, llavors ens haurem de proposar altres camins, perquè haurem deixat perdre —i ja per segona vegada— la gran ocasió que els habitants d'aquesta terra trobin la seva autèntica i veritable identitat, amb una convivència democràtica.

Manuel de Guzmán

PARTIT DELS SOCIALISTES DE CATALUNYA (PSC-PSOE)

Dins el marc més general del tema de les Jornades, Immigració i Reconstrucció nacional, posem encara un altre marc més concret, el de l'Escola pública, per abordar el tema de l'Educació, és a dir de l'Educació respecte la immigració.

No cal que repetim aquí el plantejament general de l'Escola Pública, sinó que en remarcuem aquelles característiques que la fan el marc idoni per a l'acolliment i la formació del nen immigrant en una perspectiva de reconstrucció nacional de Catalunya.

De fet, només un pla general d'Escola Pública permet la qualitat i l'acostament que calen en aquest cas. Acostament local, en primer lloc. A la immigració se l'ha anada rebent en una geografia de "ghettos", que la història de tres dècades ha anat modificant, repintant, empilant, millorant, més o menys, però que han conservat el caràcter de "ghetto". Aquesta geografia ha estat mal servida d'escola i encara amb un desfasament important sempre respecte a l'habitatge. I tot i que les onades immigratòries han cedit, encara no es pot dir que l'escola hagi arribat a localitzar-se com cal per tota la geografia de la immigració.

I l'altre acostament, l'acostament humà, ja és la concreció d'una bona pedagogia adequada al medi.

Com tota pedagogia, està feta d'unes pautes, com sempre, que tendeixen a desenvolupar totes les activitats i les possibilitats del medi, i que et posen davant un medi, davant uns continguts reals d'un medi. D'un medi definit per una natura i una història, una història de l'home damunt d'aquesta natura, damunt d'aquesta plana de Bellvitge que abans era l'últim lloc de partida de Barcelona i que ara és el primer gran camp de blocs de la immigració. D'una natura que abans era plena d'horts i que ara és plena de fàbriques o de tanques; d'una natura que abans tenia rieres i ara té clavagueres; d'una natura amb la qual l'home ha treballat progressivament i l'ha transformada.

Totes les pautes pedagògiques tendeixen a aconseguir que el nen arribi a conèixer la realitat que l'envolta, que arribi a conèixer objectivament, afectivament i críticament, és a dir, que la valori, que en vegi aspectes que podrien ser millors i aspectes que podrien ser pitjors. Que la conegui d'una manera creativa, és a dir, fent hipòtesis de transformació. Una pedagogia que a partir precisament del desenvolupament de tota l'activitat i capacitat del nen el faci exigent d'ell mateix envers

el medi que l'envolta, que sàpiga que s'ha d'ajudar amb la transformació d'aquest medi.

El nen immigrant té no solament aquest medi físic que l'envolta en aquest moment, sinó que a casa seva, en els costums familiars, en les converses, en la llengua, en els records seus o els explicitats per pares o avis, té un altre medi del qual ha marxat, que també és seu, que actua dins d'ell i que actua dins d'ell per projectar-lo en aquest medi actual. Pensar en una bona pedagogia per al nen immigrant és, en bona part, fer-lo conscient del medi del qual va partir, fer-lo conscient del medi en el qual es troba, fer-lo conscient de com ell haurà de fer el lligam, un lligam diferent en cada cas.

És dins d'aquesta idea de qualitat d'escola, que només pot donar un planteig global d'escola, una dedicació pública a l'escola, insistent, aferrissada per la millora de l'escola, que pensem que pot començar a tenir camí l'escola per a l'immigrant. És impossible pensar en l'escola per a l'immigrant en els termes d'acadèmia de pis llogat o en els termes d'escola nocturna per treure un certificat. Això, que és l'única cosa que en el cas de la immigració ha pogut donar la iniciativa privada, és totalment contrari a un projecte de reconstrucció nacional.

Només una dedicació pública importantíssima, en quantitat, en qualitat i localització d'escola, pot donar curs al procés de reconstrucció nacional dins de l'escola. Dins d'aquesta escola hem de tenir molt en compte el tema de la llengua, tenir-lo en compte pedagògicament considerant la importància que té la llengua familiar del nen, però considerant també la llengua del nen, és a dir el concepte de llengua materna, la llengua que heretem de la mare i del pare. El concepte de llengua materna tan clar i tan diàfan en el cas del nen de Burgos o en el cas del nen dels nostres pobles, pobles en els quals no se sent més que una sola llengua. En el cas dels nostres nens immigrants, aquesta llengua és sovint una de tantes variants del castellà a Andalusia, pot ser el castellà de Múrcia, el d'Extremadura, el de la mateixa Castella, ja no tant, pot ser el gallec. És una llengua familiar en aquest moment; no diria tant la llengua materna, sinó la llengua de l'àmbit familiar, però aquest nen no té aquesta llengua com si encara estigués en el seu lloc d'origen. Té aquesta llengua a la família; al carrer i a l'escola, troba moltes altres variants de la llengua castellana, en uns barris més, en altres menys, però sempre amb un denominador comú: troba la llengua catalana, la llengua pròpia de Catalunya.

Aquest nen es troba, doncs, en una situació de més d'una llengua, sap que existeix més d'una llengua, potser no al seu barri o a la seva escola, però sí a la ciutat o al seu poble. Aquest nen sap que creixerà, que trobarà aquesta altra llengua cada vegada més a prop en el treball,

en l'esplai, etc. Nosaltres sabem, perquè històricament s'ha donat això a tot arreu, a Catalunya també, que arribarà un moment que el nen, noi, jove, es trobarà davant una possibilitat d'opció lingüística. Aquest moment, el nostre plantejament de tractament de la llengua a l'escola té en compte no només la llengua que el noi parla a casa seva, sinó aquest futur de possible opció lingüística.

Tot aquest món de la llengua, els nens el viuen, desgraciadament, no en una escola que per la seva situació geogràfica, pugui acollir tota la realitat lingüística de Catalunya en aquest moment, és a dir, no en una escola que d'una manera normal tingui un 60 per 100 de nens que parlen català a casa seva i un 40 per 100 de nens que hi parlen altres formes de castellà o el gallec, sinó que el trist desenvolupament estrafolari de l'escola que fins ara hem tingut, escola a la qual no s'ha dedicat atenció pública, aquesta escola que no podem dir pública encara que sigui estatal. Ens trobem, doncs, amb diversos tipus d'escola des del punt de vista de la seva configuració lingüística.

Hi ha el tipus A, d'una gran majoria de nens castellanoparlants, és a dir, que no parlen català a casa seva; l'escola del tipus B, en la qual existeix el grup de nens que parlen català i el dels que no el parlen a casa seva; escola del tipus C on hi ha una gran majoria de nens catalanoparlants. Remarquem la importància del nombre en aquest cas. El nombre crea entre els nens un ambient, una força, en el cas de la majoria de nens catalanoparlants, que és el cas que es dona en les escoles de poble, en les escoles de moltes viles, en les d'algun barri de Barcelona, o en algun tipus d'escola. En aquest cas, la força de la llengua catalana parlada per la immensa majoria dels nens, fa que la minoria de nens castellanoparlants faci d'una manera no forçada, sinó purament per l'ambient, el pas a la llengua catalana a l'escola, tot i que potser continua parlant a casa seva el castellà o el gallec. El nen a l'escola parla amb els companys en català si l'escola treballa normalment en català, es fica en la feina de l'escola en català. Jo diria que aquest cas és minoritari. Són pocs els nens castellanoparlants que van a les escoles de majoria de nens catalanoparlants.

L'escola dels dos grups es dona no tant com podria donar-se des del punt de vista numèric. L'escola de majoria no catalanoparlant és l'escola localitzada en els barris d'immigració. En aquesta escola, curiosament, hi ha de vegades fins i tot un 15 o 20 per 100 de nens que a casa seva parlen el català i que a l'escola encara no l'havien descobert, perquè la força de l'ambient local i la força dels costums lingüístics de l'escola, que fins ara ha estat exclusivament castellana, ha fet que de vegades els mestres ni tan sols tinguessin la sensibilitat de descobrir que tenien nens catalanoparlants. No se n'havien adonat.

Remarquem la importància del pes de la majoria, remarquem que la desgràcia no ve pas de l'escola, sinó que es el resultat d'un munt de desgràcies. La desgràcia d'una immigració multiplicada per la desgràcia d'un nivell de treball més aviat baix, multiplicada per la desgràcia d'un mal plantejament o acolliment des del punt de vista d'habitatge, multiplicada per la desgràcia d'un no plantejament de l'escola necessària. Totes aquestes desgràcies, han aconseguit que al final hi hagi unes escoles on tot això queda en una colla de nens que no parlen català. Si aquests nens que no parlen català, és a dir, els fills dels immigrants, al moment d'arribar a Catalunya haguessin pogut trobar una feina en unes condicions més humanes de distribució de la feina, haguessin pogut trobar una casa en unes condicions més humanes de distribució, haguessin tingut una escola en unes condicions més humanes, és a dir, no segregatòries, no classistes, per exemple, no ens trobaríem ara l'escola del nen immigrant, i per tant l'escola no catalanoparlant.

Aquesta és la realitat que tenim aquí. Sigui com sigui, nosaltres com a Partit Socialista, que hem fet un plantejament, que vam posar als cartells de les parets, en la nostra primera sortida electoral: "Per una Catalunya digna, pròspera i sense classes", pretenem, de la mateixa manera que voldríem canviar les condicions de l'escola, de la casa i del treball, canviar les condicions de llengua; que la llengua no fos també un de tants altres mecanismes de segregació. Perquè la llengua no sigui segregadora, l'escola hi ha de contribuir a través d'un procediment general de no separar nens per qüestions de llengua. El primer pas, el més important pel que fa al tractament de la llengua, és el respecte a la llengua dels altres, a la pròpia i a la dels altres, és aquest afecte per la llengua com a expressió de la persona i de la comunitat. Això és allò que bàsicament s'aconsegueix a partir del coneixement de la llengua. La falta de coneixement de les llengües és el tret bàsic de la incomunicació, del desconeixement del problema de la llengua.

Hi ha un problema de la llengua, el que hem tingut, el problema d'imposició de la llengua, que no és el problema de l'immigrant. El problema de l'immigrant pel que fa a la llengua és un problema de desconeixement, del desconeixement fins i tot que qualsevol llengua és valuosa.

L'objectiu de la no separació dels nois per llengües, és la formació lingüística del noi, de tal manera que la seva persona no sigui mai traumatitzada per qüestió de llengua. És a dir, que la llengua que ell parla vitalment sigui la llengua amb la qual ell treballa a l'escola. El segon objectiu, al mateix nivell del primer, és que arribi a fer la seva opció de llengua. Un noi que viu en aquest moment en una situació de polilingüisme, i que pot canviar de llengua, que l'escola li doni tots els mitjans per fer la llengua que ell senti com a seva.

En el cas de Catalunya, veiem que la llengua catalana, encara que no arribi a ser la llengua d'opció personal, ha de ser oferta amb un coneixement especial, privilegiat, com a llengua històrica de Catalunya.

En aquest sentit, no es pot ensenyar la llengua catalana amb tres hores i prou, com una llengua estrangera. És la llengua històrica de Catalunya i el noi l'ha d'arribar a conèixer i viure com cal; és la llengua que li permetrà no solament entendre el nom de les muntanyes, els dels pobles o el dels carrers, sinó que li permetrà també conèixer tombants de la manera de ser i de pensar dels catalans que estan codificats en la llengua catalana. És en aquest sentit que no creiem que encara que els nens tinguin tres hores setmanals de llengua catalana, el problema pugui ser resolt. La llengua catalana té una situació diferent de la llengua francesa a Catalunya.

Aquests són els tres grans objectius de la llengua a l'escola. Un altre, que afecta tant a Catalunya com a Galícia, com a Castella, tant si tenim immigrants, com si no, és el coneixement de la llengua castellana, com a oficial. Serà ensenyada a totes les escoles de Catalunya, com a llengua oficial d'Espanya, i serà tractada en el cas del nen immigrant castellano-parlant com una llengua escolar amb les característiques de la llengua pròpia del nen, amb una atenció especial a les variants localitzats a Andalusia, a Extremadura, a Lleó, a Castella la Nova... A cada lloc es parla un castellà diferent. Això demana atenció dels mestres de cada un d'aquests llocs, i una adaptació a la modalitat local de la llengua; demana que parteixin de la modalitat local, la respectin i la cultivin, per arribar a una ortografia comuna, a un tipus de lectura. Tot això s'ha treballat molt poc per desgràcia, en la llengua castellana i en altres llengües.

La llengua dels nens que parlen castellà a Catalunya no té la relació amb el medi. En una mateixa classe trobem diferents modalitats i variants de la llengua castellana. És impossible tenir mestres que dominin activament totes les variants. Però sí que la formació dels mestres ha de ser de tal manera que conegui totes aquestes variants i que sàpiga que s'han de respectar i tingui recursos perquè el nen mateix digui al mestre com ell diu una o altra cosa. El mestre ha de tenir una formació molt flexible per tal que el nen que "cecea" i que continuarà "ceceant", com molts ministres, aprengui que allò que ell diu amb /z/ s'escriu amb s, etc. I que el nen que "sesea" se li ha d'ensenyar d'escriure el que ell diu amb /s/, amb c o amb z o amb s.

Hi ha d'haver un tipus de formació especial del mestre que ha d'ensenyar a llegir en castellà en una realitat de moltes modalitats.

Des del punt de vista de recursos, tenim molt material per a l'ensenyament en llengua catalana i de llengua catalana com a primera llen-

gua; també tenim, comencem a tenir, recursos tècnics per a l'ensenyament del català a nens que no el parlen, és a dir, del català com a segona llengua. Però tenim recursos tècnics a mig estudiar per a l'ensenyament de la llengua castellana a nens que parlen castellà, amb tantes formes diferents i ens falten recursos també per ensenyar castellà als nens que parlen català. Fins ara, els nens que parlaven català només rebien ensenyament en castellà, però ho feien a través de recursos propis d'escoles de Burgos. Això és una barbaritat pedagògica que ha donat els resultats que tots coneixem: el nen catalanoparlant que ha anat a una escola on s'havia imposat el castellà, no ha arribat a aprendre bé el castellà i, naturalment, tampoc no ha après el català. Aquest quart tipus de recursos, ens fa molta falta, doncs. Cal que donem moltes gràcies a molts mestres que amb el seu treball i col.laboració, han trobat els recursos que ara tenim. Si ara a Catalunya tenim una tranquil.litat respecte de l'ensenyament en català és gràcies a aquests mestres, al seu treball en la clandestinitat, al seu treball d'oposició.

Ensenyar el castellà al nen català serà molt més propi quan no hi hagi imposició del castellà, és a dir, en pla de funcionament de l'Estatut.

Pel que fa al problema dels mestres, del personal que ensenya, l'objectiu a Catalunya seria que tot mestre conegués a fons les dues llengües, la catalana, com a llengua de Catalunya i també la castellana com a llengua oficial d'Espanya, però també com a llengua pròpia d'uns nens que ell pot tenir a classe. Som lluny encara d'aquest objectiu, perquè els mestres de Catalunya hem tingut una formació castellana durant tots aquests anys, però una mala formació, i no hem tingut cap formació en llengua catalana.

Per tant, ha d'haver-hi una etapa de reciclatge en el coneixement de les dues llengües, en el coneixement de la didàctica, el tractament de les dues llengües a l'escola i encara de cada una de les llengües com a primera i com a segona llengua, segons els casos. Això ens demana un reciclatge, acció pública de reciclatge dels mestres, en la qual tenim a Catalunya tota una tradició. Fa quinze anys que els mestres organitzem contra corrent la nostra pròpia formació, que ha estat tant més efectiva com més n'hem sentit la necessitat, com més ens hem implicat nosaltres en l'organització, com més hem implicat les nostres necessitats pràctiques en aquest reciclatge. Un model academicista de reciclatge, un model oficial que matés aquesta vida, aquest treball que han fet els mestres, seria un pobre servei al país. Com a partit que vol la participació, valorem molt l'activitat de reciclatge dels mateixos mestres i organitzada pels propis mestres, amb l'ajuda de tot el que la societat els pot donar, però a partir de les seves necessitats, formulades i organitzades per ells.

Un altre aspecte és el de l'organització del quadre lingüístic de mestres a l'escola. Mentre no arribem a aconseguir que tots els mestres tinguin el doble coneixement, mentre hi hagi mestres que encara només coneguin la llengua castellana parlada i escrita, mentre n'hi hagi que sàpiguen parlar el català però no sàpiguen encara ensenyar el català, mentre hi hagi mestres que ja sàpiguen ensenyar el català i el castellà a més de en català, l'escola ha de poder fer una reordenació d'allò que en termes funcionaris en diuen les plantilles, des del punt de vista que en cada un dels tres tipus d'escola que hem dit abans hi hagi la composició lingüística dels mestres que es necessiten; un mínim d'un mestre que ja conegués les dues llengües a Parvulari, per tal d'assegurar que en el conjunt de l'etapa les cançons, contes i jocs catalans poder ser jugats per tots. Un altre mestre que assegurés l'ensenyament de la lectura i l'escriptura en llengua catalana; un altre que coordinés l'ensenyament del català a Primera etapa, i un mestre que fos especialista de llengua a Segona etapa. Aquests penso que són els mínims que hauria de tenir una escola de majoria de nens castellanoparlants.

Aquesta plantilla de mestres hauria d'augmentar-se amb mestres coneixedors de les dues llengües en escoles de tipus B, és a dir, on hi ha nens de les dues llengües en proporció important, i en el cas de l'escola de majoria catalanoparlant, els mestres haurien de dominar les dues llengües. El mestre de llengua castellana podria ser un mestre castellanoparlant coneixedor de les dificultats típiques del nen català que ha d'aprendre castellà.

En el cas de l'aplicació de la metodologia, queda diversificada segons l'edat. És diferent treballar amb nens de Parvulari, d'EGB, de FP, de BUP o en la formació d'adults. En el cas dels nens de 0-6 anys, pesa el que ells sentin des del començament una llengua diferent de la que ells parlen. És important, això, i també ho és que els pares sàpiguen en aquesta edat a quin tipus d'escola A, B o C va el nen, perquè segons el tipus se seguirà un o altre procés, sempre per arribar al mateix fi. En el cas del Parvulari, el problema no és greu perquè la conversa encara es fa a nivell individual. Després sí que hi ha conversa en grup i per tant hi ha d'haver un tractament molt diferenciat si l'escola és de tipus A, B o C.

Nosaltres veuríem com a principi deixar sempre molt clares una i altra llengua: no barrejar paraules perquè sí, no fer interferències de tipus pedagògic, quan es parla en català es llegeix i s'escriu en català i el mateix amb el castellà. Quan es passa a l'altra llengua, cal fer una separació molt clara. Entre el treball amb la llengua i en la llengua que el nen parla i el treball amb la segona llengua, pensem que hi ha d'haver una diferència de nivell que podria ser des de mig curs fins a dos cursos.

En nens d'ambient molt català, que parlen català i que saben cançons i poca cosa més en castellà, cal en el moment d'aprendre de llegir i escriure en castellà, que tinguin molt assegurada la lectura i l'escriptura en català. Cal esperar gairebé dos anys per posar-se en la lectura primer i escriptura després, del castellà. En canvi, on les dues llengües fossin més conegudes dels nens, en les ciutats, on veuen molt la tele, etc. la diferència pot ser d'un any i en alguns casos fins i tot de mig any. Sempre cal esperar una mica. Cal assegurar uns passos i quan ja estan assegurats, fer-los en l'altra llengua, no fer-los mai en paral·lel, és a dir, al mateix temps aprendre les primeres lletres en català i en castellà, perquè això és portar la confusió als nens. La lletra *a* per al nen castellanoparlant és una lletra que quan la veu només el fa pensar en un sol so. En canvi, la lletra *a* pel nen catalanoparlant, ha de ser ensenyada pensant abans de dir-la, perquè pot ser llegida /a/ o pot ser llegida /ae/. Es a dir, les dues *a* de la paraula *casa*, per exemple, tenen un valor diferent. No es pot correr el risc que el nen cregui que la lletra *a* és la mateixa per al castellà i per al català. És important, per tant, que hi hagi un tall en temps i en espai, com a tònica general.

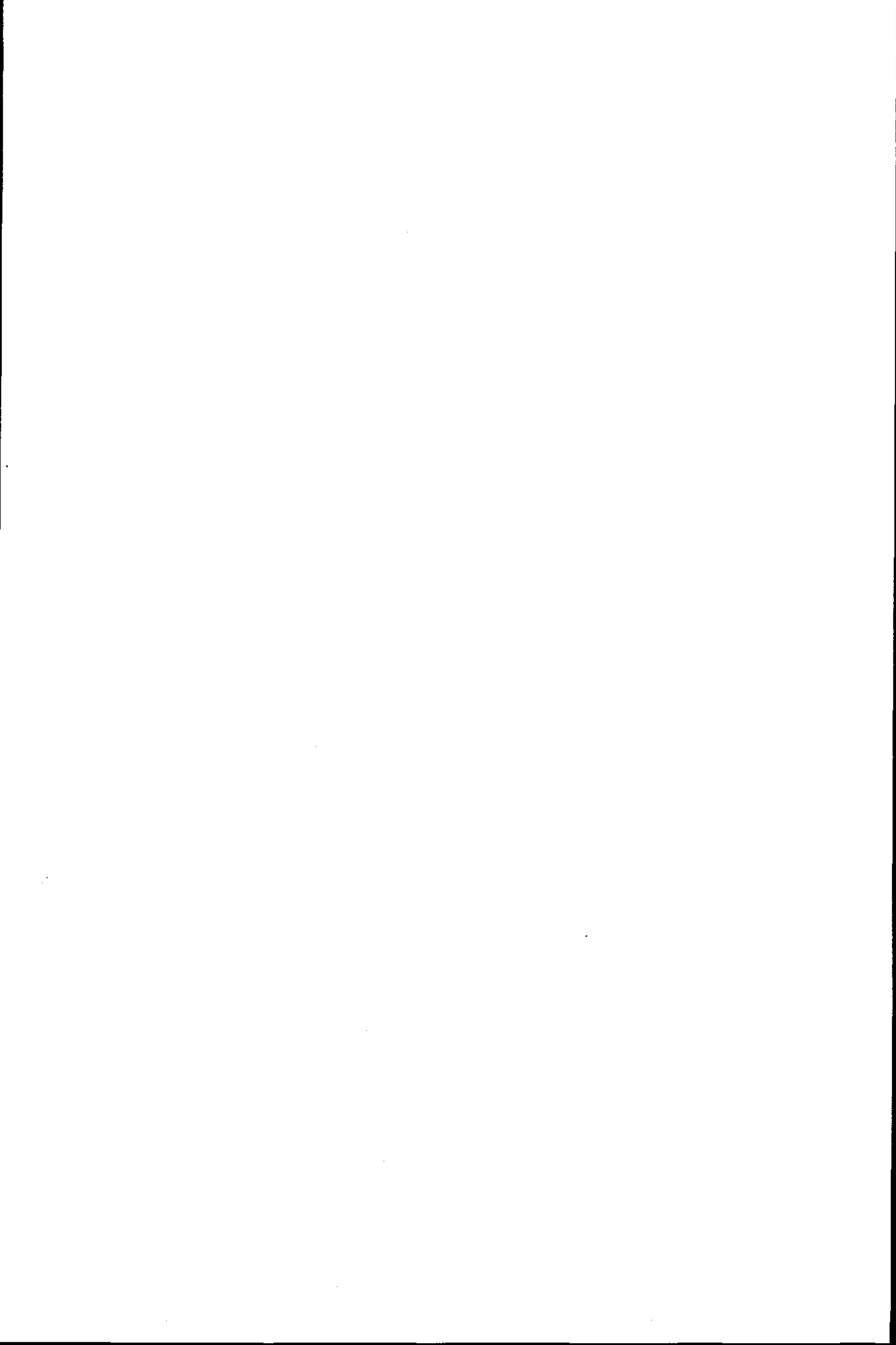
Abans d'acabar el curs escolar els nens haurien hagut de tenir models en una llengua i en l'altra. Han de poder sortir de l'escola sabent que tant la llengua catalana com la castellana els pot ser útil per estudiar.

Cal fer un gran esforç en el cas de batxillerat, perquè les assignatures de batxillerat van lligades sempre amb la llengua castellana. Sempre, aquests últims quaranta anys. Afortunadament vam tenir un model d'ensenyament de batxillerat en català durant la II República. Es pot fer perfectament un batxillerat en català i deixar perfectament formats els nens per continuar estudiant amb llibres en castellà o francès, etc. quan ho necessitin. Perquè a mesura que l'estudi puja de nivell és imprescindible situar el noi en el món de la diversitat de llengües i del llenguatge especialitzat de les matèries en cada llengua. Quan arribem a la Universitat, hi ha un problema que esgarrifa a molta gent: la Universitat no serveix a molts si és en català. I pensem que quan algú arriba a la Universitat ja ha fet suficient gimnàstica en llengües com per poder utilitzar llibres en altres llengües. A més, català i castellà són llengües romàniques i qualsevol estudiant de nivell universitari amb poca dedicació ho resol sense dificultat.

Caldria una atenció especial al català al cicle de Formació Professional. A la F.P. va a parar gran part de la immigració, sobretot de la immigració de les primeres onades que encara no ha fet massa ascensió en les capes socials. Caldria donar unes formes d'ensenyament del català molt lligades a la feina, al context social en el qual han de desenrotllar el seu treball els nois, capacitar-los per a l'ús del català i castellà en el treball.

També trobem que cal un capítol especial en l'ensenyament d'adults. En aquest moment hi ha a Catalunya molts adults que no tenen complet el seu Ensenyament General Bàsic, que és obligatori, però ningú els ha facilitat que complissin aquesta obligació. La majoria d'ells són immigrants. S'hauria de fer, doncs, una dedicació especial a aquest ensenyament.

Marta Mata i Garriga

EL REPTE DELS "MASS-MEDIA"

ESQUERRA REPUBLICANÀ DE CATALUNYA

Qualsevol anàlisi de la realitat dels mitjans de comunicació social o "mass-media" a Catalunya cal que es dugui a terme partint de dos aspectes:

- 1er. La problemàtica de l'idioma i l'interès del lector a rebre comunicacions en llengua catalana.
- 2on. Els mitjans, llurs característiques i llur capacitat per a donar cabuda a la comunicació en català.

Quant al primer punt, és a dir, la problemàtica de l'idioma, ens trobem amb el fet que a Catalunya existeix una situació especial i diferenciada de la de qualsevol altre país. A França, per exemple, l'immigrant s'adapta a l'idioma, al francès, però a Catalunya ens trobem que aquesta adaptació no li cal imperiosament, ja que les dues llengües es troben en règim d'igualtat, segons el que s'ha regulat a la Constitució de l'Estat espanyol i a l'Estatut.

Pel que fa als mitjans o "mass-media", cal partir del fet que només hi ha un diari en català i 7 o 8 diaris locals. Hom disposa només de dues emissores de ràdio en català (Ràdio 4 i el segon canal de Ràdio Sabadell). La televisió que existeix en català no és massiva. Tanmateix, cal dir que dins els mitjans editorials, tradicionalment castellans, proliferen cada cop més les participacions bilingüistes.

DADES I FETS SOBRE LA PENETRACIÓ DELS "MASS-MEDIA" A CATALUNYA.

El principal diari en català, l'Avui, edita una mitjana de 37.000 exemplars cada dia que, conjuntament amb els periòdics principals de la

premsa comarcal com són ara "El Nou 9" i "Regió 7" de Manresa; "La Comarca" d'Olot; "Punt Diari" de Girona; etc. s'estima que arriben a un màxim de 110.000 exemplars diaris.

Solament "La Vanguardia" es troba als 200.000 exemplars. L'audiència total de "La Vanguardia", però, arriba a una quota, segons l'Estudi General dels Mitjans (EGM), de 556.000. L'audiència total del diari Avui no arriba als 130.000 lectors. Els principals diaris de Girona ("Los Sitios"), Lleida ("La Mañana"), i Tarragona ("Diario Español"), són editats en castellà amb un tiratge mitjà pels voltants dels 10.000 exemplars; i a cadascuna d'aquestes ciutats són sobrepassats pel colonialisme de "La Vanguardia".

L'audiència de Ràdio 4 pot calcular-se en un màxim de 80.000 ràdio-oients i la del programa en català que s'emet pel primer canal de la RTVE està en un màxim de 225.000 teleespectadors (cal tenir en compte que l'audiència catalana del primer canal de RTVE pot assolir a determinades hores xifres entorn dels 3,5 milions d'espectadors).

No cal dir que hi ha molts altres mitjans de comunicació en què la incidència del castellà és força superior a la del català.

També cal partir de la base que la capacitat de lectura dels ciutadans de l'Estat espanyol és la penúltima en nombre d'exemplars per càpita (es calcula que es troba entre els 11 i els 13 exemplars per habitant). Tanmateix no disposem de la informació exacta de la capacitat de lectura ni de l'audiència que desprenen els mitjans castellans distribuïts a Catalunya.

En general, i pràcticament des de 1975, pot observar-se un fenomen de regressió de l'audiència en tots els mitjans, des de la premsa fins als programes de televisió.

La regressió dels "mass-media" pot tenir diverses i múltiples raons, però també és aparentment evident que el creixement d'un mitjà a l'actualitat es produeix a costes de la davallada d'un altra mitjà del mateix sector. Com a excepcions a aquesta regressió podem esmentar l'èxit del diari "El Periódico" de Barcelona, i dins l'Estat espanyol el de "La Verdad", de Múrcia, "Hoy", de Badajoz, i el fenomen del diari "El País" del qual es creu que ha fet el seu creixement a costes de l'"ABC", "Ya" i "Pueblo".

Les institucions de control de tiratge, per exemple l'OJD, estableixen les dades a nivell provincial, però no se sap res sobre els tiratges a nivell de les comarques o de les dades de les vendes de mitjans impressos a les regions que no són les provincials.

L'altra institució important d'audiència és el "Estudio General de Medios" que té la seu a Madrid.

Aquesta institució ens forneix dades sobre el sexe, sobre el "rol"

familiar del lector, de la seva classe social o de l'edat; però no facilita cap mena d'informació sobre la llengua pròpia, la dels catalans o dels bascos, o sobre llur capacitat de lectura en els diversos idiomes.

En el cas, per exemple del diari Avui, l'EGM ens diu en quins fragments de la classificació anterior aquest diari té més avantatges i més gran penetració. Així sabem, per exemple, que es llegeix bàsicament en la classe mitjana-alta, per gent casada i compresa entre els 35 i els 44 anys.

EL TRACTAMENT EN CATALÀ DE LA PUBLICITAT COM A MITJÀ DE COMUNICACIÓ.

D'acord amb les normes de la Direcció General de la Premsa respecte a les revistes; amb anàlisis realitzades a la premsa escrita i a algunes emissores de ràdio, podem permetre'ns d'opinar que de tota la comunicació que els "mass-media" ofereixen al públic, ben bé un 30 per cent està constituït pels avisos d'ofertes i pels anuncis.

Entenem que una anàlisi de la funció que compleix la publicitat com a font de comunicació en català pot ésser molt eficaç, tot i que l'òptica d'aquesta és diferent de la merament informativa.

Per a un fabricant que anuncia, l'home —en tant que home— és un comprador en potència. I perquè un consumidor pugui comprar, cal que se li doni a conèixer el producte, i per a donar-li a conèixer el producte cal parlar-ne en l'idioma nadiu talment que quedin ben clars tots els beneficis que aquest producte comporta i es comprenguin amb claredat els arguments de venda.

En aquest sentit, cal recordar que el naixement dels "mass-media" es una conseqüència de la necessitat de comunicar els anuncis. Els "mass-media" neixen dintre de les idees collectivistes del segle XIX i es desenvolupen gràcies a la massificació de l'oferta i la demanda, que és una de les característiques d'aquest segle.

El periòdic "The Times", publicava a les primeres planes, ja des de la seva fundació, els anuncis de l'oferta i la demanda donant-los més importància que a les mateixes notícies. A Espanya també hi ha hagut casos semblants al del diari anglès. Sovint s'esdevé l'anècdota de trobar a la primera plana d'antics diaris, al poc temps de llur fundació, les esqueles del dia.

A Catalunya, davant l'alternativa de crear anuncis en català o no, l'anunciant pensa en el seu consumidor i decideix, generalment, que li és més rendible anunciar en castellà. A nivell comarcal podem trobar-ne alguna excepció: a Osona, hom s'anuncia preferentment en català a la publicitat local.

POSTURA D'E.R.C. DAVANT ELS "MASS-MEDIA".

Partim de la base que E.R.C. manté el principi de no ser partidari del "tot o res" i que creu més en un principi gradualista que en una implantació maximalista que no tindria la seva correspondència a la realitat.

Quant a la premsa, l'E.R.C. manté el criteri de la llibertat d'expressió i de la llibertat de premsa, dins el marc de la Constitució.

Vista la situació actual a Catalunya, que és comuna a la de l'Estat espanyol, de tiratges curts, de despeses de paper altes i d'estructura tecnològica poc desenvolupada, creiem que per a mantenir la llibertat de la premsa cal una subvenció per part de la Generalitat. Aquesta subvenció, però, hauria d'estar justificada amb programes de culturització a favor de la llengua catalana.

Quant a la Ràdio i la Televisió, proposem una total llibertat de creació, implantació i desenvolupament dels canals privats, així com de les emissores (tenint en compte llur possible extensió a circuits comarcals). Aquesta implantació hauria de seguir les normes que sobre aquesta qüestió han estat regulades per la Convenció de Ginebra (preceptes sobre els espais ràdio-elèctrics). La implantació en català de dues emissores de ràdio en ona mitjana fóra molt convenient. Igualment també caldria afavorir la proliferació d'emissores en freqüència modulada o U.H.F. L'establiment d'un tercer canal de televisió a Catalunya, previst en l'Estatut per a l'any 1982, té problemes de caire tècnico-econòmic, per la qual cosa caldrà que es reguli amb preferència la utilització de programes específics dins el primer canal, ja que és el que assoleix els màxims índexs d'audiència.

Tant pel que fa a la ràdio com pel que fa a la televisió, caldrà controlar els parcs disponibles de ràdios, ràdio-transistors i televisors en funcionament per tal de comparar-los amb els possibles programes de fabricació de televisors en blanc i negre o color (hom creu que per a 1980 la producció de models en blanc i negre assolirà les 400.000 unitats, i en color les 700.000). Es pot observar que la capacitat d'expansió real en termes d'audiència és relativament petita (la major part de la capacitat de producció de la indústria nacional està adreçada a la renovació dels aparells. Només una petita part es preveu per als nous espectadors).

La postura del Parlament espanyol pel que fa a la regulació de l'Estatut de la televisió, creiem que és anticonstitucional.

Quant a la publicitat exterior, ultra els criteris actuals, caldria regular-ne de nous que fessin referència a la conservació de l'entorn, del paisatge, i a criteris estètics o ecològics.

Pel que fa la publicitat, E.R.C. manté un respecte total a la llibertat

d'empresa en totes aquelles normes que es troben dins dels principis que defensa l'Oficina d'Autocontrol de la Publicitat i del Codi d'Ética Professional que defensa la Unió Internacional de les Cambres de Comerç.

Pensem que un estudi sobre la implantació d'una campanya institucional a favor dels productes que s'anuncien en català podria ésser interessant.

Quant al cinema i al futur comercial dels mitjans audiovisuals, creiem que quan el desenvolupament tècnic ho permeti, caldrà aplicar-hi també el criteri de la llibertat a la iniciativa privada.

Propugnem un Consell de l'idioma que funcioni com a institució per a recomenar i vigilar la llengua, tant dins les empreses privades com en els periodistes i locutors, amb l'objecte d'establir unes bases de recomenació, que no de censura, en el marc d'una implantació correcta de la llengua catalana.

En el camp de les investigacions, creiem que fóra convenient de preparar enquestes per tal de disposar de dades sobre els "mass-media". També caldria aprofitar, mitjançant allò que fos necessari, totes les dades d'enquesta provinents d'investigacions ja existents.

Respete a la prelación entre una normalització lingüística o bé una de cultural, pensem que és prioritària la segona, dins un marc de prepotència de la qualitat sobre la quantitat.

La solució, quant als "mass-media", creiem que, a llarg termini, passa per l'ensenyament i la formació escolar, tot conscienciant sobre aquest particular tots els ciutadans.

S. Roldán Martínez

CONVERGÈNCIA DEMOCRÀTICA DE CATALUNYA

PRELIMINARS I TEXTOS LEGALS:

Una alternativa pràctica de cara a aquesta problemàtica ha de referir-se com a cosa prèvia a les possibilitats legals que ens obre la Constitució de 1978 i a l'expectativa de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya.

En el marc de la Constitució, els textos que afecten directament el contingut i el possible desenvolupament d'una política de "mass-media" a Catalunya són bàsicament:

— Preàmbul, paràgraf 4:

“Es proclama la voluntat de: Protegir tots els espanyols i tots els pobles d'Espanya en l'exercici dels drets humans, les seves cultures i tradicions, llengües i institucions”.

— Article 2:

“La Constitució es fonamenta en la indissoluble unitat de la nació espanyola, pàtria comuna i indivisible de tots els espanyols, i reconeix i garanteix el dret a l'autonomia de les nacionalitats i de les regions que la integren i la solidaritat entre totes elles”.

— Article 3:

2. “Les altres llengües espanyoles seran també oficials en les respectives Comunitats Autònomes d'acord amb els seus Estatuts.

3. La riquesa de les diferents modalitats lingüístiques d'Espanya és un patrimoni cultural que serà objecte d'especial respecte i protecció”.

— Article 9:

2. “Correspon als poders públics de promoure les condicions per tal que la llibertat i la igualtat de l'individu i dels grups en els quals s'integra siguin reals i efectives; remoure els obstacles que n'impedeixin o en dificultin la plenitud i facilitar la participació de tots els ciutadans en la vida política, econòmica, cultural i social”.

— Article 20:

1. “Es reconeixen i es protegeixen els drets:

a) A expressar i difondre lliurement els pensaments, les idees i les opinions mitjançant la paraula, l'escriptura o qualsevol altre mitjà de reproducció.

b) A la producció i a la creació literària, artística, científica i tècnica.

c) A la llibertat de càtedra.

d) A comunicar o a rebre lliurement informació veraç per qualsevol mitjà de difusió. La llei regularà el dret a la clàusula de consciència i al secret professional en l'exercici d'aquestes llibertats.

2. L'exercici d'aquests drets no pot ser restringit per mitjà de cap tipus de censura prèvia.

3. La llei regularà l'organització i el control parlamentari dels mitjans de comunicació social que depenguin de l'Estat o de qualsevol entitat pública i garantirà l'accés a aquests mitjans dels grups socials i polítics significatius, respectant el pluralisme de la societat i de les diferents llengües d'Espanya”.

— Article 149:

1. L'Estat té competència exclusiva sobre les matèries següents:

27. “Normes bàsiques del règim de premsa, ràdio i televisió, i, en general, de tots els mitjans de comunicació social, sense perjudici de les facultats de desenvolupament i execució que corresponguin a les Comunitats Autònomes”.

2. “Sens perjudici de les competències que podran assumir les comunitats autònomes, l'Estat considerarà el servei de la cultura com un deure i una atribució essencial, i facilitarà la comunicació cultural de les Comunitats autònomes entre elles”.

Els textos de l'Estatut d'Autonomia que afecten directament el tema del debat són bàsicament:

— Preàmbul, paràgraf 4:

“El present Estatut és l'expressió de la identitat col·lectiva de Catalunya i defineix les seves institucions i les seves relacions amb l'Estat en un marc de lliure solidaritat amb les altres nacionalitats i regions”.

— Article 3:

1. “La llengua pròpia de Catalunya és el català.

2. L'idioma català és l'oficial de Catalunya, així com també ho és el castellà, oficial a tot l'Estat espanyol.

3. La Generalitat garantirà l'ús normal i oficial d'ambdós idiomes, prendrà les mesures necessàries per tal d'assegurar llur coneixement i crearà les condicions que permetin d'arribar a llur igualtat plena quant als drets i deures dels ciutadans de Catalunya.

4. La parla aranese serà objecte d'ensenyament i d'especial respecte i protecció”.

— Article 9:

“La Generalitat de Catalunya té competència exclusiva sobre les matèries següents:

4. Cultura.

30. Publicitat, sense perjudici de les normes dictades per l'Estat per a sectors i mitjans específics”.

31. Espectacles.

— Article 15:

“És de competència plena de la Generalitat la regulació i administració de l'ensenyament en tota la seva extensió, nivells i graus, modalitats i especialitats, en l'àmbit de les seves competències, sense perjudici d'allò que disposen l'article 17 de la Constitució i Lleis Orgàniques que, conforme a l'apartat primer de l'article 81 d'aquella, el desenvolupin, de les facultats que atribueix a l'Estat el número 30 de l'apartat 1 de l'article 149 de la Constitució, i de l'altra inspecció necessària per al seu compliment i garantia”.

— Article 16:

1. “En el marc de les normes bàsiques de l'Estat, pertoca a la Generalitat el desenvolupament legislatiu i executiu del règim de radiodifusió i televisió en els termes i casos establerts en la llei que reguli l'Estatut Jurídic de la Ràdio i la Televisió.

2. Li pertoca igualment, en el marc de les normes bàsiques de l'Estat, el desenvolupament legislatiu i l'execució del règim de premsa i, en general, de tots els mitjans de comunicació social.

3. En els termes establerts als apartats anteriors d'aquest article, la Generalitat podrà regular, crear i mantenir la seva pròpia televisió, ràdio i premsa i, en general, tots els mitjans de comunicació social per a l'acompliment dels seus fins.”

— Disposicions transitòries:

Vuitena:

“Pel que es refereix a la televisió, l'aplicació de l'apartat 3 de l'article 16 d'aquest Estatut suposa que l'Estat atorgarà en règim de concessió a la Generalitat la utilització d'un tercer canal, de titularitat estatal, que cal crear específicament per a la seva emissió en el territori de Catalunya, en els termes que prevegi l'esmentada concessió.

Fins a la posada en funcionament efectiu d'aquest nou canal de televisió, Radiotelevisión Española (RTV) articularà a través de la seva organització a Catalunya un règim transitori de programació específica per al territori de Catalunya, que Televisió Espanyola emetrà per la segona cadena (UHF).

El cost de la programació específica de Televisió a la qual es refereix el paràgraf anterior s'entendrà com a base per a la determinació de la subvenció que podria ser concedida a la Generalitat,

durant els dos primers anys de funcionament del nou canal al qual es refereix aquesta Disposició Transitòria.”

CONSIDERACIONS GENERALS PER A UNA POLÍTICA DE “MASS-MEDIA” A CATALUNYA:

La situació actual, deteriorada per les circumstàncies adverses, té uns caràcters de gravetat tan acusats que s'ha de fer un estudi exhaustiu de la situació lingüística a tots els nivells i adoptar les mesures necessàries perquè el català considerat com a llengua pròpia sigui:

- a) una realitat efectiva, operativa i verificable en un termini prudent de temps.
- b) considerat i tractat com a llengua oficial, la qual cosa s'ha de posar en marxa d'una manera immediata.

Per això CDC creu que dintre la legislació que s'haurà de promulgar amb urgència, s'ha d'incloure una Llei d'oficialitat del català, en la qual es contemplin totes les situacions que comporten el dret i l'obligació d'usar el català.

Encara que en una política de la llengua la llei no en sigui més que una part, en una situació tan difícil ha de constituir un dels eixos principals de referència.

En definitiva, la política que ha d'inspirar aquesta llei i trobar acció eficaç de redreçament ha de descartar qualsevol ambigüitat i ha de fonamentar-se, entre d'altres, en les següents bases:

- a) Cal considerar que Catalunya, en tant que personalitat col·lectiva i jurídica, té com a llengua pròpia el català i com a llengües oficials, el català i el castellà. Però els seus ciutadans, considerats individualment, tenen cadascun la seva opció lingüística personal i aquesta opció ha de ser respectada absolutament.
- b) Conèixer les dues llengües és no solament obligatori, sinó també necessari, i és a més garantia d'igualtat i de justícia en totes les relacions, de treball, d'informació, de relació, etc.
- c) La llengua no és solament un mitjà de comunicació, sinó també l'expressió d'una manera de viure.

Tot això per restablir Catalunya com una societat de rostre català, entroncada amb el seu passat i garantia de la seva perpetuació com a poble definit.

Caldrà, doncs, la llengua catalana a l'administració i a la justícia, a les empreses, a les relacions de treball, en l'ordre professional, al carrer, en el paisatge, a l'ensenyament i als mitjans de comunicació.

Com més categòric i menys ambigu sigui aquest planteig, menys

traumàtic resultarà per als uns i als altres, i més obligarà —això cal remarcar-ho— a respectar la individualitat de les opcions.

Com més categòrica i menys ambígua sigui la nostra voluntat per arribar a una situació de normalitat, més prudència i més temps donarem al procés.

En la mesura en què posar en òrbita el coneixement i l'ús del català no susciti acusacions de racisme, d'ïntolerància, d'ïngratitud o d'ïmposició indiscriminada, més fàcil i més curt serà el procés de descolonització lingüística i cultural. Cal evitar la pressa, el radicalisme i el verbalisme inútils per tal de convertir els reticents primerament en respectuosos i, més endavant, en aliats.

En aquesta tasca d'extensió paulatina, natural i poc traumàtica del català, de familiarització de la llengua, els mitjans de comunicació social, premsa, ràdio, televisió, cinema i publicitat, hi juguen un paper fonamental, decisiu. L'atenció que ha de posar-se en una política de futur, els costos que pot representar, sempre seran proporcionalment reduïts. Una política encertada de "mass-media" a Catalunya ha de tenir un valor inestimable.

LA TELEVISIÓ

Els estudis d'audiència dels actuals programes en català donen una radical diferència entre la 1a. i la 2a. cadena en favor de la 1a., i encara les diferències són més acusades en tractar-se de les hores d'emissió.

Segons uns estudis fets pel "Servicio de Estudios de Contenidos" de la mateixa Televisió: "Por lo que se refiere a la audiencia de los distintos bloques, el que tiene mayor proyección es el de mediodía, pues un 28 por cien lo sigue a diario o casi a diario y un 15,9 por cien dos o tres veces por semana. Queda a alguna distancia el bloque de sobremesa, que es frecuentado a diario sólo por un 9,6 por cien y dos o tres veces por semana por un 17,2 por cien manifestando el 51,1 por cien no verlo nunca. Por último, el bloque nocturno debe definirse como fundamentalmente minoritario, pues el 74,3 por cien declara no verlo nunca y ninguno de los segmentos de asiduidad consigue alcanzar el 10 por cien".

Com que CDC considera que al costat d'una promoció de la cultura, progressivament deteriorada, i sense obstacle a fomentar i revaloritzar-ne els continguts, ara com ara la tasca d'estendre l'ús de la llengua està gairebé per sobre de totes les altres prioritats, a la discussió sobre el projecte de llei de l'Estatut de Ràdio i Televisió, ja dictaminat pel Congrés de Diputats i pendent de la sanció del Senat, va insistir, no pas precisament en l'obtenció d'un tercer canal —que naturalment considera

important—, sinó en una progressiva utilització d'espais en català a la primera i a la segona cadena. En primer lloc, perquè tècnicament hi ha més facilitat perquè els canals actuals arribin a tots els racons; en segon lloc, perquè com que estimem que la TV és el mitjà de familiarització més idoni, no solament per l'audiència del mitjà, sinó perquè podrien fàcilment incorporar-s'hi informatius, doblatge de pel·lícules, retransmissions esportives, entrevistes i cròniques, que d'una manera natural, tot mantenint l'interès de l'espectador davant del receptor, l'habituarien al català parlat en públic.

El marc del projecte de llei de l'Estatut de Ràdio i Televisió preveu "la possibilitat d'establir un canal de titularitat per a l'àmbit territorial de cada comunitat autònoma i sota la seva gestió, que es complementa amb un significatiu grau de participació en els òrgans territorials de TVE", preveu representants de les comunitats autònomes en el Consell Assessor (article 9è), preveu delegacions regionals que hauran de proposar una programació específica de ràdio i TV per a l'àmbit territorial respectiu (articles, 13, 14 i 15).

CDC creu que sense esperar la creació del tercer canal, encara que forçant-lo, s'haurien de concentrar grans esforços per ampliar d'acord amb les possibilitats legals esmentades, les programacions específiques en català al primer canal i al segon, procurant que alguns espais, els informatius entre d'altres, es donessin en català en hores d'audiència massiva a la primera cadena. Alhora caldria intentar que els continguts de les emissions fossin catalans i amb mentalitat catalana, encara que això fos aconseguit lentament.

Caldria que en el marc del primer i el segon canal es trobessin alternativament emissions en català i en castellà, de manera que un telespectador que només volgués programació en castellà la pogués tenir i viceversa. Aquesta possibilitat no es exclosa per la llei en projecte i en aquest sentit s'hauria d'abocar tota la pressió política i de carrer.

Pel que toca a la possibilitat del tercer canal, hauria de ser el reflex de les possibilitats creatives d'una cultura en progressió i s'hauria d'utilitzar per a l'ensenyament de qualitat del català i en català a totes les escoles, sobretot les rurals, o les menys dotades, que s'haurien d'equipar de pantalles grans i d'equips, a fi que el tercer canal fos exhaustivament posat al servei de l'ensenyament.

Els programes d'ensenyament i divulgació haurien de contemplar una panoràmica global del fet català amb totes les seves implicacions i, degudament reproduïts en video-cassettes, haurien d'estar a disposició de les escoles per al seu ús més adient dintre la programació pròpia de cada escola, en el moment que convingués.

Així mateix, caldria aprofitar tots els esdeveniments culturals, confe-

rències, representacions, concerts, concursos, exposicions, treballs col·lectius, totes les activitats referides als oficis, els reportatges sobre el valor monumental i artístic, itineraris per la natura, exemples de pol·lució, de deteriorament del medi... —ho esmentem només a títol il·lustratiu—, per gravar-los i constituir un fons cada vegada renovat de programes i de material de divulgació, de tal manera que totes les escoles, entitats i grups en poguessin disposar, en règim de compra, de préstec o de lloguer. Aquest servei hauria de tenir una entitat pròpia important i la seva potenciació podria fer-se al voltant d'un tercer canal de TV dirigit i manejat de manera autònoma, com és previst. Molt material de pedagogia i de divulgació produït a l'estranger podria créixer aquest fons de video-cassettes.

Així com el primer i el segon canal haurien de ser al capdavant d'una acció d'extensió del català, el tercer canal hauria de ser el vertebrador d'una acció d'elevació cultural, de millorament de programes i de creacions pròpies.

Així com per a les programacions del primer i del segon canal hauríem de recórrer inevitablement a la producció estrangera, doblant-la al català —producció estrangera no vol dir precisament la producció més degradada; al contrari, es pot fer una selecció del màxim de qualitat—, en la programació del tercer canal caldria introduir tota la capacitat de producció pròpia, atès un estudi dels gustos dels espectadors, fugint de l'excessiu elitisme i alhora del xaronisme i del mal gust, i sempre pensant que la qualitat va unida normalment amb interès i entreteniment.

A nivell polític, de redreçament nacional, el tercer canal podria establir plans de programació amb les televisions de països amb situació similar a la nostra (quebequesos, flamencs...) per tal d'alleugerir costos i de participar amb les idees i projectes, així com amb les tècniques de comunicació, d'aquestes altres comunitats, de cara al problema comú d'insuficiència nacional. Caldria fer-ho sobretot amb els altres països de parla catalana.

Com a resum, caldria repetir que s'han d'aprofitar totes les possibilitats i exercir totes les pressions per augmentar els espais de TV en el primer i segon canal ja existents i començar la infraestructura, els contactes i la programació del tercer canal, bàsicament amb utilització del mitjà en el primer cas per a l'extensió de la llengua i en el segon per a la utilització a les escoles i per a l'elevació de les cotes culturals, pensant en la creació d'un fons nacional de video-cassettes.

RÀDIO

Ha de convenir-se que l'augment alternatiu de programes en català a la ràdio ha estat i és, ara per ara, el mitjà d'extensió i de familiarització del català de què disposem. Com en el cas de la TV, caldria menar una política d'extensió progressiva del català, creant també un fons de programes educatius, culturals i de divulgació, que fossin alhora utilitzables per les diferents emissores, per les ràdios comarcals, i com a base per a la creació d'audiovisuals fets a nivell escolar pels mateixos escolars. Tots els camps educatius són susceptibles d'una programació complementària. Més que no pas ajudes directes a la programació en català, caldria la creació de programes idonis que poguessin ser utilitzats per les ràdios. Aquests serveis podrien imbricar-se o coordinar-se amb els de video-cassettes.

CINEMA

L'extensió de la llengua a través del cinema ens mena a una política eficaç de doblatges fets amb criteris de rigorosa selecció.

Per a cada doblatge, segons durada o temes, s'haurien d'estudiar unes assignacions mòbils i una progressiva desgravació d'impostos, o bé el finançament de materials sobre producte acabat i no pas sobre els projectes, de tal manera que les iniciatives de doblatge trobessin incentius eficaços.

Pel que fa a les produccions originals, s'haurien d'establir uns incentius, com per exemple el finançament del material verge, que impulsen les productores a fer la versió original en català.

Igualment caldria estudiar una desgravació d'impostos per a les sales que exhibissin pel·lícules de qualitat en català, fossin doblatges o creacions autòctones.

Pretendre fer una política de cinema solament amb productes autòctons, a més d'insuficient, suposaria obrar de manera diferent de la majoria de països del món, àdhuc els que tenen prou capacitat de producció pròpia.

PREMSA

La necessitat d'una premsa diària en català és categòrica. La imatge d'un país amb premsa pròpia és substancialment millorada, tant a nivell interior com exterior.

No es poden regatejar esforços en aquest sentit.

Una política de premsa diària en català ha de passar per l'ajuda direc-

ta de la Generalitat, dels ajuntaments i de les caixes d'estalvi

- a) per al finançament del paper-premsa, actualment més car que arreu d'Europa.
- b) per a la difusió dels productes a totes les entitats, organismes, institucions, biblioteques, escoles, i en general a tots els llocs al servei del públic, per tal que els rebessin gratuïtament.
- c) per a la difusió dels diaris a l'estranger per potenciar la presència permanent de la realitat catalana.

Caldrà la recomanació expressa i indicativa de la Generalitat perquè les caixes destinin, del fons per a la cultura, uns pressupostos permanents per a l'ajuda d'aquests mitjans, inevitablement deficitaris, en forma de finançament del paper-premsa i de difusió de subscripcions de favor.

Caldrà que tots els ajuntaments assumeixin la cobertura de la seva parcel·la perquè cap organisme al servei del públic resti sense diaris en català, sense oblidar les escoles.

Finalment, de cara a l'extensió de l'ús del català entre els lectors habituals en castellà, caldrà finançar des de la Generalitat pàgines senceres en català en els diaris escrits en castellà, procurant que fossin sobre reportatges, entrevistes i una part d'ensenyament del català, amb vocabularis, etc. Aquest bilingüisme, com a mal menor, seria contingencialment acceptable.

Cal assenyalar que, exceptuant el cas de la televisió, que s'hauria d'estudiar molt detingudament, no sembla en principi necessari que hi hagués cap diari, ni cap emissora de ràdio, que hagués de dependre directament de la Generalitat.

Josep Espar i Ticó

PARTIT SOCIALISTA UNIFICAT DE CATALUNYA

Qualsevol plantejament sobre què ha de ser i com ha de ser la comunicació de masses a casa nostra que pretengui construir un sistema perfecte cometria pecat d'utopia o gairebé. Cal, és veritat, fugir de la improvisació, dibuixar un esquema de necessitats i alternatives, desbrossar un camí i no pas romandre perplexos sense saber per on començar a caminar. Però, alhora, cal ser conscients de la complexitat dels problemes que tenim la responsabilitat de resoldre. Per això totes les propostes que avancem, les idees que cadascú aporti, han de ser obertes a la reflexió constant, sense que la reflexió, però, vulgui dir seure a filosofar. Ben al contrari: hem de reflexionar col·lectivament mentre treballem col·lectivament, perquè la feina no pot esperar.

D'antuvi cal veure on som, què tenim en matèria de comunicació de masses, a Catalunya. L'inventari palesa de seguida una clara insuficiència de comunicació en llengua catalana, la llengua pròpia de Catalunya com defineix l'Estatut. Si examinem la premsa, trobarem molt pocs setmanaris (i revistes en general) en català, i només dos diaris. D'aquests, solament un, l'Avui, té una presència general a Catalunya; l'altre, Punt Diari, té un abast més limitat, comarcal.

Si passem a la televisió, el panorama és encara més negre. Els poquíssims espais d'emissió en llengua catalana —insuficients, no cal dir-ho— esdevenen zero per a molta gent, perquè s'emeten en hores d'audiència molt restringida i els diumenges ens deixen dejuns. D'altra banda, algunes repeticions de nit, massa tard, es fan per l'UHF que no arriba a tot el territori de Catalunya.

La situació a la ràdio és un mica més bona; però no pas satisfactòria ni suficient encara.

Cinema en català? Pràcticament no res. Constatem, però, l'esforç del noticiari català. Pel que fa al teatre en la nostra llengua, cal constatar la meritòria feina d'alguns col·lectius, però la mateixa migradesa actual, tant en català com en castellà, d'aquest fenomen de comunicació i cultura tan important fa que no puguem parlar de comunicació de masses.

Partim, doncs, d'una situació en què la llengua pròpia de Catalunya és rotundament discriminada. No cal dir que és una situació absurda i que ens planteja la primera feina que cal fer, la més urgent.

Convé dir que aquesta discriminació de la llengua catalana afecta

tots els ciutadans de Catalunya i gosem afirmar que perjudica d'una manera especial la població immigrada. Aquesta situació frena la plena integració de l'immigrat a la comunitat catalana, la seva participació activa i creadora en aquesta comunitat. Impedeix la igualtat de tots els ciutadans de Catalunya. La integració plena, la igualtat, demanen el coneixement del català i la possibilitat del seu ús normal pels immigrants —conservant, és clar, el dret a fer servir la llengua d'origen, que ningú no discuteix—, per tal que deixin de ser uns “altres catalans”.

Hem de tenir en compte que no serveix de gaire aprendre el català a l'escola si després no s'ofereixen totes les possibilitats de fer-lo servir. Tant els qui són catalanoparlants ja de menuts com els immigrants o de famílies procedents de la immigració, no podran conservar viu el català, malgrat que els hagin ensenyat bé aquest idioma, si després no tenen a l'abast mitjans de comunicació abundosos en català. La situació, repetim-ho, és pitjor pel que fa als no catalanoparlants perquè ni en l'ambient familiar no faran servir el català.

Per reconstruir Catalunya, per abolir desigualtats entre els seus ciutadans, per contribuir a la normalització —indispensable i urgent— del català, cal donar una presència gran de la llengua catalana als mitjans de comunicació. Pensem que la normalització del català vol dir que el seu ús ultrapassi els marcs d'una literatura selecta, d'un teatre minoritari, que es faci servir correntment en tots els aspectes de la vida i de l'activitat humana: els oficis, les ciències, la tècnica, la política, el comerç i la indústria, els esports, els espectacles de gran abast popular, l'humor, els “còmics”, els temes d'entreteniment... I és clar, i això és molt important, en la literatura, en la ràdio, en la televisió, en el cinema i teatre per a infants i joves. Bé, en aquesta tasca d'universalització de l'ús del català, els mitjans de comunicació són una eina de primeríssim ordre, la més adient per fer sortir el català dels dos reductes actuals: llengua de conversa i llengua d'alta literatura, per fer-ne la llengua normal, com ja havia estat, apta per a tota la comunicació de qualsevol tema.

Com es pot aconseguir això i per on cal començar a treballar? De bell antuvi haurem de col·locar la responsabilitat de la Generalitat, que ben clarament explica l'article 3 del nostre Estatut. Diu: “La Generalitat garantirà l'ús normal i oficial d'ambdós idiomes...” (El català, que és l'oficial a Catalunya, i el castellà, que també ho és perquè és oficial a tot l'Estat espanyol.) Per garantir “l'ús normal” del català, la Generalitat haurà de fer tot el que estigui al seu abast per aconseguir una més gran presència del català a la premsa, ràdio i televisió, per estimular el cinema en català, perquè hi hagi una popularització del teatre en català. I això no ens ha de fer oblidar la responsabilitat que hi tenen totes les institucions, associacions i entitats i tot el poble català.

L'article 16 de l'Estatut confereix a la Generalitat "el desenvolupament legislatiu i l'execució del règim de radiodifusió i televisió... del règim de premsa i, en general, de tots els mitjans de comunicació social... La Generalitat —dins aquests termes— podrà regular, crear i mantenir la seva pròpia televisió, ràdio i premsa i, en general, tots els mitjans de comunicació social per a l'acompliment dels seus fins". La Generalitat, per tant, estarà en condicions de fer una gran contribució.

Però, a més a més, a l'Estatut, en la transitòria vuitena, s'estableix que l'Estat atorgarà en règim de concessió a la Generalitat un tercer canal de televisió, que cal crear específicament per emetre en territori de Catalunya. Fins que funcioni aquest tercer canal, RTV articularà, a través de la seva organització de Catalunya, un règim transitori de programació específica per al nostre territori que s'emetrà per la segona cadena o UHF. (Cal dir que el fet que s'utilitzi l'UHF és un inconvenient perquè aquesta freqüència no arriba a tot el territori català i precisament a les zones més allunyades dels grans centres de població que, per això, freturen de mitjans de comunicació. És important, doncs, que es posi fil a l'agulla per fer arribar la segona cadena arreu).

Què cal fer? En primer lloc, tan aviat com es pugui, considerem que cal canviar la situació d'inferioritat que pateix actualment la llengua catalana als mitjans de comunicació social. La Generalitat haurà d'emprendre una política de protecció i estímul als mitjans en llengua catalana, fins i tot amb subvencions, i reconvertir en la mesura que calgui els mitjans que depenen de l'Estat. Ben entès que això no vol dir eliminar la llengua castellana de la comunicació social a Catalunya, sinó canviar una situació anòmala que discrimina dràsticament la llengua pròpia del país. Es clar que caldrà que hi continuï havent premsa, ràdio i televisió en castellà també. Però, això sí, tant en una llengua com en l'altra, amb continguts catalans, que responguin a les necessitats informatives, culturals, recreatives i de tota mena que neixen de la realitat social a Catalunya, que interessin i satisfacin tots els qui componen la nostra complexa i rica comunitat. La comunicació a casa nostra haurà de tenir un contingut profundament popular, amb un rigorós respecte a la llibertat d'expressió i al pluralisme de la nostra societat. I caldrà que s'adoptin les mesures legals per garantir-ho i per evitar el monopoli informatiu.

D'altra banda, considerem també una tasca urgent superar el dèficit de comunicació social que pateixen vastes zones de Catalunya, no solament per allò que hem assenyalat —que no hi arriba la segona cadena de la televisió—, sinó també per la manca de ràdio i premsa comarcal i local que tracti de més a prop els problemes específics. És important, doncs, un estímul a la proliferació d'aquesta mena de mitjans comuni-

catius. Cal trencar, també a Catalunya, 'el centralisme. Una bona política de comunicació s'ha de lligar amb la política que, amb caràcter més general, ha d'emprendre el govern autònom per superar els desequilibris territorials.

La catalanització lingüística dels mitjans de comunicació social topa amb unes dificultats serioses que caldrà superar sense dilació. Perquè si no, tots els bons propòsits serien fum. Ens referim a una de les tristes conseqüències dels quaranta anys de franquisme: l'analfabetisme de la major part de catalans en la seva pròpia llengua. I no podem esperar que l'ensenyament a l'escola ho resolgui, perquè hauríem d'esperar una nova generació. Hi ha molt pocs professionals de la informació que estiguin ara en condicions de treballar, sense les crosses dels correctors d'estil i fins i tot de traductors, en mitjans comunicatius en català. Cal, doncs, crear de pressa les condicions i els instruments adients per reeducar —o fer-ne el reciclatge, si voleu emprar aquest terme tan en voga— els professionals del periodisme. I, és clar, perquè les futures promocions d'aquests professionals— i en això la Facultat de Ciències de la Informació té un paper de primeríssim ordre— surtin ja plenament capacitades per fer informació en català sense cap mena d'ajut.

Una altra dificultat és el fet que les agències informatives subministren la informació en castellà. Entre altres coses, això origina el cas absurd d'informacions que es produeixen en català i que, per sortir en aquesta llengua als mitjans en català, han de patir una traducció doble, d'anar i tornar, amb el perill d'infidelitat involuntària. Fa pocs dies hem sabut que un grup de professionals del periodisme han creat l'Agència Catalana de Premsa. És una bona notícia. Caldrà veure com funciona. En qualsevol cas, l'existència d'una agència de premsa d'abast general que serveixi en català és imprescindible perquè els mitjans en la nostra llengua estiguin en les mateixes condicions d'agilitat i normalitat que els de llengua castellana.

Tota aquesta feina, la de consolidar una estructura informativa autònoma, amb un ràpid avenç de la llengua catalana, difícilment podrà reeixir per la iniciativa exclusivament oficial, i no cal dir que tampoc per la privada. Caldria un instrument ad hoc per ajudar-hi.

El I Congrés de Periodistes Catalans, celebrat el febrer de l'any passat, va aprovar una iniciativa que ja és hora de posar en marxa i que seria aquest instrument que esmentàvem: l'Institut Català de la Informació. No seria un organisme merament acadèmic destinat a completar l'organigrama d'una hipotètica estructura d'institucions culturals a Catalunya —i prenem les paraules textuais del Congrés— sinó un organisme amb voluntat de recerca i estudi i, alhora, d'intervenció pràctica.

L'Institut garantiria —i, per voluntat de fer-lo realitat hauríem de dir garantirà— la recerca sobre els mitjans d'informació, la protecció i promoció d'iniciatives i experiències informatives, l'articulació d'una política d'adaptació dels mitjans i professionals a la nova situació autonòmica, la reeducació dels professionals i, en general, la intervenció en tots els terrenys que comportin la defensa del dret de tots els catalans a la informació i a la llibertat d'expressió. Aquest Institut hauria de comptar amb el suport de la Generalitat, de l'Associació de la Premsa i de la Facultat de Ciències de la Informació, com també amb qualsevol aportació i col·laboració d'altres entitats i institucions. Fóra llarg explicar aquí les funcions de l'Institut i ens remetem als materials del Congrés de Periodistes.

He parlat del català i de la seva normalització als mitjans de comunicació. Però no hem d'oblidar que una part de Catalunya, la Vall d'Aran, té una llengua pròpia altra que el català. Una llengua que cal mantenir i estimular. No pretenc proposar un canal de televisió, per exemple, en aranès. Però sí que s'ajudi a crear a la Vall d'Aran publicacions en la seva llengua, que ràdios properes a aquella zona l'emprin en la mesura possible, que la televisió catalana també la tingui en compte. Si de cas, tinguem present que no podem fer el mal que ens han fet a nosaltres.

Finalment, cal cridar l'atenció sobre un fet proper que tindrà una influència decisiva sobre el futur dels mitjans de comunicació.

Cap al mes de febrer s'haurà d'abordar al Parlament espanyol el desenvolupament de l'article 20 de la Constitució, que reconeix i protegeix els drets d'expressió i difusió de pensaments, idees, opinions i informacions, i en el qual es parla també del dret a la clàusula de consciència i al secret professional en l'exercici d'aquestes llibertats.

Ara és el moment, per tant, de lliurar una batalla per aconseguir una llei democràtica de la informació. Cal dir que quatre organitzacions professionals de Madrid (la Unió de Periodistes, l'Associació de Llicenciats de Ciències de la Informació —branca de periodisme—, i els sindicats de la Informació de la Unió General de Treballadors i de Comissions Obreres) han formulat un plantejament comú en la perspectiva esmentada.

Les bases elaborades per aquestes organitzacions tenen, en síntesi, tres eixos cabdals:

Primer: considerar que la informació és una activitat d'interès públic per a tota la societat.

Segon: la necessitat de mantenir el pluralisme informatiu com una parcel·la més i alhora com l'expressió del pluralisme ideològic. Partint d'aquesta concepció, les bases exigeixen mesures que permetin crear i mantenir empreses periodístiques no vinculades als grans grups econò-

mics i evitar el procés de concentració i monopoli en l'oferta comunicativa.

I tercer: reconèixer un nou quadre de drets dels professionals de la informació, entre ells el secret professional, la clàusula de consciència, fórmules com ara els comitès de redacció, etcètera.

En aquesta elaboració tenim un instrument per a un debat general, que caldria emprendre arreu i coordinar a tot l'Estat espanyol. Els periodistes, després d'una reflexió col·lectiva, s'haurien de pronunciar en una reivindicació comuna, que podria comptar amb un suport força ample, abans que el Parlament dicti les lleis que afecten la llibertat d'expressió.

Enric Vives

PARTIT DELS SOCIALISTES DE CATALUNYA (PSC-PSOE)

La fisonomía de Catalunya ha cambiado mucho en estos años de ausencia de la democracia. No tan sólo por los cambios lógicos que el transcurso del tiempo y la moderna tecnología han introducido en todos los campos de nuestra sociedad, sino también y digámoslo abiertamente porque en Catalunya se intentó culminar un genocidio cultural. Este atropello no fue una torpe tentativa de una región o un pueblo de España sobre otro, sino el de una ideología, la franquista, sobre unos pueblos, Catalunya, Euzkadi y Galicia, y se frustró incluso antes de la muerte del dictador por la resistencia firme de estos pueblos a verse privados de sus tradiciones, lengua y cultura.

Hoy tenemos en nuestras manos unos medios de comunicación social hijos directos de aquella situación, en los que la cultura catalana pugna por estar presente. Sin embargo, a pesar de los esfuerzos de los diversos sectores políticos catalanes, de su intelectualidad y de buena parte de su pueblo, de hecho aún la cultura de Catalunya es contemplada en un término muy secundario por esos medios. De la programación de TV sólo se dedica un pequeño espacio a los programas catalanes, y aún así en horas de poca audiencia. En el terreno de la radio, si bien es cierto que quizás es el que dispone de mayores progresos, el que sólo una Radio —Radio 4—, de FM emita en catalán normalmente, entre todas las de Barcelona y que en comarcas se vea reducido ese esfuerzo a un puñado de radios nos da unos porcentajes de emisión en catalán francamente bajos, tanto en relación con la población de habla catalana como con respecto al cuadro existente en dicho medio antes de la guerra. En el terreno de la prensa sucede algo parecido, una publicación de relativo tiraje, que atraviesa graves dificultades económicas, Avui, tiene a su cargo la información catalana frente a otros 7 grandes de la prensa en castellano, tan sólo ayudada por el incipiente Punt Diari y Regió 7 (que no es diario).

Estos medios son a todas luces insuficientes, incluso para cubrir las necesidades de información, documentación y educación lingüística del sector de lengua catalana que en cifras representa, por contraposición, la mitad o más de la población. Y no digamos ya para atender las necesidades de educación y divulgación de la cultura catalana en la otra mitad de la población, de origen castellano parlante en su mayoría. A eso añadamos que el catalán de hecho aún está ausente de la

vida diaria, que son muy pocos los rótulos, anuncios, denominaciones, etc. que el ciudadano ve escritos en catalán cuando sale de su casa. El catalán aún está fuera de nuestra vida, por más que muchos ciudadanos lo lleven muy a dentro.

Y ante este hecho ¿qué hay? Pues, hay una masa de trabajadores expulsados de sus países por la miseria, explotación y falta de trabajo, que viven, trabajan entre nosotros, que en buena parte carecen de vida cultural. Obsérvese los bajos niveles de venta de literatura castellana de nuestras librerías en comparación con el sector acogido a su cultura, su pasividad casi absoluta ante la vida cultural. Y que por otra parte son ampliamente receptivos al catalán, idioma que prácticamente todos entienden, aunque no lo hablen.

¿Qué significa eso? Pues una gran responsabilidad que tenemos contraída en estos momentos con nuestra cultura y un deber con la población emigrante. Efectivamente, si nuestra cultura continua postergada de la vida diaria tal como lo está ahora su desaparición será un hecho histórico, aunque no lo sea inmediato, pero su proceso lo tenemos en el pasado con tantas y tantas lenguas y culturas que han desaparecido del panorama europeo, y que han pasado a engrosar el recuerdo o los libros de enseñanza y estudio de las "lenguas muertas". De otra parte todo ello contrasta con la receptividad del emigrante ante nuestras formas de cultura, de lo que en el pasado tenemos pruebas concluyentes y con su propio deseo de conocer y poseer nuestra cultura que en el fondo es la suya propia como ciudadanos catalanes que son.

Ante esta situación tenemos ya algunos medios, que muy pronto se verán ampliados en posibilidades. Estos medios cuya utilización se puede ya empezar a reclamar alcanzan los diversos aspectos de la comunicación social. Veamos: El Estatut nos reconoce el derecho a disponer por la Generalitat de una Prensa, radio y televisión propias (art. 16). Y también se compromete a dotar a Catalunya con la concesión de un canal de televisión, obligándose hasta que ello no se produzca a una programación específica catalana en el segundo canal. Todo lo cual nos posibilita a crear cuantas emisoras deseemos, y según las normas que se fijen, de FM; nos posibilita también a disponer cuando menos de una emisora de radio de Onda Media, y a que reclamemos la efectividad inmediata de cuanto se ha prometido en Televisión. Por lo demás, es obligado unir esfuerzos para la creación de órganos de prensa diaria, de auténtica categoría, que debería contar con la ayuda financiera de la Generalitat.

Las necesidades de una política de "mass-media" realista, que no será otra que la que llegue a interesar a todos los ciudadanos catalanes, sean autóctonos o emigrantes, nos obligan a una organización democrática de la gestión de dichos medios, muy concretamente de la Televi-

sión y la Radio (no privada). Tanto los televidentes como los radioyentes, deben en alguna forma estar inmersos en ese proceso, bien sea en la administración o control de los medios, bien a través de sistemas que se creen al efecto. Junto a ellos deben estar todas las partes interesadas en la gestión, Generalidad, Sindicales; Partidos Políticos de representación Parlamentaria. De ahí se podrá llegar a la programación de los medios en base a unos programas que den difusión de este país sin caer en folklorismos falsos y estereotipados y a un tiempo que faciliten "información catalana" de los más amplios aspectos de la vida de esta nacionalidad. Hasta ahora los pocos programas que han sido confeccionados dentro de estas coordenadas han tenido una aceptación amplísima, y creemos que por encima de las consideraciones de calidad técnica su razón está en que responden a motivaciones sentidas y vividas por la propia audiencia.

Será así, a través de llevar a la pequeña pantalla y a los medios de comunicación, las historias, los problemas y la información que afectan a la vida diaria de la audiencia como de entre la población emigrada se irán ganando más adeptos para nuestra cultura, y sin luchas, enfrentamientos ni traumas; entre su población se conseguirá la promoción de la cultura, que es tanto como decir del futuro de Catalunya.

Rodolf Guerra

FUNCIÓ PÚBLICA I REORGANITZACIÓ ADMINISTRATIVA

CONVERGÈNCIA DEMOCRÀTICA DE CATALUNYA

L'Estatut d'Autonomia per a Catalunya ha estat el resultat d'un procés històric reivindicatiu en el qual han participat tant els catalans d'origen com els immigrants d'altres pobles de l'Estat espanyol. I si dic això és perquè C.D.C. creu en la solidaritat de tots els qui viuen i treballen a Catalunya.

En aquest moment en què el poble català assoleix els primers passos cap a la reconquesta i cap a la consolidació de les seves llibertats nacionals, en què l'Estatut d'Autonomia ens permet un grau elevat d'autogovern; de la gestió que la Generalitat faci de les facultats atribuïdes en depèn tant que val la pena de fer una profunda reflexió, per assegurar la disposició de tots els mitjans necessaris per tal de reeixir en aquesta ambiciosa empresa que anomenen "el redreçament de Catalunya".

Creiem haver demostrat obertament la nostra il·lusió i no escatimarem esforços per assolir els cims més alts, perquè és aquest el fruit de l'amor a la nostra terra. Així sabem que aquest moment de la nostra història, que voldríem irrepetible, necessita de tota la il·lusió, de tota la imaginació, per tal de construir les nostres institucions d'autogovern. I és aquí, en el moment de construir aquestes institucions d'autogovern, on tindrem cura que l'ús de la llengua catalana per a la nostra Administració hagi de ser un fet ben clar.

Partint del punt que no es tracta de construir una Administració bilingüe, sinó que es tracta de reafirmar la nostra llengua en el terreny dels principis, aquí és on C.D.C. creu que el Parlament, en la seva tasca legislativa, haurà d'elaborar i aprovar la **LLEI D'OFICIALITAT DE LA LLENGUA CATALANA**. Així creiem que pel sol fet de justícia social,

la nostra llengua ha de retrobar un camí de normalització; necessitem una plena incorporació de la llengua i la cultura catalanes a l'Administració Pública i hem de procurar prendre totes les mesures adients per tal de familiaritzar-hi la població; ja que si per altra part tenim en compte que des dels mitjans de comunicació i del del sistema educatiu es farà tot el que calgui, és evident que s'ha d'arribar a una plena assumpció política de la normalització lingüística a nivell institucional.

Això vol dir cooficialitat lingüística en el camí de la plena oficialitat del català; en aquest camí institucional, la Generalitat tindrà cura de la política lingüística general.

Fins ara les lleis espanyoles excloïen el català de molts camps de la vida pública. Per a l'equilibri intern del país ens cal tornar a situar la llengua catalana en el lloc que li correspon com a llengua nacional.

Tenim un patrimoni cultural, fruit d'una cultura administrativa neixent en les diverses revistes i treballs publicats durant la Mancomunitat, la Generalitat del 32, i l'Escola d'Administració Pública. Les normes de l'Institut d'Estudis Catalans de l'any 1913 i l'ordenació lingüística subsegüent dirigida per Pompeu Fabra, foren acceptades pel poble, no per imposició política, sinó com una necessitat col·lectiva. Cal completar i ampliar el procés administratiu en curs, perquè queda ben demostrat que un sistema administratiu produït exclusivament en funció de les necessitats sorgides d'organismes dependents d'una direcció política i administrativa derivades de les necessitats pràctiques immediates i el moment no seria una administració vàlida; ens cal recórrer a les tècniques concretes d'administració amb un projecte social més ampli, potser ens caldria abandonar una mica les directrius marcades pel totalitarisme francès que ens envolta i intentar de fer una administració pròpia, tenint com a marc la Constitució i el nostre Estatut d'Autonomia. Cal que els nostres Ens nacionals i locals tinguin una trajectoria diferent, amb uns programes d'actuació que parteixin del coneixement del país i reflecteixin la importància del fet nacional català amb la presència activa de la llengua i de la cultura catalanes, en un àmbit de serietat en el treball de participació i del compromís social i polític, que ens portaria a entroncar, per una banda, amb la pròpia tradició, i per l'altra amb la normativa administrativa més eficaç per al present i per al futur. El nostre programa ha de valorar degudament la importància de les persones que serveixen per tirar endavant l'Administració, que vol dir els funcionaris.

Per tractar el problema de l'Administració Pública és necessari fer un diagnòstic del seu mal.

- 1) Sabem que les línies mestres de l'Administració actual les van traçar unes mentalitats ben allunyades de la realitat de l'esperit

català. Ens sentim incòmodes amb l'aparell estatal que regenta les actuals Institucions, i amb moltes de les mateixes Institucions, si bé cal especificar que els funcionaris que actualment nodreixen l'Administració no els desestimarem pas, sinó que intentarem d'integrar-los mitjançant un reciclatge adequat de coneixement de la nostra llengua i dels continguts de la nostra cultura.

- 2) Sabem que, de la mateixa manera que no ens agradava la forma com es "triaven" els governants, tampoc no ens agrada la manera com se seleccionaven els funcionaris. S'haurà d'afrontar el problema del funcionariat, i també és on fóra necessari per part del funcionari el coneixement de la llengua i cultura catalanes, això és, del país.

Catalunya s'ha apartat de la gestió pública i avui en els Ens locals hi ha una manca acusada de personal tècnicament capacitat. S'hauria d'escometre la tasca de crear un funcionariat eficient amb tota urgència.

No es pot deixar com fins ara a les corporacions la tasca de seleccionar i formar el seu personal. Creiem que aquesta és la feina de l'Escola d'Administració Pública de Catalunya, com un Ens Autònom. L'Escola tindrà cura de formar tots els seus funcionaris en el coneixement de la llengua i en els continguts de la cultura catalana, és a dir, en el coneixement del país.

L'Escola tindrà cura de la política lingüística. Mentre el procés democràtic i autonòmic continui desenvolupant-se, tots els funcionaris haurien de saber les dues llengües, s'hauria d'obrir un procés de reciclatge del coneixement de la llengua per als funcionaris actuals, per una part, i per l'altra no permetre que n'entrin de nous que no tinguin coneixements de la llengua catalana. Així es podria arribar a una normalització lingüística en la qual no hi hauria el risc de marginació de cap d'ambdues llengües.

Cal que a nivell de l'Estat espanyol es faci una política de regionalització de funcionaris, de tal manera que no s'obligui a anar fora de la seva regió qui no hi vulgui anar; això ens permetria d'evitar problemes, com són els d'obligar al coneixement d'una llengua a un funcionari que ha de viure un any solament en una determinada regió, i això ho demanem per a tot el territori de l'Estat espanyol.

No n'hi haurà pas prou amb la racionalització del treball, amb l'ús de noves tècniques de gestió, amb incentivar la productivitat; haurà d'anar a la reforma de l'estructura actual, i per a això els nostres parlamentaris al Congrés caldrà que procurin que les Bases, o els Principis directius del Règim local, de l'Estatut de Funcionaris Públics, les bases de Procediment Administratiu, etc., siguin prou flexibles com per permetre que el desenvolupament de les lleis del Parlament de Cata-

lunya pugui satisfer les necessitats d'aquesta profunda remodelació. El Parlament de Catalunya defensarà unes articulacions (lleis) que donin la veritable fesomia a les nostres Institucions, que han de reflectir el nostre sentir, la nostra manera de veure i tractar els problemes de Catalunya.

S'hauria de fer una profunda reestructuració de les demarcacions territorials i institucionals:

COM A ENS LOCALS: La Ciutat i la Comarca, i aquestes junt amb el Municipi, seran gestores de tota la vida pública de Catalunya i per tant tindran cura que el coneixement de la llengua del país arribi a tothom. Aquests Ens locals no seran tractats amb uniformitat, sinó que es crearan diferents tipologies de cadascun, segons criteris de la dinàmica demogràfica i d'activitat preponderant per una part i facultant-los per a donar-se un règim peculiar "de carta".

Junt amb els Ens locals bàsics es fomentarà la creació d'associacions, federacions i mancomunitats d'Ens per a la gestió de serveis específics la funcionalitat i eficàcia dels quals reclami una gestió territorial diferent de la d'un dels Ens.

Cada Ens es dotarà amb els mitjans econòmics, tècnics i humans necessaris per a una gestió òptima dels serveis que tinguin encomanats; la llengua catalana serà el vehicle i s'introduirà en tota la seva activitat. Els mitjans econòmics es fixaran sota els principis d'equitat i racionalitat. , i es distingirà clarament entre mitjans propis per a despeses de serveis originals i mitjans cedits per a despeses de serveis encomanats. Els mitjans tècnics els facilitarà la Generalitat sota els criteris de rendibilitat i eficàcia, i sempre amb el màxim respecte a l'autonomia de l'Ens. Els mitjans humans els seleccionarà, formarà i controlarà la Generalitat en l'Escola d'Administració Pública i sempre també amb el màxim respecte a l'autonomia dels Ens. S'haurà de descartar el nomenament de funcionaris eventuais i de confiança ja que solament a la professionalitat es pot exigir responsabilitat.

Joaquima Alemany i Roca

PARTIT SOCIALISTA UNIFICAT DE CATALUNYA

En este sector de las Jornadas hay dos aspectos a considerar: a) Aspecto sociológico; referido al funcionariado como grupo social dentro de la sociedad catalana. b) Aspecto jurídico-político, que contempla la cuestión de la lengua de la Administración Pública, es decir cómo plantear la articulación de la cooficialidad de ambas lenguas: la catalana y la castellana.

De la reflexión en torno a cada uno de estos dos aspectos se derivarán unos criterios, más o menos definidos, por donde orientar el futuro y que irán plasmándose en decisiones concretas.

Por lo que respecta al aspecto sociológico, hay que partir de una primera constatación. Gran parte, la casi totalidad de la reflexión sociológica, se ha venido refiriendo a un tipo determinado de inmigración: La inmigración obrera, ciertamente la más importante, cuantitativamente hablando; y, cualitativamente, si se atiende a su incidencia en la configuración del país como sociedad.

Pero hay también otra inmigración, y habría que poner comillas a las dos palabras: "Otra", porque es un hecho diferenciado y diferenciable, obediente a otra dinámica; "inmigración", porque sólo en términos muy amplios podemos asimilarla a la inmigración propiamente dicha, a la inmigración obrera. Se trata de la inmigración que, con mayor o menor fortuna, se ha llamado a veces la inmigración "de cuello blanco": la inmigración de los profesionales, de los cuadros o empleados de empresas multinacionales o multiregionales... y la de los funcionarios.

Dos características fundamentales pueden atribuirse a este segundo tipo de inmigración: a) Es una inmigración de individuos que llegan a Catalunya con una cultura hecha, en mayor o menor medida. b) Es una inmigración que no tiene las mismas características de estabilidad y permanencia en el país que la inmigración obrera. El inmigrante obrero —generalmente, obrero sin cualificar— llega a Catalunya para quedarse, aparte una vaga ilusión de retorno a la tierra de origen, que más bien se confunde con un deseo de conservación de ciertos rasgos de identidad. Esto no ocurre exactamente así en el caso del "otro inmigrante".

La inmigración del funcionario, como decíamos anteriormente, se inscribe en este segundo tipo de inmigrantes. En el caso del funcionario, además, hay que tener en cuenta un dato previo: en términos relativos, hay pocos funcionarios catalanes. Las razones de ello, históri-

cas y políticas, conocidas de todos, vamos a dejarlas ahora simplemente apuntadas, renunciando a su explicitación y desarrollo.

A la inmigración del funcionario pueden atribuirse las dos características que, antes, predicábamos de ese segundo tipo de inmigración. Incluso, en este caso, acentuando la segunda de ellas. El funcionario viene a Catalunya en virtud de contingencias de su carrera administrativa, raramente con el propósito expreso de hacer de Catalunya su hogar definitivo, aunque tampoco lo excluya expresamente. Su "empresa" se ubica en todo el territorio del Estado, y cuenta con ello para desenvolver todas sus posibilidades y expectativas profesionales (ascensos, destinos, etc.). Consciente o inconscientemente, el funcionario incorpora una ideología centralista, a veces beligerante, emanación de la ideología centralista que informa al Estado al que sirve.

Estas características hacen difícil su integración social. Hay una tendencia del funcionario a constituirse en grupo al margen de la sociedad catalana en general. No me refiero a un grupo orgánico sino a unas prácticas o hábitos ejercidos dentro de un área limitada que no penetra ni se deja penetrar por la sociedad catalana de recepción. Pequeños grupos interfamiliares que van a los espectáculos juntos, que salen a cenar juntos, que hacen excursiones juntos... Datos anecdóticos aparentemente triviales, pero sociológicamente muy significativos.

De todas maneras, habría que matizar estas consideraciones. En primer lugar, porque no sería riguroso formularlas con un carácter absoluto y uniforme. Pero, además, porque habría que distinguir, de un lado, los funcionarios de la Administración Central e Institucional periféricas, la Administración de Justicia y las Fuerzas Armadas y de Orden Público y, de otro, la Administración Local. Hay una mayor integración en el caso de esta última. También tendríamos que diferenciar a los funcionarios técnicos, de los auxiliares y subalternos; mayor integración de estos últimos. No podemos extendernos ahora en razonar estas matizaciones. En términos generales, diríamos que el funcionario de Administración Local (aparte de que en este sector la presencia de funcionarios catalanes de origen es superior) vive con una mayor proximidad la problemática del país receptor. Y que el funcionario auxiliar o subalterno está condicionado por unas limitaciones objetivas derivadas de su inferior nivel salarial y de sus menores posibilidades de relaciones sociales autonomizadas, que le empujan a un asentamiento más estable.

Todas estas circunstancias determinan consecuencias matizadamente distintas en orden a la integración en Catalunya que no debe referirse en este caso (como en otros), sólo a la cuestión idiomática, sino a la asunción de Catalunya y sus problemas, en definitiva, a su actitud ante el hecho nacional catalán. La catalanización del funcionario como indi-

viduo en la sociedad de este país se inscribirá en las coordenadas generales definidas en otras ponencias. Sin embargo, en este caso, tendríamos que añadir algunos criterios específicos. Así, desde una óptica nacionalista radical, podría postularse una política de aislamiento del funcionario, "que se vayan"... Nosotros opinamos que ésta no es una buena opción; ni ayudaría a su integración; ni tiene en cuenta el hecho de que el funcionario inmigrado constituirá un contingente substancial de los medios personales con que se iniciará el autogobierno de Catalunya. Así también, será decisivo que el respeto escrupuloso de los derechos (que no los privilegios) de los funcionarios, contemplado en las previsiones transitorias del Estatut se traduzca en una práctica inequívocamente efectiva.

Nos referiremos ahora al aspecto jurídico-político del tema que nos ocupa. En estas mismas Jornadas se ha presentado por Puig-Salellas una excelente ponencia en la que se analizan tanto la realidad jurídica actual como un estudio comparativo del régimen estatutario de 1932. A élla me remito.

A los fines de esta exposición conviene recordar ahora tres preceptos legales: El art. 3. de la Constitución de 1978: "1. El castellano es la lengua española oficial del Estado. Todos los españoles tienen el deber de conocerla y el derecho de usarla. 2. Las demás lenguas españolas serán también oficiales en las respectivas Comunidades Autónomas de acuerdo con sus Estatutos...". El art. 3 del Estatut: "1. La lengua propia de Catalunya es el catalán. 2. El idioma catalán es el oficial de Catalunya, así como también lo es el castellano, oficial en todo el Estado español. 3. La Generalitat garantizará el uso normal y oficial de los dos idiomas, adoptará las medidas necesarias para asegurar su conocimiento y creará las condiciones que permitan alcanzar su plena igualdad en lo que se refiere a los derechos y deberes de los ciudadanos de Catalunya...". Art. 14 de la Constitución: "Los españoles son iguales ante la ley, sin que pueda prevalecer discriminación alguna...". Este es el marco jurídico básico. No hay mayores precisiones como en 1932. Pero hay un régimen de oficialidad indiscutible al que hay que atenerse y ver la manera de hacerlo progresivamente efectivo. Y, por supuesto, la proscripción de toda discriminación juega en ambos sentidos: Ni discriminación de la lengua del que llega a Catalunya, ni discriminación de la lengua propia de la Catalunya que lo recibe.

Partiendo de estos preceptos básicos, el primer tema que se plantea es el del ámbito de la cooficialidad. En nuestra opinión, el marco jurídico antes aludido no contiene limitaciones, por lo que se extenderá a todas las Administraciones. Por supuesto, a la Administración de la Generalitat, y a la Administración Local. Pero también a la Adminis-

tración Central e Institucional periféricas. Y a la Administración de Justicia. Incluso, aunque pueda resultar extraño, a la Administración Militar radicada en Catalunya, en lo referente a sus relaciones externas: Instancias o solicitudes a Capitanía General, Gobiernos Militares, Zonas de Reclutamiento; contratación administrativa, expropiaciones; etc.

Otro capítulo del aspecto jurídico-político de la cuestión que estamos examinando sería el de la lengua de la Administración. Aquí se plantean una serie de temas fundamentales.

Un primer tema es el de la lengua en la que puede dirigirse (por escrito u oralmente) el ciudadano a la Administración. Aquí, creemos, que debe postularse una igualdad de ambas lenguas casi inmediata; es posible y no ofrecería apenas problemas.

Segundo tema: la lengua de la respuesta administrativa. El ideal será que la respuesta se haga en la lengua de la petición o alegación del administrado. Aquí la aplicación tendrá que ser progresiva y diferenciando las diversas Administraciones: Más fácil en la Administración local y en la de la Generalitat.

Tercer tema: lengua de trabajo interno de la Administración. Aquí hay que poner el acento muy especialmente en la diferenciación de las Administraciones. Parece que en caso de la Administración Central e Institucional periféricas, será la castellana; hay varias razones que abonarían este criterio, entre ellas las técnicas y funcionales. En cambio, en el caso de la Administración Local y sobre todo de la de la Generalitat, todo hace pensar que predominará una situación inversa, a favor de la lengua catalana.

Cuarto tema: publicidad de la actividad administrativa. Dentro de esta temática aparece la cuestión de la lengua utilizada en los periódicos oficiales, los bandos, los edictos, etc. En este punto hay que ser muy pragmáticos y debe primar el objetivo del conocimiento eficaz por parte del ciudadano. Un elemento clave será la consideración del mapa lingüístico del país o, mejor, de la composición sociolingüística del país, y, en función de ella, asegurarse adecuadamente la publicidad en ambas lenguas.

En resumen, los principios de igualdad, de reciprocidad, de respeto mutuo, deben ser los inspiradores de una justa política lingüística en la Administración. En las antípodas de estos principios estaría el ominoso Decreto de obligatoria extensión de las actas municipales en castellano, cuya derogación es imperativa y urgente.

Un caso especial es el de la lengua en la Administración de Justicia. Y lo es por el protagonismo del justiciable (como parte, testigo, perito, acusador, acusado...) en actos en que el idioma, la expresión oral u

escrita, juegan un papel esencial. Creemos que la pauta en este tema debe venirnos dada por el Decret de la Generalitat de Catalunya de 3 de noviembre de 1933 (But. Of., 7 noviembre, 1933). Se trata de una disposición ejemplar, tanto por su equidad, su equilibrio, como por su instrumentación técnica. No nos es posible extendernos acerca del contenido de este Decret. En líneas generales, establece la indistinta substanciación del proceso en una u otra lengua (el Juez o el Presidente del Tribunal lo acuerdan discrecionalmente en la primera providencia), es decir la lengua de los actos procesales del órgano jurisdiccional; y, asimismo, el uso indistinto del catalán o del castellano en los actos procesales de las partes o de terceros, independientemente de la lengua acordada para la substanciación del procedimiento. Estas dos ideas centrales se complementan con una serie de previsiones muy ajustadas y realistas.

Otro caso especial es el del idioma en que se extiendan las actas de los Registros Civil, Mercantil, de la Propiedad... La cuestión ofrece una gran complejidad técnica y funcional que hace imposible apuntar en este momento criterios mínimamente rigurosos. Quizá podría pensarse en encasillados bilingües en los libros de actas o inscripciones en general a rellenar en uno u otro idioma; expedición de certificaciones en la lengua en que se solicite y dependiendo del fin para el que la expedición se expide... En fin, ahora, insistimos, no es posible concretar más.

A nosotros nos parece evidente que todos los temas planteados se inscriben en el proceso general de la normalización lingüística en Catalunya. Y, más allá, de la normalización nacional de Catalunya en su conjunto. Y, aún más allá, del asentamiento en la ideología y en la práctica política del Estado autonómico como estructura normal del Estado español.

No obstante, se necesitará un esfuerzo específico en esta materia: Reciclajes, cursos o cursillos "ad hoc", elaboración de una terminología y de unas fórmulas catalanas en la actividad administrativa, etc., etc.

A nosotros nos interesa mucho subrayar el carácter progresivo de la consecución de las situaciones ideales. Siempre debemos ir "pegados" a la realidad. Nada de voluntarismos que, además de utópicos, pueden ser contraproducentes. Y una cuestión de método: debe huirse de la tentación de definir desde el principio soluciones concretas. Son temas cuya solución debe mantenerse abierta a una acción de gobierno y social, flexible, adaptada a las coyunturas sucesivas y a las distintas situaciones sectoriales.

Luís Valentín

PARTIT DELS SOCIALISTES DE CATALUNYA (PSC-PSOE)

Els socialistes creiem que la reconstrucció nacional de Catalunya, implica entre d'altres coses, la reconstrucció de la seva administració pública. El desenvolupament político-social i l'assumpció de la plena autonomia no seran possibles sense una recuperació de l'administració democràtica i descentralitzada.

Els eixos fonamentals de la reconstrucció administrativa passarien per la recuperació per part de l'administració de la realitat política, social i cultural de Catalunya i l'adequació de les seves estructures a aquesta realitat, tenint en compte la importància sòcio-política del fet immigratori.

La immigració té unes característiques determinades en l'administració que tenen una repercussió política. Creiem que s'ha de parlar més de desplaçaments administratius, fruit d'una clara voluntat política, que d'immigració administrativa. Aquesta voluntat política, sobretot en el cas de Catalunya, tenia com a trets característics: la burocratització, la centralització i la castellanització. A partir dels anys 40, els càrrecs mitjans i alts de l'administració catalana han estat coberts des de Madrid amb els criteris del règim polític establert i de la formació donada pel Instituto de Estudios de la Administración. Altres sectors de l'administració, mestres, Policia, Guàrdia Civil, Exèrcit són, en gran majoria, trasllats concedits com a premi als seus "servicios a la patria", ex-combatents, falangistes, etc. Aquest tipus d'immigració administrativa, lligada amb els anys de persecució de la llengua, la castellanització de l'escola i l'allau immigratori de la classe treballadora, han comportat la burocratització centralitzada de l'administració i la pèrdua del llenguatge escrit i parlat en català.

Partint d'aquesta realitat, i d'una clara voluntat de reconstrucció de l'administració, només una profunda reforma administrativa pot marcar els eixos que haurien de passar per la potenciació d'una clara voluntat de servei per part del treballador i el reconeixement explícit de les dues llengües oficials com elements bàsics, per tal de poder respondre al dret de tot ciutadà a ser atès degudament per l'administració a través de la seva pròpia llengua.

Els socialistes som conscients de les dificultats que això comporta, degut a la manca de criteris progressistes de la majoria de càrrecs alts i mitjans de la nostra administració i de la manca de mitjans per donar als

treballadors administratius i subalterns uns elements de reciclatge necessaris per poder reconvertir la realitat administrativa, però tenim la voluntat irrenunciable d'aconseguir-ho.

La reforma administrativa hauria d'obeir a una doble exigència:

- a) garantir a tots els ciutadans de Catalunya una plena i efectiva igualtat d'accés a l'exercici de funcions i càrrecs públics, donant-los els mitjans per a poder usar indistintament les dues llengües, i respondre a les noves exigències d'una administració transparent i democràtica.
- b) articular els canals de comunicació necessaris entre l'Administració i els administrats per tal que aquests puguin participar en la gestió administrativa, és a dir, que tot ciutadà de Catalunya pugui adreçar-se a qualsevol instància política o administrativa emprant qualsevol de les dues llengües oficials, castellà o català i ser-hi atès.

Per aconseguir aquest objectius, cal que la nova administració autonòmica tingui els mitjans i els criteris necessaris de reciclatge i celeritat que permetin aconseguir en el menor temps possible donar la nova imatge administrativa necessària per a qualsevol transformació política.

Cal tenir en compte que qualsevol política de reconstrucció nacional exigeix l'esforç i la participació activa de tots els homes i dones que viuen a Catalunya, tant administrats com administradors, però que no serà possible si no es pot comptar amb una clara voluntat per part de l'Estat o de l'Administració Central no autonòmica, del suport necessari en tot el que li pertoca. Sols una autèntica voluntat política de transformació i de progrés farà possible la reforma de les actuals estructures administratives i aquesta voluntat ha de passar essencialment per un trencament que és difícil donada la falta de voluntat transformadora de molts dels alts càrrecs de l'actual administració.

Hem dit també que la reconstrucció administrativa hauria de passar per la recuperació de l'administració de la realitat política, social i cultural de Catalunya. En aquest cas, el projecte d'una Administració Pública Catalana exigeix un coneixement i una recuperació de tota la història administrativa anterior. Després de més de dos segles i mig de centralisme, ens trobem amb un desconeixement de l'experiència administrativa catalana. Catalunya ha tingut juristes notables i una pràctica administrativa i de govern pròpies; cal, doncs, que des dels poders públics catalans s'impulsi la investigació i la divulgació del nostre bagatge jurídic i administratiu, el qual ens donarà la base sobre la qual articular la nostra moderna Administració. Seria un error polític greu, per a aquesta etapa autonòmica que anem a començar, no tenir en compte aquests criteris, i no voler començar des de la base i de manera

decidida la reforma global de l'Administració pública.

Si l'Administració no respon a cada moment a la seva realitat, serà una administració morta i qualsevol projecte polític democràtic i progressista serà llastat per aquesta administració. S'ha dit moltes vegades que tenir el govern i no tenir l'administració pot ser igual que no tenir el govern; aquest criteri, que pot semblar poc seriós, creiem que ha de tenir-se molt en compte en aquests moments per no caure en el perill d'anar reproduint els esquemes de l'actual administració.

El futur de l'administració ha de seguir també molt d'aprop el futur del poble. Si el poble de Catalunya aconsegueix la seva reconstrucció nacional amb una real integració de les diferents comunitats, i l'administració sap traduir en les seves estructures i funcionament aquest procés d'integració, Catalunya tindrà finalment una administració catalana, democràtica i al servei del poble.

Maria Rosa Domenjó

CAP A UNA POLÍTICA CULTURAL

COALICIÓ DEMOCRÀTICA

El problema de inmigración es esencialmente bifronte.

Junto a un aspecto de índole económico-político cual es el carácter forzoso del fenómeno, motivado por una escasez económica más o menos mediatizada por el contexto político, existe otro aspecto cuya naturaleza se acerca al campo de la sociología. Quizá el segundo de los meritados aspectos sea, por su incidencia y proyección en la vida cotidiana, de mayor interés en aras a solucionar conflictos a corto plazo.

Si de lo que se trata es de una "reconstrucción nacional", término ampuloso y un tanto etéreo, el Partit Popular de Catalunya (integrado en Coalición Democrática) considera la operación nacida desde la base más urgente que cualquier otra, y en la base son precisamente criterios sociológicos y no especialmente políticos los que priman, ello sin perjuicio de la influencia mediata o inmediata que puedan los segundos tener sobre los primeros.

En efecto, el problema de las regiones paupérrimas, en cuanto a dotarlas de medios se refiere, es una cuestión de política y estructura interior hacia el que, confiamos, el gobierno pondrá, o debería poner, una máxima atención, y es fácil inferir que este aspecto escapa a nuestro alcance en este momento.

Por el contrario, sí podemos atender de forma directa al conflicto que es más inmediato en cuanto a la inmigración se refiere: la relación del inmigrante con el natural.

Desgraciadamente, una situación tristemente transcurrida en España, inflexible y rígida, tuvo repercusiones muy concretas en tales relaciones. El nimio respeto hacia las peculiaridades propias de cada

región, o nacionalidad en su caso, sumado a una psicosis de beligerancia creada por valores torpemente idealistas, deterioró considerablemente la relación del inmigrante con el natural, a la par que surgía paradójicamente una inercia reiterada en considerar como España el centro de la Península Ibérica, siendo Provincias el resto, lo que se contradecía —y aquí está la paradoja— con la idea de la unidad, mal entendida, de la Patria.

No es ningún secreto que la repercusión de tales eventos en el problema de la inmigración tuvo en algunos sectores consecuencias verdaderamente fatales, y más parecidas, en su origen, a una riña entre niños que a un serio problema.

En la actualidad, cesado esta especie de “estado de excepción social” y ante el pastel de la democracia, si bien es cierto que el problema se halla aparentemente obviado, no es menos cierto que la atención sobre el mismo supone el cimiento de solución a uno de los conflictos inmediatos de la inmigración: el de la convivencia que atiende, como se dijo más arriba, a un enfoque sociológico más que político y que adquiere un vigor inusitado ante la recuperación legítima por parte de algunas nacionalidades de su entidad como tales.

En múltiples ocasiones, el Partit Popular de Catalunya ha manifestado que un pueblo oprimido no puede tornarse en revanchista, y nuestros juicios de valor no han de ser sólo aptos ahora para Catalunya, sino para cualquiera que sea el lugar en el que el problema se ubique.

También en más de una ocasión Antonio de Senillosa ha comentado el hecho de que el inmigrante ha venido a trabajar y no, por el contrario a aprender idiomas. La crítica fácil a la anterior afirmación es inocua y torticera. El Partit Popular de Catalunya es consciente de la importancia, y la necesidad, de que las lenguas forales sean respetadas y potenciadas al máximo, y no sólo las lenguas sino la personalidad en general de una región o nacionalidad concreta, pero ello no es posible si quienes han de respetarlas son hábil y sigilosamente menospreciados por algún sector reducido.

Ni una región, o nacionalidad en su caso, puede conseguir que la despersonalicen, o traten de hacerlo, como a veces ha pasado. Ni podemos consentir en un estado democrático la existencia de handicaps “lógicos” por razones culturales, sociales, de prestigio o de mera inercia.

Catalunya, en concreto, ha sabido manejar el problema.

“Es catalán el que vive y trabaja en Catalunya”. Equiparación; pero esa equiparación debe de ser efectiva, porque a veces al inmigrante le suena hueco poder votar el Estatut sin ser catalán de origen, mientras es camufladamente discriminado por una entidad social o deportiva. Y de eso también hemos de ser conscientes.

Deberíamos distinguir la integración de la participación plena aún cayendo en el peligro del juego de palabras y de la eventual interpretación errónea subsiguiente. Desde el punto de vista de técnica jurídica la integración total es imposible en la mayor parte de los casos, aún pese a la adquisición, por residencia, de una vecindad civil distinta a la común que el Código Civil prevé. Desde un punto de vista político es precisa la cautela para hablar de integración efectiva, aunque se consiga de hecho. Y desde un punto de vista vital es preciso cuestionarse sobre si el inmigrante desea la integración. El Partit Popular de Catalunya considera que no.

El inmigrante a nuestro modo de ver, no desea la integración porque no quiere dejar de ser andaluz, murciano o extremeño; y lo que es más importante aún, no quiere parecer que deja de serlo por un solo momento. El inmigrante, indirectamente, trata de modo constante de potenciar a su región. Y es ello lógico, tanto en base a criterios románticos, como sociológicos.

Ahora bien, el inmigrante tiene el derecho y el deber de participar en todos los aspectos de la gestión de la región, o nacionalidad en su caso, de destino. La participación, a todos los niveles y con la máxima amplitud, debe ser considerada, como un derecho inherente a la persona. Las situaciones semiocultas de desventaja para el inmigrante han de ser inadmisibles y rechazadas.

La cuestión, aparentemente de matiz, tiene su importancia pues convierte al inmigrante, partícipe y causa de peculiaridades étnicas y sociales, factor de riqueza y desarrollo, en un interlocutor verdaderamente válido. Respetando su entidad, potenciando su estatus y compeliéndole moral y activamente a una participación y respeto hacia unas tradiciones y costumbres que no son originariamente suyas.

Es verdaderamente sencillo olvidar este matiz; poco varía la situación del inmigrado por una cuestión verbalista. Sin embargo, esta cuestión ha de ser el fruto de un concepto que los indígenas de una región, o nacionalidad, han, o hemos, de poseer. De otra manera, el Partit Popular de Catalunya entiende que puede caerse en la trampa, por unos y otros, de la reserva mental y la autodiscriminación.

De tal manera, la educación, cuya misión es formar más que informar, ha de orientarse en este sentido, imbuída por tal principio que, desde luego, no puede ni debe significar la cesión de derechos históricos, políticos y lingüísticos poseídos por cada región o nacionalidad en su caso, y que han de ser potenciados constantemente sin límite ni traba alguna, y a los que el inmigrado debe un respeto máximo, sin que por ello le deba ser más difícil la obtención de un puesto de trabajo por una cuestión meramente idiomática.

Cuando ello se consiga se pondrá verdaderamente en funcionamiento el derecho de libre elección de la residencia, contenido en la Declaración de Derechos Humanos, cuya lectura entre líneas supone el recíproco respeto entre inmigrados e indígenas, sin imposiciones por ninguna de las dos partes.

Si ello no se consiguiese deberíamos rendirnos ante la evidencia de que la inmigración continuase conllevando problemas de este tipo a la par que de índole operativa —que no son pocos— y que la democracia de nuestro pueblo es una mera ficción.

Josep Fajula Codina

ESQUERRA REPUBLICANA DE CATALUNYA

En l'aspecte de l'ensenyament, l'Estatut, en el seu article 15è, a semblança d'altres articles, està mancat de precisió; i a voltes sembla, tant a l'Estatut com a la Constitució espanyola, que s'hagin volgut introduir conceptes ambigus amb possibilitat d'interpretació controvertible.

En el cas de l'expressió competència plena en referir-se a l'Ensenyament, sembla que s'hagi cercat substituir, amb dany per a Catalunya, l'expressió que pertocava: la competència exclusiva. Aquesta darrera expressió és terminant i positiva car no admet interpretacions sobre el seu abast. En el mateix article 15è, es diu: "...en l'àmbit de les seves competències"; o sigui, de les competències de la Generalitat.

Sorgeix la següent pregunta: ¿S'ha d'entendre que aquest àmbit es refereix a l'article 9è de l'Estatut que tracta de les competències exclusives de la Generalitat? Si és així, l'article 15è que es refereix a l'Ensenyament s'ha d'incloure entre les competències exclusives de la Generalitat. I creiem fermament que s'hi ha d'incorporar considerant que hi figura la Cultura; i l'Ensenyament és l'instrument que desenvolupa la cultura.

Aquest dret de la Generalitat a la competència exclusiva en matèria d'ensenyament, ha d'ésser mantingut i defensat aferrissadament per tots els catalans. Més que un afer polític, és un afer de justícia humana; car tota nacionalitat —i Catalunya és una nacionalitat— ha de menar sense cap interferència, l'ensenyament dels infants i de la joventut que resideix en el seu territori.

La Generalitat de Catalunya en l'endegament de l'ensenyament en tots els seus graons, emprèn una tasca feixuga; però els rendiments prometen ser àmpliament positius. La tasca a desenvolupar és, ensems, d'estructuració i d'ordenament.

L'estructuració i l'ordenament de l'ensenyament com de tots els àmbits de la cultura, han de respondre a la planificació general del territori nacional i a la clara visió i sense apassionaments estèrils, de la situació socio-política actual a Catalunya. Aquesta situació està seriamment intervinguda per una problemàtica àmpliament coneguda. Una problemàtica originada per una immigració massiva, no planificada, de gent de parla castellana. Hem dit no planificada; però hem d'afegir que prou sembla que fou desitjada pel règim polític que va regir dictatorialment l'Estat espanyol per prop de quaranta anys.

Molt s'ha parlat, i de fa temps, del problema socio-cultural que ha

generat i continua generant aquesta immigració. Cal trobar els camins humans i científics per a resoldre'l.

S'ha dit que un d'aquests camins és a través de l'escola catalana; i és veritat. Però n'hi ha d'altres com són els mitjans d'informació de masses: la premsa, la ràdio, la televisió, etc.

Cal que l'escola i l'ensenyament en tots els graus i especialitats, sigui de primera qualitat. Hem de tenir un professorat altament preparat, eficient en el seu mestratge i responsable davant els deixebles i de la societat. Els mestres i els professors han d'ésser precisament mestres i professors, no uns buròcrates.

Els locals, l'utilitatge, etc., han d'ésser per a l'alumnat ambient i instrumental atractius i que els inspire gran respecte; per als professors, un lloc de treball i un material didàctic adient per a realitzar la seva tasca a fons i amb plena consciència.

Cal, però, considerar que l'escola i els altres centres d'ensenyament no són la llar. Moltes llars del nostre país són de gent vinguda d'altres terres. La major part d'aquesta gent forana pels seus orígens, aportaren amb ells un bagatge cultural pobríssim. Pobríssim àdhuc referent a la seva llengua materna. Estem segurs que si es fes un estudi dels immigrants pel que es refereix al nombre de vocables que forma el seu parlar, resultaria que és reduïdíssim. I en general, parlen un castellà com a mínim tan deficient com el català que parlen molts nacionals.

Sí, el problema de culturitzar a través de l'ensenyament es planteja a l'escola; però també a la llar amb els adults. S'haurà d'anar a programar un pla de desenvolupament de la formació cultural dels pares, paral·lelament a l'ensenyament que els fills reben a l'escola i en altres centres formatius.

L'ensenyament que es proporioni als pares ha de permetre que es compenetrin amb les essències de Catalunya, la terra on els ha tocat viure. I això, per tal que no se sentin divorciats de la formació cultural que rebin els seus fills i també, perquè no se sentin desvinculats del país.

No es tracta de reduir en aquests adults la formació cultural que porten; ans caldrà consolidar-la en els seus valors positius; ensems que se'ls posa en contacte amb els valors positius de la cultura catalana. Aquesta és una tasca de justícia social que l'Estat va descuarar durant quasi quaranta anys.

En el camp de la formació cultural catalana, el carrer té una importància enorme. I quan diem carrer ens referim a tots aquells ambients on es va passant pel carrer: el lloc de treball, les botigues i comerços de tota mena, els espectacles, les oficines públiques, les entitats, les associacions, els sindicats, els llocs d'esbargiment... La catalanització de l'ensenyament en tots els graus.

Els immigrants han de procurar de compenetrar-se amb les formes culturals catalanes, i els autòctons els han d'ajudar per tal que ho assolixin. La integració és un procés que requereix temps i quasi sempre més d'una generació; l'adaptació és un procés molt més ràpid que només requereix la intenció i voluntat de l'immigrant.

La Universitat, i permeteu que en parli amb un xic de deteniment, no en va ha estat el meu ambient de treball durant gran part de la meua vida encara que lluny d'ací, ha de tornar a ésser la Universitat Autònoma dels anys de la Generalitat de la dècada del 30. El que es va fer llavors s'ha de fer ara i no caldria dir-ho, d'acord amb els temps que vivim. Veurem que ens permetran fer les normes legals; però aquestes normes, com tota altra norma legal, són reformables. Allò que no sigui just o procedent s'ha de fer canviar.

Però siguin quines siguin les normes, s'hauran d'utilitzar i aplicar amb un profund esperit de catalanitat i d'estricta criteri científic; així com amb una àmplia visió social.

La finalitat de la Universitat és la de contribuir a fer país; no, simplement, de fer professionals. Els professionals sorgits de la Universitat han d'estar al servei de la col·lectivitat i aquesta responsabilitat se'ls ha d'inculcar des del segon ensenyament junt amb la rigorositat d'uns estudis formatius tant en coneixements específics, com en el d'aprendre les tècniques de l'estudiar, del desenvolupament del sentit de l'anàlisi i de la síntesi i de la investigació constant. Amb aquesta formació prèvia podran entrar els batxillers amb bon peu a una Universitat moderna i de projecció a la col·lectivitat de la qual la Universitat és un exponent.

Els estudis superiors requereixen un alumnat amb gran vocació científica i de servei a la societat. I això ho han de copsar bé els estudiants i el professorat.

Referent a la llengua a utilitzar a la Universitat, no hi veiem cap problema. La llengua pròpia de Catalunya és el català; ho diu el sentit comú i ho reafirma l'Estatut. La llengua pròpia de la Universitat, precisament per tractar-se d'una Universitat que funciona a Catalunya, ha d'ésser el català. Aquesta declaració que ni s'hauria de fer, no és impediment perquè el professor de llengua castellana i l'alumne d'aquesta mateixa llengua en facin lliurement ús.

Durant més de 30 anys hem fet classes en castellà en un país on la llengua pròpia era aquesta. En tornar a Catalunya i amb motiu d'haver estat amablement invitats a dictar unes classes a les nostres Universitats, les hem fetes en català; i prou sabem que molts dels nostres professors també les hi fan. Abans de començar la classe sempre hem preguntat si hi havia algú que fos de llengua castellana i en dir-nos que sí —n'hi

havia de països de l'Amèrica de llengua castellana— els hem esmentat que si algun aspecte de la nostra exposició no l'entenien, gustosament els hi explicariem en castellà. I és curiós, els aclariments que vàrem haver de fer més d'ordre científic que lingüístic, demostraven com havien entès perfectament el que havíem explicat en català.

El català, i no cal pas dubtar-ne, és un instrument d'ensenyament fàcilment comprensible i assimilable per a la gent de llengua castellana; sempre que tingui la voluntat d'aprendre.

Un dia, bo i esperant a l'estació de Bellaterra que em vinguessin a cercar de la Universitat, un grup d'adolescents, noies i nois, de la monstruosa urbanització de Ciutat Badia, se'ns atançaven per demanar-nos si volíem respondre a una enquesta que estaven realitzant per indicació dels seus professors. Alguns d'aquests adolescents eren castellanoparlants. Vàrem respondre les preguntes que ens adreçaren —sempre s'ha de cooperar amb la joventut!— i després de fer-ho preguntàrem a una de les noies d'on era. Ens digué que de Sòria. Li vàrem preguntar si aprenia el català i ens va respondre que sí. Llavors li férem observar que era més privilegiada que les noies que havien restat a Sòria, car ella coneixeria dues llengües —tota llengua és un camí de culturització— i que elles, les que continuaven vivint a Sòria, només una. I aquella noia bé sembla que ho capí perfectament.

Amigues, amics: fem per manera que en tots els graus de l'ensenyament i arreu de Catalunya, el català sigui l'instrument de la millor i més fecunda formació cultural.

Marc-Aureli Vila

CONVERGÈNCIA DEMOCRÀTICA DE CATALUNYA

Convergència Democràtica de Catalunya valora la cultura com un dels components essencials de la nacionalitat catalana. Convergència Democràtica de Catalunya, que es defineix com un partit nacionalista interclassista, defensa la cultura per a tothom, sense diferències d'origen ni de classe social. Una cultura, en el seu sentit més ampli, que sigui patrimoni de tots i no sols d'uns quants.

Convergència Democràtica de Catalunya considera que l'opressió que ha sofert el nostre poble durant els darrers quaranta anys, ha impedit el normal desenvolupament de la cultura pròpia de Catalunya, i que per tant, la situació actual és una situació de plena anormalitat.

Considera que la convivència de dues cultures, la catalana i la que anomenem "castellana", no ha de dur en cap cas a un enfrontament, sinó a una integració final a la realitat catalana, com a resultat d'un procés dialèctic lliurement assumit.

Per a obtenir aquesta normalització, sense imposicions ni enfrontaments, cal un procés polític, per part de les institucions autonòmiques catalanes, però també dels partits, els sindicats i les associacions. Cal que les dues comunitats culturals s'integrin en una sola comunitat política. Per a aconseguir-ho, cal desenvolupar les possibilitats que tant la Constitució com l'Estatut d'Autonomia, reconeixen a la Generalitat de Catalunya en el camp de la normalització cultural. L'Estatut reconeix la competència exclusiva de la Generalitat en el camp de la cultura. Aquest reconeixement ha de ser portat a les darreres conseqüències, a la pràctica, i per tant, cal aprovar un programa de política cultural perquè aquestes declaracions tinguin un contingut real.

Convergència Democràtica de Catalunya creu que la cultura catalana no ha de quedar tancada en ella mateixa sinó que cal obrir-la a tots els habitants de Catalunya i donar-la a conèixer arreu del Món. I per a recuperar, dins el possible, els anys perduts com a conseqüència de la política de repressió i de discriminació duta a terme pel règim franquista, creu indispensable l'aprovació del següent programa d'actuació:

1.- La conservació de la Cultura

Catalunya té un important patrimoni cultural, resultat del treball de les generacions anteriors, tant monumental, com arqueològic,

històric, artístic, científic i paisatgístic. Aquest Patrimoni cal conservar-lo, inventariar-lo i protegir-lo per tal que arribi a les futures generacions.

- 1.1 Cal inventariar i catalogar tot aquest Patrimoni, d'acord amb les tècniques modernes i internacionals.
- 1.2 Cal la consolidació, i en el seu cas la restauració, de tot aquest Patrimoni.
- 1.3 Cal la difusió i coneixement popular d'aquest Patrimoni. Dins aquesta tasca, cal la reestructuració i la política coordinada dels Arxius, Biblioteques i Museus.

2.- Recuperació de la pròpia identitat

2.1 Cal que tots els municipis, barris, carrers i places de Catalunya, recuperin el nom propi, degudament definit per l'Institut d'Estudis Catalans com a màxima autoritat acadèmica i científica de Catalunya d'acord amb els respectius municipis. La nomenclatura de carrers cal fer-la sense esperit partidista ni de revenja, sinó amb el criteri de recuperar la pròpia identitat i de potenciar els valors humans.

Els topònims, a Catalunya, només tenen una forma pròpia: la catalana.

Tots els senyals indicatius amb topònim, del caràcter que sigui, han de ser en llengua catalana i amb l'ortografia correcta. La Generalitat, les Diputacions i els Ajuntaments vetllaran perquè això sigui una realitat a curt termini.

2.2 La identificació en català d'establiments, professions, locals, etc., que eren normalment en català fins al 1939, és una lliure decisió dels ciutadans de Catalunya. Ara bé, considerant que fou una disposició oficial la que impedí durant aquests anys la seva normalització, els Ajuntaments, les Diputacions i la Generalitat proposaran unes normes de desgravació fiscal, temporal, a la publicitat i retolació en català, amb el benentès que no es tracta d'una discriminació a l'ús del castellà, sinó d'una reparació elemental a la llengua pròpia de Catalunya.

2.3 Per aquest mateix motiu, caldrà establir uns incentius a la indústria editorial en català, ja que els costos addicionals han estat motivats per una actuació oficial repressiva que no s'ha manifestat pel que fa a la llengua i cultura en castellà (manca d'ensenyament del català a les escoles, manca de coneixement de la llengua catalana per part dels linotipistes i correctors, manca d'ajut oficial a la difusió del llibre i de la premsa catalanes a les biblioteques, etc.).

2.4 Cal una política adequada de creació de biblioteques populars, en les quals les publicacions en català puguin recuperar el temps perdut

durant aquests quaranta anys. Es dedicarà especial atenció a les biblioteques infantils.

2.5 La Generalitat promourà cursos de llengua i de cultura catalana en els centres culturals i a les empreses, amb caràcter gratuït, per a recuperar la situació cultural perduda durant aquests quaranta anys.

3.- Política de Promoció Cultural

La política de promoció popular de la cultura catalana no s'ha de presentar mai com una actuació contrària a la llengua i cultura castel·lanes, sinó com una reparació de la persecució i la discriminació de què han estat objecte la llengua i la cultura pròpies de Catalunya durant els darrers quaranta anys. Cal exigir de l'Estat espanyol quines han estat les despeses efectuades per l'Estat per a promoure la llengua i la literatura de Catalunya en proporció amb el que hem tributat els catalans a l'Estat espanyol.

Per tant, cal una política coordinada i coherent de:

3.1 Beques d'investigació de la cultura catalana.

3.2 Premis a obres literàries escrites en català.

3.3 Premis a artistes i científics catalans.

3.4 Premis a obres de divulgació popular de la història, la geografia, la literatura i les arts catalanes, així com a les figures històriques més representatives, especialment en els municipis de major contingent immigratori. La llengua en què es faran aquestes publicacions serà, en principi, la catalana, i també la castellana en aquells casos on ajudi a la difusió i comprensió d'aquestes publicacions.

3.5 Premis especials a obres de divulgació per mitjà d'audiovisuals, que poden ajudar a comprendre millor la realitat cultural de Catalunya entre els immigrants, tant els infants com els adults.

3.6 Caldrà una atenció especial als programes de ràdio i de televisió per a compartir la cultura catalana amb les persones immigrades que no rebin ensenyament especial d'adults. En determinats espais d'aquests programes, pot ser aconsellable l'ús de la llengua castellana.

3.7 Per a una major eficàcia d'aquesta política de promoció cultural, cal coordinar des de la Generalitat i els Ajuntaments, les tasques de les diverses iniciatives privades —Fundacions, Caixes de Estalvis, Ateneus, Centres, Foments i altres entitats— que són actives a Catalunya.

3.8 Cal una política d'interrelació comarcal per a un major coneixement de la varietat cultural de Catalunya.

3.9 La Generalitat i els Ajuntaments vetllaran per tal que els immigrants tinguin coneixement de la realitat del seu origen cultural,

—tant per un plantejament racional de la política educativa, amb el respecte a la llengua materna de l'immigrat i el coneixement oficial de la llengua pròpia de Catalunya— com per una promoció de les seves tradicions, cultura popular, etc., que procuri recuperar els orígens dels immigrants.

3.10 En el cas de la Vall d'Aran, en atenció a les seves característiques pròpies, cal una atenció especial —com reconeix l'Estatut— a la conservació, ensenyament i difusió de la llengua i de la cultura pròpies dels aranesos.

3.11 Finalment, en tota la política cultural, la Generalitat ha de tenir en compte la comunitat lingüística, cultural i històrica dels Països Catalans. Amb el més absolut respecte a les realitats polítiques diferenciades i col·laborant a la coordinació de les respectives polítiques culturals, la Generalitat donarà suport a les diverses iniciatives que puguin ajudar-hi. Per això, donarà especial ajut a l'Institut d'Estudis Catalans, que és la més alta institució acadèmica i científica de la nostra cultura, i que té per àmbit legal la dimensió de tots els països de llengua catalana.

4.- Política de projecció exterior de la cultura catalana

Convergència Democràtica de Catalunya creu que la cultura catalana és la nostra contribució a la cultura universal. Per tant, considera que la Generalitat ha de donar a conèixer, arreu, la nostra cultura, i que ha de vetllar per a difondre el patrimoni cultural i les noves creacions de la cultura catalana, tant a l'Estat espanyol com als diversos països, especialment en aquells amb els quals Catalunya ha tingut una vinculació lingüística o històrica.

Creiem que una difusió internacional de la cultura catalana ajudarà a la comprensió del fet nacional de Catalunya, i que d'aquesta manera contribuirà a una millor valoració cultural per part dels immigrants.

4.1 Una política coordinada i permanent d'exposicions relatives a la cultura catalana —general, temàtica o d'autors— com es féu amb ocasió del Congrés de Cultura Catalana. Pot ser molt convenient la col·laboració amb l'administració de l'Estat espanyol i les diverses instàncies mundials: UNESCO, Consell d'Europa, etc.

4.2 Una política de presència de les principals publicacions catalanes a les biblioteques més representatives del Món, per mitjà de subscripcions subvencionades per entitats públiques o privades.

4.3 La promoció internacional d'artistes i literats catalans vivents, per mitjà d'exposicions, i la seva promoció a premis internacionals.

Josep Maria Ainaud de Lasarte

PARTIT SOCIALISTA UNIFICAT DE CATALUNYA

INTRODUCCIÓ

Els elements que exposem són el resultat provisional de discussions i debats entre grups altament interessats per la justa solució dels problemes que la complexitat del teixit social català comporta. Aportarem, per tant, opinions responsables i conseqüents, però mai tancades. Obertes, ben al contrari, a les aportacions encarrilades a fer més possible la reconstrucció nacional de Catalunya.

Normalment, quan parlem d'immigració solem posar l'accent en la immigració obrera. Segurament perquè és la més nombrosa i perquè és la que ofereix una greu problemàtica pròpia. Els grans nuclis urbans, concentració de persones que han hagut d'emigrar dels seus llocs d'origen mirant de trobar feina en les zones més intensament industrialitzades, generen tot un seguit de problemes (de tipus urbanístic, de falta d'equipaments i de serveis, etc.), que sovint oculten la consideració d'una altra immigració: la dels inversors de la resta de l'Estat o de l'estranger, la dels tècnics, la dels funcionaris, la de nous treballadors qualificats que representen a Catalunya productes o empreses d'arreu de l'Estat i del món. Aquesta tipologia migratòria impregna altres sectors de la societat catalana que no pertanyen a això que anomenem classe obrera i incideix fortament en el desenvolupament de la nostra cultura, des de les relacions industrials i financeres fins a l'Administració, passant pels mitjans de comunicació. Creiem que és important, en els futurs estudis sociològics sobre la immigració, una atenció envers aquesta tipologia migratòria, que pot tenir temptacions de lideratge polític i que, en qualsevol cas, respon d'una manera diferent a les propostes culturals catalanes.

En les poblacions on es donen amb intensitat les característiques de ciutat-dormitori (Barcelonès, Baix Llobregat, Vallès...) la pèrdua d'identitat i el creixement irracional i extraordinari en pocs anys fa que els problemes que es deriven de l'assentament de la població siguin molts i molt complexos. En aquestes ciutats de tan forta transformació, s'han anul·lat pràcticament molts vestigis de la vida tradicional. Els seus costums i les seves tradicions han sofert un capgirament pràcticament irreversible. La seva vida associativa, els col·lectius que s'apleguen entorn de manifestacions culturals, s'han dissolt. Primer,

com a conseqüència de la guerra civil; després, perquè s'han apagat enmig d'unes formes noves de relació, fruit del procés industrial i immigratori. Immersos en aquest procés, els immigrants han de fer front a una situació completament nova on el seu equipatge cultural els resulta estrany i poc útil. Els seus records han quedat relaxats davant d'una realitat duríssima. Una realitat que no ha pogut ser diferent donada la situació progressiva de pèrdua d'identitat i de la pròpia comunitat cultural. Tampoc no els ha ajudat el fet de la desinformació tendenciosa, sovint infamant, que els ha imposat el poder central respecte a la cultura del col·lectiu que els ha acollit. Això com a conseqüència de la repressió constant de la identitat política i cultural de Catalunya que l'Estat centralista ha exercit. Si això ja resulta greu per a la nostra identitat, la dictadura franquista encara ho ha accentuat més amb la seva perseverança malaltissa en l'intent d'anul·lar tots els vestigis que configuren i donen caràcter a tot allò que és català, donant com a vàlides una cultura "espanyola" i "castellana", deformadora dels components propis dels trets culturals dels diferents pobles d'Espanya.

La producció cultural catalana ha penetrat poc i malament en els llocs d'assentament de la població immigrada. Les condicions en què aquest assentament s'està produint (falta de previsió, dèficit d'equipaments...) configura tota una situació social i humana que fa que la sensibilitat passi primer per la via de la promoció i reivindicació de les necessitats quotidianes de vida (a nivell individual/ no col·lectiu).

En aquest panorama (dues comunitats lingüístiques, dificultat de comprensió de les manifestacions de les formes que són pròpies de la terra on van a parar els immigrants) les Institucions —en mans, sovint, d'un funcionari també immigrant i amb interessos contraris a la reivindicació nacional— han exercit un paper clau en l'entorpiment de la normalització cultural que fa que molts cops el treballador immigrant confongui els interessos de classe i prengui com a classe antagònica tota una comunitat (en aquest cas la catalana d'origen) que per ella mateixa, pel fet de ser una comunitat ja estructurada, també conté diferents estratificacions socials, amb els consegüents interessos de classe, tal com mostren estudis parcials, no definitius encara.

Cal dir també que l'immigrant ja s'ha establert en una zona urbana i que, per tant, hi treballi o no, ha establert una nova relació social. Raó per la qual li és força difícil plantejar-se el retorn al lloc d'origen. Generalment, aspira a obtenir un lloc millor en la nova situació social que ja coneix.

EL SENTIT DE L'ACCIÓ CULTURAL

La immigració comporta una doble desculturalització: pels que han d'emigrar i per la comunitat que rep, en males condicions político-socials, el flux migratori. Quan aquest transvassament humà té lloc, a més, majoritàriament sota el franquisme, que havia tractat d'anorrear la cultura catalana i que n'havia prohibit les institucions, les conseqüències poden ser més greus encara. Aquest procés desculturitzador afecta tots els "ciutadans de Catalunya", immigrants o no, i tendeix a reproduir esquemes culturals buits de contingut, desarrelats, mancats de tot sentit històric i antidemocràtics.

Per això volem insistir en un punt: la millor política cultural per als catalans d'immigració passa per una política cultural global, que afectarà catalans d'immigració i catalans nadius. Un exemple: l'escolarització digna comportarà un enlairament del nivell cultural del país per a tots i constituirà la base més sòlida de qualsevol política cultural. La necessitat d'abocar (d'invertir) molts milions per a accions culturals en les zones més deprimides per un urbanisme i una concepció de ciutat-dormitori, sense possibilitats d'esdevenir marcs de cultura adequats, no hauria d'escandalitzar ningú. Els dèficits acumulats són tan enormes com els negocis immensos produïts per una política d'especulació del sòl. Només si rescatem espais per a una política cultural popular començarem a estar en condicions de resoldre problemes específics d'aquesta acció cultural.

Considerem que l'acció dels partits amb més incidència obrera i de les centrals sindicals majoritàries i representatives ha de ser important en aquesta indispensable ofensiva cultural. Això suposarà una "reconversió" prèvia dels tals partits i centrals, afectats també, com la societat que representen, per la concepció utilitària i subordinada de la cultura impartida.

Per a nosaltres, és important insistir en el fet que a Catalunya no hi ha dues cultures. Per dir-ho amb una expressió de Francesc Vallverdú ("La normalització lingüística a Catalunya", B., Laia, 1979, p. 174): "És erroni i perillós parlar de 'dues cultures' —la catalana i la castellana. Existeix evidentment una cultura catalana, com existeixen unes formes de vida peculiars. Hi ha, a més, una dinàmica cultural catalana en la qual tots els catalans s'han de sentir interessats, i hem de lluitar perquè hi participin. Però no existeix una 'cultura immigrada' —no en diguem 'castellana'!— a Catalunya, excepte que volguem donar a l'expressió un sentit antropològic molt estricte (per exemple, les formes generals de vida de la immigració)..."

Aquesta cultura catalana que s'ha anat enriquint d'una banda pels

esforços institucionalitzadors que arrenquen de la Mancomunitat i per l'altra assimilant les lliçons del folklore, les aportacions de les lluites obreres, les manifestacions de grans sectors del poble que han interpretat les formes de vida popular mitjançant el combat ecològic, la ceràmica, la cançó, la gastronomia, la interpretació del lleure, els rituals de la vida i la mort, del treball i del descans. Acceptar l'existència de més d'una cultura catalana portaria a una ruptura interna de la comunitat catalana. Per a nosaltres hi ha un tronc cultural fonamental, al qual s'han anat integrant, en un sentit dinàmic, totes les altres manifestacions històricament presents a Catalunya.

Paral·lelament, és important establir veritables garanties de dret pel que fa respecte a les altres manifestacions culturals presents a Catalunya.

LA SOLIDARITAT CULTURAL

Si als nostres programes polítics parlem sempre de solidaritat entre els treballadors de tots els pobles d'Espanya, enfrontats a uns enemics comuns (catalans o no), en l'àmbit cultural, creiem que cal empènyer un corrent intens de solidaritat cultural entre tots els pobles de l'Estat i amb d'altres cultures minoritàries d'arreu del món. Aquesta solidaritat pressuposa una certa estabilitat autonòmica, que haurem d'aconseguir des dels límits de l'actual estatut.

És en aquest context que creiem que cal replantejar el tema de les "casas regionales", "peñas flamencas", etc. Cal, en primer lloc, afirmar la legitimitat de totes les institucions que fomentin, a Catalunya, manifestacions d'altres fenòmens culturals presents a dins o a fora de l'Estat. Quan a la literatura sobre l'exili català se'ns recorda el paper que han jugat els centres catalans a Mèxic, Xile o Veneçuela... se'ns recorda, per escriure, el caràcter positiu d'un tipus de centres sobre els quals s'ha fet massa literatura alarmista.

Caldria revisar la doctrina catalana dels temps de la República sobre les cases regionals. En lloc de considerar-les com a nuclis tancats, búnquerians —consideració legítima si recordem la història d'algunes i l'ús que va fer-ne el franquisme— hauríem de veure-hi la llavor d'una interrelació solidària entre els pobles de l'Estat, així com el punt de referència per a tot tipus d'intercanvis culturals.

ATENCIÓ PREFERENT A LA JOVENTUT

És important tenir molt present la piràmide d'edats de la immigració a Catalunya per esbrinar el tipus de resposta previsible al repte de la

reconstrucció nacional. No és igual el problema dels vells que prenen el sol als marges sense urbanitzar de les perifèries urbanes que el dels fills dels immigrants nascuts a Catalunya. I en aquest punt val la pena recordar que els néts no ho tenen més fàcil que els avis. S'ha abusat de l'axioma segons el qual els fills dels immigrants s'adaptaran fàcilment a les formes de vida catalanes, sense tenir en compte les restriccions que un urbanisme inhumà plantegen. Més encara: mentre els qui han viscut com a protagonistes la immigració han estat agents actius i tenen molt present el país que han hagut de deixar i la lluita per un assentament digne, els seus fills ni tenen record ni tenen sovint arrels. D'ací que els índexs de delinqüència juvenil detectats als suburbis perifèrics apareguin com a una seqüela més del desarrelament.

INSTITUCIONS

Les Institucions en mans del poder central directament han actuat com a element de despersonalització de la cultura catalana i d'agents de confusió per als provinents d'altres contrades amb elements culturals distints.

Les programacions de les delegacions ministerials ubicades a Catalunya són tot un signe que reforça aquesta valoració. Les programacions en particular de les "Misiones Culturales", del Ministeri de Cultura, amb els seus programes d'extensió cultural en base a: "Iniciación a la Historia de la Literatura Española", "El Romanticismo Español", "El Renacimiento Español", "Granada" (...); o d'altres "en preparación", com són ara: "Acción de España en América", "El Gótico español", "Goya y su tiempo" (...) Aquestes programacions de les "Misiones" les oferien als Ajuntaments catalans el 14 de juny de 1978 dins dels plans de la Dirección General de Difusión Cultural. Això estaria bé com a aportació al coneixement de les característiques culturals que es donen a l'Estat si estigués complementat amb una informació a l'inversa, si es donessin uns programes de difusió i d'informació de les nostres pròpies característiques culturals, però això ja no entrava en les seves previsions i no ja com a informació per a la resta de pobles i nacionalitats de l'Estat, sinó ni tan sols com a programació en l'àrea catalana. Les úniques previsions per a Catalunya eren unes subvencions que es donaven amb tota la càrrega que comporten, servint, normalment, com a control i subtil censura de les activitats que desplegaven les persones i grups que s'hi acollien, que sovint reproduïen mecanismes d'autocensura amb conseqüències desastroses per a la llibertat d'expressió a la qual alguns aspirem.

En tot cas, els encarregats de tirar endavant els Plans del Ministeri

són funcionaris que provenen d'antics organismes estretament vinculats a les més pures essències del franquisme, que poques garanties ofereixen d'objectivitat i de respecte a la nostra cultura. Si de cas cal mencionar, ni que sigui de passada, els plans de reciclatge per a convertir aquests funcionaris, almenys un bon nombre d'aquests, en animadors socio-culturals. En un text de la Delegació Provincial del Ministeri de Cultura es diu que durant l'any 1978 es realitzaran uns cursos de "Formación de Animadores Culturales"; la duració serà d'una setmana, de dimarts a divendres, i la seva funció serà l'esmentada formació, el contacte i l'intercanvi d'experiències entre els assistents.

La política de subvencions del Ministeri, que abans dèiem, per als grups, cal aplicar-la, també, als Ajuntaments. El Ministeri ofereix uns convenis amb l'Administració local, però és fàcil que a partir d'aquesta oferta es doni també el cas d'exercir un cert control i censura de les activitats.

L'activitat cultural que ha pogut desplegar la Generalitat en aquesta etapa provisional ha estat escassa, per dos motius bàsicament: perquè la Conselleria ha estat concebuda assumint també l'àrea d'ensenyament i també per la precarietat de mitjans amb els quals ha hagut de desenvolupar-se. Cal afegir-hi els entrebancs que ha posat l'Administració Central quant a traspessos que s'han realitzat.

Dels serveis de què avui disposa la Generalitat (el de biblioteques i el d'infraestructura cultural), l'un s'està muntant a partir dels últims traspessos amb els problemes de coordinació amb l'Administració Central, conseqüents a la manca de funcionaris i a la manca de relacions amb els serveis corresponents de les Diputacions; l'altre, el d'infraestructura cultural, s'encamina a l'estudi dels recursos i de les possibilitats d'incidència en els serveis culturals.

El Consell de Cultura que es creà, ha quedat bàsicament limitat a la consulta i a l'assessorament passiu.

Quant als Ajuntaments, cal diferenciar entre Ajuntaments grans i amb un fort índex immigratori i Ajuntaments petits de poca o nul·la immigració. Potser caldria també diferenciar entre els Ajuntaments de forta immigració dels voltants de Barcelona i immersos en el seu cinturó industrial, i aquelles poblacions que han rebut immigrants però que s'han desenvolupat fora del pol industrial barcelonès. En tot cas, no és la nostra pretensió fer ara una anàlisi tan minuciosa, sinó extreure els trets més importants que han caracteritzat la intervenció de l'Administració Local en l'àmbit de la producció cultural a Catalunya.

En el primer tipus d'Ajuntaments que convenim a diferenciar, trobem, en els últims temps, sobretot després de les eleccions municipi-

pals i en els programes d'urgència, una preocupació per l'apropament a la realitat de la immigració. Sovint en aquests programes hi és patent una recerca, un afany de divulgació de la Història i de la Cultura dels llocs d'origen dels immigrants instal·lats en aquestes poblacions. Assistim també al fet de la participació i la incidència dels immigrants en les qüestions públiques. La seva presència en els Ajuntaments és notable en aquelles ciutats de forta immigració. La seva preocupació en aquest sentit corre paral·lela amb un intent de fer normal i evident la preocupació per la reconstrucció nacional. Sovint, però, aquestes voluntats queden en unes classes de llengua catalana, en unes manifestacions folklòriques i poques coses més. Podríem arribar a dir, donada l'experiència, que es fan o que es programen "concessions" a la cultura catalana.

En els altres Ajuntaments, els petits, es noten alguns signes d'assimilació més ràpida d'uns components culturals, de més contacte quotidià: llengua, alguns components gastronòmics, etc.

En tot cas, la preocupació de l'Ajuntament en aquest sentit és poca. El mateix entorn fa que l'assentament de l'immigrant sigui molt menys conflictiu.

PERSPECTIVES

Amb tot el que s'ha dit i seguint els principis bàsics del PSUC de cara al redreçament cultural de Catalunya, sintetitzem en els punts següents:

- La consideració de la cultura com un bé públic.
- La defensa de la llibertat absoluta de creació i expressió.
- El poder de decisió cultural ha d'estar en mans de les organitzacions populars.
- La potenciació de les iniciatives sorgides de la població.
- La Generalitat com a element coordinador de la vida cultural.
- La consideració de cultura catalana com un fet que inclou també el País Valencià, les Illes i la Catalunya Francesa.

Atesos aquests punts, veiem com a perspectives de les institucions:

Les delegacions del Ministeri de Cultura, donades les competències que ens atorga l'Estatut, haurien de desaparèixer, almenys pel que fa a actuació directa en l'adequació d'una política cultural nacional pròpia de Catalunya. Les seves facultats de programació i subvenció als diferents sectors han de passar a la Generalitat.

El Ministeri, en canvi, hauria d'assegurar els contactes solidaris entre les comunitats autonòmiques, afavorint el clima de descentralització dels serveis que l'Estat controla.

Totes les seves competències quant a representant de l'Estat en

matèries culturals, han d'estar forçosament sotmeses a un control parlamentari que asseguri la bona coordinació de les relacions entre les institucions culturals autonòmiques i les internacionals.

La Generalitat ha d'assumir decisivament les competències que li atorga l'Estatut. Això no serà del tot fàcil. De tota manera, però, a la Conselleria de Cultura li cal dotar-se dels mitjans imprescindibles per tal de poder complir els objectius que li són necessaris. El Patrimoni Artístic, Arxius... són apartats en els quals cal incidir decisivament. Però és vital per a Catalunya la normalització de la llengua i de la cultura a tots els nivells i això exigeix una política decidida, una autèntica política d'incidència en els mitjans de comunicació.

La Generalitat ha d'aprofundir en el seu paper de coordinació de les activitats culturals, de possibilitadora d'activitats, amb uns mitjans a l'abast dels grups interessats en un treball útil per a les poblacions. Una política de serveis per fer arribar l'oferta cultural arreu de Catalunya ha de fer possible les activitats i les alternatives sectorials en els territoris, descentralitzant la seva actuació.

S'hauria de dotar d'un organisme que fomentés el coneixement dels components dels fenòmens culturals de la immigració per fer possible el seu coneixement.

En els objectius generals que proposem per als Ajuntaments, cal també distingir entre els que tenen forta immigració i aquells en què la immigració ha estat dèbil.

Per als primers hauríem d'encaminar els objectius a trobar la nostra identitat cultural avui. Per això creiem que és imprescindible que els immigrants puguin retrobar-se amb les seves característiques culturals pròpies, i que això serveixi per donar informació de les seves peculiaritats al conjunt de la població. Aquest reconeixement propi, la informació dels caràcters culturals que conformen la seva Ciutat avui, més la difusió de les pròpies característiques de Catalunya —la Història, els costums, tradicions, etc...— han de fer possible el seu arrelament com a components de la Ciutat i del País. Aquells elements que notem com a principi de síntesi cultural, com són la llengua, costums o gastronomia, han de ser potenciats per fer-los més evidents.

Tampoc no podem desvincular els nostres plans d'actuació de la crisi general de civilització. En la nostra programació s'ha de donar atenció especial a les manifestacions que en aquests moments són més conflictives. Problemàtica de la dona, joventut, atur professional, etc. són temes que hi han de ser presents.

També hem de tenir present que la cultura representa avui una necessitat en sí, i en conseqüència, un fi en ella mateixa que enriqueix, augmenta la participació responsable de la persona en la vida col·lectiva,

però que també és motiu de goig i de plenitud sensual que forma i educa la propia sensibilitat.

Per desenvolupar aquestes línies d'actuació general en el nostre context, caldrà donar a conèixer a fons la nostra cultura. En aquells llocs on la immigració sigui forta serà necessari impulsar totes aquelles manifestacions que signifiquin conèixer la identitat d'origen dels immigrants i donar-la a conèixer al màxim nombre de catalans.

El tema de la llengua és importantíssim. Fem nostres les conclusions i recomanacions de la ponència de sociolingüística.

Hem d'aconseguir l'accés a la Cultura de totes les capes de la població. L'escassa participació de la majoria de la població a representacions teatrals, concerts, etc. ens demostra que si aquesta necessitat (de la cultura) és objectivament real (tan necessària fins i tot com la necessitat de treball, habitacle, sanitat, etc.) no ho és encara subjectivament. Hem de fomentar, doncs, aquesta necessitat.

Josep Parera
Ignasi Riera

PARTIT DELS SOCIALISTES DE CATALUNYA (PSC-PSOE)

La construcció nacional de Catalunya i l'estratègia socialista, indèstria-blement lligades en el present moment històric, passen inequívocament i simultània per la cristal·lització d'un projecte nacional del poble treballador.

El perill més greu per a la plasmació i avenç d'aquest projecte és l'aïllament entre el grup de població autòctona i l'immigrat. Aïllament fomentat —no perquè sí!— per les forces econòmiques i polítiques que han dirigit l'Estat en els darrers quaranta anys. És un perill perquè pot produir la cristal·lització de dos grups susceptibles de fricció i, per tant, d'enfrontament; divisió, aquesta, que no seria producte de la lluita de classes ni s'hi inscriuria, sinó que, ben al contrari, implicaria una divisió en el si del poble treballador i un obstacle per a la formació del bloc social de canvi en què es basa tota possibilitat de transformació de la nostra societat; constituïria, doncs, un trumfo sense preu en mans de la reacció; per això, la reacció potenciarà en tot moment aquesta possibilitat d'escissió a Catalunya.

L'única manera de fer front a aquest perill i de conjurar-lo és dissenyar un procés que apunti clarament a una realitat nova de futur, des de la realitat de la Catalunya d'avui, des de la seva diversitat cultural —cultura catalana i modalitats culturals immigrades—, tot encaminant-nos cap a allò que els socialistes en diem la Catalunya Nova i que no més el mateix poble, a partir del principi de la preservació del dret de tothom, pot dir com s'ha d'anar afaiçonant. A aquest procés, llarg en el temps, dialèctic i no exactament previsible en el seu resultat concret és el que els socialistes en diem la societat gresol; gresol d'on sortirà una Catalunya Nova feta del poble treballador, integradora de la diversitat actual en una única i nova comunitat nacional i cultural.

Quins són els ingredients de la situació de partida?

Cal considerar tres nivells dialèctics i de reflexió:

- 1.— Cultura autòctona — modalitats culturals immigrades.
- 2.— Aparell institucional de suport a la cultura en llengua castellana — aparell institucional de suport a la cultura en llengua catalana.
- 3.— Colonialisme cultural multinacional — cultura catalana.

1) Cultura autòctona — modalitats culturals immigrades.

A Catalunya conflueixen avui la cultura catalana i alhora les diverses

modalitats culturals de cada grup immigrat (andalús, aragonès, extremeñy, murcià, castellano-lleonès, asturià, galleg, basc, valencià, balear). No hi ha, doncs, dos grups culturals, sinó diversos. La dualitat apareix estrictament a nivell lingüístic i sense coincidir exactament amb la divisió nadius/immigrats: grup castellanoparlant i grup catalanoparlant. A aquest nivell, el nostre plantejament és el de garantir el dret de tothom a la seva pròpia identitat cultural, a fer-se'n conscient i a desenvolupar-la. Aquest plantejament només cal matisar-lo amb una condició: l'intercanvi, el diàleg. Es imprescindible que la riquesa cultural de la Catalunya d'avui no quedi compartimentada. Cal crear les condicions per tal que l'intercanvi i la interacció siguin un fet. D'aquí sortirà el procés de què parlàvem cap a una única i nova comunitat cultural.

Pel que fa a la llengua, és evident que cal garantir el dret dels dos grups lingüístics majoritaris a l'ús de l'idioma matern, a ser-hi ensenyat a l'escola, a poder-s'hi expressar públicament sense problemes. Aquest és l'aspecte més important en la mesura en la qual, indegudament tractat, podria donar lloc a situacions de fricció entre els dos grups lingüístics. Per això creiem imprescindible marcar-nos, en aquest terreny, un objectiu a termini mitjà que suposi la garantia d'haver donat per conjurats els més greus perills de fricció. Es tractaria d'aquell moment en el qual tothom compregués l'altra llengua de manera que ningú no s'hagués de veure forçat a expressar-se en una llengua diferent de la pròpia. Això suposa que, a l'escola, cal ensenyar l'infant en la pròpia llengua, ja ho hem dit, i ensenyar-li, a més a més, l'altra llengua. Cal també desenvolupar, en aquest terreny, una consegüent política de cara als adults: educació d'adults, atenció a aquesta qüestió en els "mass-media", etc.

2) Aparell institucional de suport a la cultura en llengua castellana—
aparell institucional de suport a la cultura en llengua catalana.
La cultura i la llengua catalanes han estat devastades per la dictadura. Catalunya ha estat sistemàticament martellejada amb una clara política de genocidi cultural, genocidi que s'ha aplicat, també, a la resta dels pobles germans quan s'ha segrestat llur cultura des del poder, prostituint-la i convertint-la en un producte falsejat al servei del règim. Avui, la normalització de la cultura catalana és una qüestió a plantejar-se com absolutament prioritària en una dimensió de pura i simple restitució democràtica. Això és important, per tal com no podem ignorar una altra realitat vigent i que tendeix a l'anihilament objectiu de la llengua i la cultura catalanes. Es tracta de la pressió de l'aparell institucional de suport a la cultura en llengua castellana: els aparells de l'Estat

espanyol, la potent indústria editorial privada en llengua castellana, a més a més dels aparells públics i privats dels Estats castellanòfons. Si la normalització de la cultura en llengua catalana per compte de la Generalitat no implica uns aparells de suport proporcionalment tan potents com els esmentats, és a dir, amb la mateixa força amb què aquells repercuteixen sobre Catalunya, serà tant com signar la partida de defunció de l'obra iniciada pel general Franco. És aquí on incideixen precisament, certes formes de lerrouxisme: manipulant la bandera dels interessos de la immigració, intenten de preservar a Catalunya l'hegemonia total de l'aparell cultural en llengua castellana, enfront de la cultura en llengua catalana quan aquesta reclama tracte d'igualtat. La Generalitat s'haurà d'esforçar per tal de garantir a la cultura en llengua catalana aquest tracte d'igualtat.

3) Colonialisme cultural multinacional — cultura catalana.

Una de les dimensions que té el projecte nacional del qual parlàvem és l'afirmació que suposa davant la uniformació i despersonalització que s'intenten imposar des dels interessos multinacionals. L'imperialisme cultural del consumisme és la pressió més forta que rep l'home del món occidental. L'afirmació de la realitat nacional, la seva projecció cap a perspectives de futur en el sentit de la Història, és una clara acció contra aquests interessos i també un intent que pot sucumbir sota llur pressió. En aquesta perspectiva, és bàsica la democratització de la cultura, és a dir, una política de difusió no selectiva, sinó per al conjunt del poble; i una política de vitalització cultural del poble, en el sentit de promoure les condicions que han de permetre desenvolupar al màxim les seves capacitats crítiques i creatives, esdevenint subjecte actiu i no simple receptor en el procés de creació i difusió cultural. La societat gresol de la qual parlàvem en relació a la integració cap a endavant de la diversitat cultural present en una unitat nova de futur, pren aquí encara més significació: Aquesta dimensió passa, evidentment i sobretot, per una nova concepció de la televisió, lluny de l'ús que en fa la dreta fins avui.

D'aquests tres nivells de coses que acabem d'assenyarlar es dedueixen, lògicament, diversitat d'actuacions de política cultural que abasten multitud de camps. No és aquest el lloc ni el moment d'entrar-hi en profunditat. Que el que hem dit serveixi fins ara com a marc on situar algunes orientacions i algunes mesures de política cultural concreta relatives a la qüestió central que avui ens ocupa: el fet immigratori. Vegem-ho.

Per tal que l'immigrant no se senti totalment desarrelat d'allò que va deixar enrera, cal oferir-li la possibilitat de manifestacions culturals que permetin la recuperació de la pròpia identitat; en termes de Paulo Freire, que permetin la conscientització de la pròpia identitat. Un programa en aquest sentit ha de tenir molt present l'arrel, la història i l'evolució de cada cultura d'origen: és bàsica en aquest sentit una tasca de clarificació i de recerca de l'autenticitat per sota de les falsificacions amb què el franquisme ha mistificat la realitat. Només a partir de la recuperació per part de tothom de la pròpia identitat serà possible d'avançar en un procés dialèctic que desemboqui en l'aparició de realitats noves de futur.

D'altra banda, el fet que, avui, l'immigrant estigui integrat en una comunitat de cultura diferent de la pròpia —gairebé sempre per necessitat— fa que s'enfrontin en ell dues reaccions contradictòries: el refús com a contraposició a la manca de la seva pròpia o l'acceptació de la nova per desig de convivència pacífica i per amor a allò que el dia de demà serà cultura dels seus fills.

La política cultural dels socialistes, avui en fase d'elaboració intensiva en el marc de la preparació del programa de govern, té molt presents aquestes dues premisses. El seu objectiu, pel que fa a aquest tema, és el de projectar cap a una dinàmica integradora de futur les autèntiques i diverses modalitats culturals immigrades, paral·lelament a la urgent normalització de la cultura catalana.

Atès que la població immigrada es troba principalment assentada als "ghettos" de l'extraradi de Barcelona i altres poblacions, no té un fàcil accés a la cultura i les manifestacions culturals autòctones. Això fa que es formin veritables bosses de la població immigrada on, amb pocs mitjans i no molt entusiasme, es produeixen manifestacions de pseudo-cultura popular d'origen que serveixen per a pal·liar la manca d'una veritable dinàmica cultural que ajudi el poble a trobar la seva veritable identitat en l'entorn on ara viu. En conseqüència, la cultura catalana on s'arriba a conèixer i l'originària de l'immigrant es converteix en un espectre de l'autèntica. Tot això agreujat per l'omnipotència i l'omnipresència de l'única manifestació cultural que irromp en la seva llar: la televisió espanyola.

Només hi ha, doncs, un camí: promoure una política cultural amb el clar objectiu de trencar aquest mur d'aïllament —programacions culturals pensades amb aquesta finalitat— i crear les condicions per a fer possible l'eclosió de la creativitat de tots.

Com un avenç de per on podrien anar les programacions esmentades, es poden sintetitzar, a "grosso modo", una sèrie de punts subjectes

a estudis que tenim en curs, que ajudin a explicitar una mica les consideracions precedents:

- Actes culturals senzills i a tots els punts on sigui possible, aprofitant els locals actuals:
  - Recitals musicals
  - Presentació de poetes, escriptors, etc.
  - Conferències i xerrades sobre centres d'interès
  - Festes populars
  - Teatre, cinema, espectacles.
- Creació de centres culturals d'infraestructura d'acolliment on es pugui desenvolupar una dinàmica cultural viva, en contraposició a altres models existents (de caire nostàlgic i sovint políticament regressius), sense anticatalanismes interessats i amb pluralitat de manifestacions artístiques amb vista al diàleg i a l'intercanvi entre modalitats culturals diverses.
- Informació escrita, fàcil i assequible, que permeti la familiarització i la memòria constant d'aquesta dinàmica cultural.
- Creació de casals de barri o de poble on desenvolupar, molt a prop dels treballadors, una tasca d'educació i autoeducació de la sensibilitat, amb la possibilitat de que s'hi assisteixi dintre l'horari de treball quan es tracta de persones adultes.

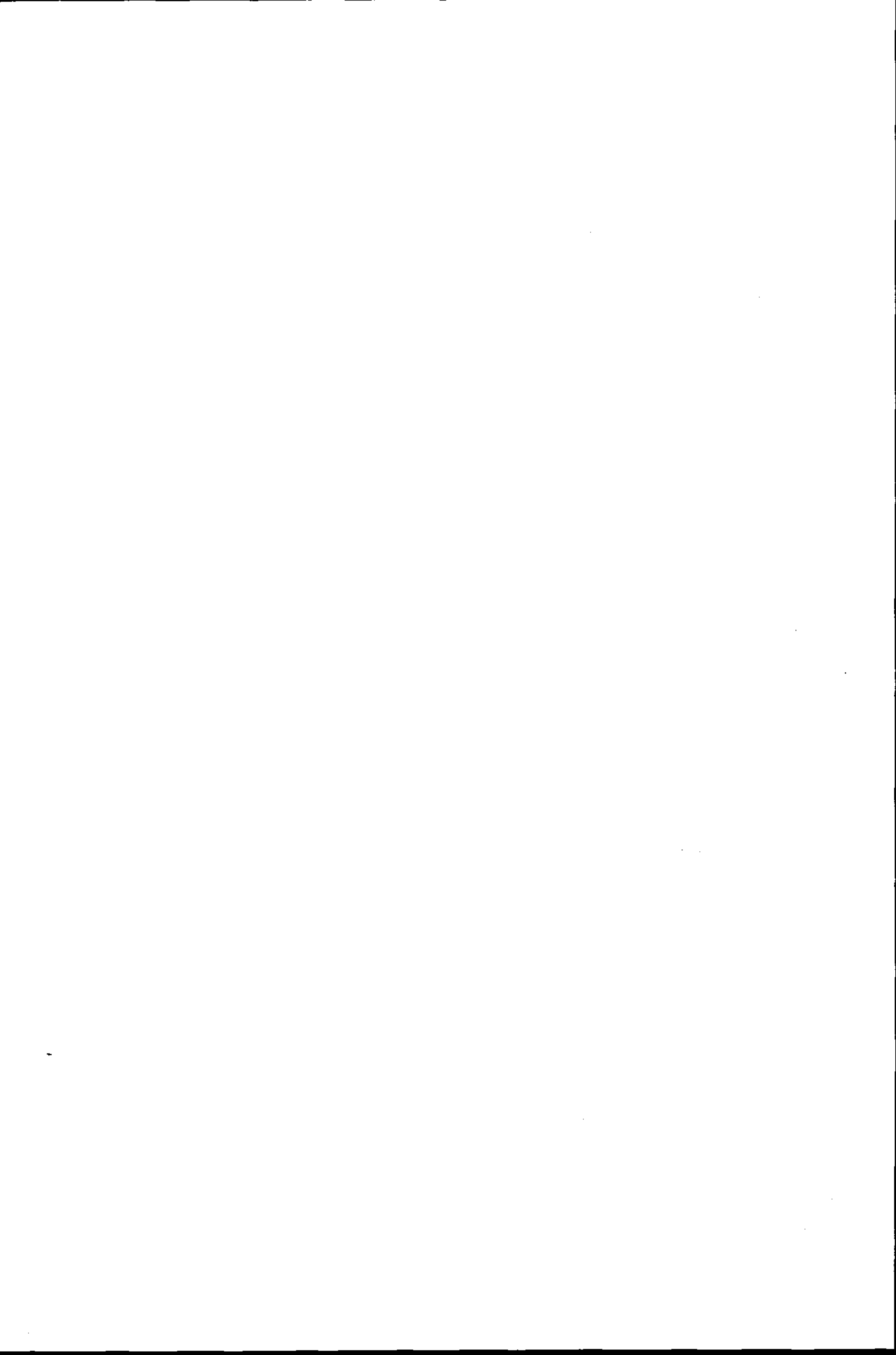
Gonzalo Crespo
Jordi Font
Felip Lorda

Nota:

Aquesta ponència fou llegida i esmenada a la jornada sobre "Fet immigratori i alternativa socialista" tinguda a la U.G.T. el dia 11 de Novembre de 1979.

3

Discursos dels líders

HERIBERT BARRERA

Senyores i senyors, parlo, com ha dit el senyor Vilaseca, com a diputat per Barcelona, secretari general d'Esquerra Republicana de Catalunya i cap de la llista que vam presentar a les eleccions amb el Front Nacional de Catalunya.

Crec que convé, en aquestes qüestions que són de vital importància per a l'esdevenidor del nostre poble, parlar amb sinceritat, no amagar res del que pensem; crec que seria un greu error intentar ser oportunista, dissimular el nostre pensament tractant falsament d'afalagar algú i seria una il·lusió creure que això pot servir d'alguna cosa. De manera que, fidel d'altra banda a la trajectòria del meu partit, que en totes les ocasions ha intentat dir la veritat del que pensava, la nostra veritat, que potser no és la veritat absoluta evidentment, doncs ara també diré exactament el que creiem sobre aquestes qüestions sense dissimular absolutament res del nostre pensament.

Evidentment, no tinc intenció d'entrar en els aspectes tècnics, perquè això precisament és el que s'ha estat fent en aquestes jornades i no és el que cal fer en aquest moment, en l'acte de cloenda, que com deia molt bé el senyor Vilaseca, no ha de ser pas la proclamació d'unes conclusions sinó, al contrari, ha de ser, em sembla, l'exposició de les idees de base que cada formació política té sobre aquesta qüestió. Em referiré, doncs, a cinc qüestions fonamentals que em sembla que són prèvies per poder tractar aquest problema que planteja el fenomen immigratori a Catalunya i que són les que han de determinar l'actitud de tots plegats.

La primera és certament un lloc comú, se n'ha parlat molt, però no està de més precisar-ho una altra vegada: és la qüestió de qui és català. Nosaltres no estem d'acord amb l'eslogan falsament simplificador i potser electoralista de que és català qui viu i treballa a Catalunya. El meu partit, en reiterades ocasions ha dit que aquest no era el nostre criteri. Per a nosaltres, benvinguts tots els que conviuen a la terra catalana amb nosaltres però, per a nosaltres, són catalans els que, a més de viure aquí i treballar aquí, acceptant aquestes dues condicions, volen ser-ho. I em sembla que aquesta voluntat és realment l'aspecte més important de tots. Per això no n'hi ha prou, tampoc, necessàriament no n'hi ha prou, d'haver nascut a Catalunya. És possible que hi hagi persones nascudes a Catalunya que han nascut en un medi familiar d'una

altra cultura i que no vulguin ser catalans, i bé, nosaltres respectem aquesta voluntat. Creiem que en aquesta qüestió no hi pot haver la menor coacció, la menor obligació per a ningú. Desitjaríem que tots volguessin ser catalans, però respectem els que no vulguin ser-ho. Evidentment, Catalunya, doncs, pot tenir forasters, exactament com en tots els països del món hi ha estrangers que no es volen naturalitzar, que no volen identificar-se amb el país on viuen, àdhuc havent decidit de viure-hi i de morir-hi, fins i tot si han decidit de no deixar-lo mai més; però a ningú no es pot obligar a canviar la seva identitat nacional. Dit això i establert que el que determina veritablement la condició de catalans dels immigrants és la seva voluntat de ser-ho, jo afegiria que per nosaltres, aleshores, totes les altres qüestions són secundàries. Per a nosaltres es pot ser català i parlar en castellà cada dia i no haver assolit la facilitat necessària per poder expressar-se en la nostra llengua i això no té cap importància al nostre entendre. Potser el que ja s'ha dit en aquestes jornades, a allò que feia al·lusió anteriorment el president, que hi ha d'haver-hi del nostre punt de vista, la màxima flexibilitat en totes les consideracions respecte a l'ús de les llengües en aquest moment utilitzades a Catalunya. Creiem també que un pot ser català i, en canvi, no agradar-li les sardanes i cantar flamenco; creiem que es pot ser català sense tenir cap devoció per la Mare de Déu de Montserrat i en canvi tenir-la per la Macarena. Tot això són qüestions absolutament de segon ordre, el que és important és la voluntat de ser-ho.

Després, el segon punt important a aclarir és el del problema de si hi ha d'haver o no hi ha d'haver integració. Nosaltres volem que hi hagi una sola comunitat, volem que la integració es realitzi i que sigui total. Naturalment, això és un objectiu que em sembla que convé que quedi clar per a tothom quin és, i dic que és el nostre i que no és obligatòriament el de tots, ja ho sabem, però el nostre és aquest i no volem amagar-lo. Ara bé, dit això també acceptem que aquesta integració ha de ser progressiva, tant progressiva com calgui i que ha de fer-se amb tot el respecte dels drets de les persones individuals. Exactament com deia abans que no ha d'haver-hi cap coacció per a ser català, no pot haver-hi cap coacció per a integrar-se a la comunitat catalana. Per tant, cal distingir perfectament en aquest aspecte el que és el nivell individual i el que és el nivell col·lectiu. Volem la integració a nivell col·lectiu; a nivell individual totes les possibilitats queden obertes i el que no es vulgui integrar mai, encara que sigui nascut aquí, està en el seu perfecte dret i nosaltres el respectem. Ara bé, l'objectiu final sí que ha de ser ben clar: no volem que Catalunya es converteixi en un país com el Líban o en un país com l'Ulster, i no ho volem no per egoisme propi, sinó perquè creiem que això seria desastrós per a tots

els que visquessin a Catalunya. Creiem que un país dividit en dues comunitats, un país on no s'ha arribat a realitzar aquesta igualtat bàsica que és la igualtat de nacionalitat, llavors aquest és un país que realment té plantejats problemes gravíssims, i que tots els altres problemes de qualsevol tipus que siguin queden agreujats per aquesta situació. Aleshores, amb aquesta premissa queda clar, evidentment, que no volem renunciar a la pròpia identitat, que no volem acceptar aquella dita catalana de que "hostes vingueren que de casa ens tragueren", que aspirem, amb tots els respectes per la llengua castellana, que arribi un dia que la llengua castellana deixi de ser una llengua d'ús quotidià a Catalunya i aquest objectiu ha de ser la meta final de tota la nostra tasca en aquest sentit.

Voldria també que el tercer principi de base és que hem d'eliminar tots els complexos de culpabilitat, totes les relacions de subordinació, tots els intents de paternalisme. Ha de quedar ben clar que en la situació actual, en què hi ha dues comunitats, les dues comunitats no tenen res a agrair-se mútuament. La immigració no ha estat per a Catalunya cap benefici a fi de comptes. En el balanç el passiu és segurament superior a l'actiu, però igualment els immigrants no ens deuen res a nosaltres. Per a Catalunya hauria estat preferible, probablement, un altre tipus de creixement econòmic, un altre tipus de desenvolupament que no hagués fet necessària aquesta immigració massiva. Tindriem ara menys problemes, potser hauríem tingut un creixement menys ràpid i potser hauríem tingut dificultats, però segurament ara tindriem menys problemes respecte l'atur, respecte l'estructura de les empreses, respecte la concentració de població en l'àrea metropolitana de Barcelona, menys problemes respecte a la manca d'alguns productes naturals bàsics com és per exemple l'aigua, menys problemes sobre la destrucció del medi ambient, etc. Jo crec que els avantatges econòmics d'aquesta aflluència de mà d'obra a Catalunya queden amplament neutralitzades pels desavantatges a què feia al·lusió. Però si per a Catalunya això no ha estat cap benefici i, per tant, no hem d'estar en una posició d'inferioritat, de dir que hem d'agrair, no hem de sentir-nos culpables de res: tampoc els immigrants no ens deuen res. Han vingut voluntàriament, és cert, però han vingut en ús del seu perfecte dret de la lliure circulació en l'Estat, i aquest dret és un dret legítim i esperem que aquest dret es pugui estendre; el dia que l'Estat Espanyol formi part de la Comunitat Europea, a tots els pobles d'Europa i a més és una forma d'un dret natural més bàsic, que és el dret que tots els homes tenim sobre tota la terra. Per tant, han vingut aquí en ús del seu perfecte dret, han treballat aquí i amb llur treball han guanyat el seu salari. Ningú no els ha regalat res. El que han aconseguit és gairebé sempre únicament el fruit del seu esforç. Per tant, tam-

poc ells ens han d'agrair res a nosaltres. Si algun beneficiat hi ha en aquesta relació complexa entre uns i altres, em sembla que el beneficiat ha estat l'Estat, la burocràcia estatal que amb el mal govern els ha obligat a deixar la seva terra i que aquí no ha fet res per a acollir-los, però, això potser és una qüestió que no és ara el moment de tractar.

Un altre punt, el quart dels punts bàsics aquests que voldria tractar és el que el fet de la immigració, per ell mateix, no ens obliga en retorn a cap solidaritat especial. No és que jo vulgui negar que ha d'haver-hi una solidaritat amb els altres pobles, amb els altres territoris de l'Estat. Nosaltres com a partit la defensem i l'hem defensada sempre, però aquesta solidaritat interterritorial no neix precisament del fenomen de la immigració, i a més creiem que hauria d'exercir-se primer de tot respecte als homes, abans que respecte a la terra. Això vol dir, doncs, que els que n'haurien de ser beneficiaris en primer terme, perquè han estat més perjudicats pels desequilibris i les desigualtats, són precisament els immigrants que encara manquen aquí d'estatges dignes, d'escoles, d'equipament; com deia abans, és l'Estat el que s'ha apropiat, per la via fiscal, dels beneficis que això ha pogut portar i, en contrapartida, ni els immigrants han rebut res d'aquest Estat o n'han rebut molt poca cosa, ni els catalans pobres que han estat també perjudicats per aquesta aflluència immigratòria n'han rebut cap compensació.

En fi, un darrer punt. Aquest punt final és que des del moment que hem d'admetre que hi pot haver a Catalunya un sector de població que sigui pròpiament foraster, utilitzant aquesta paraula en un sentit ben genuïnament nostre, és normal també que hi hagi partits forasters que aspirin a representar-los. Per tant, nosaltres no tenim res a dir als intents de participació electoral en les eleccions de Catalunya del Partit Socialista d'Andalusia o del Partit Socialista d'Aragó per referir-me als dos que han manifestat la intenció de presentar-s'hi. Coincidim en això amb l'opinió exposada aquests dies pel President Tarradellas. Crec que si s'és demòcrata s'ha de jugar el joc democràtic i hem d'acceptar la realitat catalana tal com avui dia és. Cal dir, a més, que nosaltres mateixos, els diputats catalans, en la discussió de l'Estatut no vam acceptar l'esmena que presentaven els representants del Partit Socialista d'Andalusia que proposaven que tinguessin drets polítics a Catalunya dintre les Institucions Autònòmiques només aquells que haguessin assolit el veïnatge civil a Catalunya. Si això hagués estat acceptat, evidentment la situació hauria estat una altra. Però nosaltres vam refusar-ho i nosaltres vam voler que tinguessin ciutadania catalana tots aquests forasters fins i tot els recentment arribats. En aquestes condicions és perfectament normal que puguin aspirar a representar-los, com deia, el Partit Socialista d'Aragó, d'Andalusia o el que sigui.

I és que això permetrà de comptar-los, permetrà saber dins de la actual població de Catalunya quants són, quants som els que ens sentim catalans i quants són els que es senten forasters. I bé, després d'això us podré parlar potser dels mitjans a través dels quals aquesta integració que nosaltres desitgem absoluta, però també, com deia, progressiva, pot realitzar-se. Això potser ha estat més l'objecte d'aquestes jornades i jo, per tant, no voldria aturar-m'hi. Em penso, per altra banda, que és un punt en el qual podem coincidir i probablement coincidim tots o la major part de les forces polítiques amb representació parlamentària. Em penso que la manera de realitzar la integració és, en primer lloc, que hi hagi realment una voluntat integradora per part dels catalans, i aquesta voluntat integradora exclou tot paternalisme, exclou a més a més tota inhibició, tot complex d'inferioritat en l'aspecte lingüístic. Hi ha d'haver també, és clar, l'acció de l'escola. El sistema educatiu és naturalment bàsic per realitzar aquesta integració, i aquí no puc menys que lamentar que l'Estatut d'Autonomia ens col·loqui en una situació difícil en aquest punt de vista. Aquesta competència en matèria d'ensenyament que era exclusiva en el projecte de Sau i que va passar a ser plena en l'Estatut de la Moncloa ens crearà enormes dificultats, tal com estem veient ara, per exemple, amb motiu del projecte de llei d'autonomia universitària, en virtut del qual, si s'aprova tal com ha estat presentat pel govern, i fins ara res no ens fa creure que serà modificat, ens trobarem que en l'ensenyament universitari recularem sobre la situació actual perquè n'hi haurà prou que hi hagi un sol alumne en una classe que reclami que la classe li sigui feta en castellà perquè ens sigui impossible utilitzar la llengua catalana en les aules universitàries. En fi, la integració ha de provenir en gran part també dels mitjans de comunicació social i aquí també hem de lamentar que l'Estatut de la Moncloa hagi quedat tan per sota del projecte d'Estatut de Sau, perquè la Constitució diu que la legislació en matèria de televisió, per exemple, podia ser reservada a les Comunitats Autònomes, i el que hem obtingut és simplement un tercer canal, un canal de tercera categoria que ja veurem quan el tindrem. En fi, la integració ha de venir d'una voluntat de l'administració catalana també. No solament d'una voluntat ciutadana, sinó també de la voluntat de l'administració i, amb això cal veure, doncs, el que serà la nova Generalitat i qui en portarà el timó i, en fi, la integració. Em penso que això és una constatació elemental que també ha estat feta en aquestes jornades ha de provenir d'una consideració de problemes urbanístics en el país sota la llum d'aquest problema del fet immigratori. Ens cal fer desaparèixer els "ghettos", ens cal abans que tot realitzar la integració a nivell de l'estatge perquè hi pugui haver integració lingüística, perquè hi pugui haver integració psicològica de veritat. Bé, jo voldria acabar

amb uns mots d'optimisme. La situació de Catalunya és greu, no ens ho hem d'amagar. Tenim moltes dificultats. Aquest corrent immigratori tan profund, que ha durat tants anys i que ha assolit proporcions tan considerables posa en perill la nostra pròpia identitat nacional, però jo, malgrat tot, sóc optimista perquè cada dia em penso que tots plegats podem fer la mateixa constatació i és que en la major part d'aquestes persones que han vingut a treballar i a viure amb nosaltres no constatem la menor hostilitat, no constatem absolutament cap refús d'agermanar-se amb nosaltres si nosaltres fem aquest pas de considerar-los com totalment iguals, com germans nostres des de tots els punts de vista; ells, en general corresponen pràcticament sempre. Potser aquest és el punt més bàsic per poder ser optimista i podem ser optimistes també perquè la societat catalana al llarg de segles —perquè de corrents immigratoris importants n'hi ha hagut d'altres vegades a la història de Catalunya—, ha mostrat sempre una gran capacitat d'assimilació. En això som com els americans: En el "melting pot" de la societat americana ha existit també sempre la fusió, i també ha existit sempre a Catalunya. Jo crec que les formes mateixes de viure catalanes, la mateixa idiosincràcia catalana, si en alguna mesura es pot parlar d'un caràcter nacional català, es presta perfectament a que aquesta integració pugui ser ràpida i pugui fer-se en condicions satisfactòries per a tothom, respectant la voluntat de cadascú, respectant els drets de totes les persones que és la primera cosa que cal respectar per damunt de tot, però que es pugui certament arribar en aquest objectiu.

Senyors, moltes gràcies de la seva atenció.

JORDI PUJOL

En primer lloc vull manifestar la meva satisfacció pel fet d'assistir a aquest acte de clausura d'aquestes jornades, i això per diversos motius; en primer lloc perquè és important que s'hagin fet aquestes jornades. És molt important i un fet molt positiu i, en segon lloc, perquè a mi em porten a la memòria fets molt antics, de quan potser aquest tema de la immigració no era un tema, diguem-ne, tan present a la gent i en l'ànim col·lectiu. És clar, aquest acte forçosament a mí m'ha de portar en aquella època de l'any 68 o 70, màxim, quan jo tenia una certa relació concretament amb la Fundació Jaume Bofill, una certa relació amb les seves iniciatives i havíem començat a fer tot una sèrie d'estudis, encarregats (en aquella època ho feia el professor Pinilla de las Heras) i encara em porta més enllà, cap a l'any 58 (i això és història, però de fet els països i els pobles vivim també d'història i és bo fer-hi un petit, encara que sigui molt petit i breu, esment).

En aquella època érem unes quantes persones, i no em fa res de dir-ne noms, alguns del quals avui militen certament en el nostre partit de Convergència, però d'altres militen en altres partits. Homes com per exemple Jaume Nualart, que actualment està malalt i això ha fet impossible la seva assistència aquí, o bé, per dir un nom conegut, la Maria Antònia Canals o bé d'altres persones que no són pas del nostre partit, com en Joaquim Ferrer, la Rosa Domènech. Tota aquesta gent aleshores havíem fet una sèrie d'estudis, una sèrie de treballs, jo diria que enmig d'una certa indiferència general. Els havíem fet sobre aquest tema i sobre un altre tema que avui també hi ha moltíssima gent que se n'omple la boca i que aleshores era un tema molt desconegut, que era un tema que va lligat íntimament amb aquest, que era la qüestió del subdesenvolupament d'àmplies zones de l'Estat Espanyol.

Bé, deia, doncs, que per a mi és una satisfacció veure com allò que aquella època era preocupació de sectors molt minoritaris, avui esdevé —perquè realment és un problema, i té les seves connotacions com totes les coses bones i dolentes— esdevé, dic, una preocupació general. I a més ha de ser així, perquè el problema que nosaltres com a país, Catalunya com a país té plantejat, no és el de si serem una mica més rics o una mica més pobres, si podem fer una mica més de carreteres o una mica menys de carreteres, ni tan solament si serem una mica més cultes o una mica menys cultes, sinò que el problema que tenim fonamentalment és

el de saber si serem o no serem. Aquest és. I de fet, l'element que sense responsabilitat almenys a nivell individual i de les persones concretes, l'element que podria fer que nosaltres haguéssim de donar, o fer història que un dia donés una resposta negativa a aquest interrogant que tenim podria ser justament el fet que tots els homes que vivim i treballem a Catalunya no haguéssim sabut donar en aquest moment que és decisiu, una resposta positiva a aquesta qüestió. Allò més decisiu, tan decisiu històricament parlant que de fet podria ser que el que ha estat tota una tradició històrica de mil anys quedés o bé despuntada, o bé molt seriosament afectada, molt seriosament malalta, completament disminuïda, molt marginada fins i tot si no donéssim aquesta resposta positiva en aquest tema. Jo, aleshores, dic, fa molts anys, en fa vint, que parlo dels perills que hi ha, com en Barrera ha citat molt bé, i no cal ara que m'hi estengui jo, els perills, per una banda, de fractura profunda— l'exemple de l'Ulster és un cas, l'exemple del Líban n'és un altre— o bé, quan no sorgeix aquesta fractura, els perills o bé d'enfrontament o simplement de marginació.

Hi ha —és pura anècdota— algunes ciutats catalanes on han sortit diguem-ne pamflets que diuen que els catalans ens n'hem d'anar a Perpinyà. Això no té importància, però de fet el que sí podria passar, segons com es resolgués tota aquesta situació, fóra que nosaltres esdevinguéssim realment una minoria a casa nostra, una realitat marginada, o bé que arribéssim a una situació d'enfrontament dolenta per a tothom o bé, sense arribar a això, que arribéssim a crear, a convertir-nos en una realitat, en una cosa mal collada, en una cosa que no pren, en una aiguabarreig, i aleshores també seríem inoperants, ho seríem des d'un punt de vista col·lectiu, però ho seríem per a totes les persones sense excepció que viuen i treballen a Catalunya. Perquè tothom necessita tenir un poble, tothom necessita formar part d'una col·lectivitat de poble per tal de poder-se desenvolupar. Per altra banda, nosaltres hem defensat sempre, molt abans que existís el nostre partit, però evidentment avui aquesta és la tesi oficial del nostre partit, la idea que havíem d'anar a una integració, i ja aleshores nosaltres, i celebros molt que en la ponència que ha fet en Vazquez Montalbán, celebros molt que es recullin conceptes que a mi em semblen molt exactes i molt en aquesta línia que hem defensat sempre que s'ha insistit en aquest concepte d'integració, entesa la integració no com seria, en canvi, l'assimilació, com un fenomen de passivitat, és a dir, com un fenomen davant el qual l'element immigrant és d'una manera passiva, sense aportacions pròpies, sinó com una integració, és a dir, una cosa activa en la qual hi ha una aportació d'elements propis per part de la immigració a la nova realitat col·lectiva catalana, que els porta d'una manera

dialèctica com, repeteixo, molt exactament diu la ponència que s'ha llegit aquest matí. En aquella època, introduir aquell concepte que avui ens segueix semblant vàlid, que ha estat punt de discussió moltes vegades, però que nosaltres no en veiem cap de millor, va ser de vegades combatut des de posicions que en podríem dir molt revolucionàries. Posicions que consideraven que no hi havia d'haver integració. És el que en podríem dir un catalanisme cofoi, que davant del fet immigratori o bé per veritable cofoïsme pensava que en fi, que ja es resoldria, que no era problema, que un país que feia tant de temps que existia ja resoldria aquest problema: ara aquesta posició ha agafat por, que és un dels elements que juga d'una manera no confessada, de vegades d'una manera inconscient, però molt poc d'una manera conscient, por de, diguem-ne, posar el cap sota l'ala. Nosaltres vam defensar aquest concepte i avui el seguim defensant. Ben entès que el resultat d'aquesta realitat que serà nova a Catalunya, no serà la Catalunya estrictament tradicional, no serà la Catalunya sobre la voluntat d'una evolució que ha arrencat només d'elements autòctons, però en tot cas aquesta realitat nova ha de ser una realitat concreta; és a dir, del que hem de fugir és de tot allò que deia abans que representava una mena d'aiguabarreig, una cosa poc definida, una cosa inconnexa, d'una cosa diguem-ne que no ha pres bé; no posaré exemples perquè sempre podria haver-hi algú que se sentís ofès, però aquesta és una realitat que pot passar, que tenim a sobre.

Naturalment, a més de ser una realitat concreta que surti d'aquest fenomen, d'aquest procés d'integració, ha de ser, entenem nosaltres, una realitat catalana i ara diré què vull dir amb això. Vull dir que aquesta realitat que tindrem si tot va bé, que serà una realitat unitària, que serà un sol poble, no dos o tres pobles juxtaposats i més o menys enfrontats i mútuament disminuïts, serà un sol poble, una realitat que comportarà uns elements de cultura no tradicional catalana, de cultura d'altres indrets de la península o bé la influència castellanoparlant indubtablement més important, notòriament més important del que hauria tingut en una altra circumstància; i això és un fet amb el qual nosaltres hem de comptar, hem de saber que això serà així, que podrem arribar i és absolutament necessari que hi arribem en el transcurs d'un parell de generacions al fet que tothom a Catalunya sàpiga parlar, entendre, llegir i escriure bé, correctament, el català, que puguem arribar a l'existència d'una sola i única consciència de poble català, etc., però molt probablement, hi ha unes determinades presències en l'origen tradicional català amb les quals nosaltres haurem de comptar almenys durant molt de temps.

Però dit això, vull subratllar que aquesta realitat que hi ha d'haver

ha de ser una realitat catalana per una raó molt simple i fonamental: perquè el tronc d'aquest país és català. I perquè només hi ha en aquest país un tronc català i si es que saben tot això, allò, el de més enllà, el que sigui, molt bé, s'empelta, però les coses que s'empelten s'han d'empeltar amb una cosa que ja hi ha, a un tronc que és sà, que ja hi és, i aquest tronc a Catalunya o és català o no és. Aquesta es la realitat que, sense cap mena d'ànim polèmic, simplement perquè les coses són així, és la garantia perquè nosaltres no siguem una entitat inconcreta, un aiguabarreig, com deia abans, un morter que no ha pres; la garantia d'èxit és que estiguem empeltats amb una realitat prou important, i l'única prou important, amb arrels històriques, amb arrels psicològiques, amb arrels que ja han arribat a fons a molts homes que han vingut de fora és l'arrel catalana; és simplement des d'aquesta perspectiva i no pas amb ànim polèmic que volia dir això.

Voldria, dit això, fer referència també a un altre fet que, i aquí sí que m'interessa molt subratllar —vostès em perdonaran si faig una petita, que ja no és tan petita referència, en alguns casos històrica, però ben mirat actual, perquè per a nosaltres segueixen sent vàlids aquests conceptes—. Em permetran que encara que l'important sigui el present, i més encara el futur, faci una altra referència molt petita al passat; la definició que català és tothom que viu i treballa a Catalunya, a la qual el nostre col·lega Heribert Barrera ha fet referència, és nostra i, si ho he de dir amb més claredat, és meva. Anant al fons, i això sense cap mena de vanitat perquè això està escrit, i està escrit de l'any 1958. La definició és una mica més complexa, deia "Català és tothom que viu i treballa a Catalunya i que de Catalunya vol fer el seu país"; aquesta és la definició exacta que vaig donar; definició que s'ha, doncs, simplificat, però que és aquesta; i potser fins i tot desencertada, però com que és de l'any 58, d'electoralista no en podia ser, perquè l'any 58 per escriure aquestes coses es podia anar a la presó que és el que em va passar a mí, però evidentment no es podien guanyar unes eleccions. Aquesta definició, a nosaltres ens segueix semblant vàlida; aleshores podem dir ara en un llenguatge més actual i que em sembla que tothom acceptarà més, que "Català és aquell que viu i treballa a Catalunya i que en vol ser"; d'acord que nosaltres complicàvem una mica, havent resumit, havent esquematitzat l'expressió "i que en vol ser", i teníem i tenim, encara que avui hi ha uns altres elements a considerar, una finalitat, i s'ha d'entendre en aquest context. Aleshores, nosaltres no podem fer difícil el ser català. O almenys el nostre partit no vol fer difícil el ser català. No volem posar "català és aquell que fa tantes generacions...; català és aquell que els seus avis i els avis dels seus avis descendeixen dels remences, català és aquell, etc., etc. No! Català és aquell que viu i treballa a

Catalunya i que en vol ser". Perquè, certament, com fan tots els pobles i totes les terres que tenen una legislació que es basa més en el "ius solis" que no pas en una altra cosa, és a dir, en el dret de la terra, en la força de la terra i en l'esperança que la terra, com deia sempre en Candel, acaba manant, acaba imposant les seves constants, doncs bé, nosaltres hem volgut fer en contra de les actituds de vegades, diguem-ne, de certs complexos de superioritat, una mica cregudes, cofoies, de certs tipus català, que això hi és, hi és a vegades a Catalunya aquesta actitud cofoia, en contra d'això hem volgut sempre que ser català fos fàcil per a aquell home que simplement en vulgui ser. Ja sé que això ara s'ha criticat també des d'altres perspectives entre elles que els volem obligar a ser catalans. No, no és això, però en realitat he de dir que al nostre partit algunes d'aquestes crítiques li rellisquen, perquè si nosaltres mirem de fer fàcil que la gent sigui catalana, els que no en volen ser ens diran que els volem obligar a ser catalans, i si ho volem fer difícil ens diran que els volem rebutjar i que de fet volem establir uns "ghetos" o posar barreres dintre de Catalunya.

Per tant, hem de fer allò que creiem que respon a la realitat i a l'interès del nostre país i en profit de tota la gent que viu i treballa aquí i per això per a nosaltres és ben veritat que "Català és tot home que viu i que treballa a Catalunya i que en vol ser".

I dit això, unes breus paraules perquè em temo que m'allargo més del compte, unes breus paraules de futur. És a dir, quines són les línies mestres, o almenys algunes de les línies mestres a través de les quals creiem que cal actuar, que no és fàcil. ¿Què és allò que dèiem, que Catalunya sigui un sol poble, un poble català que no serà, repeteixo, el poble dels nostres avis, dels nostres besavis, en moltes coses —entenguem-nos— però que sigui un poble, un sol poble i un poble català? Primer, crec que és bo i és vàlid i que també està en la línia que sigui català el qui en vulgui ser, el que haguem defensat a l'Estatut el concepte de català d'acord amb el seu veïnatge administratiu, que ho haguem fet fàcil. De fet, des de la perspectiva estrictament electoralista, que hauria pogut adoptar el nostre partit, potser ens hauria pogut interessar una altra posició. Des d'un punt de vista estrictament electoral amb seguretat ens hauria interessat una altra postura, però des del punt de vista de la nostra cultura és millor acceptar aquest gran risc històric que consisteix a veure si podem fer de Catalunya un sol poble. Nosaltres d'entrada hem dit: tothom que en vulgui ser que en sigui, tothom que sigui del veïnatge, i si no vol exercir-ne, si no vol votar, si es gira d'esquena, mira!, però és ell, no som pas nosaltres els polítics catalans i nacionalistes els qui hem intentat aixecar la barreira, aixecar el llistó.

Ja sé que ara també passa com en aquella definició que dèiem abans que a fora de Catalunya se'ns diu que nosaltres ens ho volem quedar tot, que quan arriba un andalús, un extremeny, un castellà a Catalunya, "vosaltres de seguida el voleu fer català" amb aquella definició o bé ara amb aquest concepte de català que, diguem-ne, consagra l'Estatut. Però no ho dubteu, si ho haguéssim fet al revés, ens criticarien pel contrari. Nosaltres en la línia de dir: volem fer de Catalunya un sol poble, hem de córrer el risc de la generositat, del salt endavant, del dir som-hi, som-hi tots!, i en aquesta línia jo crec que encaixa perfectament el plantejament que fa l'Estatut. Repeteixo, a mi electoralment em podria haver interessat un altre plantejament, però el risc històric que hem d'assumir com a catalans ens porta, ens fa l'efecte, per aquest camí.

Segona línia mestressa una de molt òbvia, una de molt evident, que és tota la qüestió, tota l'actuació cultural del "mass-media". Jo hi estic d'acord, les coses a la realitat actual de Catalunya no estan prou bé, ni ho estan tampoc els plantejaments i les coses tal com han quedat a l'Estatut. És evident que nosaltres haguéssim canviat un tercer canal de televisió —que jo crec que no té perquè ser de tercera categoria, i depèn de nosaltres que sigui de primera, de segona o de tercera— per la meitat del primer canal. Naturalment, i pel partit de futbol del diumenge a la tarda i pels "Grandes Relatos" i per la pel·lícula del dissapte a la tarda. És evident que nosaltres preferiríem això que no pas un tercer canal que hem de fer de socarrel, però les coses són així i, en tot cas, això sí, si ho volem, si no fem un tercer canal pobre de contingut o excessivament cultista o "xavacà"; doncs, si no les fem, perquè els catalans i els catalinistes de vegades fem coses cultistes, de vegades "xavacanes", bé, doncs tindrem un tercer canal que estarà bé. Aquí nosaltres tenim una gran cosa a fer, a part que es millorarà la nostra situació en el segon canal i es mantindrà la situació actual, que no és bona però es mantindrà el que hi ha. Ara, és evident que una de les grans batalles del nacionalisme català ha de consistir precisament ja des d'ara en veure com pot modificar-se en millor aquesta nova situació, que és molt millor que la que tenim però que no és de bon tros la que necessitem. En l'actuació cultural jo no m'hi aturo, sé que se n'ha parlat molt i bé, i per tant em sembla innecessari que jo hi insisteixi. També em sembla innecessari que insisteixi en una tercera línia mestra, perquè sé que se n'ha parlat, en Barrera hi ha fet referència, que és el tema de l'urbanisme. Aquest tema durant aquests anys de la dictadura ha estat potser més que cap altre el que ens ha fet mal, el que, diguem-ne, ha compromés el nostre futur. Està molt clar que volem dir això, està molt clar el que comporta de política urbanística, però també de serveis de tota mena o de transports, etc. Està

molt clar, no cal que hi insistim; aquesta és, però, una línia mestra essencial.

Una altra cosa que és una mica el resultat de tot plegat, i perdonin que jo els parli en termes una mica desordenats, però espero que en darrer terme resultin clars, nosaltres hem de confiar de cara al futur en una cosa que hem de crear que és urbanisme, que és cultura, que és llengua, que és política, que és de tot una mica, que és fins i tot simbologia i fins i tot diguem-ne ritual català, que és la creació d'una gran realitat oficial catalana. Repeteixo, aquesta realitat és la llengua, aquesta realitat és la política, és l'economia, el que sigui, però la gent a Catalunya ha de tenir la sensació que existeix un país que us diu Catalunya i que existeix un govern que és el govern de la Generalitat; que aquest govern és el govern dels catalans, de tota la gent que té vot a Catalunya que viu i que treballa a Catalunya i que a més vol ser català, per anar bé, però que de debò aquí hi ha una autoritat, aquí hi ha uns agents polítics i uns sociòlegs, que aquí hi ha uns sindicalistes, que aquí hi ha el que sigui, que s'ocupen del país, i que la gent se senti realment, per una banda, identificada i, per l'altra banda, embolcallada i en un cert sentit protegida per aquesta realitat del país. I aquesta realitat, repeteixo, és oficial. Aquest to clandestí, aquest to de segon plat de segona taula, aquest to diguem-ne amateur que té la cosa catalana molt comprensiblement, això, ha de desaparèixer. Allò oficial a Catalunya i allò seriós a Catalunya a partir d'ara, tots hem de procurar que sigui el català. Si això ho aconseguim, el fet de la integració serà important, es produirà amb naturalitat, sense trauma. Per això nosaltres vam insistir tant i tant que hi hagués un decret d'ensenyament obligatori, aquesta es la paraula, del català.

Ja sé que ara hi ha gent que diu, home!, diu aquestes coses tan gracioses, home!, els catalans, sembla mentida, tants anys que se'ls hagi obligat a parlar en castellà, i resulta que ara ells volen obligar que el nens —els nens, no demanem res més— doncs tots els nens de Catalunya aprenguin el català. Aquest és un argument, d'un sofisme total i radical. Nosaltres hem d'aconseguir que la realitat oficial del país sigui, i naturalment ho serà en una pila de coses la llengua castellana i espanyola, però que sigui també bàsicament i fonamentalment catalana. Això ho aconseguim amb naturalitat, perquè la gent accepta sempre allò que constitueix, per dir-ho així, la tradició oficial del seu país, si no és opressiva. Per tant, aquesta realitat oficial forta, sòlida, per dir-ho així, no compulsiva però sí present en tot moment, aquesta realitat oficial catalana és un gran element d'introducció. El resultat de tot això ha de ser la construcció d'una realitat catalana autèntica molt sòlida. Un exemple ens ho explicarà: si nosaltres, si la realitat catalana

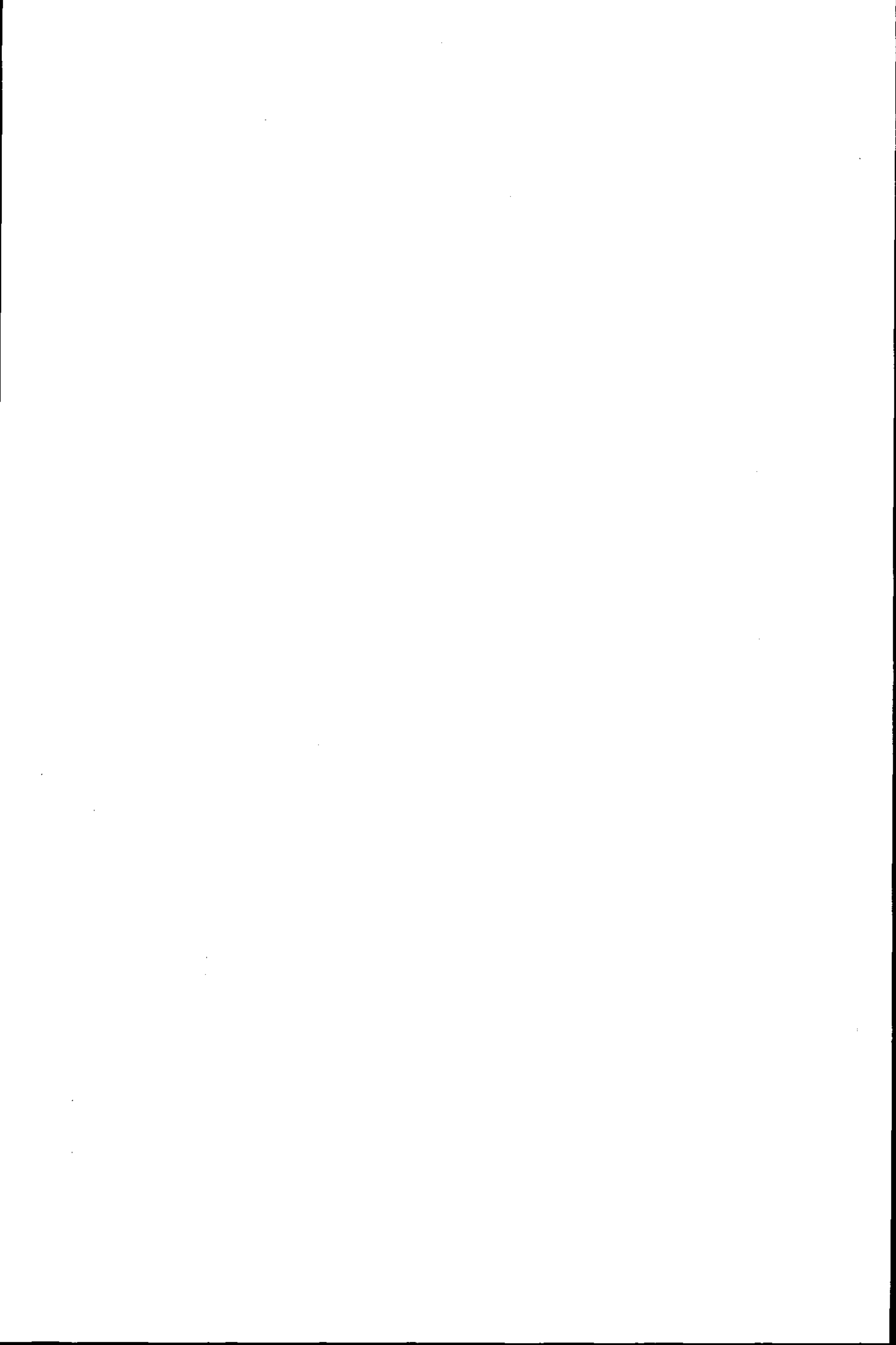
és pobra, prima, és malalta, és claudicant, nosaltres no podem integrar res. Vostés saben, no cal, no diré cap poble, no diré cap exemple, certs pobles, certes ciutats que hi ha vora Barcelona o els barris de Barcelona quins han aconseguit una integració harmònica. En aquests barris, en aquests pobles en els quals la realitat catalana ha estat important, ha estat sana, la gent s'ha incorporat. En els pobles en els quals el nucli inicial era petit o era un nucli ja claudicant, era un nucli diguem-ne ja defallent, aleshores, evidentment, allà hi ha hagut un daltabaix. Encara no s'ha creat res que estigui definitivament estructurat, i no posaré noms concrets de ciutats que hi ha al voltant de Barcelona o de barris de Barcelona, en un sentit o en un altre.

Per tant, hem d'anar a la construcció d'aquesta realitat catalana, molt sòlida i axò evidentment no serà possible —una altra línia mestra— sense fet un gran esforç per crear un país just. El brencament d'un país pot ser per orígens demogràfics, però també pot ser per raons socio-econòmiques perquè realment no s'hagui fet l'esforç, perquè no hi hagi tot allò que sigui essencial, que no hi hagi justícia, igualtat de possibilitats per a tothom. Evidentment, si no féssim aquest esforç nosaltres com a país, hauriem fet errors. I, finalment, necessitem cultivar a Catalunya —una altra línia mestre fonamental, que no és política— la nostra escala de valors. Actualment hi ha a Catalunya una gravíssima crisi de valors. Sobretot una gravíssima crisi d'aquells valors que —per dir-ho així— han fet el país tradicionalment, que segueixen sent valors bons, valors bons. Si nosaltres perdem la nostra escala de valors, no serem una realitat atractiva per a ningú. Alguns d'aquests valors de vegades nosaltres mateixos els hem ridiculitzat o els estem ridiculitzant. Comencen a ridiculitzar-los una mica menys perquè ens comencem a adonar que si els perdem, nosaltres com a país desapareixem. Però aquests valors, que de vegades són quasi un clixé, la caricatura que el català és treballador i que és seriós i que és un home, doncs, que es vol basar en l'esforç, i no en la comoditat ni en la sort, ni en totes aquestes coses. Aquest clixé no ens ha de fer somriure, perquè si aquests clixés es perden, si el català deixa de tenir la imatge que és seriós i treballador i un home que compleix, etc., nosaltres no serem un exemple a imitar per a ningú i evidentment ningú no tindrà ganes de ser català. Per tant, aquest és un esforç en el terreny de les idees, dels costums, en el terreny, diguem-ne, repeteixo, dels valors; i és un esforç essencial. No em vull allargar més, em sembla que ara sí que ja m'allargo. Crec que el línies generals he volgut definir unes quantes, molt per sobre, línies d'actuació mestres.

De tota manera, n'hi afegiria una més, que ja no afecta a Catalunya directament. Catalunya ha de ser, ha d'acceptar, ha de propugnar una

política de desenvolupament general a Espanya. També això jo em permetria dir que ja ho havíem plantejat l'any 58, però que avui no és només per escriure's en articles, diguem-ne d'amagat, sinó d'una manera efectiva. Això no vol dir, i el nostre partit únicament ha reaccionat contra un concepte viciat de la solidaritat que podria potser convertir aquest concepte en un concepte purament assistencial que no requereix esforç per part d'altres indrets d'Espanya, contra això hi reaccionem. Reaccionem contra un concepte de solidaritat que de vegades amaga una idea anti-catalana, però Catalunya ha d'anar davant en una política d'ajudar que tots els pobles d'Espanya puguin anar sortint del seu subdesenvolupament, per generositat, per criteri polític i en darrer terme, si ho mirem bé, per interès.

Nosaltres hem de mirar que la gent es pugui quedar a casa seva perquè hi té dret, perquè ja a hores d'ara, tant a ells com a nosaltres, i ja fa molt temps que és així, ens convé que així sigui. Però, en darrer terme, també, no ho oblidem, perquè és dret de tothom el poder-se quedar a casa seva. Amb això he acabat tot el que volia dir avui sobre aquest tema. Tinguin present una cosa, torno al que els he dit al començament, que quatre carreteres més o quatre carreteres menys; tenir un punt més, dos punts més, tres punts més de renda, ser una mica més cultes, això està molt bé, tot això es molt important, però el repte històric que nosaltres tenim com a poble no és aquest. El gran repte històric que nosaltres tenim com a poble és veure si d'aquí a cinquanta anys es pot dir: Catalunya, una vegada més, potser en la circumstància més difícil de la seva història, ha superat la seva dificultat, torna a ser un poble, i més que avans perquè serem més quantitativament i qualitativament també serem més. Gràcies a tots. Jo voldria que quedés això clar. Aquest és el nostre gran repte avui.

GREGORIO LÓPEZ RAIMUNDO

Señoras y señores:

El título de las jornadas que estamos clausurando me lleva a considerar necesario hacer una referencia al marco general en que se inicia la reconstrucción nacional de Catalunya como introducción al tema de la inmigración que abordaré a continuación.

La aprobación del Estatuto por la mayoría de los catalanes de origen y de adopción en el reciente Referéndum representa prácticamente la coronación del proceso de reconquista del derecho de autogobierno del pueblo catalán, puesto que es de esperar que los dos trámites formales que restan —ratificación por las Cortes y firma de Rey— no entrañen ninguna dificultad y que la publicación en el Boletín Oficial del Estado del texto estatutario se produzca antes de acabar el año en curso.

Ello nos colocará ante las primeras elecciones al Parlament de Catalunya, organismo que está llamado a ser protagonista principal en la aplicación del Estatuto, es decir, en el proceso de reconstrucción nacional abierto ante el pueblo catalán a partir de la recuperación y entrada en vigor de sus instituciones y derechos autonómicos.

Ese proceso, que será largo y difícil, requerirá el esfuerzo sostenido y unitario del pueblo catalán no en menor medida que en la etapa que estamos culminando.

Entre las dificultades principales a superar se encontrarán, sin duda, las siguientes:

- 1.— La resistencia del gobierno de UCD y del aparato del Estado a traspasar a la Generalitat las competencias establecidas en el Estatuto.
- 2.— La tradicional inclinación de la gran burguesía catalana a apoyarse en el Gobierno central para hurtar a los trabajadores de Catalunya los derechos sociales y el papel político que les corresponde.
- 3.— La división existente entre la clase obrera, entre las fuerzas del trabajo y la cultura —mayoritarias en Catalunya—, a las que compete dar a la reconstrucción de Catalunya un contenido progresista, que responda a las aspiraciones mayoritarias del pueblo catalán y que contribuya a consolidar y desarrollar la democracia en España.

La experiencia del período preautonómico iniciado tras las elecciones

del 15 de junio demuestra, sin embargo, que esas dificultades pueden vencerse mediante el respeto a la voluntad popular expresada en las elecciones, a través de la aplicación de las reglas democráticas que presidió la constitución del Consell Provisional de la Generalitat y la elaboración del Estatuto. A partir de estas bases, el PSUC cree posible el acuerdo sobre un programa progresista de gobierno entre las principales fuerzas políticas catalanas para la etapa que seguirá a la constitución del Parlament de Catalunya, y proclama desde ahora que propugnará esa fórmula a la hora de elegir el futuro President de la Generalitat y constituir el nuevo Consell Executiu.

A los tres obstáculos mayores a que me he referido se suma la dificultad objetiva que representa la composición de la población de Catalunya, en la que los catalanes de inmigración alcanzan cerca del 40 por ciento de la misma.

Este dato constituye un factor de la realidad catalana que los partidos políticos, las instituciones y cuantos asumimos responsabilidades colectivas hemos de tener presente para evitar que retrase o dificulte la reconstrucción nacional de Catalunya en una vía de progreso. De aquí que considere un acierto de la Fundación Bofill la organización de estas Jornadas, y que agradezca en nombre del PSUC la oportunidad que nos brindó de participar en ellas.

Para entender y tratar acertadamente el tema de la inmigración conviene tener presente la experiencia histórica. Dejo de lado el hecho conocido de que Catalunya fue desde sus orígenes una tierra de cruce de poblaciones para considerar únicamente algunos datos de este siglo.

Entre 1900 y 1973, la población de Catalunya creció en un 188 por ciento. Y durante los primeros cincuenta años de este siglo sólo el 26,16 por ciento del crecimiento absoluto de la población se debió al crecimiento natural. El resto, es decir, cerca de las tres cuartas partes, fue determinado por la inmigración.

Este largo período no fue precisamente favorable al desarrollo de la lengua, la cultura y las propias instituciones, es decir, la maduración y consolidación de Catalunya como nación, pues, excepto en el breve paréntesis republicano, el pueblo catalán sufrió una dura ofensiva centralista dirigida a borrar sus características nacionales. Pero Catalunya resistió firmemente y, pese a la represión y a la política anticatalana practicada por los gobiernos de la monarquía y del franquismo, fue capaz de guardar sus raíces nacionales y de integrar en el pueblo catalán a los inmigrantes que, como proclaman las estadísticas, constituyen el factor fundamental del crecimiento experimentado por la población de Catalunya a lo largo de este siglo.

Este es, a mi juicio, un factor capital a la hora de examinar la situación actual y planear el futuro de Catalunya. Cabe prever que si en las condiciones políticas más adversas el pueblo catalán fue capaz de integrar en su seno un volumen de inmigrantes que aportó las tres cuartas partes de su crecimiento numérico a lo largo de este siglo, a partir de la recuperación del derecho al autogobierno, en el marco del Estatuto y de la Constitución de las autonomías, la proporción de inmigrantes actual no impedirá ni retrasará el proceso de reconstrucción nacional de Catalunya.

Cuando se habla de 60 por ciento de catalanes de origen y 40 por ciento de catalanes de inmigración, generalmente no se tiene en cuenta que buena parte de los catalanes de origen son hijos o nietos de inmigrantes, que muchos inmigrantes —especialmente los que llegaron a Catalunya siendo niños— hablan catalán y que todos los inmigrantes son ciudadanos de Catalunya, políticamente catalanes, iguales en derechos y deberes. En Catalunya no hay dos comunidades separadas por el lugar de nacimiento de sus habitantes o por la lengua en que éstos se expresan, sino una sola comunidad, el pueblo catalán, que tiene la peculiaridad de comprender una buena parte de inmigrantes, los cuales se integran paulatinamente en su seno, asumiendo la lengua y los demás atributos nacionales.

Un dato demostrativo de este proceso de integración del cual vengo hablando se encuentra en la alta proporción de matrimonios mixtos (catalán-castellana o castellano-catalana) que se registran en las zonas con gran concentración de inmigrantes. Estadísticas del Ayuntamiento de Barcelona constatan que, en la capital catalana, entre 1962 y 1971, el número de matrimonios homogéneos entre catalanes de origen y entre inmigrantes representaron, respectivamente, el 31,73 por ciento y el 36,37 por ciento, mientras que los matrimonios mixtos sumaron el 31,9 por ciento. Y un estudio del profesor Badía Margarit, rector de la Universidad Central de Barcelona, publicado en 1969, informa que el 82 por ciento de los hijos de matrimonios mixtos y el 32,6 por ciento de los hijos de padres inmigrantes utilizan el catalán como lengua habitual.

Vemos pues que, a pesar del peso de la inmigración en el crecimiento de la población de Catalunya y de las circunstancias desfavorables reinantes hasta ahora, se produce una fusión paulatina, relativamente rápida, entre los catalanes de origen y los de adopción y una extensión del empleo del catalán como lengua de la comunidad.

Hay, por tanto, motivos fundados para esperar que la puesta en marcha de las competencias del Estatuto, en lo que se refiere a la enseñanza, la cultura y los medios de comunicación de masas, es decir, el

cumplimiento por la Generalitat de la tarea de conseguir la plena igualdad para las lenguas catalana y castellana, ambas oficiales según el Estatuto, acelere el proceso de integración de los inmigrantes en el pueblo catalán y favorezca la reconstrucción y desarrollo nacional de Catalunya.

Este proceso puede verse perturbado o retrasado si persisten las actitudes centralistas del Gobierno de UCD y las incomprensiones de ciertos líderes y grupos políticos de distintas zonas de España que hacen bandera de la defensa de nuestros inmigrantes aduciendo que éstos se encuentran gravemente discriminados o en peligro de serlo si se hace realidad la autonomía de Catalunya. Por fortuna, el pueblo de Catalunya tiene amigos fieles en el resto de España, entre los que destacan el PCE y el PSOE, muy influyentes en las tierras de origen de los inmigrantes, que sostienen decididamente el proceso autonómico de Catalunya.

Ello no elimina, sin embargo, la necesidad de desarrollar desde Catalunya una labor permanente de explicación de nuestra realidad y de nuestros propósitos entre los otros pueblos de España, que reman con nosotros en la misma barca hacia la construcción del Estado de las autonomías y hacia la consolidación de la democracia, que son en esta etapa nuestros grandes objetivos comunes.

La explicación de que no hay discriminación de los inmigrantes ni peligro de que la haya al entrar en vigor el Estatuto, es necesaria también para desterrar el temor que expresan algunos catalanes de inmigración que viven en condiciones materiales especialmente difíciles y no alcanzan a apreciar debidamente la situación existente en este terreno. Es evidente que las privaciones de todo orden que padecen centenares de miles de inmigrantes no se derivan del lugar de su nacimiento ni de la lengua en que se expresan, sino de las circunstancias en que llegaron a Catalunya en busca de trabajo, de su condición de trabajadores no cualificados, de la extensión del paro, del alza del coste de la vida, de la falta de viviendas, escuelas y otros servicios en las barriadas populares, calamidades que también sufren los millares de trabajadores no cualificados, catalanes de origen, que en los últimos años abandonaron las comarcas campesinas catalanas donde se les cerraban todos los caminos y marcharon a trabajar y a vivir a las poblaciones industriales, especialmente del área metropolitana de Barcelona.

A estas peculiaridades, comunes a todos los inmigrantes, se agrega para los que vinieron a Catalunya desde otras tierras de España la desventaja que supone el desconocimiento de la lengua catalana, que, por ejemplo, les coloca en condiciones de inferioridad para obtener empleos en comercios, bares y otros establecimientos cuyos propietarios, tanto si son catalanes de origen como si son catalanes de inmigra-

ción, prefieren tener empleados que atiendan a los clientes en la lengua de éstos. Esta desventaja no es de hoy, sino de siempre, pues no se deriva de ninguna voluntad discriminatoria sino del hecho objetivo de que Catalunya tiene su lengua propia, y sólo es superable mediante la enseñanza del catalán en las escuelas y del empleo del catalán en los medios de comunicación de masas, que, tal y como se prevé en el Estatuto, deben hacer posible que los inmigrantes —y particularmente los hijos de inmigrantes— entiendan y hablen indistintamente el castellano y el catalán.

Ello no entrañará limitación alguna al empleo del castellano, al desarrollo de las distintas formas culturales en castellano y al cultivo de las peculiaridades culturales propias por andaluces, aragoneses, gallegos, etc., para los cuales ser ciudadanos de Catalunya y políticamente catalanes, es decir, catalanes con los mismos derechos y deberes que los nacidos en Catalunya, no supone ni ha de suponer que tengan que dejar de sentirse andaluces, aragoneses, gallegos, etc., que vaya a limitarse su libertad para enviar a sus hijos a escuelas donde se les enseñe en su lengua materna, o para asociarse en entidades propias con el fin de promover la solidaridad con su nacionalidad o región de origen y el cultivo y difusión de sus tradiciones y cultura específicas.

El PSUC considera igualmente necesario explicar los peligros de la política del Partido Socialista Andaluz, del Partido Socialista Aragonés, del Partido Aragonés Regionalista y otros grupos, dirigida a conseguir que los catalanes de inmigración ejerzan en su tierra de origen el derecho de voto que les confiere la Constitución. Esta política, si se abriera camino, perjudicaría a la vez a Catalunya, a las nacionalidades y regiones originarias de los inmigrantes y la consolidación y desarrollo de la democracia.

El ejercicio del derecho al voto no puede separarse del ejercicio de los demás derechos democráticos. Votando fuera, los inmigrantes perderían en Catalunya el derecho a ser elegidos y estarían en condiciones de inferioridad política y moral a la hora de defender sus reivindicaciones en el lugar de trabajo y de residencia, en su actuación en el sindicato, en la Asociación de Vecinos o cualquier otra organización de masas. La militancia de estos inmigrantes en un partido político de Catalunya perdería sentido, y como resultado de todo ello se produciría una división entre trabajadores inmigrantes y trabajadores nativos que debilitaría la acción de los sindicatos y de los partidos más representativos de la clase obrera. Si los inmigrantes dejaran de votar en Catalunya, las fuerzas de izquierda perderían la mayoría electoral que detentan desde el 15 de junio, la cual pasaría a manos de los partidos representativos de la gran burguesía. El papel de avanzada que Catalunya juega en

la lucha por la democracia y por el Estado de las autonomías cambiaría seguramente de signo en beneficio de las fuerzas de derecha que tienen la hegemonía a nivel de Estado español, lo que redundaría en perjuicio de las autonomías y de la democracia en toda España.

Por otra parte, los votos de los catalanes de inmigración en su tierra de origen no serviría de gran cosa a los partidos de izquierda, cuya fuerza e influencia se basa en la relación que se establece entre el voto y la acción del votante en el medio en que éste vive y trabaja.

La demanda que hacen partidos de izquierda de Andalucía, Aragón y otras zonas de que los emigrantes voten en su tierra natal, sólo tendría razón de ser como parte de una política de retorno, imposible de defender y de aplicar mientras no se remédie en esas zonas la falta de puestos de trabajo que está en el origen de la emigración. La emigración no existiría como fenómeno de masas si en las tierras de los emigrantes hubiera puestos de trabajo y condiciones de vida equivalentes a las que existen —al menos en determinados períodos— en las zonas industriales.

No puede olvidarse, además, que buena parte de los catalanes de inmigración se casaron aquí, tienen hijos y nietos nacidos aquí y están plenamente integrados en la vida catalana.

Los que se erigen en defensores de los emigrantes desde Andalucía, Aragón u otras partes de España silencian u ocultan que los catalanes de inmigración tienen idénticos derechos políticos que los catalanes de origen, militan con éstos en toda clase de organizaciones y ocupan todo tipo de cargos de dirección y representación sin discriminación alguna. Basta recordar al respecto que de los ocho diputados del PSUC cuatro somos inmigrantes y que, igualmente, son inmigrantes varios diputados del PSC. Los secretarios generales de CC.OO. y de UGT de Catalunya, así como muchos dirigentes de ambas centrales sindicales, nacieron en otras tierras de España. Alcaldes de grandes ciudades como Badalona o l'Hospitalet, que suman juntas más de medio millón de habitantes, son catalanes de inmigración. El alcalde del Prat de Llobregat, trabajador de la construcción, llegó a Catalunya de su Córdoba natal hace diez años.

El PSUC, que reúne la doble faceta de ser al mismo tiempo un partido de la clase obrera y un partido nacional catalán, tiene en sus filas un número de catalanes de origen y de catalanes de adopción que se corresponde casi exactamente con la composición global de la población de las zonas en que asienta su organización. Y otro tanto ocurre en sus organismos de dirección. De los mil y pico delegados al IV Congreso del PSUC, el 53 por ciento eran catalanes de origen, proporción algo inferior a la población total de Catalunya en virtud de que las organizaciones del PSUC son más fuertes en el Area Metropolitana de Barcelona, con mayor proporción de inmigrantes.

No necesitan, por tanto, los catalanes de inmigración paladines que vengan de otras zonas del país a liberarles de pretendidas discriminaciones. Los catalanes de inmigración participan en igualdad de condiciones con los catalanes de origen en las organizaciones sindicales y políticas y en las instituciones catalanas, a través de las cuales luchan por una Catalunya y una España democráticas. Necesitan, eso sí, que se refuercen constantemente los lazos de solidaridad combatiente entre el pueblo catalán y los demás pueblos de España, tanto en la lucha por las autonomías como por la consolidación y desarrollo de la democracia, tarea a la que contribuyen y sin duda seguirán contribuyendo en la medida de sus fuerzas.

Esa solidaridad es indispensable para conseguir en lo inmediato la adopción de un plan de inversiones públicas favorables a las zonas más pobres y para imponer a medio y largo plazo un nuevo modelo de desarrollo económico orientado a compensar los actuales desequilibrios económicos territoriales. Dichos desequilibrios tienen como causa principal el desarrollo desigual del capitalismo, el imperio de la ley del máximo beneficio que rige la llamada economía de mercado, que despuebla la mayor parte del país al mismo tiempo que amontona la población en las zonas más rentables para el capital, haciendo caso omiso de los dramas humanos que comportan las migraciones y de los desastres ecológicos que acarrea la concentración excesiva de industrias en las zonas que disfrutan de un nivel más alto de renta por habitante.

El nuevo modelo de desarrollo que propugnamos los comunistas sólo podrá alcanzarse plenamente con el socialismo, pero desde ahora, en el marco que establece la Constitución y el Estatuto, mediante el fondo de Compensación y una correcta política de fomento de la inversión pública y privada, es posible impedir que los actuales desequilibrios sigan aumentando y lograr que se invierta la tendencia.

Los actuales desequilibrios son un problema capital no sólo de las relaciones entre Catalunya y el Estado español sino asimismo un gran problema interno de Catalunya.

En el período 1950-1970, que constituye la época de mayor intensidad inmigratoria en Catalunya, sólo seis comarcas aumentaron su población. Estas seis comarcas tenían en 1970 el 68,2 por ciento de la población de Catalunya, mientras su superficie sólo representaba un 7,59 por ciento del total. Es decir, el aumento de población, que, naturalmente, va unido al proceso de aumento del producto social, se da en menos de la décima parte del territorio catalán. En las nueve décimas partes se registra, por el contrario, un descenso de la población originado por la emigración.

Un estudio aparecido en el número 8 de la revista "Materiales" seña-

la que “a partir de 1968 —sólo una ligera divergencia entre 1970 y 1971— los desplazamientos cuantitativamente más importantes son los que se producen en el interior de Catalunya”.

La política de descongestión de los centros de mayor concentración industrial y urbana y de planificación de un desarrollo económico que tienda a compensar los desequilibrios existentes es necesaria, por tanto, no sólo a escala de toda España sino también en el ámbito catalán.

A nuestro juicio, la reestructuración comarcal de Catalunya que prevé el Estatuto deberá contemplar, como objetivo prioritario, acabar con las migraciones interiores en Catalunya mediante la promoción de nuevos puestos de trabajo en las comarcas que ahora pierden población.

La política de compensación de los desequilibrios regionales y comarcales, de búsqueda de un desarrollo económico equilibrado, ayudará a la vez a encontrar solución a los gravísimos problemas ecológicos existentes en las zonas de concentración industrial y urbana tales como la polución del aire, la contaminación de las aguas, la acumulación de basuras y otros que, si no se les pone remedio pronto, pueden ocasionar verdaderas catástrofes.

Este camino es asimismo el único que llevará, aunque sea a la larga, a la superación de la emigración en España, que dejará de tener carácter masivo en cuanto haya puestos de trabajo para todos en las actuales zonas de emigración.

Ello no tiene por qué entrañar, como temen algunos, el fin del desarrollo económico de Catalunya, que tiene grandes zonas subdesarrolladas, una alta proporción de paro registrado y de paro encubierto, y cuenta con posibilidades inmensas de desarrollo cualitativo a partir de la mejora de las instalaciones productivas, de la introducción de nueva tecnología y del aumento de la productividad del trabajo. No ha de olvidarse que en los años pasados hubo más crecimiento económico extensivo que desarrollo, debido en gran parte a la reserva de mano de obra barata que constituían los inmigrantes.

El fin de la emigración masiva facilitará, además, la total integración de los inmigrantes en el pueblo catalán, inalcanzada hasta ahora no sólo a causa de la represión de la lengua y la cultura catalanas, sino también porque la inmigración es un fenómeno permanente, con escasos paréntesis, desde el siglo pasado.

Esta es la visión del futuro que fundamenta la política y la acción del PSUC de cara a la reconstrucción de Catalunya a partir de la aplicación del Estatuto y el ejercicio del autogobierno que empezará con la elección del Parlament Català y la formación de los órganos de gobierno de la futura Generalitat.

JOAN REVENTÓS

Vull, abans de res, congratular-me per la celebració d'aquestes Jornades que avui es tanquen. Per l'encert i la sensibilitat que han mostrat les Fundacions organitzadores en saber incidir en un dels temes centrals que té plantejats el nostre poble, amb un estricte i inequívoc esperit de servei que no dubtaria a qualificar d' excepcional o, com a mínim, de no habitual en institucions de caire privat.

El fet immigratori, certament, és avui —m'atreuria a dir— el gran repte que tenim com a poble, perquè en el seu tractament apareixen estretament imbricats tots els altres temes centrals que tenim plantejats i perquè depèn del tractament que siguem capaços d'imprimir-li, la possibilitat o no la reconstrucció nacional de Catalunya i també l'estrategia de canvi de la nostra societat.

No és perquè sí que les forces de la reacció han intentat històricament, intenten i intentaran de fer avortar per aquest punt totes dues perspectives: la reconstrucció nacional i el canvi de la societat. El gran perill que en aquest sentit tenim plantejat és la possible escissió del poble de Catalunya i del mateix poble treballador, en dos grups humans enfrontats, no per raons d'interessos socials sinó per raons de llengua. Aquest és el pal a les rodes que alguns estan interessats a posar al carro de la història de Catalunya.

En aquest sentit, crec que és molt important agafar la iniciativa amb energia. I això vol dir acabar amb les actituds defensives i genèriques. Vol dir passar a l'ofensiva, assumir la realitat present del nostre país en tota la seva complexitat, sense amagar l'ou.

Possibilitant que realment la gran majoria del poble de Catalunya, més enllà dels seus orígens senti l'entusiasme i la voluntat d'esdevenir subjecte d'un procés històric nou, que ha de suposar indistriablement la reconstrucció nacional d'aquest poble i una perspectiva de canvi de la nostra societat.

Aquestes són dues dimensions d'un mateix horitzó.

Avui no hi ha reconstrucció nacional de Catalunya fora d'una estratègia de canvi encapçalada pels treballadors. Tampoc no hi ha estratègia de canvi possible, sense un projecte nacional dels treballadors capaç d'implicar tot el poble treballador, aquesta gran majoria del poble de Catalunya.

Efectivament, avui la burgesia està, políticament, a la defensiva.

No té a Catalunya projecte polític propi de reconstrucció nacional. El seu projecte està avui acabat. Històricament hipotecat en el pacte amb les oligarquies financeres més reaccionàries i centralistes. Avui aquesta hipoteca s'amplia amb la lògica identificació dels sectors potencialment més progressius d'aquesta burgesia, amb els interessos de les multinacionals.

En cap cas, doncs, els interessos socials de la burgesia, contemplen una perspectiva de construcció nacional de Catalunya. Tot el contrari, més aviat la nega. I en dir això, no estic fent cap retret a ningú, sinó constatant un fet històric.

El projecte de canvi del poble treballador, per contra, passa inequívocament per aquesta dimensió de reconstrucció nacional de Catalunya.

Perquè els ideals de llibertat són patrimoni avui del poble treballador i el fet nacional i el seu reconeixement és indestriable de la llibertat.

Perquè el canvi de la nostra societat passa per la transformació de l'estat centralista, fruit i eina dels sectors més reaccionaris.

Perquè el combat contra l'ofensiva uniformadora i alienant que promouen els interessos multinacionals passa per la defensa i la recuperació de la personalitat de cada poble, de cada realitat nacional.

Perquè, a Catalunya, un projecte de reconstrucció nacional és la clau de volta per a la formació de l'àmpli bloc social, la gran majoria, que ha de possibilitar el canvi de la societat.

Per això, els socialistes afirmem avui: Catalunya és una única comunitat nacional —“un sol poble”, com s'ha cridat darrerament amb accent divers—, no només per la seva història i característiques específiques, sinó, sobretot, perquè assumim la necessitat històrica d'un projecte nacional del poble treballador.

És reconeixent-nos en el passat, però sobretot mirant cap al futur, que serà possible d'abordar en profunditat aquesta gran tasca de reconstrucció nacional.

Per tal d'abordar aquest procés cap endavant, amb realisme, sense salts en el buit, cal assumir el present, i posar-se a treballar des d'aquesta realitat, abordant una obra de govern enèrgica i coherent.

És a aquesta tasca que avui estem lliurats els socialistes.

Tasca d'elaboració d'un programa de govern, que malgrat les greus dificultats de tota mena, ens permeti, amb la voluntat i la tenacitat de sempre, obrir el camí.

No hi entraré ara a fons. No és el moment.

Només unes pinzellades entorn de dos eixos bàsics, relacionats estretament amb el fet immigratori:

1.— El trencament del que en podríem dir els més greus factors d'escissió.

2.— La creació d'una nova i viva dinàmica cultural.

Entre els factors que poden propiciar l'escissió del poble de Catalunya en comunitats culturals enfrontades, destacaria la possible fricció lingüística, i el fet de l'assentament de la població immigrada en "ghettos" urbanístics i equipamentals, és a dir, en unitats infradotades i aïllades.

Pel que fa a la llengua, caldrà propiciar un model a termini mitjà, que suposi donar per conjurats els perills de fricció en aquest sentit. Això voldria dir una nova situació en què, més enllà de l'ensenyament del català a tots els infants de Catalunya a l'escola, tot ciutadà de Catalunya mitjançant una conseqüent política de "mass-media" (TV, Ràdio, etc.) i d'educació d'adults, compregués el català i el castellà, de manera que tothom entengués tothom, fos quina fos la seva llengua.

Pel que fa a l'habitatge, la tasca és ingent i l'obra de govern en urbanisme i vivenda, haurà de ser audaç i enèrgica. En aquest camp, l'esforç haurà d'anar encaminat a trencar el "ghetto", és a dir, l'aïllament i la infradotació d'equipaments.

En relació al segon eix de què parlava, el d'una nova dinàmica cultural, sé que, des de la ponència cultural d'aquestes Jornades, s'ha formulat una advertència als partits polítics en el sentit que "no guanyar la batalla cultural fóra tant com perdre la batalla política".

Es un advertiment que conté una crítica implícita i certa. I és que sovint, en l'activitat política menuda de cada dia, és fàcil per a un partit perdre de vista dimensions essencials.

En una perspectiva de reconstrucció nacional, la dimensió cultural és certament crucial. Com deia, considerem bàsica la creació d'una nova dinàmica cultural que suposi, d'una banda, la democratització de l'accés a la cultura i, de l'altra, la creació de les condicions que permetin l'eclosió de la creativitat del poble, la conversió del ciutadà en subjecte actiu de la cultura i no receptor passiu.

En aquests dos principis bàsics s'îmbrica la ingent tasca de:

- Normalització cultural catalana, i de
- Lliure expressió de la identitat cultural d'origen de l'immigrant.

Han d'ésser eines claus en aquest camp: l'escola, els mitjans d'informació, i una xarxa de casals de cultura, concebuts com infraestructures d'acolliment i equipaments per a l'intercanvi i la vida comunitària.

Això ens haurà de permetre la configuració d'aquest altre model a termini mitjà, que els socialistes anomenem "societat gresol", o marc en el qual, en un procés de normalització cultural catalana, oberta a les aportacions de l'emigració, es gestii una comunitat cultural única i renovada, dinàmica i viva, fixada en la nostra identitat històrica, i havent incorporat en el seu si tots els ciutadans de Catalunya.

Es a aquest objectiu de futur que els socialistes donem el nom de Catalunya Nova. Nova, perquè en la nostra tradició de "país de marca", haurà incorporat, amb paraules de Vicens Vives, "l'aportació vivificadora de la immigració". Nova perquè resultarà d'un procés de canvis profunds en les estructures de la nostra societat.

A grans trets, i posant avui l'accent en el fet immigratori, així entenem els socialistes la reconstrucció nacional de Catalunya.

Un projecte que a partir del nostre present, ha de fer possible el poble treballador, obrers industrials, menestrals, assalariats de tota mena —la gran majoria del nostre poble, una voluntat entusiasta d'afirmació nacional i de canvi.

I que ha de permetre de donar vida i omplir (fins a desbordar-ne les deficiències) aquesta autonomia que estem a punt d'estrenar.

La importància del fenomen immigratori a Catalunya durant els darrers quaranta anys, explica que existeixi una permanent atenció en l'opinió pública per aquest tema de gran incidència en els comportaments col·lectius de la nostra societat. Aquest volum aplega les ponències i intervencions més destacades de les Jornades celebrades recentment a Barcelona amb el títol "Catalunya: immigració i reconstrucció nacional".

En el curs d'aquelles Jornades participaren nombroses personalitats del nostre país. Poc temps després, la marxa dels esdeveniments ha fet d'aquest volum de "Temps de Futur" un llibre de característiques úniques, per tal com en són autors les màximes autoritats del procés d'autogovern de Catalunya: JORDI PUJOL, President de la Generalitat, i HERIBERT BARRERA, President del Parlament de Catalunya.

I, al costat d'ells, en són també autors nombroses personalitats de la vida política i cultural: Josep Ma Ainaud, Joaquina Alemany, Antoni Ma Badia i Margarit, Josep Ma Castellet, Gonzalo Crespo, Ma Rosa Domengó, Josep Espar, Josep Fajula, Jordi Font, Rodolf Guerra, Joan Guitart, Manuel de Guzmán, Gregorio López Raimundo, Felip Lorda, Marta Mata, Josep Pàrrera, José Peré, Ismael E. Pitarch, Josep Ma Puig Salellas, Joan Reventós, Ignasi Riera, Santiago Roldán, Jacint Ros Hombravella, Joaquim Torres, Armand Sáez, Luís Valentín, Francesc Vallverdú, Manuel Vázquez Montalbán i Enric Vives.

